

Natura 2000-gebied IJsselmeer

De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Gelet op artikel 3, eerste lid, en artikel 4, vierde lid, van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG L 206);

Gelet op de Beschikking van de Commissie 2008/23/EG van 12 november 2007 op grond van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad, van een eerste bijgewerkte lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio (PbEG L 12);

Gelet op artikel 4, eerste en tweede lid, van Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand (PbEG L 103);

Gelet op de artikelen 10a en 15 van de Natuurbeschermingswet 1998;

BESLUIT:

Artikel 1

1. Als speciale beschermingszone in de zin van artikel 4, vierde lid, van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG L 206) wordt aangewezen: het op de bij dit besluit behorende kaart aangegeven gebied, bekend onder de naam: **IJsselmeer**.
2. De in het eerste lid bedoelde speciale beschermingszone is aangewezen voor de volgende natuurlijke habitattypen opgenomen in bijlage I van Richtlijn 92/43/EEG; prioritaire habitattypen zijn met een sterretje (*) aangeduid:
 - H3150 Van nature eutrofe meren met vegetatie van het type *Magnopotamion* of *Hydrocharition*
 - H6430 Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
 - H7140 Overgangs- en trilveen
3. De in het eerste lid bedoelde speciale beschermingszone is aangewezen voor de volgende soorten opgenomen in bijlage II van Richtlijn 92/43/EEG; prioritaire soorten zijn met een sterretje (*) aangeduid:
 - H1163 Rivierdonderpad
 - H1318 Meervleermuis
 - H1340 *Noordse woelmuis
 - H1903 Groenknolorchis

Artikel 2

De besluiten tot aanwijzing van de gebieden Friese IJsselmeerkust en IJsselmeer als speciale beschermingszones in de zin van artikel 4, eerste en tweede lid, van Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand (PbEG L 103) van 6 mei 1998 (DN.981308; Stcrt. 1998, nr. 92) en 24 maart 2000 (N/2000/333; Stcrt. 2000, nr. 65) worden als volgt gewijzigd:

- a. de begrenzing van de aangewezen gebieden wordt op de in paragraaf 3.3 van de Nota van toelichting, zoals bedoeld in artikel 3, eerste lid, van dit besluit beschreven wijze gewijzigd;
- b. de Nota van toelichting behorende bij het Vogelrichtlijnbesluit Friese IJsselmeerkust wordt ingetrokken en vervangen door de Nota van toelichting, zoals bedoeld in artikel 3, eerste lid, van dit besluit;
- c. de Nota van toelichting behorende bij het Vogelrichtlijnbesluit IJsselmeer wordt met uitzondering van de paragrafen 3.2, 4.1, 4.2 en 4.3 ingetrokken en vervangen door de Nota van toelichting, zoals bedoeld in artikel 3, eerste lid, van dit besluit;
- d. de in de aanhef bedoelde speciale beschermingszones gelden als te zijn aangewezen voor de volgende vogelsoorten, welke worden beschermd op grond van artikel 4, eerste lid, van Richtlijn 79/409/EEG:

A021 Roerdomp
A034 Lepelaar
A037 Kleine zwaan
A045 Brandgans
A068 Nonnetje
A081 Bruine kiekendief
A119 Porseleinhoen
A132 Kluut
A140 Goudplevier
A151 Kempmaan
A177 Dwergmeeuw
A190 Reuzensterne
A193 Visdief
A197 Zwarte sterne

- e. de in de aanhef bedoelde speciale beschermingszones gelden als te zijn aangewezen voor de volgende trekkende vogelsoorten, welke worden beschermd op grond van artikel 4, tweede lid, van Richtlijn 79/409/EEG:

A005 Fuut
A017 Aalscholver
A039 Toendrarietgans
A040 Kleine rietgans
A041 Kolgans
A043 Grauwe gans
A048 Bergeend
A050 Smient
A051 Krakeend
A052 Wintertaling
A053 Wilde eend
A054 Pijlstaart
A056 Slobeend
A059 Tafeleend
A061 Kuifeend
A062 Topper
A067 Brilduiker
A070 Grote zaagbek
A125 Meerkoet
A137 Bontbekplevier
A156 Grutto
A160 Wulp
A292 Snor

A295 Rietzanger

- f. de kaarten voor zover van toepassing op de in de aanhef genoemde besluiten worden ingetrokken.

Artikel 3

1. Dit besluit gaat vergezeld van een Nota van toelichting inclusief bijlagen en een kaart die integraal deel uitmaken van dit besluit.
2. De in de artikelen 1 en 2 genoemde speciale beschermingszones vormen samen het Natura 2000-gebied **IJsselmeer**, waarvan de instandhoudingsdoelstelling in de zin van artikel 10a, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 is opgenomen in de Nota van toelichting.
3. De instandhoudingsdoelstelling, bedoeld in het tweede lid, heeft mede betrekking op de instandhouding van de volgende soort, anders dan vereist ingevolge de in artikel 1 genoemde Richtlijn:
H1318 Meervleermuis
Dit betreft een soort opgenomen in bijlage II van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG L 206). Prioritaire soorten zijn met een sterretje (*) aangeduid.

Artikel 4

1. De bekendmaking van dit besluit geschiedt in de Staatscourant.
2. Dit besluit treedt in werking op de dag na bekendmaking in de Staatscourant.

De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,
w.g. G. Verburg

Dit besluit, de kaart en de Nota van toelichting worden gedurende zes weken ter inzage gelegd in de onderstaande vestigingen van de Directie Regionale Zaken van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit:

- Vestiging Noord: Cascadeplein 6, 9726 AD GRONINGEN;
- Vestiging Oost: Verzetslaan 30, 7411 HX DEVENTER;
- Vestiging West: Herman Gorterstraat 55, 3511 EW UTRECHT;
- Vestiging Zuid: Keizersgracht 5, 5611 GB EINDHOVEN.

De terinzagelegging vindt tevens plaats in de gemeentehuizen van de betreffende gemeente(n), in de kantoren van de waterschappen waaronder het gebied valt en in de provinciehuizen van de betreffende provincie(s). Het besluit kan ook worden ingezien op internet op het adres: <http://www.minlnv.nl/natura2000> en het zal bovendien worden bekendgemaakt in dag-, nieuws- en huis-aan-huisbladen.

Belanghebbenden die hun zienswijze als bedoeld in artikel 3:15 van de Algemene wet bestuursrecht naar voren hebben gebracht of die het redelijkerwijs niet verweten kan worden geen zienswijze naar voren te hebben gebracht, kunnen tot zes weken ná de eerste dag van de terinzagelegging beroep instellen bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State, Postbus 20019, 2500 EA Den Haag.

Nota van toelichting van het Natura 2000-gebied IJsselmeer waarin opgenomen:

Nota van toelichting bij de aanwijzing van IJsselmeer als speciale beschermingszone in het kader van de Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna en hierna te noemen de Habitatrichtlijn, alsmede Nota van toelichting bij de wijziging van besluit DN.981308 tot aanwijzing van Friese IJsselmeerkust en besluit N/2000/333 tot aanwijzing van IJsselmeer als speciale beschermingszones in het kader van de Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand en hierna te noemen de Vogelrichtlijn

1. INLEIDING

Met dit besluit wordt het gebied IJsselmeer aangewezen als speciale beschermingszone onder de Habitatrichtlijn. Tevens worden met dit besluit de besluiten tot de aanwijzingen van Friese IJsselmeerkust en IJsselmeer als speciale beschermingszones onder de Vogelrichtlijn, inclusief de daarbij behorende Nota van toelichting, gewijzigd. Het gebied wordt ook aangewezen als het Natura 2000-gebied IJsselmeer, waarbij instandhoudingsdoelstellingen worden toegevoegd.

In artikel 1 van het besluit staat de naam van het gebied en worden de habitattypen en soorten opgesomd, waarvoor het gebied is aangewezen.

Artikel 2 van het besluit regelt de belangrijkste wijzigingen ten opzichte van het eerder genomen besluit tot aanwijzing van het gebied onder de Vogelrichtlijn. Zo wordt de Nota van toelichting, behorende bij het bestaande Vogelrichtlijnbesluit Friese IJsselmeerkust, geheel ingetrokken. De Nota van toelichting, behorende bij het bestaande Vogelrichtlijnbesluit IJsselmeer, wordt nagenoeg geheel ingetrokken en zover noodzakelijk vervangen door deze Nota van toelichting. Alleen de toelichting op de criteria die voor de aanwijzing van het gebied IJsselmeer zijn gebruikt, wordt niet ingetrokken en is in een appendix aan deze Nota gehecht. Daarnaast worden de vogelsoorten opgesomd waarvoor het gebied van belang is en waarvoor het wordt geacht te zijn aangewezen. De aanwijzing van IJsselmeer als Wetland is door dit besluit niet gewijzigd.

In artikel 3 van het besluit wordt de term Natura 2000-gebied geïntroduceerd en wordt bepaald dat er voor het gebied een bepaalde instandhoudingsdoelstelling verwezenlijkt dient te worden. Deze doelstelling heeft zowel betrekking op de in artikel 1 opgesomde habitattypen en habitatsoorten als op de in artikel 2 opgesomde vogelsoorten. De vogels waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn vastgesteld, zijn geselecteerd aan de hand van de criteria die destijds zijn gebruikt bij de aanwijzing van de Vogelrichtlijngebieden in 2000. Beide aanwijzingen tezamen vormen het Natura 2000-gebied IJsselmeer, waarvan de instandhoudingsdoelstellingen in dit besluit zijn opgenomen. Daarbij is tevens een instandhoudingsdoelstelling opgenomen voor één complementair doel, zoals vermeld is in artikel 3. De instandhoudingsdoelstellingen staan in de Nota van toelichting.

Artikel 4 regelt de bekendmaking en de inwerkingtreding van dit besluit.

In hoofdstuk 2 van deze Nota van toelichting worden de aanwijzingen op grond van de Habitat- en Vogelrichtlijn kort toegelicht. Vervolgens wordt in hoofdstuk 3 een

gebiedsbeschrijving gegeven en wordt ingegaan op eventuele grenswijzigingen die zijn doorgevoerd nadat het gebied bij de Europese Commissie is aangemeld of die zijn doorgevoerd nadat het gebied als Vogelrichtlijngebied is aangewezen. Tevens wordt in hoofdstuk 3 de bij dit besluit behorende kaart toegelicht. In hoofdstuk 4 wordt een opsomming gegeven van habitattypen en soorten waaraan het gebied zijn betekenis ontleent. Eventueel doorgevoerde wijzigingen worden in bijlage B van een toelichting voorzien.

Een belangrijk onderdeel van de Nota van toelichting is de opsomming van de instandhoudingsdoelstellingen in hoofdstuk 5. Allereerst worden de algemene doelstellingen geformuleerd en vervolgens staan de instandhoudingsdoelstellingen van de in het gebied aanwezige habitattypen en soorten vermeld. Er wordt aangegeven in welke richting de habitattypen en soorten zich zullen moeten ontwikkelen. Daarvoor worden de termen "behoud", "uitbreiding" en "verbetering" gebruikt. Voor een habitatype wordt de verdeling gemaakt in oppervlakte en kwaliteit, zodat de aanduiding van de instandhoudingsdoelstelling van een habitatype altijd in de vorm van "behoud" of "uitbreiding" van oppervlakte en van "behoud" of "verbetering" van kwaliteit wordt gegeven. Voor soorten is het leefgebied medebepalend en geldt een verdeling in omvang en kwaliteit leefgebied. De aanduiding van de instandhoudingsdoelstelling van een soort is altijd in de vorm van "behoud" of "uitbreiding" van omvang leefgebied en van "behoud" of "verbetering" van kwaliteit van leefgebied ten behoeve van "behoud" of "uitbreiding" van de populatie.

Daarnaast zijn aan de Nota van toelichting drie bijlagen toegevoegd. Ook de bijlagen maken integraal onderdeel uit van het besluit. Bijlage A (voor zover van toepassing) laat zien welke terreindelen zijn vervallen of zijn toegevoegd als onderdeel van de speciale beschermingszone in de zin van de Vogelrichtlijn. Bijlage B is toegevoegd naar aanleiding van zienswijzen en omvat een nadere onderbouwing van wijzigingen in Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen, van de selectie als Habitatrichtlijngebied en toewijzing van en wijzigingen in instandhoudingsdoelstellingen. In bijlage C wordt naar aanleiding van de ontvangen zienswijzen een nadere onderbouwing van het besluit gegeven. De gebiedsspecifieke behandeling van zienswijzen in deze bijlage beperkt zich tot de punten die direct van invloed zijn op dit aanwijzingsbesluit.

2. AANWIJZINGEN HABITAT- EN VOGELRICHTLIJN

Door middel van dit besluit wordt het gebied IJsselmeer aangewezen als speciale beschermingszone onder de Habitatrichtlijn (verder aangeduid als "Habitatrichtlijngebied"). Het gebied is in mei 2003 aangemeld volgens de procedure zoals opgenomen in artikel 4 van deze Richtlijn, waarna het gebied in december 2004 door de Europese Commissie onder de naam "Friese IJsselmeerkust" en onder nummer NL1000002 op de lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio is geplaatst. Het gebied is onder meer aangewezen voor één prioritaire habitatsoort in de zin van artikel 1 van de Habitatrichtlijn. Het gebied is op 6 mei 1998 (DN.981308) onder de naam "Friese IJsselmeerkust" en op 24 maart 2000 (N/2000/333) onder de naam "IJsselmeer" ook aangewezen als speciale beschermingszones onder de Vogelrichtlijn (verder aangeduid als "Vogelrichtlijngebied"). Bij de Europese Commissie zijn de gebieden Friese IJsselmeerkust en IJsselmeer bekend onder nummer NL9803028. De bestaande Vogelrichtlijnbesluiten DN.981308 en N/2000/333 zijn door middel van dit besluit

gewijzigd. Uit het Vogelrichtlijnbesluit IJsselmeer overgenomen tekstdelen zijn in paragraaf 3.2 van deze Nota van toelichting cursief gezet¹.

Met betrekking tot het Vogelrichtlijngebied kan er in dit besluit naast mogelijke grenswijzigingen ook een wijziging plaatsvinden bij de vogelsoorten, waarvoor dit gebied destijds is aangewezen. Deze eventuele wijzigingen worden toegelicht in bijlage B. In dit besluit worden alle vogelsoorten opgesomd waarvoor het gebied wordt geacht te zijn aangewezen.

Het Natura 2000-gebied IJsselmeer (landelijk gebiedsnummer 72) omvat derhalve de Vogelrichtlijngebieden Friese IJsselmeerkust en IJsselmeer en het Habitatrictlijngebied IJsselmeer.

Natura 2000 is het samenhangende Europees ecologisch netwerk bestaande uit de gebieden aangewezen onder de Habitatrictlijn en onder de Vogelrichtlijn. Dit netwerk moet de betrokken natuurlijke habitattypen, habitats van soorten en de leefgebieden van vogels in een gunstige staat van instandhouding behouden of, in voorkomend geval, herstellen. De instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 5) zijn in algemene zin nader toegelicht in het Natura 2000 doelendocument (2006)². Dit document geeft het beleidskader van de geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen weer en van de daarbij gehanteerde systematiek. Beschrijvingen van habitattypen en (vogel)soorten waarvoor doelen zijn vastgesteld, zijn opgenomen in het Natura 2000 profielendocument (2008)³.

Het Natura 2000-gebied IJsselmeer ligt in de provincies Flevoland, Fryslân en Noord-Holland en behoort tot het grondgebied van de gemeenten Gaasterlân-Sleat, Lemsterland, Nijefurd, Wûnseradiel, Dronten, Lelystad, Noordoostpolder, Urk, Andijk, Enkhuizen, Medemblik, Wervershoof, Wieringen en Wieringermeer.

2.1 Beschermde natuurmonumenten

Ingevolge artikel 15a, tweede en derde lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 vervalt van rechtswege de status van de hieronder opgesomde natuurmonumenten⁴.

Het beschermd natuurmonument Stoenckherne is aangewezen op 14 mei 1982 (NLB/GS/GA-51414; Stcrt. 1982, nr. 128).

Het staatsnatuurmonument Stoenckherne is aangewezen op 22 december 1986 (NMF/N 86-13 951; Stcrt. 1987, nr. 2).

Het beschermd natuurmonument Friese IJsselmeerkust is aangewezen op 4 december 1991 (NBLF-91-3121; Stcrt. 1991).

Het staatsnatuurmonument Friese IJsselmeerkust is aangewezen op 4 december 1991 (NBLF 91-3119; Stcrt. 1991).

Het staatsnatuurmonument De Ven is aangewezen op 3 juni 1980 (NLB/N39832; Stcrt. 1980, nr. 115).

Op grond van de wet heeft de instandhoudingsdoelstelling voor de gedeelten van het Natura 2000-gebied waarop de aanwijzingen als natuurmonument van toepassing

¹ De afkorting sbz ("speciale beschermingszone") en de aanduiding "beschermingszone" zijn hierin vervangen door de term "Vogelrichtlijngebied".

² Ministerie van LNV (2006): Natura 2000 doelendocument. Duidelijkheid bieden, richting geven en ruimte laten. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

³ Ministerie van LNV (2008): Natura 2000 profielendocument. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

⁴ De oude wet kende zowel staatsnatuurmonumenten als beschermde natuurmonumenten. Dit verschil is in de huidige wet komen te vervallen.

waren, mede betrekking op de doelstellingen ten aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied zoals deze waren vastgelegd in de vervallen besluiten (zie verder hoofdstuk 5).

De gebieden, die in het verleden als natuurmonument zijn aangewezen, zijn op de bijgevoegde kaarten ook als zodanig te herkennen.

3. GEBIEDSBESCHRIJVING EN BEGRENZING

3.1 Gebiedsbeschrijving

Het IJsselmeer in zijn huidige vorm is ontstaan door afsluiting van de voormalige Zuiderzee door de aanleg van de Afsluitdijk, voltooid in 1932, de aanleg van de IJsselmeerpolders (voltooid in 1968) en tenslotte van de Houtribdijk, voltooid in 1976. Na de aanleg van de Afsluitdijk is het water binnen enkele maanden verzoet, en sindsdien ontbreekt een brakke overgangszone naar de zee. De faunagemeenschappen verdwenen binnen enkele jaren en werden vervangen door een zoetwater gemeenschap met twee in de voedselketen cruciale sleutelsoorten: de driehoeksmossel en de spiering.

Het grootste deel van het water wordt aangevoerd door de IJssel. Het mondingsgebied is meer dynamisch met geulen tot 7 meter diep en grotendeels zandig sediment. Het doorzicht wordt voor een groot deel bepaald door algen en is in het algemeen relatief hoog. Het waterpeil is gefixeerd, maar door het grote oppervlak van het meer kan de wind echter een aanzienlijke scheefstand (orde grootte van een meter) veroorzaken die tevens resulteert in een zekere peildynamiek.

Het gebied heeft een weids en open karakter en de kusten vormen op veel plaatsen een afwisselende overgang naar het binnenland. Ten zuiden van Mirns ligt een klifkust. Verder is er langs de Friese kust (voormalig intergetijdengebied) sprake van substantiële ondieptes met waterplanten en buitendijkse slikken en platen. De buitendijkse kweldergebieden hebben zilte en brakke milieus. In de natte terreindelen treedt moerasvorming op in de vorm van biezenstroken. Op de overgang van water en land en op de laagliggende delen van de oude platen komt rietland voor. Bij verdere successie verruigt het rietland en vindt opslag van wilg plaats. Vooral op de hogere delen ontwikkelen zich struwelen en bos. De graslanden zijn soortenrijk, vooral op kalkrijk vochtig substraat.

3.2 Landschappelijke context en kenmerken begrenzing

IJsselmeer behoort tot het Natura 2000-landschap "Meren en Moerassen".

De ligging van de habitattypen en van de leefgebieden van de soorten (paragraaf 4.4) waarvoor het gebied is aangewezen, vormt het uitgangspunt voor de begrenzing van de Habitatrichtlijngebieden. Dit is inclusief terreindelen die van mindere kwaliteit zijn. Daarnaast omvat het begrensde gebied ook natuurwaarden die integraal onderdeel uitmaken van de ecosystemen waartoe de betreffende habitattypen en leefgebieden van soorten behoren, alsmede terreindelen die noodzakelijk worden geacht om de betreffende habitattypen en leefgebieden van soorten in stand te houden en te herstellen⁵.

⁵ De begrenzingsmethodiek is verder uitgewerkt in het Gebiedendocument (2004).

Bij de keuze en de afbakening van de gebieden is geen rekening gehouden met andere vereisten dan die verband houden met de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna⁶.

De grenzen van Vogelrichtlijngebieden worden bepaald door het gebruik dat de aanwezige bijlage I-soorten, en/of trekkende watervogels, en/of overige trekkende vogels ervan maken, waarbij wordt uitgegaan van landschapsecologische eenheden en de biotoopeisen van de betrokken vogelsoorten. Het IJsselmeer is aangewezen als Vogelrichtlijngebied onder de Vogelrichtlijn vanwege de aanwezigheid van een uitgestrekt zoetwatermeer met plaatselijk moerassige oeverzones dat als geheel het leefgebied vormt van een aantal in artikel 4 van de Richtlijn bedoelde vogelsoorten. Het is een watergebied dat het leefgebied vormt van soorten van Bijlage I van de Vogelrichtlijn (art. 4.1) en tevens fungeert als broed-, rui-, overwinteringsgebied en rustplaats in de trekzone van andere trekvogelsoorten (art. 4.2). De begrenzing van het Vogelrichtlijngebied is zo gekozen dat een in landschappelijk en vogelkundig opzicht samenhangend geheel is ontstaan dat in samenhang met de Vogelrichtlijngebieden Waddenzee, Ketelmeer & Vossemeer en Markermeer, voorziet in de beschermingsbehoefte met betrekking tot het voortbestaan en/ of voortplanten van bedoelde vogelsoorten.⁷

3.3 Begrenzing en oppervlakte

De begrenzing van het Natura 2000-gebied is aangegeven op de bij de aanwijzing behorende kaart. Het betreft een samenvoeging van het Vogelrichtlijngebied Friese IJsselmeerkust (1998), het Vogelrichtlijngebied IJsselmeer (2000) en het gelijknamige Habitatrictlijngebied. Globaal wordt het gebied in het noorden begrensd door de Afsluitdijk, in het oosten door de waterkerende dijken van de Friese IJsselmeerkust, de polderdijk Noordoostpolder, Ketelbrug en de polderdijk Oostelijk Flevoland, in het zuiden door de Houtribdijk en in het westen door het vasteland (dijk) van Noord-Holland. De buitendijkse gebieden De Ven bij Enkhuizen en De Vooroever bij Wervershoof maken onderdeel uit van het gebied. Dat geldt ook voor een deel van polder Workumer Nieuwland bij Hylpen (Hindeloopen) en een deel van de Schuilenburger Polder bij Koudum. Tot het Habitatrictlijngebied behoren globaal de buitendijkse delen van de Friese IJsselmeerkust noordelijk van Hylpen. Bij Hylpen is ook een deel van de (binnendijks gelegen) Polder Workumer Nieuwland begrensd.

Het Natura 2000-gebied beslaat een totale oppervlakte van circa 113.340 ha, waarvan circa 2.440 ha onder beide richtlijnen is aangewezen. De gezamenlijke natuurmonumenten hebben een omvang van circa 5.200 ha en liggen geheel binnen het Natura 2000-gebied. Voor de exacte oppervlakten wordt verwezen naar de legenda van de bij dit besluit behorende kaart. Deze cijfers betreffen bruto-oppervlakten omdat bij de berekening geen rekening is gehouden met niet op de kaart, tekstueel uitgesloten delen.

De begrenzingen van het Habitatrictlijngebied (zoals aangemeld) en van het Vogelrichtlijngebied zijn op de kaart op technische punten verbeterd⁸: Overlap van 5 meter of minder met kadastrale percelen die grotendeels buiten het gebied zijn gelegen, is gelet op de kadastrale inschrijving⁹, waar mogelijk beperkt. Dit

⁶ Hof van Justitie EG, 7 november 2000, First Corporate Shipping, zaak C-371/98, punten 16 en 25.

⁷ De wijze van begrenzing van Vogelrichtlijngebieden is toegelicht in de Nota van Antwoord Vogelrichtlijn (2000), bijlage 1, Selectiecriteria en methode van begrenzing.

⁸ Wijzigingen aangeduid met een nulletje (°) betreffen aanpassingen ten opzichte van het ontwerpbesluit.

betekent dat aldaar de kadastrale lijn is aangehouden. Deze werkwijze is alleen gevolgd op plekken waar geen Natura 2000-waarden aanwezig zijn. (°)
Overige wijzigingen van meer dan 1 ha worden in de volgende alinea's toegelicht.

De begrenzing van het Vogelrichtlijngebied is op enkele punten aangepast (zie bijlage A):

- De begrenzing is afgestemd op die van de (voormalige) natuurmonumenten opdat deze geheel binnen het Vogelrichtlijngebied vallen.
- Het noordelijkste deel van het recreatiestrand It Soal bij Workum (circa 2 ha) is evenals de rest van het strand buiten de begrenzing gebracht omdat het geen betekenis heeft voor de watervogels waarvoor het gebied is aangewezen.
- Terrein met bebouwing en verhardingen (11 ha) in de voormalige werkhaven Oude Zeug (Wieringermeer) is buiten de begrenzing gebracht omdat het Vogelrichtlijngebied IJsselmeer in de oorspronkelijke aanwijzing is beperkt tot open water en oeverzones.

De begrenzing van het Habitatrictlijngebied (zoals aangemeld) is op enkele punten aangepast:

- De begrenzing is afgestemd op die van de deelgebieden Makkumer Noordwaard, Zuidwaard, Kooiwaard en Workumer buitenwaard van het (voormalig) natuurmonument Friese IJsselmeerkust en op die van het (voormalig) natuurmonument Stoenckherne.
- Het buitendijkse deel van het deelgebied Bocht van Molkwerum (voormalig natuurmonument) is aan de begrenzing onttrokken omdat de oeverzone en het open water geen betekenis hebben voor de habitatwaarden waarvoor het gebied wordt aangewezen. Dit gebied blijft deel uitmaken van het Vogelrichtlijngebied. Het aangrenzende binnendijkse deel van dit deelgebied was reeds voor de aanmelding komen te vervallen als deel van het Habitatrictlijngebied (zie Reactiedocument (2004)¹⁰).

3.4 Toelichting bij de kaart en uitgesloten delen

De begrenzing van het Natura 2000-gebied is aangegeven op de bij de aanwijzing behorende kaart. Voor zover van toepassing is daarbij onderscheid gemaakt tussen de begrenzingen van Habitatrictlijngebied, Vogelrichtlijngebied en (voormalige) natuurmonumenten. Daar waar de kaart en de Nota van toelichting, bijvoorbeeld om kaarttechnische redenen, niet overeenstemmen, is de tekst in deze paragraaf doorslaggevend. In voorkomende gevallen zijn op de kaart ook aangrenzende Natura 2000-gebieden aangegeven. Aan de indicatief aangeduide begrenzing van deze gebieden kunnen geen rechten worden ontleend (voor de begrenzing van deze gebieden wordt verwezen naar de kaarten van de betreffende aangewezen of aangemelde gebieden).

Voor de begrenzing van Natura 2000-gebieden geldt de volgende algemene exclaveringsformule: Bestaande bebouwing, erven, tuinen, verhardingen en hoofdspoorwegen maken geen deel uit van het aangewezen gebied, tenzij daarvan in

⁹ Conform artikel 15 van de Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen onroerende zaken (Stb. 2004, 31) is dit besluit, wat betreft de kadastrale percelen die geheel of gedeeltelijk binnen het aangewezen gebied zijn gelegen, in de kadastrale registratie als beperking ingeschreven.

¹⁰ Ministerie van LNV (2004): Reactiedocument Aanmelding Habitatrictlijngebieden. Resultaten van de ontvangen reacties bij de openbare procedure voor de aanmelding van Habitatrictlijngebieden in het kader van Natura 2000. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

paragraaf 3.3 wordt afgeweken. Voor de gebruikte begrippen gelden de volgende definities (voor zover van toepassing in het onderhavige gebied):

- Bebouwing betreft één of meer gebouwen of bouwwerken geen gebouwen zijnde. Gebouw: elk bouwwerk, dat een voor mensen toegankelijke, overdekte, geheel of gedeeltelijk met wanden omsloten ruimte vormt. Bouwwerk: elke constructie van enige omvang van hout, steen, metaal of ander materiaal, welke hetzij direct of indirect met de grond verbonden is, of hetzij direct of indirect steun vindt in of op de grond.
- Erven zijn de onmiddellijk aan een woning of ander gebouw gelegen, daarbij behorende en daarmee in gebruik zijnde terreinen.
- Tuinen zijn in de onmiddellijke nabijheid van een woning of ander gebouw gelegen intensief onderhouden terreinen, beplant met siergewassen en gazons of in gebruik als moestuin, die zich duidelijk onderscheiden van de omgeving. Tuinen zijn meestal besloten en omheind middels een afrastering, schutting, muur of haag, of (deels) omgeven door een sloot.
- Verhardingen kunnen bijvoorbeeld zijn: wegen, pleinen, parkeervoorzieningen, erfverhardingen en steenglooingen. Wegen betreffen alle voor het gemotoriseerd verkeer in gebruik zijnde kunstmatig verharde wegen met inbegrip van de daarin liggende bruggen en duikers en de tot die wegen behorende paden en bermen of zijkanten.
- Hoofdspoorwegen betreffen spoorlijnen die zijn opgenomen in het Besluit aanwijzing hoofdspoorwegen (Stb. 2004, nr. 722). Langs hoofdspoorwegen geldt artikel 20 van de Spoorwegwet.

4. NATURA 2000-WAARDEN

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt allereerst een opsomming gegeven van de waarden waaraan het gebied zijn betekenis ontleent als Habitatrichtlijngebied en Vogelrichtlijngebied. Wat betreft de aanwijzing als Habitatrichtlijngebied wordt in paragrafen 4.2.1 en 4.2.2 een lijst gegeven van de habitattypen (met vermelding van de aanwezige subtypen) en soorten waarvoor het gebied is aangewezen¹¹. Paragraaf 4.2.3 vermeldt de vogelsoorten waarvoor het gebied onder de Vogelrichtlijn is aangewezen. Op alle vermelde habitattypen en (vogel)soorten is een instandhoudingsdoelstelling van toepassing (zie hoofdstuk 5).

Vervolgens wordt in paragraaf 4.3 vermeld welke selectiecriteria op het Habitatrichtlijngebied van toepassing zijn en wordt onderbouwd waarom het gebied als Habitatrichtlijngebied is geselecteerd. Van elk habitatype en van elke soort waarvoor het gebied aan de selectiecriteria voldoet, wordt in bijlage B.3 in tekst en/of tabelvorm de betekenis (relatieve bijdrage) van het gebied afgezet tegen de betekenis van de andere Habitatrichtlijngebieden die aan de selectiecriteria voldoen. Tenslotte beschrijft paragraaf 4.4 de verspreiding van habitattypen en soorten binnen het gebied, ter onderbouwing van de gevolgde gebiedsbegrenzing van het Habitatrichtlijngebied.

¹¹ Prioritaire habitattypen en habitatoorten zijn in bijlagen I en II van de Habitatrichtlijn en in dit besluit aangeduid met een sterretje *.

4.2 Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen

4.2.1 Habitatrichtlijn: habitattypen (bijlage I¹²)

Het gebied is aangewezen voor de volgende natuurlijke habitats opgenomen in bijlage I van de Habitatrichtlijn, waarvoor het gebied een bijdrage levert aan de instandhouding op landelijk niveau. Ten behoeve van de nationale uitwerking van de Habitatrichtlijn is een deel van de habitattypen verdeeld in subtypen, vanwege de zeer ruime variatie in fysieke omstandigheden en soortensamenstelling. De namen van de habitattypen en daarvan afgeleide subtypen zullen verder met hun verkorte namen worden aangeduid. Wijzigingen ten opzichte van de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en/of het ontwerpbesluit (2007) zijn verklaard in bijlage B.1 van deze Nota van toelichting⁸.

H3150 Van nature eutrofe meren met vegetatie van het type *Magnopotamion* of *Hydrocharition* (°)
Verkorte naam Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden

H6430 Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
Verkorte naam Ruigten en zomen

betreft de subtypen:

H6430A Ruigten en zomen (*moerasspirea*)

H6430B Ruigten en zomen (*harig wilgenroosje*)

H7140 Overgangs- en trilveen
Verkorte naam Overgangs- en trilvenen

betreft het subtype:

H7140A Overgangs- en trilvenen (*trilvenen*)

4.2.2 Habitatrichtlijn: soorten (bijlage II¹²)

Het gebied is aangewezen voor de volgende soorten opgenomen in bijlage II van de Habitatrichtlijn, waarvoor het gebied een wezenlijke functie in de levenscyclus vervult. Hiermee wordt een bijdrage geleverd aan de instandhouding op landelijk niveau. Wijzigingen ten opzichte van de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en/of het ontwerpbesluit (2007) zijn verklaard in bijlage B.1 van deze Nota van toelichting⁸.

H1163 Rivierdonderpad (*Cottus gobio*)

H1318 Meervleermuis (*Myotis dasycneme*)¹³

H1340 *Noordse woelmuis (*Microtus oeconomus arenicola*)

H1903 Groenknolorchis (*Liparis loeselii*)

4.2.3 Vogelrichtlijn: vogelsoorten (bijlage I en artikel 4.2)

Het gebied is aangewezen voor de volgende soorten opgenomen in bijlage I van de Vogelrichtlijn:

A021 Roerdomp (*Botaurus stellaris*)

A034 Lepelaar (*Platalea leucorodia*)

¹² Bijlagen I en II laatstelijk aangepast op 20 november 2006, Richtlijn 2006/105/EG, PbEG L 363, 20.12.2006, p. 368-405 (zie ook rectificatie PbEG L 80, 21.3.2007, p. 15).

¹³ De genoemde soort is tevens als complementair doel aan het Vogelrichtlijngebied van het gebied toegevoegd.

A037	Kleine zwaan (<i>Cygnus columbianus</i>)
A045	Brandgans (<i>Branta leucopsis</i>)
A068	Nonnetje (<i>Mergus albellus</i>)
A081	Bruine kiekendief (<i>Circus aeruginosus</i>)
A119	Porseleinhoen (<i>Porzana porzana</i>)
A132	Kluut (<i>Recurvirostra avosetta</i>)
A140	Goudplevier (<i>Pluvialis apricaria</i>)
A151	Kemphaan (<i>Philomachus pugnax</i>)
A177	Dwergmeeuw (<i>Larus minutus</i>)
A190	Reuzenster (<i>Sterna caspia</i>)
A193	Visdief (<i>Sterna hirundo</i>)
A197	Zwarte stern (<i>Chlidonias niger</i>)

Verder is het gebied aangewezen voor de volgende andere geregeld voorkomende trekvogels waarvoor het gebied van betekenis is als broed-, rui- en/of overwinteringsgebied en rustplaatsen in hun trekzones (artikel 4.2):

A005	Fuut (<i>Podiceps cristatus</i>)
A017	Aalscholver (<i>Phalacrocorax carbo</i>)
A039	Toendrarietgans (<i>Anser fabalis</i> ssp. <i>rossicus</i>)
A040	Kleine rietgans (<i>Anser brachyrhynchus</i>)
A041	Kolgans (<i>Anser albifrons</i>)
A043	Grauwe gans (<i>Anser anser</i>)
A048	Bergeend (<i>Tadorna tadorna</i>)
A050	Smient (<i>Anas penelope</i>)
A051	Krakeend (<i>Anas strepera</i>)
A052	Wintertaling (<i>Anas crecca</i>)
A053	Wilde eend (<i>Anas platyrhynchos</i>)
A054	Pijlstaart (<i>Anas acuta</i>)
A056	Slobeend (<i>Anas clypeata</i>)
A059	Tafeleend (<i>Aythya ferina</i>)
A061	Kuifeend (<i>Aythya fuligula</i>)
A062	Topper (<i>Aythya marila</i>)
A067	Brilduiker (<i>Bucephala clangula</i>)
A070	Grote zaagbek (<i>Mergus merganser</i>)
A125	Meerkoet (<i>Fulica atra</i>)
A137	Bontbekplevier (<i>Charadrius hiaticula</i>)
A156	Grutto (<i>Limosa limosa</i>)
A160	Wulp (<i>Numenius arquata</i>)
A292	Snor (<i>Locustella luscinioides</i>)
A295	Rietzanger (<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>)

Wijzigingen ten opzichte van de aanwijzingen als Vogelrichtlijngebied (1998 en 2000) en/of het ontwerpbesluit (2007) zijn verklaard in bijlage B.2 van deze Nota van toelichting⁸.

4.3 Habitatrichtlijn: waarden waarvoor het gebied aan de selectiecriteria voldoet

4.3.1 Habitattypen (bijlage I)

Voor niet-prioritaire habitattypen opgenomen in bijlage I van de Habitatrichtlijn zijn in de eerste stap van het selectieproces in beginsel de "vijf belangrijkste gebieden"

geselecteerd. Voor habitattypen welke verdeeld zijn in subtypen, geldt een aantal van “drie belangrijkste gebieden” per subtype. Voor prioritaire habitattypen¹¹ geldt een aantal van “tien belangrijkste gebieden” en voor subtypen van prioritaire habitattypen een aantal van “vijf belangrijkste gebieden” per subtype. Verdeling in subtypen ten behoeve van de selectie is alleen toegepast indien de subtypen een verschillende verspreiding hebben en de beschikbare gegevens verdeling in subtypen toelaten. Voor enkele verspreid over het land voorkomende habitattypen, die in voldoende mate in gebieden zijn vertegenwoordigd welke voor andere waarden zijn opgenomen, zijn geen gebieden geselecteerd¹⁴. De betekenis van het gebied is afgemeten aan de aanwezige oppervlakte en zo nodig ook de representativiteit van het habitatype. In een tweede stap zijn eventueel nog extra gebieden toegevoegd met het oog op landelijke dekking, geografische spreiding en grensoverschrijding¹⁵. In de onderstaande tabel zijn de habitattypen vermeld die bij de aanmelding hebben geleid tot selectie van het gebied en/of de habitattypen waarvoor het gebied op grond van de huidige gegevens en omstandigheden aan de selectiecriteria zou voldoen (zie ook bijlage B.3).

Habitat-type	X ^a	Y ^b	Landelijke oppervlakte ^c	Oppervlakte in IJsselmeer ^d	Oppervlakte in Yde gebied ^e	Selectie bij aanmelding
H3150	5	4	ca. 4.000	A1 (15-30%)	B1 (2-6%)	nee

- (a) Aantal gebieden dat maximaal voor dit habitatype kan worden geselecteerd volgens het criterium: “behorend tot de X belangrijkste gebieden” voor het betreffende habitatype.
- (b) Aantal gebieden dat op grond van het onder (a) genoemde selectiecriteria voor het habitatype is geselecteerd ($Y < X$ indien er minder dan X gebieden zijn waarin het habitatype is vastgesteld of voorkomt in differentiërende omvang).
- (c) Geschatte landelijke oppervlakte van het (subtype van het) habitatype in hectaren.
- (d) Oppervlakte in het onderhavige gebied, uitgedrukt als percentage van de landelijke oppervlakte. (Niet ingevuld indien gebied niet één van de X belangrijkste gebieden is.)
- (e) Oppervlakte van het habitatype in het, in rangorde van aflopende betekenis, Yde belangrijkste gebied. (Niet ingevuld indien niet van belang voor de bepaling van de relatieve betekenis van het gebied, wanneer representativiteit in plaats van oppervlakte doorslaggevend was).

4.3.2 Soorten (bijlage II)

Voor niet-prioritaire soorten opgenomen in bijlage II van de Habitatrictlijn zijn in de eerste stap van het selectieproces in beginsel de “vijf belangrijkste gebieden” geselecteerd. Voor prioritaire soorten¹¹ geldt een aantal van “tien belangrijkste gebieden”. Voor enkele verspreid over het land voorkomende soorten, die in voldoende mate in gebieden zijn vertegenwoordigd welke voor andere waarden zijn opgenomen, zijn geen gebieden geselecteerd¹⁶. De betekenis van het gebied is afgemeten aan de omvang van de aanwezige populatie. In een tweede stap zijn eventueel nog extra gebieden toegevoegd met het oog op landelijke dekking, geografische spreiding en grensoverschrijding¹⁵. In de onderstaande tabel zijn de habitatsoorten vermeld die bij de aanmelding hebben geleid tot selectie van het gebied en/of de habitatsoorten waarvoor het gebied op grond van de huidige gegevens en omstandigheden aan de selectiecriteria zou voldoen (zie ook bijlage B.3).

¹⁴ Habitattypen waarvoor geen gebieden zijn geselecteerd zijn: slijkgrasvelden (H1320) en ruigten en zomen, *moerasspirea* (H6430A) en ruigten en zomen, *droge bosranden* (H6430C).

¹⁵ De selectiecriteria zijn verder uitgewerkt in het Verantwoordingsdocument (2003).

¹⁶ Soorten waarvoor geen gebieden zijn geselecteerd zijn: zeeprk (H1095), elft (H1102), zalm (H1106), bittervoorn (H1134) en kleine modderkruiper (H1149). Voor de platte schijfhoren (H4056) zijn geen gebieden geselecteerd omdat de soort bij de uitbreiding van de EU in 2004 is toegevoegd aan bijlage II.

Code	Soort	X ^a	Y ^b	Landelijke populatie ^c	% in IJsselmeer ^d	% in Yde gebied ^e	Selectie bij aanmelding
*H1340	Noordse woelmuis	10	10	621	-	C (<2%)	ja

- (a) Aantal gebieden dat maximaal voor deze soort kan worden geselecteerd volgens het criterium: "behorend tot de X belangrijkste gebieden" voor de betreffende soort.
- (b) Aantal gebieden dat op grond van het onder (a) genoemde selectiecriteria voor de soort is geselecteerd ($Y < X$ indien er minder dan X gebieden zijn waarin deze soort is vastgesteld of voorkomt in differentiërende omvang).
- (c) Landelijke voortplantingspopulatie in exemplaren of aantal bezette kilometerhokken (km²).
- (d) Populatiegrootte in het onderhavige gebied uitgedrukt als percentage van de landelijke populatie. (Niet ingevuld indien gebied niet één van de X belangrijkste gebieden is.)
- (e) Populatiegrootte in het, in rangorde van aflopende betekenis, Yde belangrijkste gebied.

4.4 Verspreiding habitattypen en soorten in het Habitatrictlijngebied

De begrenzing van het Habitatrictlijngebied IJsselmeer (aangemeld als Friese IJsselmeerkust) is in het bijzonder bepaald aan de hand van de ligging van habitattypen waarvoor het gebied is aangewezen (zie verder paragraaf 3.2). De verspreiding van de betreffende habitattypen binnen het gebied wordt in deze paragraaf globaal beschreven ter onderbouwing van de gevolgde begrenzing. Het is niet bedoeld als een uitputtende beschrijving.

Het habitatype meren met krabbenscheer en fonteinkruiden (H3150) is in de vorm van fonteinkruidvelden (overwegend schedefonteinkruid) aanwezig in de ondiepe delen van de Friese IJsselmeerkust tussen de Afsluitdijk en Workum.

Het habitatype overgangs- en trilvenen, *trilvenen* (H7140A) komen voor langs de Friese IJsselmeerkust in delen van het gebied die onder de Habitatrictlijn zijn aangewezen, in het noorden in de Makkumer Noordwaard.

Een deel van de oevers en randen van de buitendijkse gebieden langs de Friese IJsselmeerkust bestaat uit ruigten en zomen, *moerasspirea* (H6430A) en ruigten en zomen, *harig wilgenroosje* (H6430B). Het gaat om zowel de natte, langs de oever gelegen ruigtes als om de drogere, op de hoger gelegen delen van de buitendijkse terreinen gelegen randen van riet en rietruigtes. Langs de oevers vormen zij de overgang van kale, zandige oevers (met schelpenbanken) naar de hoge delen.

De groenknolorchis (H1903) heeft een groeiplaats op de Makkumer Noordwaard. De noordse woelmuis (H1340) is recent vastgesteld in de Makkumer Noordwaard en de Workumer buitenwaard, maar komt vermoedelijk ook voor in de Zuidwaard en de Kooiwaard. Daarnaast fungeert het gebied als foerageergebied van meervleermuizen (H1318) afkomstig uit kraamkolonies en verblijfplaatsen in Friesland, die overdag in gebouwen in de wijde omgeving verblijven (zie ook paragraaf 5.4) en 's nachts boven het open water langs de Friese IJsselmeerkust foerageren. De rivierdonderpad (H1163) komt algemeen en verspreid in het IJsselmeer voor, met name op kunstmatig substraat (onder andere basaltblokken).

5. INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

5.1 Inleiding

Het ecologisch netwerk Natura 2000 moet de betrokken natuurlijke habitats en leefgebieden van soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding behouden of in voorkomend geval herstellen. Onder het begrip "instandhouding" wordt een geheel aan maatregelen verstaan die nodig zijn voor het behoud of herstel van natuurlijke habitats en populaties van wilde dier- en plantensoorten in een gunstige staat van instandhouding. Ingevolge artikel 4, vierde

lid, Habitatrictlijn worden bij aanwijzing als Habitatrictlijngebied “tevens de prioriteiten vast[gesteld] gelet op het belang van de gebieden voor het in een gunstige staat van instandhouding behouden of herstellen van een type natuurlijke habitat [...] of van een soort [...] alsmede voor de coherentie van Natura 2000 en gelet op de voor dat gebied bestaande dreiging van achteruitgang en vernietiging”.

Deze bepaling is in artikel 10a, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 nader uitgewerkt. Op grond van dit artikel bestaat de verplichting om in een aanwijzing doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van leefgebieden van vogelsoorten dan wel doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van natuurlijke habitats of populaties van de in het wild levende dier- en plantensoorten op te nemen. Om die reden zijn voor elk Natura 2000-gebied instandhoudingsdoelstellingen ontwikkeld, waarbij per habitatype en per (vogel)soort is uitgegaan van landelijke doelen en de bijdrage die een gebied redelijkerwijs kan leveren voor het bereiken van een gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau. Tevens is daarbij aangegeven welke habitattypen en/of (vogel)soorten ten koste mogen gaan van andere habitattypen en (vogel)soorten. Bij broedvogelsoorten met een regionale doelstelling is in de toelichting aangegeven wat in een bepaalde periode de minimale en maximale bijdrage van het betreffende gebied aan het regionale doelniveau is geweest. Voor een beperkt aantal (vogel)soorten en habitattypen zijn op basis van artikel 10a, derde lid van de Natuurbeschermingswet 1998 “complementaire doelen” geformuleerd. Het betreft (vogel)soorten en habitattypen die onder druk staan en waarvoor Nederland in Europees verband een bijzondere verantwoordelijkheid heeft. Dit betekent dat aan een beperkt aantal Vogelrichtlijngebieden Habitatrictlijn doelen zijn toegekend (en andersom) en dat aan een beperkt aantal Habitatrictlijngebieden “ontwikkeldoelen” zijn toegekend. Met behulp van deze complementaire doelen is de realisering van de landelijke doelen beter gewaarborgd. Deze doelen maken volwaardig deel uit van de aanwijzingsbesluiten. De betreffende waarden worden niet aangemeld bij de Europese Commissie.

In bijlage B.4 van deze Nota van toelichting is een overzicht opgenomen van alle gebiedsdoelstellingen per habitatype en per (vogel)soort.

Voor de Natura 2000-gebieden zullen in beheerplannen instandhoudingsmaatregelen worden uitgewerkt die beantwoorden aan de gebiedsspecifieke ecologische vereisten van de betrokken natuurlijke habitats en (vogel)soorten.

Als verdere invulling van het stellen van prioriteiten zijn voor de acht onderscheiden Natura 2000-landschappen¹⁷ kernopgaven geformuleerd op grond van de daar voorkomende habitattypen en soorten, de landelijke betekenis van deze waarden binnen het betreffende landschap, de belangrijkste verbeteropgaven en de beïnvloedingsmogelijkheden. Per landschap omvatten ze de belangrijkste behoud- en herstelopgaven. De kernopgaven stellen prioriteiten (“richting geven”) en geven overeenkomsten en verschillen tussen en binnen de gebieden aan. Zij hebben in het bijzonder betrekking op habitattypen en (vogel)soorten die sterk onder druk staan en/of waarvoor Nederland van groot of zeer groot belang is. De kernopgaven worden per Natura 2000-landschap behandeld en opgesomd in hoofdstuk 5 van het Natura 2000 doelendocument (2006).

¹⁷ Het Natura 2000-landschap van het gebied waarop dit besluit betrekking heeft staat vermeld in paragraaf 3.2 van deze Nota van toelichting.

5.2 Algemene doelen

Behoud en indien van toepassing herstel van:

1. de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de ecologische samenhang van Natura 2000 zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie;
2. de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie, die zijn opgenomen in bijlage I of bijlage II van de Habitatrichtlijn. Dit behelst de benodigde bijdrage van het gebied aan het streven naar een op landelijk niveau gunstige staat van instandhouding voor de habitattypen en de soorten waarvoor het gebied is aangewezen;
3. de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied, inclusief de samenhang van de structuur en functies van de habitattypen en van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen;
4. de op het gebied van toepassing zijnde ecologische vereisten van de habitattypen en soorten waarvoor het gebied is aangewezen.

5.3 Habitatrichtlijn: habitattypen (bijlage I)

H3150 Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit.

Toelichting Het habitatype meren met krabbenscheer en fonteinkruiden komt in combinatie met hogere waterplanten in het gebied voor. Waarschijnlijk zal de relatieve bijdrage van het IJsselmeer aan dit habitatype in de toekomst toenemen. In andere gebieden, waaronder de randmeren, zal namelijk de oppervlakte naar verwachting afnemen wanneer bij verdere verbetering van de waterkwaliteit het habitatype daar wordt vervangen door kranswierwateren (H3140), een habitatype dat helder water vereist. In het IJsselmeer zullen kranswieren (H3140) de fonteinkruiden niet kunnen wegconcurreren, omdat het water in het IJsselmeer troebel zal blijven door wind en expositie.

H6430 Ruigten en zomen

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit ruigten en zomen, *moerasspirea* (subtype A) en ruigten en zomen, *harig wilgenroosje* (subtype B).

Toelichting Beide subtypen van het habitatype ruigten en zomen komen in dit gebied voor, maar zijn over het algemeen soortenarm. Subtype A (*moerasspirea*) komt overwegend voor met een matige kwaliteit en subtype B (*harig wilgenroosje*) met goede kwaliteit.

H7140 Overgangs- en trilvenen

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit overgangs- en trilvenen, *trilvenen* (subtype A).

Toelichting Er zijn restanten van het habitatype overgangs- en trilvenen, *trilvenen* (subtype A) aanwezig, maar de mogelijkheden voor herstel van dit subtype worden laag ingeschat.

5.4 Habitatrichtlijn: soorten (bijlage II)

H1163 Rivierdonderpad

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.

Toelichting Binnen het IJsselmeer zijn veel waarnemingen van rivierdonderpadden bekend; de soort is de afgelopen decennia sterk toegenomen. Het

IJsselmeer is een belangrijk leefgebied voor de soort. Binnen het gebied leeft hij met name op kunstmatig substraat (onder andere basaltblokken).

H1318 Meervleermuis

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.

Toelichting Het gebied fungeert als foerageergebied van meervleermuizen die overdag in gebouwen in de wijde omgeving verblijven (actieradius 10 km). Dit betreffen kraamkolonies en verblijfplaatsen langs de Friese kust (onder andere Wevershoof, Andijk, Urk, Lemmer, Bakhuizen, Workum, Koudem, Tjerwerd, Wijckel, Hauwert) en Noord-Hollandse kust (onder andere Robbenoordbos, Abbekerk, Midwoud) van enkele tientallen tot enkele honderden dieren per locatie. Belangrijke vliegroutes naar het IJsselmeer zijn onder andere Van Panhuyskanaal, Workumer Trekvaart, het Zool, Stroomkanaal en Molensloot. Het IJsselmeer levert één van de belangrijkste bijdragen aan het landelijke doel van de meervleermuis binnen het Natura 2000-netwerk.

H1340 *Noordse woelmuis

Doel Uitbreiding omvang en behoud kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.

Toelichting De noordse woelmuis komt hier slechts in een gering deel van het (potentieel) geschikte leefgebied voor langs de Friese IJsselmeerkust. De soort, die landelijk in een zeer ongunstige staat van instandhouding verkeert, wordt in Friesland met uitsterven bedreigd. Uitbreiding van het leefgebied is van belang om hier de populatie te herstellen en een levensvatbare populatie te behouden.

H1903 Groenknolorchis

Doel Behoud omvang en kwaliteit biotoop voor behoud populatie.

Toelichting Er zijn restanten van overgangs- en trilvenen, *trilvenen* (H7140A) aanwezig langs de Friese IJsselmeerkust, waarin ook de groenknolorchis voorkomt. De mogelijkheden voor herstel van de populatie worden zeer laag ingeschat. Behoud van de huidige groeiplaatsen is een flinke opgave, maar op langere termijn worden de perspectieven mogelijk beter.

5.5 Vogelrichtlijn: broedvogels

A017 Aalscholver

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied als bijdrage aan de draagkracht voor de populatie van het IJsselmeergebied van ten minste 8.000 paren.

Toelichting De regionale doelstelling van het IJsselmeergebied heeft betrekking op de volgende gebieden: IJsselmeer, Markermeer & IJmeer, Oostvaardersplassen en Lepelaarplassen. De populatie is alleen op regionaal niveau gedefinieerd vanwege het sterk wisselende voorkomen per gebied. In de periode 1999-2008 broedde minimaal 26% en maximaal 78% van het regionale doelniveau van het IJsselmeergebied in het onderhavige gebied. Naast de duizenden aalscholvers die vanuit kolonies in omliggende Natura 2000-gebieden voedsel komen zoeken, is er sinds 1990 ook een kolonie gevestigd binnen de grenzen van het gebied in De Ven bij Enkhuizen. Deze kolonie groeit gestaag en bereikte in 2004 het (voorlopige) maximum van 4.500 paren. Daarmee was het één van de grootste kolonies van Nederland. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud

voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A021 Roerdomp

Doel Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 7 paren (territoria).

Toelichting Roerdampen broeden verspreid in rietmoerassen en brede (riet)moerasoeveren langs de kust. Jaarlijks worden er 3-9 territoria vastgesteld. De aantallen fluctueren enigszins zonder een eenduidige trend. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een zelfstandige sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Friesland en in mindere mate aan die van Noord-Holland ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A034 Lepelaar

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 25 paren.

Toelichting De populatie in dit gebied heeft zich ontwikkeld van 6 broedparen in 1997 tot 51 broedparen in 2006. Het voorlopige maximum was 66 broedparen in 2002. Het gewenste doelniveau is gebaseerd op het vijfjarig gemiddelde van de jaren 1999-2003 van 26,6 broedparen. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A081 Bruine kiekendief

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 25 paren.

Toelichting Langs de Friese IJsselmeerkust is de bruine kiekendief van oudsher een broedvogel. De populatieomvang varieerde tussen 14 broedparen in 1997 en 26 broedparen in 2000 en 2002. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gewenste doelniveau is gelijk aan het vijfjarig gemiddelde van de jaren 1999-2003. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A119 Porseleinhoen

Doel Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 18 paren.

Toelichting Het aantal paren fluctueert sterk door afhankelijkheid van de geschiktheid van het lokale habitat (met name plas-dras moeras en grasland in de vestigingsperiode mei-juni). Gezien de landelijke zeer ongunstige staat van instandhouding is herstel van een populatie op het recente relatief hoge niveau gewenst. Goede jaren waren 1998 en 2000 met respectievelijk 18 en 17 broedparen. Het gewenste doelniveau heeft betrekking op gunstige jaren. Het betreft een relatief geïsoleerde populatie en er is onvoldoende draagkracht voor een zelfstandige sleutelpopulatie.

A137 Bontbekplevier

Doel Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 13 paren.

Toelichting De bontbekplevier broedt van oudsher langs de kusten van het IJsselmeer. Na de afsluiting zijn de aantallen sterk teruggelopen, al broeden ze ook tegenwoordig nog op geschikte broedlocaties, in de vorm van rustige, schaars begroeide, zandige, liefst schelpenrijke, of stenige oeverzones.

Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is herstel van een populatie op het relatief hoge niveau gewenst. In het jaar 2000 zijn 13 broedparen geteld. Het gebied heeft een functie in de gedeeltelijke compensatie van het verlies in de Waddenzee waardoor de populatie landelijk stabiel blijft.

De populatie vormt een belangrijke stapsteen, maar er is onvoldoende draagkracht voor een zelfstandige sleutelpopulatie.

A151 Kempphaan

Doel Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 20 paren.

Toelichting De kempphaan is van oorsprong een talrijke broedvogel van vochtige tot natte graslanden met in 1987 nog 42 paren. De populatie is, in lijn met de algehele tendens in Nederland, sterk afgenomen. Sinds 1992 fluctueert het aantal paren sterk met een duidelijk neergaande trend (0-8 paren). Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is uitbreiding van de populatie gewenst. Bij de vaststelling van de hoogte van de draagkracht is rekening gehouden met het gegeven dat delen van het broedgebied langs de Friese IJsselmeerkust niet tot het Natura 2000-gebied behoren. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Friesland ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A193 Visdief

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 3.300 paren.

Toelichting De visdief is van oudsher een talrijke broedvogel langs de kusten van het IJsselmeer, zowel op platen en eilandjes als op buitendijks grasland. Met de terugval in de landelijke populatie in de jaren zestig namen ook de aantallen in het IJsselmeer af, al was de terugval minder dramatisch dan elders in Nederland. Begin jaren tachtig broedden weer circa 2.000 paren in het gebied (maximaal 2.455 in 1982), waarna een geleidelijke afname inzette tot circa 1.300 paren begin jaren negentig. Na de aanleg van vogeleiland de Kreupel groeide de populatie uit tot ruim 5.000 paren (maximaal 5.380 in 2008), goed voor ruim 25% van de Nederlandse populatie. Deze groei ging deels ten koste van andere broedlocaties in IJsselmeer en Waddenzee. In 2009 zakte het aantal broedparen op de Kreupel weer in tot net onder de 2.000 paren. De laatste tien jaar broedden er jaarlijks gemiddeld 3.338 paren in het IJsselmeer. Het hiervan afgeleide doelniveau van 3.300 heeft betrekking op gunstige jaren, waarbij voldaan wordt aan de voorwaarde dat er voldoende broedgelegenheid aanwezig is op en rond de Kreupel. De aantalsmatige verdeling van de broedkolonies in het IJsselmeer en de Waddenzee lijkt namelijk samen te hangen met aanbod aan ruimte voor nestplaatsen. Vanwege onzekerheid over de bijdrage van de Kreupel aan de totale draagkracht van het hele gebied op langere termijn zal, gelet op de plotselinge afname in 2009, de doelstelling in 2015 worden geëvalueerd. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A292 Snor

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 40 paren.

Toelichting De meeste paren van de snor broeden op de Makkumerwaarden. Elders langs de Friese en West-Friese kust is slechts een enkel paartje te vinden. Essentieel zijn rietmoerassen en brede (riet)moerasoevers met een flink aandeel vitaal waterriet. Goede telgegevens ontbreken voor een groot deel, zodat van de ontwikkeling van deze populatie weinig bekend is. In de periode 1999-2003 wordt het gemiddeld aantal paren geschat op 43. Ondanks de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding wordt behoud van het leefgebied niet ten doel gesteld aangezien onvoldoende trendgegevens beschikbaar zijn om herstel in te schatten. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een zelfstandige sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Friese meren ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A295 Rietzanger

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 990 paren.

Toelichting De rietzanger is langs de Friese IJsselmeerkust van oudsher een broedvogel van rietmoerassen en brede (riet)moerasoevers, met een zwaartepunt op de Makkumerwaarden. Het gewenste niveau voor een sleutelpopulatie van 100 paren wordt hier jaarlijks gehaald. Langs de Noord-Hollandse kust is het aantal broedparen geringer. Zij behoren tot de populatie van Noord-Holland-Noord. In de periode 1999-2003 wordt het gemiddeld aantal paren geschat op 990. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding, met betrekking tot het leefgebied en de populatieomvang, is behoud voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

5.6 Vogelrichtlijn: niet-broedvogels**A005 Fuut**

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 1.300 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting In het bijzonder voor dit gebied geldt dat er onzekerheden zijn met betrekking tot de ontwikkelingen van de kwaliteit van het leefgebied. Deze onzekerheden betreffen daarmee ook de te verwachten aantalsontwikkeling. Mogelijkheden voor verbetering van de kwaliteit van het leefgebied worden nader onderzocht, alvorens het doel wordt bijgesteld. Verbetering van het leefgebied is nodig voor het behalen van een landelijk gunstige staat van instandhouding, maar is gezien de vermoedelijke oorzaken van de afname van spiering mogelijk niet realistisch.

Aantallen futen zijn van nationale betekenis en waren in de periode 1993-1997 ook van internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied. Het IJsselmeer levert de grootste bijdrage in Nederland na Grevelingen (voorheen de grootste bijdrage) en is vooral van belang in de maanden augustus-oktober (ruiperiode). Voorheen vormde het IJsselmeer een belangrijke ruiconcentratie van circa 10.000 vogels voor de Friese zuidwesthoek, deze populatie is in de loop van de jaren negentig nagenoeg verdwenen. Een nieuwe concentratie heeft zich in

de ruitijd ontwikkeld aan de andere kant van het meer, met een zwaartepunt ten noorden van Enkhuizen, maar de aantallen zijn aanzienlijk lager (circa 1000 vogels). De afname komt overeen met die van andere viseters en is geconcentreerd rond 1992, toen het bestand van de belangrijkste prooi-soort, spiering, afnam en het doorzicht van het water in de ruiperiode verslechterde.

A017 Aalscholver

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 8.100 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen aalscholwers zijn van internationale en grote nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied en als slaappleaats. De draagkrachtindicatie heeft betrekking op de foerageerfunctie. Het IJsselmeer levert de grootste bijdrage in Nederland. Hoge aantallen komen voor in de maanden maart-oktober. Het gebied is ook van toenemend belang als overwinteringsgebied. Zowel op de lange termijn als recent, is er sprake van een sterke toename. Dat laatste mede als gevolg van de vestiging van een kolonie in De Ven bij Andijk en één op het nieuw aangelegde eiland De Kreupel, die in korte tijd is uitgegroeid tot de grootste kolonie van Nederland. Er is een duidelijke relatie met de populatie van het Markermeer en de Oostvaardersplassen/Lepelaarplassen, die juist in aantal is afgenomen. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A034 Lepelaar

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 30 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen lepelaars zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied. Recent is de populatie sterk toegenomen. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A037 Kleine zwaan

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 20 vogels (seizoensgemiddelde) voor het foerageergebied en gemiddeld 1.600 vogels (seizoensmaximum) voor het gebied als slaappleaats.

Toelichting Aantallen kleine zwanen zijn van nationale betekenis. Het gebied heeft met name een functie als foerageergebied en als slaappleaats. Het gebied levert als slaappleaats een relatief grote bijdrage. De soort is vooral aanwezig van oktober-december, sterk geconcentreerd langs de Friese kust, waar ze foerageren op waterplanten. Sinds de jaren tachtig is de populatie toegenomen, maar momenteel is bij de foeragerende vogels geen sprake van een duidelijke trend. De landelijke afname van de kleine zwaan (staat van instandhouding matig ongunstig) is deels verbonden aan fluctuaties in de omvang van de internationale populatie en heeft in het IJsselmeergebied mogelijk tevens te maken met concurrentie met andere soorten (knobbelzwaan). Behoud van de huidige situatie is voldoende, de waarschijnlijke oorzaak van de landelijk ongunstige staat van instandhouding is niet gelegen in dit gebied.

A039 Toendrarietgans

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied.

Toelichting Aantallen toendrarietganzen zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als slaapplaats, het gebied levert als slaapplaats een relatief grote bijdrage. Gegevens zijn niet toereikend voor een trendanalyse. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A040 Kleine rietgans

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 30 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen kleine rietganzen zijn van grote internationale en grote nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied en levert een grote bijdrage als slaapplaatsfunctie voor vogels die onder andere in Friesland foerageren. Het gebied levert als slaapplaats één van de grootste bijdragen in Nederland. Het gewenste doelniveau heeft betrekking op de foerageerfunctie. De slaapplaatsfunctie is waarschijnlijk belangrijker, maar er zijn niet voldoende telgegevens voor kwantificering in het doel. De soort is vooral aanwezig van oktober-december, sterk geconcentreerd op de Steile Bank en omgeving die als slaap-/rustplaats worden gebruikt. Aantallen zijn per jaar sterk wisselend, maar het aantalsverloop vertoont een positieve tendens. Er is een relatie met de foerageergebieden op binnendijkse graslanden. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A041 Kolgans

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 4.400 vogels (seizoensgemiddelde) voor het foerageergebied en gemiddeld 19.000 vogels (seizoensmaximum) voor het gebied als slaapplaats.

Toelichting Aantallen kolganzen zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied en als slaapplaats. Het IJsselmeer is één van de grootste slaapplaatsen voor kolganzen in Nederland. De soort is aanwezig in november-februari, vrijwel uitsluitend langs de (gehele) Friese kust. De populatie is toegenomen, al zijn aantallen foeragerende vogels van jaar op jaar sterk fluctuerend, recent is er geen duidelijke trend. Er is een relatie met de foerageergebieden op binnendijkse graslanden. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A043 Grauwe gans

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 580 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de grauwe gans met name een functie als foerageergebied en als slaapplaats. De draagkrachtindicatie heeft betrekking op de foerageerfunctie. De soort is het hele jaar present, vooral langs de gehele Friese kust en vooroever Andijk. Het aantalsverloop vertoont een sterk positieve trend, ook bij de vogels die in het gebied foerageren. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding. De doelstelling heeft geen betrekking op de eventuele functie van het gebied als broedgebied voor deze soort.

A045 Brandgans

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 1.500 vogels (seizoensgemiddelde) voor het foerageergebied en gemiddeld 26.200 (seizoensmaximum) voor het gebied als slaappleaats.

Toelichting Aantallen brandganzen zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied en als slaappleaats. Het IJsselmeer is één van de grootste slaappleaatsen voor brandganzen in Nederland. De soort is aanwezig van oktober-april, met een accent op februari-april, vlak voor de wegtrek en vrijwel alleen langs de Friese kust. Er is een relatie met foerageergebieden op binnendijkse graslanden. Het aantalsverloop vertoont een positieve trend met een sterke toename in maart en april. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding. De doelstelling heeft geen betrekking op de eventuele functie van het gebied als broedgebied voor deze soort.

A048 Bergeend

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 210 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de bergeend met name een functie als foerageergebied. De soort is het hele jaar present, met een piek in oktober/november als het lagere winterpeil is ingesteld en op droogvallende grond of in ondiep water gefoerageerd kan worden. Aantallen zijn afgenomen sinds de eerste helft van de jaren negentig, maar lijken recent weer toe te nemen. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A050 Smient

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 10.300 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen smienten zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als slaappleaats en als foerageergebied. De draagkrachtindicatie heeft betrekking op de slaappleaatsfunctie. Het IJsselmeer is het zesde belangrijkste gebied in Nederland (binnen het Natura 2000-netwerk) op grond van seizoensgemiddelden. De smient is een overwinteraar en vooral aanwezig van oktober-maart, zowel langs de Friese westkust als langs de kusten van Noord-Holland (met name Andijk). Er is een relatie met foerageergebieden op binnendijkse graslanden. Aantallen vertonen een doorgaande toename, vooral in september-november. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding. De doelstelling heeft geen betrekking op de eventuele functie van het gebied als broedgebied voor deze soort.

A051 Krakeend

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 200 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen krakeenden zijn van internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied. De soort is het hele jaar present, maar met een piek in augustus/september. In die periode komt de krakeend vooral voor langs het noordelijk deel van de

Friese westkust, Steile Bank en vooroever Andijk en in de rest van het jaar verspreid. Aantallen fluctueren, er is geen duidelijke trend. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A052 Wintertaling

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 280 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de wintertaling met name een functie als foerageergebied. De soort is vooral aanwezig in de trektijd, augustus-november en maart. In die periode komt de wintertaling voor langs de Friese westkust, Steile Bank, baai van Lemmer en vooroever Andijk. Aantallen zijn recent afgenomen. De soort verkeert landelijk in een matig ongunstige staat van instandhouding, maar op landelijk niveau is geen herstelopgave geformuleerd.

A053 Wilde eend

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 3.800 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de wilde eend met name een functie als foerageergebied. Het IJsselmeer is het zevende belangrijkste gebied in Nederland (binnen het Natura 2000-netwerk) op grond van seizoensgemiddelden. De soort is vooral een wintergast (september-februari) en komt voor verspreid over het gehele gebied, minder langs de Houtrib- en Afsluitdijk. De belangrijkste concentraties bevinden zich langs de Friese westkust, Steile Bank en vooroever Andijk. Er is geen duidelijke positieve of negatieve trend. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A054 Pijlstaart

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 60 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de pijlstaart met name een functie als foerageergebied. De soort is vooral doortrekker in september-november en in maart. Het voorkomen is beperkt tot de Friese kust en de vooroever Andijk. Aantallen zijn laag en fluctueren sterk. Er is geen duidelijke trend. Behoud van de huidige situatie is voldoende, op landelijk niveau is geen herstelopgave geformuleerd.

A056 Slobeend

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 60 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de slobeend met name een functie als foerageergebied. De soort is het talrijkst in de nazomer (augustus). Het voorkomen is nagenoeg beperkt tot de Friese kust (met name Makkumer Noordwaard) en de vooroever Andijk. Er is geen duidelijke trend, mogelijk licht positief, maar met sterke fluctuaties. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A059 Tafeleend

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 310 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen tafeleenden waren in de periode 1993-1997 van internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied. Voorheen leverde het IJsselmeer een zeer grote bijdrage als overwinteringsgebied (met name oktober-december), maar rond 1995, juist in de wintermaanden, zijn aantallen zeer sterk afgenomen. Deze afname is veel sterker dan bij kuifeenden (A061) en is waarschijnlijk mede te verklaren door de aanzuigende werking van de randmeren, waar aanpak van eutrofiëring rond die tijd resulteerde in een verbetering van het leefgebied, terwijl die in het IJsselmeer nauwelijks veranderde. Behoud van de huidige situatie is voldoende, op landelijk niveau is geen herstelopgave geformuleerd.

A061 Kuifeend

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 11.300 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen kuifeenden zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied. Na het Markermeer & IJmeer levert het IJsselmeer in Nederland de grootste bijdrage. De aantallen in de ruiperiode (juli-oktober) vertonen een beperkte doorgaande toename in deelgebieden langs de Afsluitdijk en vooral bij de zuidelijke helft van de Houtribdijk en voor Lelystad. Overwinterende aantallen waren toegenomen tot begin jaren negentig, daarna weer enigszins afgenomen, waarschijnlijk in relatie tot toe-, respectievelijk afname van het aantal driehoeksmosselen, bij beide was sprake van enige ruimtelijke variatie in trends. De afname is elders in het IJsselmeergebied (randmeren) gecompenseerd. Behoud van de huidige situatie is voldoende, op landelijk niveau is geen herstelopgave geformuleerd.

A062 Topper

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 15.800 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen toppers zijn van zeer grote nationale en grote internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort onder andere een functie als foerageergebied. Het IJsselmeer levert als overwinteringsgebied in Nederland de grootste bijdrage, maar het belang wordt mogelijk overschat door een ondertelling van concentraties in zoute wateren. In 1988 was er sprake van een sterke toename in aantallen, waarschijnlijk in samenhang met verslechtingen in het leefgebied in de Waddenzee. Omstreeks 1995 namen de aantallen weer af tot het oude niveau. Behoud van de huidige situatie is voldoende ondanks de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding, want in tegenstelling tot de zoute wateren heeft de recente afname in het IJsselmeer niet geleid tot lagere aantallen dan voor de hierboven beschreven tijdelijke toename.

A067 Brilduiker

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 310 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen brilduikers zijn van nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied. De soort is een

overwinteraar, aanwezig van november-maart in wisselende aantallen (moeilijk telbare soort). Begin jaren tachtig is de populatie sterk afgenomen, daarna min of meer stabiel gebleven met recent mogelijk een lichte afname. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A068 Nonnetje

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 180 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting In het bijzonder voor dit gebied geldt dat er onzekerheden zijn met betrekking tot de ontwikkelingen van de kwaliteit van het leefgebied. Deze onzekerheden betreffen daarmee ook de te verwachten aantalsontwikkeling. Mogelijkheden voor verbetering van de kwaliteit van het leefgebied worden nader onderzocht, alvorens het doel wordt bijgesteld. Verbetering van het leefgebied is nodig voor het behalen van een landelijk gunstige staat van instandhouding, maar is gezien de vermoedelijke oorzaken van de afname van spiering mogelijk niet realistisch.

Aantallen nonnetjes zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied. IJsselmeer en Markermeer & IJmeer leveren de grootste bijdrage in Nederland en herbergen samen meer dan de helft van de Nederlandse vogels in het monitoringsnetwerk. Na afname in het Markermeer levert het IJsselmeer nu de grootste bijdrage. De soort is een overwinteraar, aanwezig van december-maart en tijdens strenge winters (wanneer de Oostzee dichtvriest) in verhoogde aantallen. Het aantalsverloop vertoont geen duidelijke trend, wel grote fluctuaties. De landelijke staat van instandhouding is matig ongunstig op het onderdeel leefgebied, in het bijzonder vanwege de verslechterde voedselsituatie voor viseters in het IJsselmeer en Markermeer rond 1992.

A070 Grote zaagbek

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 1.300 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting In het bijzonder voor dit gebied geldt dat er onzekerheden zijn met betrekking tot de ontwikkelingen van de kwaliteit van het leefgebied. Deze onzekerheden betreffen daarmee ook de te verwachten aantalsontwikkeling. Mogelijkheden voor verbetering van de kwaliteit van het leefgebied worden nader onderzocht, alvorens het doel wordt bijgesteld. Verbetering van het leefgebied is nodig voor het behalen van een landelijk gunstige staat van instandhouding, maar is gezien de vermoedelijke oorzaken van de afname van spiering mogelijk niet realistisch.

Aantallen grote zaagbekken zijn van internationale en grote nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort onder andere een functie als foerageergebied. Het IJsselmeer levert de grootste bijdrage in Nederland met gemiddeld ongeveer de helft van de vogels in het monitoringsnetwerk. De soort is een overwinteraar, aanwezig van november-maart en tijdens strenge winters (wanneer de Oostzee dichtvriest) in verhoogde aantallen. Het aantalsverloop vertoont ondanks de fluctuaties, een afname. De landelijke staat van instandhouding is behalve zeer ongunstig op onderdeel populatie, ook matig ongunstig op onderdeel leefgebied, in het bijzonder

vanwege de verslechterde voedselsituatie voor viseters in het IJsselmeer rond 1992.

A125 Meerkoet

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 3.600 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de meerkoet met name een functie als foerageergebied. Het gebied levert de grootste bijdrage na de Veluwerandmeren en het Markermeer & IJmeer, op grond van seizoensmaxima. Rond 1990 was er sprake van verhoogde aantallen, sinds circa 1993 zijn er lagere aantallen, weliswaar stabiel. Het aantalsverloop vertoont een doorgaande toename in de maanden juli-september, (wanneer er onder andere op waterplanten wordt gefoerageerd) en is in de maanden daarna min of meer stabiel (wanneer onder andere op driehoeksmosselen en gras wordt gefoerageerd), met uitzondering van de piek rond 1990.

A132 Kluut

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 20 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de kluut met name een functie als foerageergebied. Aantallen fluctueren sterk, in de IJsselmeerregio zijn de aantallen sterk afgenomen. Behoud van de huidige situatie is voldoende, op landelijk niveau is geen herstelopgave geformuleerd.

A140 Goudplevier

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 9.700 vogels (seizoensmaximum).

Toelichting Aantallen goudplevieren zijn van nationale en internationale betekenis. Binnen het Natura 2000-netwerk levert het gebied de grootste bijdrage na de Waddenzee. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als slaappleaats en als foerageergebied. Behoud van de huidige situatie is voldoende, de waarschijnlijke oorzaak van de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is niet gelegen in dit gebied.

A151 Kempphaan

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 2.100 vogels (seizoensmaximum) voor het foerageergebied en gemiddeld 17.300 vogels (seizoensmaximum) voor het gebied als slaappleaats.

Toelichting Aantallen kemphanen zijn van internationale en zeer grote nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied en als slaappleaats. Het IJsselmeer levert als slaappleaats in Nederland de grootste bijdrage. Aantallen van vogels die overdag aanwezig zijn, fluctueren sterk. Van de aantallen die het gebied gebruiken als slaappleaats is onvoldoende bekend. In de regio is sprake van een negatieve tendens. De kempphaan verkeert landelijk in een matig ongunstige staat van instandhouding. Er is geen landelijke herstelopgave van toepassing, dus handhaving van de huidige situatie is voldoende.

A156 Grutto

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 290 vogels (seizoensgemiddelde) voor het foerageergebied en gemiddeld 2.200 vogels (seizoensmaximum) voor het gebied als slaappleaats.

Toelichting Aantallen grutto's zijn van internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied en als slaappleaats. Het gebied levert als foerageergebied en slaappleaats één van de grootste bijdragen in Nederland. Er is geen duidelijke trend in de foeragerende aantallen. De landelijke staat van instandhouding is zeer ongunstig op grond van de band tussen de trekvogelaantallen en de afnemende broedvogelpopulatie. Handhaving van de huidige situatie is voldoende omdat de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding vooral betrekking heeft op gebieden buiten het Natura 2000-netwerk.

A160 Wulp

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 310 vogels (seizoensgemiddelde) voor het foerageergebied en gemiddeld 3.500 vogels (seizoensmaximum) voor het gebied als slaappleaats.

Toelichting Het gebied heeft voor de wulp met name een functie als foerageergebied en als slaappleaats. Het IJsselmeer is de grootste binnenlandse slaappleaats. Vanaf 1994 zijn de aantallen toegenomen. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A177 Dwergmeeuw

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 50 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting In het bijzonder voor dit gebied geldt dat er onzekerheden zijn met betrekking tot de ontwikkelingen van de kwaliteit van het leefgebied. Deze onzekerheden betreffen daarmee ook de te verwachten aantalsontwikkeling. Mogelijkheden voor verbetering van de kwaliteit van het leefgebied worden nader onderzocht, alvorens het doel wordt bijgesteld. Verbetering van het leefgebied is nodig voor het behalen van een landelijk gunstige staat van instandhouding, maar is gezien de vermoedelijke oorzaken van de afname van spiering mogelijk niet realistisch.

Aantallen dwergmeeuwen zijn van grote nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort onder andere een functie als foerageergebied. Mogelijk levert het IJsselmeer de grootste bijdrage in Nederland. De soort is het hele jaar in het gebied aanwezig, maar vooral in de wintermaanden (september-januari). Het zwaartepunt van de verspreiding is in het noorden van het gebied. Aantallen in de tellingen wisselen sterk en vertegenwoordigen slechts een (klein) deel van de aanwezige vogels, omdat deze soort moeilijk telbaar is door het voorkomen midden op het meer en een concentratie achter schepen. Specifieke tellingen vanaf het water leverden bijvoorbeeld in 1982/1983 ongeveer 5.000 vogels op. De reguliere tellingen in de jaren negentig vallen gemiddeld aanzienlijk lager uit dan in de jaren tachtig. De landelijke staat van instandhouding is matig ongunstig op onderdeel leefgebied, in het bijzonder vanwege de verslechterde voedselsituatie voor viseters in het IJsselmeer rond 1992.

A190 Reuzensterne

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 40 vogels (seizoensmaximum).

Toelichting Aantallen reuzensternen zijn van zeer grote nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als slaapplaats en als foerageergebied. Het IJsselmeer levert voor deze soort verreweg de grootste bijdrage in Nederland. De soort is een doortrekker, vooral aanwezig in augustus en september. De aantallen zijn toegenomen. In de reguliere tellingen zijn sinds 1999 jaarlijks 5-8 vogels geteld. Specifieke tellingen komen aanzienlijk hoger uit, bijvoorbeeld 60 vogels in de Makkumer- en Workumerwaard in augustus 2002. Andere belangrijke rustplaatsen zijn de Steile Bank en omgeving en in de nabije toekomst mogelijk het nieuwe eiland De Kreupel. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A197 Zwarte stern

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 49.700 vogels (seizoensmaximum) voor het gebied als foerageergebied.

Toelichting In het bijzonder voor dit gebied geldt dat er onzekerheden zijn met betrekking tot de ontwikkelingen van de kwaliteit van het leefgebied, deze onzekerheid betreft daarmee ook de te verwachten aantalsontwikkeling. Mogelijkheden voor verbetering kwaliteit leefgebied worden nader onderzocht, alvorens het doel wordt bijgesteld. Verbetering van het leefgebied is nodig voor het behalen van een landelijk gunstige staat van instandhouding, maar is gezien de vermoedelijke oorzaken van de afname van spiering mogelijk niet realistisch. Aantallen zwarte sterns zijn van internationale en grote nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied en als slaapplaats. Mogelijk levert het IJsselmeer voor deze soort in Nederland de grootste bijdrage. De soort is een doortrekker, met name aanwezig in de nazomer, met een sterke piek in augustus. Tijdens de najaarstrek levert het IJsselmeer één van de grootste bijdragen in Nederland, waarbij het vrijwel de hele Nederlandse populatie herbergt. Aansluitend hierop is het seizoensmaximum in het doelniveau gericht op de landelijke gewenste doelstelling van de soort. Het zwaartepunt van de verspreiding bevindt zich in het middengedeelte van het gebied. Aantallen in de dagtellingen wisselen sterk en vertegenwoordigen slechts een (klein) deel van de aanwezige vogels, omdat ze moeilijk telbaar zijn door het voorkomen midden op het meer. Slaapplaatsen herbergen tienduizenden vogels (tot 100.000). De belangrijkste slaapplaats voor vogels die op het IJsselmeer foerageren ligt in het Balgzand, dus buiten het gebied. Slaapplaatsen binnen het gebied zijn vaak tijdelijk vanwege vegetatiesuccessie (Oostvaardersplassen, recenter het Naviduct en De Kreupel). Op grond van de reguliere tellingen zijn aantallen afgenomen; sinds 1996 zijn de aantallen veel stabiel op een aanzienlijk lager niveau dan daarvoor. Het gebied draagt aanzienlijk bij aan de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding door middel van de verslechterde voedselsituatie.

5.7 Complementaire doelen

De instandhoudingsdoelstellingen van het Habitatrichtlijn- en Vogelrichtlijngebied hebben mede betrekking op één of meer complementaire doelen die voor bepaalde habitattypen en/of (vogel)soorten zijn gesteld. Dit kunnen ten eerste vogelsoorten (bijlage I en andere trekvogelsoorten zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn) betreffen die in zeer ongunstige staat van instandhouding verkeren. Ten tweede kan het gaan om habitattypen en soorten (van bijlage I of bijlage II van de Habitatrichtlijn) met een zeer ongunstige staat van instandhouding en voor habitattypen en soorten met een matig ongunstige staat van instandhouding en tevens een lage landelijke dekking en/of onvoldoende geografische spreiding.

De reden dat voor complementaire doelen is gekozen, is dat daarmee binnen het netwerk van Natura 2000 een bijdrage wordt geleverd aan de realisatie van de landelijke doelen voor de betreffende habitatype(n) en (vogel)soort(en). Voor een nadere uitleg wordt verwezen naar het Natura 2000 doelendocument (paragraaf 3.3).

5.7.1 Complementaire doelen: soorten

H1318 Meervleermuis

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.

Toelichting Dit doel betreft het gedeelte van het IJsselmeer dat alleen onder de Vogelrichtlijn valt. Zie voor verdere toelichting de toelichting op het doel van de meervleermuis in paragraaf 5.4.

5.8 Beschermdenatuurmonumenten

Het Natura 2000-gebied omvat één of meer voormalige beschermdenatuurmonumenten (zie paragrafen 2.1 en 3.3 van deze Nota van toelichting).

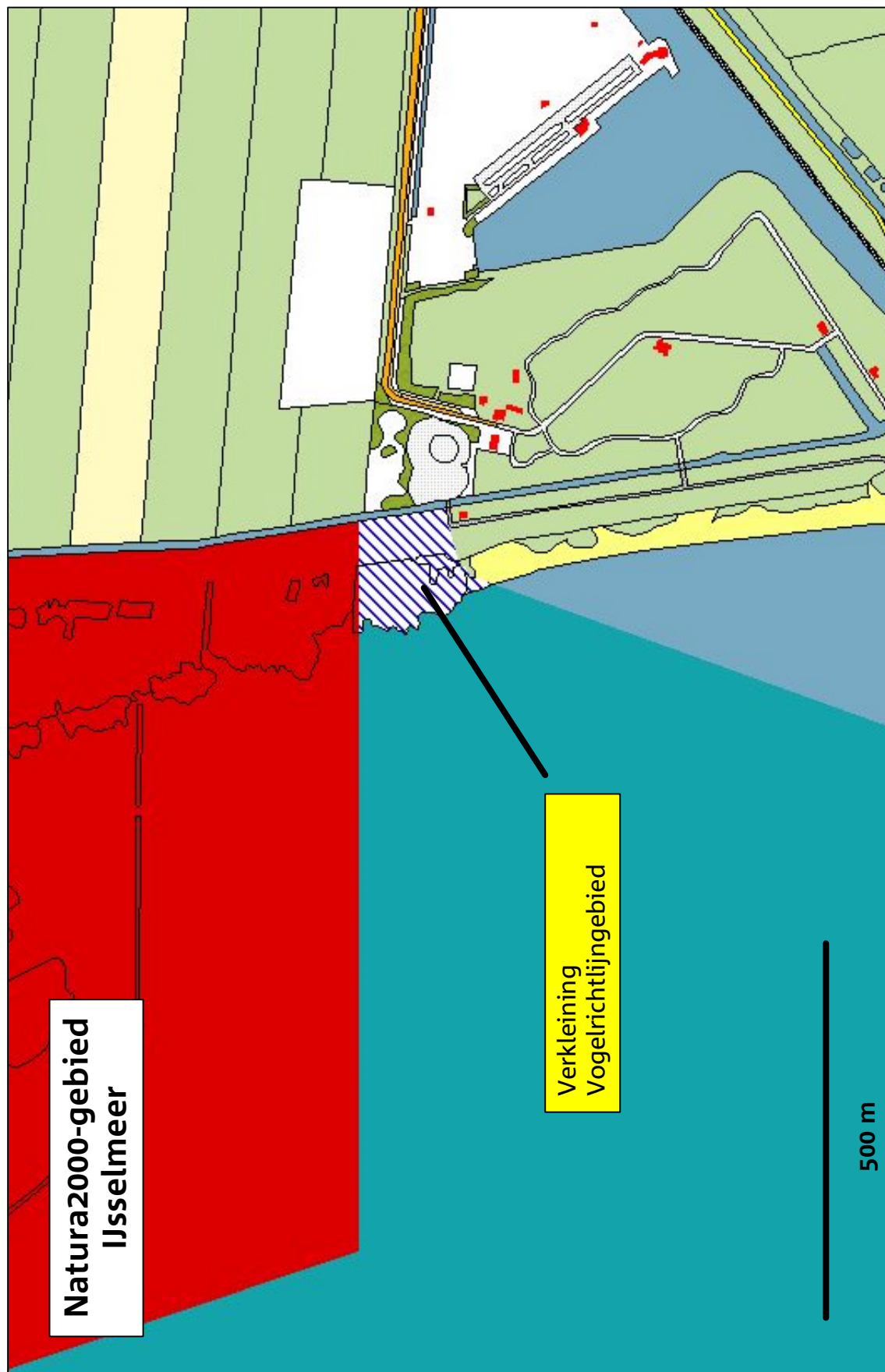
Ingevolge artikel 15a, derde lid, Natuurbeschermingswet 1998, heeft de bescherming van dat deel van het gebied, dat zijn status als beschermd natuurmonument heeft verloren, mede betrekking op de doelstellingen ten aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied zoals bepaald in het van rechtswege vervallen besluit. Voor zover deze doelstellingen Natura 2000-waarden betreffen (zoals opgenomen in paragraaf 4.2 van deze Nota van toelichting), maken deze deel uit van de in voorgaande paragrafen opgenomen instandhoudingsdoelstellingen. Indien de doelstellingen geen Natura 2000-waarden betreffen, houden deze doelstellingen, zoals de bescherming van het natuurschoon, hun zelfstandige betekenis. In een aantal gevallen is het niet mogelijk om zowel de doelen die voortkomen uit de aanwijzing als beschermd natuurmonument als de Natura 2000-doelstellingen te bereiken (bijvoorbeeld omdat dat om tegenstrijdig beheer vraagt). In deze gevallen hebben de Natura 2000-doelen voorrang om de Europeesrechtelijke verplichtingen na te komen.

In het beheerplan zullen de doelen (de natuurwetenschappelijke betekenis en landschappelijke waarden) van voormalige beschermdenatuurmonumenten, net als die van Natura 2000, in ruimte en tijd worden uitgewerkt. Dan wordt ook uitgewerkt waar achteruitgang van het natuurschoon en de natuurwetenschappelijke betekenis is toegestaan ten gunste van Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen. De van rechtswege vervallen besluiten zijn ter informatie aan het einde van dit besluit toegevoegd.

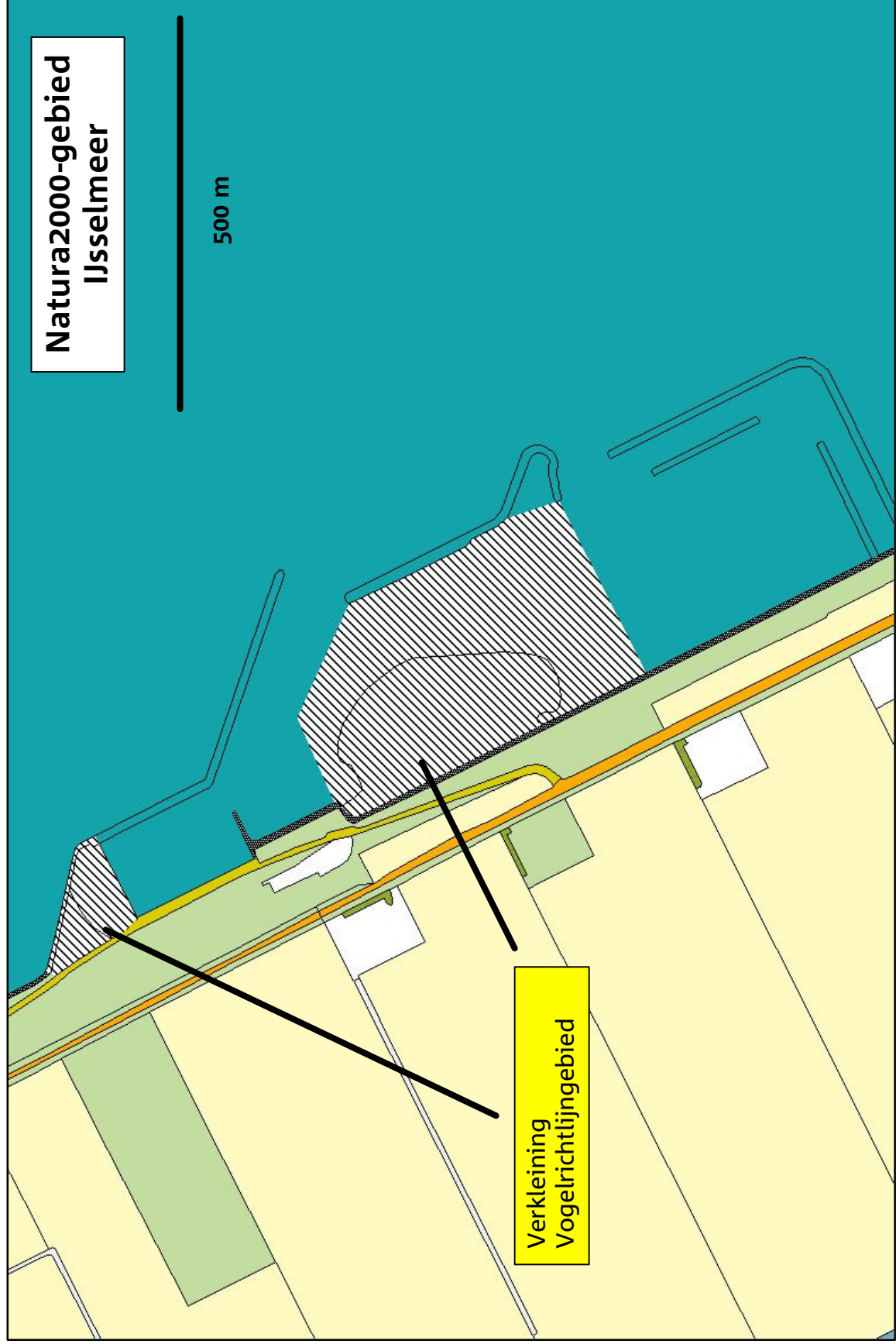
De minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit heeft in haar brief van 30 juni 2009 (TK 2008-2009, 31700 XIV, nr. 160) aangekondigd een voorstel tot wijziging van de Natuurbeschermingswet 1998 in procedure te zullen brengen, waarin wordt voorgesteld dat voor de doelen die voortkomen uit de aanwijzing als beschermd natuurmonument - voor zover deze verder gaan dan de Natura 2000 doelen - het

oorspronkelijke beschermingsregime voor natuurmonumenten zal gaan gelden. Wanneer dat aangekondigde wetsvoorstel door het parlement wordt aanvaard, betekent dat onder meer dat de uitwerking van die doelen in het beheerplan facultatief wordt, in plaats van dat daartoe een verplichting geldt.

072 IJsselmeer: Verkleining van het Vogelrichtlijngebied ten zuiden van de Workummerwaard

072. IJsselmeer: Verkleining van het Vogelrichtlijngebied bij Oude Zeug (Wieringermeer)

Nadere onderbouwing van wijzigingen in Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen, van de selectie als Habitatrichtlijngebied en toewijzing van en wijzigingen in instandhoudingsdoelstellingen

- B.1. Wijzigingen in habitattypen en soorten ten opzichte van aanmelding als Habitatrichtlijngebied en/of het ontwerpbesluit (paragraaf 4.2.1 en 4.2.2)
- B.2. Wijzigingen in vogelsoorten ten opzichte van aanwijzing als Vogelrichtlijngebied en/of het ontwerpbesluit (paragraaf 4.2.3)
- B.3. Toepassing selectiecriteria Habitatrichtlijngebieden (paragraaf 4.3)
- B.4. Toewijzing instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 5)

B.1. Wijzigingen in habitattypen en soorten ten opzichte van aanmelding als Habitatrichtlijngebied en/of het ontwerpbesluit (paragraaf 4.2.1 en 4.2.2)

- Conform de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003), maar in afwijking van het ontwerpbesluit (2007) is het gebied niet aangewezen voor het habitatype kranwierwateren (H3140). Kranwieren vereisen helder water, maar langs de Friese IJsselmeerkust is het water troebel door wind en expositie. In het troebele water overheersen fonteinkruiden (H3150) over kranwieren. Het habitatype meren met krabbenscheer en fonteinkruiden (H3150) wordt toegevoegd in aanvulling op de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007).
- In afwijking van de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003), maar conform het ontwerpbesluit (2007), is het gebied niet aangewezen voor de habitatsoort bittervoorn (H1134). Er zijn geen betrouwbare waarnemingen bekend waaruit blijkt dat de soort hier bestendig voorkomt.

B.2. Wijzigingen in vogelsoorten ten opzichte van aanwijzing als Vogelrichtlijngebied en/of het ontwerpbesluit (paragraaf 4.2.3)

De vogelsoorten waarvoor het gebied Friese IJsselmeerkust in 1998 is aangewezen, betreffen een opsomming van vogelsoorten waaraan het gebied zijn natuurwetenschappelijke betekenis ontleent. Niet eerder dan bij de aanwijzing van 49 Vogelrichtlijngebieden in 2000 is vastgesteld voor welke soorten op grond van artikel 4 van de Vogelrichtlijn een verplichting bestaat voor het treffen van speciale beschermingsmaatregelen in de vorm van de aanwijzing van gebieden (in de Richtlijn aangeduid als "speciale beschermingszones")¹⁸. Dit betreft in de eerste plaats 46 soorten die zijn opgenomen in bijlage I van de Vogelrichtlijn¹⁹. Daarnaast zijn gebieden aangewezen voor 51 (andere) trekkende vogelsoorten zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn.

De vogelsoorten waarvoor het gebied IJsselmeer in 2000 is aangewezen, zijn indertijd ontleend aan SOVON (2000)²⁰. De numerieke criteria die daarin zijn opgenomen zijn ontleend aan de Nota van Antwoord Vogelrichtlijn (2000)²¹. Een gebied wordt slechts aangewezen voor de soorten waarvoor het gebied van landelijke betekenis is. Hiervan is in beginsel sprake indien het gebied minstens 1% van de landelijke broedpopulatie herbergt, indien 0,1% van de biogeografische populatie geregeld in het gebied verblijft of indien het gebied in combinatie met andere gebieden voldoende bijdrage kan leveren aan een sleutelpopulatie.

¹⁸ Ministerie van LNV (2000): Nota van Antwoord Vogelrichtlijn, bijlage 1. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Den Haag.

¹⁹ De Nota van Antwoord (2000) vermeldt 44 soorten van bijlage I waarvoor gebieden kunnen worden aangewezen. Voor één soort zijn geen gebieden aangewezen omdat er geen vaste verblijfplaatsen zijn (lachstern). Sindsdien zijn verder drie soorten aan bijlage I toegevoegd. Voor twee van deze soorten (strandplevier en dwergmeeuw) waren reeds gebieden aangewezen. Voor de dwerggans worden naar aanleiding van een rechterlijke uitspraak gebieden aangewezen. Per saldo zijn en worden er dus voor 46 soorten van bijlage I gebieden aangewezen.

²⁰ SOVON (2000): Belangrijke vogelgebieden in Nederland 1993-97. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

²¹ Ministerie van LNV (2000): Nota van Antwoord Vogelrichtlijn, bijlage 1, selectiecriteria en methode van begrenzing. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Den Haag.

Voor eventuele toevoeging of verwijdering van vogelsoorten is gebruik gemaakt van SOVON & CBS (2005)²² waarin de ontwikkeling van vogelaantallen in de laatste decennia is beschreven. Dit rapport heeft ten grondslag gelegen aan de formulering van de instandhoudingsdoelstellingen voor de Vogelrichtlijnsoorten. In bijlage 1 van dit rapport zijn de verschillen aangegeven tussen de soortenlijsten per gebied die in beide aangehaalde rapporten zijn opgenomen. Om ecologische redenen, die in voorkomende gevallen hieronder zijn vermeld, is soms van deze algemene criteria afgeweken. Deze werkwijze heeft voor de lijst van vogelsoorten waarvoor dit gebied is aangewezen, de volgende consequenties:

- Van de oorspronkelijke aanwijzingen (1998 en 2000) zijn de volgende vogelsoorten als broedvogels gehandhaafd: aalscholver (O17), roerdomp (A021), bruine kiekendief (A081), porseleinhoen (A119), bontbekplevier (A137), kemphaan (A151), visdief (A193), snor (A292) en rietzanger (A295).
- Van de oorspronkelijke aanwijzingen (1998 en 2000) zijn de volgende vogelsoorten als niet-broedvogels gehandhaafd: fuut (A005), aalscholver, lepelaar (A034), kleine zwaan (A037), kleine rietgans (A040), kolgans (A041), grauwe gans (A043), brandgans (A045), bergeend (A048), smient (A050), krakeend (A051), wintertaling (A052), wilde eend (A053), pijlstaart (A054), slobend (A056), tafeleend (A059), kuifeend (A061), topper (A062), brilduiker (A067), nonnetje (A068), grote zaagbek (A070), meerkoet (A125), kluut (A132), goudplevier (A140), kemphaan, grutto (A156), wulp (A160), dwergmeeuw (A177), reuzenstern (A190) en zwarte stern (A197).
- In aanvulling op de oorspronkelijke aanwijzing als Vogelrichtlijngebied IJsselmeer (2000), maar conform het ontwerpbesluit (2007), is het gebied ook aangewezen voor de volgende trekvogelsoort zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn: toendrarietgans (A039) als niet-broedvogel. Het gemiddeld aantal vogels in het gebied meer bedraagt dan 0,1% van de biogeografische populatie. Het gebied voldoet hiermee aan het criterium voor opname van deze soort.
- In afwijking van de aanwijzing van de Friese IJsselmeerkust (1998), maar conform het ontwerpbesluit (2007), zijn zes vogelsoorten van bijlage I niet meer opgenomen: wilde zwaan (A038), blauwe kiekendief (A082), kwartelkoning (A122), kraanvogel (A127), kluut (A132) en velduil (A222). De vermelding in het oorspronkelijke aanwijzingsbesluit stamt uit de periode van voor 2000 waarin de soortkeuze nog niet werd gebaseerd op aantalscriteria. Het gebied blijkt daaraan na toetsing aan telgegevens niet te voldoen is daarmee van onvoldoende betekenis voor de instandhouding van de broedpopulatie op landelijke schaal (blauwe kiekendief, kwartelkoning, kluut en velduil) of van onvoldoende betekenis voor de instandhouding van de biogeografische populatie (wilde zwaan en kraanvogel).
- In afwijking van de oorspronkelijke aanwijzing van IJsselmeer (2000) maar conform het ontwerpbesluit (2007), is het gebied niet aangewezen voor de volgende twee vogelsoorten van bijlage I van de Vogelrichtlijn: kleine zilverreiger (A026) en slechtvalk (A103) als niet-broedvogels. Op grond van toegenomen kennis over aantallen, verspreiding en populatieomvang zijn voor deze soorten alleen instandhoudingsdoelstellingen geformuleerd voor de vijf gebieden met de grootste bijdrage. Dit gebied valt daarbuiten en is slechts van geringe betekenis voor de landelijke staat van instandhouding van deze soorten als niet-broedvogel.
- In afwijking van de aanwijzing van de Friese IJsselmeerkust (1998), maar conform het ontwerpbesluit (2007), is het gebied niet aangewezen voor de volgende trekvogelsoort zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn: watersnip (A153) als broedvogel. In de peilperiode 1993-1997 noch in de periode 1999-2003 overschreed de soort de minimumwaarde (1% van de landelijke broedpopulatie) die wordt gesteld aan opname.
- In afwijking van de oorspronkelijke aanwijzing van IJsselmeer (2000), maar conform het ontwerpbesluit (2007), is het gebied niet aangewezen voor de volgende trekvogelsoort zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn: scholekster (A130) als niet-broedvogel. De scholekster kwalificeerde in 1993-1997 als zogenaamde begrenzingssoort, maar in 1999-2003 niet meer als gevolg van een sterke afname. Ondanks de landelijke verbeteropgave is

²² SOVON & CBS (2005): Trends van vogelaantallen in het Nederlandse Natura 2000 netwerk. SOVON-informatierapport 2005/09. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

de soort verwijderd omdat de oorzaken van landelijke populatieafname niet in dit gebied gelegen zijn.

- In aanvulling op het ontwerpbesluit (2007), maar conform de oorspronkelijke aanwijzingen (1998 en 2000) is het gebied ook aangewezen voor de volgende vogelsoort van bijlage I: lepelaar (A034) als broedvogel. Op basis van gemiddeld voorkomen in de periode 1999-2003 voldoet het gebied aan de criteria voor opname van de soort (voorkomen 1% van de nationale broedpopulatie in het gebied).
- In afwijking van de aanwijzing van de Friese IJsselmeerkust (1998), maar conform het ontwerpbesluit (2007), zijn de volgende vogelsoorten niet meer opgenomen, omdat deze soorten niet behoren tot de soorten waarvoor Vogelrichtlijngebieden worden aangewezen conform de in 2000 geformuleerde beleidslijn (zie boven): zomertaling, klein waterhoen, kleinst waterhoen, kwak, sprinkhaanrietzanger, grasmus, baardmannetje.
- In afwijking van de aanwijzing van de Friese IJsselmeerkust (1998), maar conform het ontwerpbesluit (2007), zijn de volgende vogelsoorten, die waren vermeld als broedvogel, niet meer opgenomen, omdat voor deze soorten alleen voor niet-broedvogels gebieden kunnen worden aangewezen conform de in 2000 geformuleerde beleidslijn (zie boven): slobbeend (A056), grutto (A156) en tureluur (A162).

B.3. Toepassing selectiecriteria Habitatrichtlijngebieden (paragraaf 4.3)

In dit onderdeel wordt voor elk habitatype en elke soort waarvoor het onderhavige gebied aan de selectiecriteria voldoet (zie paragraaf 4.3), een overzicht gegeven van alle daarvoor kwalificerende gebieden. Dit gebeurt zoveel mogelijk in de vorm van een tabel met de gebieden die aan de selectiecriteria voldoen, onder vermelding van de relatieve bijdrage. In het geval van habitatypen betreft dit het actuele aandeel van de landelijke oppervlakte dat in het gebied aanwezig is. Indien kwaliteit een rol heeft gespeeld in de bepaling van de gebiedselectie voor habitatypen is dit tekstueel toegelicht. In het geval van soorten betreft de relatieve bijdrage het aandeel van de landelijke populatie dat (geregeld) in het gebied aanwezig is. Afhankelijk van de soort wordt dit afgemeten aan getelde aantallen, aantal bezette plekken of kilometerhokken.

Er is gebruik gemaakt van de volgende klasse-indeling:

A1 = 15-30%, A2 = 30-50%, A3 = 50-75% en A4 = >75%

B1 = 2-6% en B2 = 6-15%

C = <2%

In de kolom "Bronvermelding" zijn de terreinbeherende organisaties en andere instanties en bronnen vermeld, waaraan de oppervlaktecijfers en aantallen zijn ontleend, met vermelding van de jaren waarin deze zijn verzameld of gepubliceerd. Verklaring gebruikte afkorting: VZZ = Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming.

- Het gebied is één van de belangrijkste gebieden voor het volgende habitatype:

H3150 – Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden			
Landelijke oppervlakte ca. 4.000 ha			
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Relatieve bijdrage	Bronvermelding
072	IJsselmeer	A1 (15-30%)	Rijkswaterstaat 2006
074	Zwarte Meer	B2 (6-15%)	Rijkswaterstaat 2007
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	B1 (2-6%)	Natuurmonumenten 2008
095	Oostelijke Vechtplassen	B1 (2-6%)	Landschap Noord-Holland 2009

Voor de aanmelding van Habitatrichtlijngebieden (2003) zijn de vijf volgende gebieden voor dit habitatype geselecteerd: De Wieden (035), Zwarte Meer (074), Naardermeer (094), Oostelijke Vechtplassen (095) en Nieuwkoopse Plassen & De Haeck (103).

Bij de selectie is over het hoofd gezien dat langs de Friese IJsselmeerkust (IJsselmeer (072)) een aanzienlijke oppervlakte van dit habitatype in de vorm van fonteinkruidvelden aanwezig is

(ruim 1.000 ha). Het gebied voldoet hiermee aan het criterium van “belangrijkste gebied”. Andere gebieden met minstens 100 ha van dit habitatype zijn achtereenvolgens: Zwarte Meer (enkele honderden hectaren, fonteinkruid), Nieuwkoopse Plassen & De Haeck (rond 200 ha, onder andere krabbenscheer) en Oostelijke Vechtplassen (ruim 150 ha, onder andere krabbenscheer). De hierboven genoemde gebieden doen recht aan de ecologische variatie binnen dit habitatype: grote meren met fonteinkruidvelden én plassen met krabbenscheer. Op grond van de beschikbare gegevens kan nog geen vijfde gebied worden benoemd. In het Naardermeer betreffen de met waterplanten begroeide plassen vooral kranswierwateren (H3140) en is het aandeel van het habitatype meren met krabbenscheer en fonteinkruiden hooguit enkele tientallen hectaren.

- Het gebied is één van de belangrijkste gebieden voor de volgende habitatsoort:

H1340 – *Noordse woelmuis			
Landelijke populatie ca. 621 kilometerhokken			
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Relatieve bijdrage	Bronvermelding
002	Duinen en Lage Land Texel	B2 (6-15%)	Aanwijzingsbesluit 2009
112	Biesbosch	B2 (6-15%)	VZZ 2008
115	Grevelingen	B2 (6-15%)	VZZ 2008
109	Haringvliet	B1 (2-6%)	VZZ 2008
118	Oosterschelde	B1 (2-6%)	VZZ 2008
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	B1 (2-6%)	VZZ 2008
095	Oostelijke Vechtplassen	B1 (2-6%)	VZZ 2008
114	Krammer-Volkerak	B1 (2-6%)	VZZ 2008
091	Polder Westzaan	B1 (2-6%)	VZZ 2008
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	C (<2%)	VZZ 2008
009	Groote Wielen	C (<2%) ^a	VZZ 2008
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	C (<2%) ^a	VZZ 2008
089	Eilandspolder	C (<2%) ^a	VZZ 2008

(a) Zie onderstaande toelichting.

Voor de prioritaire soort noordse woelmuis, waarvan de ondersoort *arenicola* alleen in Nederland voorkomt (grote internationale verantwoordelijkheid), geldt in de eerste plaats het selectie criterium “tien belangrijkste gebieden”. Bij de aanmelding van Habitatrichtlijngebieden (2003) waren er acht gebieden waar populaties van redelijke omvang bekend waren die tevens een groot en kwalitatief relatief goed leefgebied tot hun beschikking hadden. Deze acht gebieden zijn achtereenvolgens Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder (090), Polder Westzaan (091), Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske (092)²³, Nieuwkoopse Plassen & De Haeck (103), Haringvliet (109), Biesbosch (112), Krammer-Volkerak (114) en Grevelingen (115). Omwille van een goede geografische spreiding is bij de aanmelding aan deze acht gebieden nog een negende gebied toegevoegd, namelijk Eilandspolder (089), dat een belangrijk bolwerk vormt voor de populatie in het veenweidegebied van laag Holland. Met deze negen – kwalitatief beste – gebieden werd de sterk bedreigde metapopulatie uit Friesland nog niet afgedekt. Daarom zijn ten tijde van de aanmelding van Habitatrichtlijngebieden aanvullend de gebieden IJsselmeer (072)²⁴, Groote Wielen (009) en Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving (010) geselecteerd.

Op grond van inventarisatiegegevens uit de periode 1994-2007 zijn, afgemeten aan het aantal bezette kilometerhokken, Duinen en Lage Land Texel (002), Biesbosch en Grevelingen de drie belangrijkste gebieden voor de noordse woelmuis. Daarnaast behoren Haringvliet, Oosterschelde (118), Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske, Oostelijke Vechtplassen (095), Krammer-Volkerak, Polder Westzaan, Wormer en Jisperveld & Kalverpolder tot de tien belangrijkste gebieden voor deze soort. Groote Wielen, Oudegaasterbrekken, Fluessen en

²³ Destijds bekend als Ilperveld/Oostzanerveld/Varkensland.

²⁴ Destijds bekend als Friese IJsselmeerkust.

omgeving en Eilandspolder kunnen hieraan worden toegevoegd omwille van het bereiken van voldoende geografische spreiding en dekking (mede gelet op de precaire situatie van de Friese populatie).

B.4. Toewijzing instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 5)

De hier vermelde gebiedsdoelen en vermeldingen van de relatieve bijdrage van de Natura 2000-gebieden die buiten dit aanwijzingsbesluit vallen en waarvan de definitieve besluiten op het moment van vaststelling van het onderhavige besluit nog niet zijn vastgesteld, moeten worden beschouwd als "indicatieve" opgaven en kunnen nog aan verandering onderhevig zijn.

In dit onderdeel wordt voor iedere Natura 2000-waarde waarvoor het onderhavige gebied is aangewezen, inzichtelijk gemaakt hoe de landelijke doelstelling is uitgewerkt in de Natura 2000-gebieden. De landelijke doelstellingen vormen een kader voor de formulering van instandhoudingsdoelstellingen op gebiedsniveau. De gebiedsdoelen bij elkaar "opgeteld", eventueel tezamen met een opgave buiten het Natura 2000 netwerk, hebben als som het landelijke doel. Onder iedere tabel wordt de landelijke staat van instandhouding van betreffende habitatype of (vogel)soort vermeld. Indien de landelijke doelstelling van de betreffende waarde afwijkt van wat kan worden verwacht uit de landelijke staat van instandhouding, is dit hier gemotiveerd. Gebiedsdoelstellingen die afwijken van de landelijke doelstelling, worden ook zoveel mogelijk gemotiveerd. In gevallen waarin motivering ontbreekt, is aanpassing nog in overweging (met name naar aanleiding van zienswijzen) in het kader van het besluit voor het betreffende gebied. Doelstellingen die volgens de tabellen zijn aangepast ten opzichte van het ontwerpbesluit (zie kolom "Besluit") staan eveneens onder de betreffende tabellen gemotiveerd. De instandhoudingsdoelstellingen van habitatypen en (vogel)soorten die zijn toegevoegd naar aanleiding van zienswijzen, zijn in principe op behoud gesteld, omdat de landelijke doelstelling al haalbaar werd geacht zonder deze toevoegingen. De instandhoudingsdoelstellingen die om deze reden op behoud zijn gesteld en daarmee afwijken van de landelijke doelstelling voor het betreffende habitatype of de betreffende soort, zijn in de tabellen gemarkeerd met een ^x.

De niet-broedvogelsoorten waarvoor zowel landelijk als in alle gebieden een behoudopgave is gesteld zijn samengevat in één tabel. Regels in cursief betreffen complementaire doelen (zie Natura 2000 doelendocument, paragraaf 3.3). Bij broedvogels en niet-broedvogels wordt in de kolom "Populatie" tevens aangegeven of er sprake is van herstel dan wel uitbreiding (↑). In een aparte kolom is van elk gebied de relatieve bijdrage vermeld. Voor een nadere toelichting en de klasse-indeling wordt verwezen naar de inleiding van onderdeel 3 van deze bijlage.

B.4.1. Habitatrictlijn: habitatypen

H3150 – Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
009	Groote Wielen	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en ...	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
013	Alde Feanen	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
034	Weerribben	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
035	De Wieden	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
037	Olde Maten & Veerslootslanden	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
038	Uiterwaarden IJssel	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
038	<i>Uiterwaarden IJssel</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>verbetering</i>	<i>C</i>	<i>ontwerpbesluit</i>
067	Gelderse Poort	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	A1	doel toegevoegd ^x

074	Zwarte Meer	uitbreiding	verbetering	B2	conform ontwerp
076	Veluwerandmeren	behoud	behoud	B1	conform ontwerp
083	Botshol	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
095	Oostelijke Vechtpassen	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
130	Langstraat	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit

Ongeveer de helft van de landelijke oppervlakte van het habitatype meren met krabbenscheer en fonteinkruiden wordt binnen de Natura 2000-gebieden beschermd (gebaseerd op een schatting van de oppervlakten van zowel begroeide als onbegroeide waterdelen van eutrofe meren en plassen). De landelijke staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan.

In verscheidene gebieden wordt afgeweken van de landelijke doelstelling. In Olde Maten & Veerslootslanden (037) zijn behoudsdoelstellingen geformuleerd, omdat uitbreiding van de oppervlakte en verbetering van de kwaliteit al in voldoende mate in andere gebieden in Noordwest-Overijssel (De Wieden en Weerribben) kan worden gerealiseerd. In andere gebieden wordt er van de landelijke doelstelling afgeweken, omdat er geen mogelijkheid (ruimte) is om het habitatype uit te breiden en/of potentie om de kwaliteit ervan te verbeteren, bijvoorbeeld in Alde Feanen (013), Gelderse Poort (067) en Botshol (083). In het Naardermeer (094) is door recent herstel een aanzienlijk areaal van het habitatype aanwezig. Behoud is derhalve voldoende.

H6430A – Ruigten en zomen, <i>moerasspirea</i>					
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en behoud kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage^a	Besluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en ...	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	A1	ontwerpbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
038	Uiterwaarden IJssel	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
067	Gelderse Poort	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	C	conform ontwerp
074	Zwarte Meer	behoud	behoud	C	conform ontwerp
083	Botshol	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
104	Broekvelden, Vettenbroek & Polder ...	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	A2	ontwerpbesluit
152	Grensmaas	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit

(a) De weergegeven relatieve bijdragen betreffen een voorlopige inschatting, omdat er nog onduidelijkheid is over de landelijke oppervlakte van dit subtype.

De landelijke staat van in standhouding van het habitatype ruigten en zomen, *moerasspirea* (subtype A) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Alle gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke doelstelling.

H6430B – Ruigten en zomen, <i>harig wilgenroosje</i>					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en behoud/verbetering kwaliteit^a					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage^b	Besluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en ...	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
038	Uiterwaarden IJssel	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	C	conform ontwerp

082	Uiterwaarden Lek	uitbreiding	behoud	C	ontwerpbesluit
089	Eilandspolder	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
091	Polder Westzaan	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & ...	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
108	Oude Maas	uitbreiding	behoud	C	ontwerpbesluit
109	Haringvliet	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
111	Hollands Diep	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
112	Biesbosch	uitbreiding	behoud	A3	ontwerpbesluit
114	Krammer-Volkerak	behoud ^c	behoud	C	concept-ontwerp
115	Grevelingen	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
124	Groote Gat	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit

- (a) Verbetering kwaliteit geldt voor de brakke varianten.
 (b) De weergegeven relatieve bijdragen betreffen een voorlopige inschatting, omdat er nog onduidelijkheid is over de landelijke oppervlakte van dit subtype.
 (c) Waarschijnlijk kan dit subtype bij de huidige voortschrijdende verzoeting niet behouden blijven, maar zullen hiervoor (minder bedreigde) zoete vormen ruigten en zomen, *moerasspirea* (subtype A) in de plaats komen.

De landelijke staat van instandhouding van het habitatype ruigten en zomen, *harig wilgenroosje* (subtype B) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Niet in alle gebieden kan de landelijke doelstelling worden nagestreefd. De doelstelling voor uitbreiding van de oppervlakte wordt enkel nagestreefd in de belangrijkste gebieden voor dit habitatype, zoals Oude Maas (108), Haringvliet (109) en Biesbosch (112).

De landelijke doelstelling voor verbetering van de kwaliteit is alleen neergelegd in gebieden die van belang zijn voor de brakke variant van dit habitatype. Slechts in twee van deze "brakke" gebieden is echter potentie voor kwaliteitsverbetering: Polder Westzaan (091) en Haringvliet (109). In de andere gebieden wordt behoud van de kwaliteit beoogd.

H7140A – Overgangs- en trilvenen, <i>trilvenen</i>					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
019	<i>Leekstermeergebied</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>verbetering</i>	<i>C</i>	<i>ontwerpbesluit</i>
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
034	Weerribben	uitbreiding	verbetering	B2	ontwerpbesluit
035	De Wieden	uitbreiding	behoud	A1	ontwerpbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
048	Lemselermaten	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
065	Binnenveld	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	C	conform ontwerp
094	Naardermeer	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
130	Langstraat	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit

Bijna drie kwart van de landelijke oppervlakte van het habitatype overgangs- en trilvenen, *trilvenen* (subtype A) is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van dit subtype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "zeer

ongunstig²⁵. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Bijna alle gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke opgave. In de gebieden Vecht- en Beneden-Reggegebied (039) en IJsselmeer (072) wordt van de landelijke doelstelling afgeweken en zijn er behoudsdoelstellingen geformuleerd, omdat er in deze gebieden slechts geringe oppervlakten van dit subtype aanwezig zijn.

B.4.2. Habitatrichtlijn: soorten

H1163 – Rivierdonderpad					
Landelijke doelstelling: behoud/uitbreiding omvang en behoud/verbetering kwaliteit leefgebied^a					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Besluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
038	Uiterwaarden IJssel	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
049	Dinkelland	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	behoud	uitbreiding	ontwerpbesluit
067	Gelderse Poort	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	behoud	doel aangepast ^b
073	Markermeer & IJmeer	behoud	behoud	behoud	doel aangepast ^b
074	Zwarte Meer	behoud	behoud	behoud	doel aangepast ^b
076	Veluwerandmeren	behoud ^c	behoud	behoud	conform ontwerp
083	Botshol	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & ...	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
109	Haringvliet	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
148	Swalmdal	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
150	Roerdal	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
152	Grensmaas	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
157	Geuldal	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	ontwerpbesluit

- (a) Behoud omvang en kwaliteit leefgebied in de grote wateren en uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied in de beken.
- (b) In de doelstelling van IJsselmeer, Markermeer & IJmeer en Zwarte Meer is "behoud verspreiding" verwijderd, omdat alleen op landelijke schaal doelen voor verspreiding worden gesteld. Bovendien voegt deze verspreidingsdoelstelling weinig toe aan gebiedsdoelen, omdat vermindering van de lokale verspreiding (binnen het gebied) al snel ten koste gaat van de omvang van het leefgebied waarvoor altijd minstens een behoudsdoelstelling geldt.
- (c) Enige achteruitgang in oppervlakte leefgebied ten gunste van broedvogelsoorten roerdomp (A021) of grote karekiet (A298) is toegestaan²⁶.

De landelijke staat van instandhouding van de rivierdonderpad is op het aspect leefgebied beoordeeld "matig ongunstig"²⁵. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. In de beekdalgebieden is een landelijke hersteldoelstelling neergelegd. Er is alleen een hersteldoelstelling neergelegd in de gebieden Veluwe en Geuldal waar het leefgebied het meest onder druk staat en er mogelijkheden zijn voor herstel van het leefgebied en van de populatie.

²⁵ De beschreven staat van instandhouding wijkt af van de staat van instandhouding zoals gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006). Zie het Natura 2000 profielendocument (2008) voor een nadere uitleg.

²⁶ Nadere toelichting over de "ten gunste formulering" wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

H1318 – Meervleermuis (zomer)						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
009	Groote Wielen	behoud	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen ...	behoud	behoud	behoud	B2	ontwerpbesluit
012	<i>Sneekermeergebied</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	B1	<i>ontwerpbesluit</i>
013	Alde Feanen	behoud	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
014	<i>Deelen</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>B1</i>	<i>doel toegevoegd</i>
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	behoud	behoud	behoud	B2	ontwerpbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	behoud	B2	ontwerpbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
067	Gelderse Poort	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	behoud	B1 ^a	conform ontwerp
072	<i>IJsselmeer</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>B1^a</i>	<i>conform ontwerp</i>
073	Markermeer & IJmeer	behoud	behoud	behoud	B1 ^a	conform ontwerp
073	<i>Markermeer & IJmeer</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>B1^a</i>	<i>conform ontwerp</i>
074	Zwarte Meer	behoud	behoud	behoud	B1	conform ontwerp
076	Veluwerandmeren	behoud	behoud	behoud	C	conform ontwerp
083	Botshol	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & ...	behoud	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
091	Polder Westzaan	behoud	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
092	IJperveld, Varkensland, ...	behoud	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
093	<i>Polder Zeevang</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>C</i>	<i>ontwerpbesluit</i>
094	Naardermeer	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit

(a) De relatieve bijdrage geldt voor het Natura 2000-gebied als geheel, dus voor het Habitatrichtlijngedeelte en het Vogelrichtlijngedeelte gecombineerd.

De landelijke staat van instandhouding van de meervleermuis is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als "gunstig"²⁵. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Alle gebiedsdoelstellingen sluiten aan bij de landelijke opgave, die gericht is op behoud van foerageergebieden die gebruikt worden door meervleermuizen uit kraamkolonies en verblijfplaatsen in de omgeving van de betreffende Natura 2000-gebieden.

H1340 – *Noordse woelmuis						
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied ten behoeve van uitbreiding populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	verbetering	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
009	Groote Wielen	uitbreiding	verbetering	behoud	C	ontwerpbesluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen ...	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	ontwerpbesluit
011	<i>Witte en Zwarte Brekken</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>verbetering</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>C</i>	<i>ontwerpbesluit</i>
012	<i>Sneekermeergebied</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>verbetering</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>C</i>	<i>ontwerpbesluit</i>
013	Alde Feanen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	ontwerpbesluit
072	IJsselmeer	uitbreiding	behoud	uitbreiding	C	conform ontwerp
089	Eilandspolder	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
089	<i>Eilandspolder</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>C</i>	<i>ontwerpbesluit</i>
090	Wormer- en Jisperveld & ...	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
091	Polder Westzaan	behoud	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit

092	Ilperveld, Varkensland, ...	behoud	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	B1	ontwerpbesluit
100	Voornes Duin	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
106	<i>Boezems Kinderdijk</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>C</i>	<i>ontwerpbesluit</i>
108	Oude Maas	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	ontwerpbesluit
109	Haringvliet	behoud	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
111	Hollands Diep	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	ontwerpbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	behoud	B2	ontwerpbesluit
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	behoud	B1	concept-ontwerp
115	Grevelingen	behoud	behoud	behoud	B2	ontwerpbesluit
116	Kop van Schouwen	behoud	verbetering	behoud	C	ontwerpbesluit
118	Oosterschelde	uitbreiding	behoud	uitbreiding	B1	doel aangepast ^a

- (a) De verspreidingsdoelstelling is uit het gebiedsdoel verwijderd, omdat alleen op landelijke schaal doelen voor verspreiding worden gesteld. Bovendien voegt deze verspreidingsdoelstelling weinig toe aan gebiedsdoelen, omdat vermindering van de lokale verspreiding (binnen het gebied) al snel ten koste gaat van de omvang van het leefgebied waarvoor altijd minstens een behoudsdoelstelling geldt.

De landelijke staat van instandhouding van de noordse woelmuis is op het aspect leefgebied beoordeeld als "zeer ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Landelijke uitbreiding van de populatie wordt vooral beoogd in de Friese gebieden omdat het leefgebied vooral daar sterk versnipperd is geraakt.

De doelstellingen uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied en uitbreiding populatie zijn verder neergelegd in gebieden die daarvoor mogelijkheden bieden (bijvoorbeeld in het kader van natuurontwikkeling). In Duinen en Lage Land Texel (002) staat het doel voor omvang van het leefgebied op "behoud" omdat de soort al over het gehele eiland voorkomt. Verbetering van de kwaliteit van het leefgebied is vooral nodig om de populatie weerstand te kunnen laten bieden tegen concurrentie met andere diersoorten. In het IJsselmeer (072) en Oosterschelde (118) is op het aspect kwaliteit van de landelijke opgave afgeweken. In de Oosterschelde is de kwaliteit al op orde; derhalve is behoud voldoende. In het IJsselmeer (072) is afgeweken omdat hier de mogelijkheden voor verbetering van de kwaliteit beperkt zijn.

H1903 – Groenknolorchis						
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit biotoop ten behoeve van uitbreiding populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
006	Duinen Schiermonnikoog	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	ontwerpbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	behoud	A1	ontwerpbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	behoud	B2	ontwerpbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	behoud	C	conform ontwerp
088	Kennemerland-Zuid	behoud	behoud	uitbreiding	C	ontwerpbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
100	Voornes Duin	uitbreiding	behoud	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
115	Grevelingen	behoud	behoud	behoud	B2	ontwerpbesluit
116	Kop van Schouwen	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	behoud	C	conform ontwerp

De landelijke staat van instandhouding van de habitatsoort groenknolorchis is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als "matig ongunstig"²⁵. De landelijke opgave sluit hierop aan. De kansen voor uitbreiding van populaties zijn in de meeste gebieden echter beperkt; er is daarom veelal voor een behoudopgave gekozen. In de gebieden Duinen en Lage Land Texel (002), Duinen Vlieland (003), Duinen Terschelling (004) en Duinen Schiermonnikoog (006) is voor een behoudopgave gekozen, omdat het biotoop hier in voldoende mate en kwaliteit voorkomt. Hetzelfde geldt voor De Wieden (035) en Weerribben (034), de soort is hier goed vertegenwoordigd. In de Deltagebieden (Grevelingen (115), Kop van Schouwen (116) en Westerschelde & Saefthinghe (122)), hangen de ontwikkelingen van de populatie samen met de fluctuerende waterstanden en natuurlijke successie. In het IJsselmeer (072) worden de mogelijkheden voor herstel of uitbreiding zeer laag ingeschat. In de gebieden Naardermeer (094), Oostelijke Vechtplassen (095) en Nieuwkoopse Plassen & De Haeck (103) gaat het om kleine populaties, waarvoor geen tot weinig uitbreidingsmogelijkheden worden gezien. Voor Kennemerland-Zuid (088) is de verwachting dat onder behoud van de huidige omstandigheden de populatie zich hier uit zal breiden. In Voornes Duin (100) is de doelstelling vastgesteld in samenhang met de doelstelling voor vochtige duinvalleien (H2190).

B.4.3. Vogelrichtlijn: broedvogels

A017 – Aalscholver						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied voor behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	870	B1	aanwijzingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	800	B1	ontwerpbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	1.000	B1	ontwerpbesluit
038	Uiterwaarden IJssel	behoud	behoud	280	C	ontwerpbesluit
067	Gelderse Poort	behoud	behoud	230	C	ontwerpbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	8.000 ^R	B2	conform ontwerp
073	Markermeer & IJmeer	behoud	behoud	8.000 ^R	C	doel toegevoegd
078	Oostvaardersplassen	behoud	behoud	8.000 ^R	A1	conform ontwerp
079	Lepelaarplassen	behoud	behoud	8.000 ^R	B2	conform ontwerp
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	behoud	behoud	300	B1	ontwerpbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	1.500	B2	ontwerpbesluit
100	Voornes Duin	behoud	behoud	1.100	B1	aanwijzingsbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	310	C	ontwerpbesluit
119	Veerse Meer	behoud	behoud	300	B1	ontwerpbesluit

(R) Betreft een regionale doelstelling.

De landelijke staat van instandhouding van de aalscholver is voor zowel leefgebied als populatie als "gunstig" beoordeeld. De landelijke doelstelling luidt dan ook: "behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud van het actuele nationale populatieniveau van ten minste 20.000 paren verdeeld over ten minste 20 kolonies van ten minste 100 paren". Het gemiddelde aantal broedparen in Nederland in 1999-2003 werd naar boven afgerond tot 21.000 paren. Dit was relatief hoog ten opzichte van de periode vanaf 1994 door tijdelijke opleving in het IJsselmeergebied in 2002 en 2003. Daarom is als landelijk doel gekozen voor een doelniveau van 20.000 paren. De gebiedsdoelen sluiten aan op de landelijke behoudopgave. De som van de populatie aantallen in de gebiedsdoelen is lager dan de landelijke doelstelling van 20.000 paren. De regionale doelstelling voor het IJsselmeergebied (8.000 broedparen) is eveneens lager dan de som van de gemiddelden 1999-2003 (9.600 broedparen) van Oostvaardersplassen, IJsselmeer en Lepelaarplassen²⁷. De beide hiervoor genoemde afwijkingen zijn acceptabel omdat verwacht wordt dat de populatie aalscholvers als gevolg van

²⁷ Het gebied Markermeer & IJmeer ontbreekt in SOVON & CBS (2005) voor de aalscholver omdat aan dit gebied nu (na de publicatie van de gegevens in 2005) een instandhoudingsdoelstelling is toegevoegd.

ecologische ontwikkelingen verder zal afnemen²⁸. Het gemiddelde aantal van het IJsselmeergebied neemt af in de richting van 8.000 broedparen. Omdat een verbetering van de waterkwaliteit wordt voorzien zal de voedselbeschikbaarheid verder afnemen. Het is daarom niet te verwachten dat het aantal van 9.600 broedparen weer bereikt zal worden.

A021 – Roerdomp						
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	5	C	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	2	C	aanwijzingsbesluit
006	Duinen Schiermonnikoog	behoud	behoud	3 (↑)	C	aanwijzingsbesluit
008	Lauwersmeer	behoud	behoud	10	B1	ontwerpbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	4	C	ontwerpbesluit
014	Deelen	behoud	behoud	5 (↑)	C	conform ontwerp
018	<i>Rottige Meenthe & Brandemeer</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>verbetering</i>	<i>10 (↑)</i>	<i>B1</i>	<i>ontwerpbesluit</i>
020	Zuidlaardermeergebied	behoud	behoud	5 (↑)	C	ontwerpbesluit
034	Weerribben	uitbreiding	verbetering	10 (↑)	B1	ontwerpbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	30 (↑)	B2	ontwerpbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	uitbreiding	verbetering	1	C	ontwerpbesluit
067	Gelderse Poort	uitbreiding	verbetering	20 (↑)	B1	ontwerpbesluit
072	IJsselmeer	uitbreiding	verbetering	7 (↑)	B1	conform ontwerp
074	Zwarte Meer	uitbreiding	verbetering	6 (↑)	C	conform ontwerp
075	Ketelmeer & Vossemeer	uitbreiding	verbetering	5 (↑)	C	conform ontwerp
076	Veluwerandmeren	uitbreiding	verbetering	5 (↑)	C	conform ontwerp
078	Oostvaardersplassen	behoud	behoud	40	B2	conform ontwerp
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	behoud	behoud	2 (↑)	C	ontwerpbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	behoud	behoud	10	B1	ontwerpbesluit
091	<i>Polder Westzaan</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>10</i>	<i>B1</i>	<i>ontwerpbesluit</i>
092	Ilperveld, Varkensland, ...	behoud	behoud	15	B2	ontwerpbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	uitbreiding	verbetering	5 (↑)	C	ontwerpbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	uitbreiding	verbetering	6 (↑)	C	ontwerpbesluit
105	Zouweboezem	uitbreiding	verbetering	5 (↑)	C	ontwerpbesluit
112	Biesbosch	uitbreiding	verbetering	10 (↑)	C	<i>ontwerpbesluit</i>
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	behoud	5	C	ontwerpbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de roerdomp is voor wat betreft de aspecten populatie en leefgebied als “zeer ongunstig” beoordeeld. De landelijke doelstelling omvat een herstelopgave voor zowel leefgebied als populatie: “uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding tot een populatie van ten minste 400 paren (territoria)”. De doelstelling is conform het Beschermingsplan moerasvogels 2000-2004 (2000)²⁹.

Bij de roerdomp is het streven tenminste de gewenste minimumpopulatie voor Nederland te herstellen³⁰. Dit betekent dat het beoogde herstel deels zal moeten worden bereikt in gebieden buiten het Natura 2000-netwerk. De waddeneilanden bieden geen verdere ruimte voor uitbreiding gelet op de beperkte beschikbaarheid van rietmoerassen in de duingebieden, hier is dan ook voor een behoudopgave gekozen. In het gebied Duinen Schiermonnikoog (006) wordt met het huidige leefgebied herstel van de populatie beoogd. Het gebied Lauwersmeer (008) wijkt af omdat uit tellingen blijkt dat het gemiddeld voorkomen van de soort in dit gebied in het

²⁸ Eerden, M. van en Rijn, S. van (2008): Handen af van de aalscholver, de aalscholver als indicator van natuur-, water- en visserijbeheer. Vakblad Natuur Bos en Landschap, p. 23-26.

²⁹ Boer, T. den (2000): Beschermingsplan moerasvogels 2000-2004. Rapport Directie Natuurbeheer nr. 47. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Wageningen.

³⁰ Natura 2000 doelendocument (2006): Tekstkader 4.5.1. Landelijke doelen broedvogels.

(recente) verleden niet groter is geweest dan het gemiddelde voorkomen waarop de doelstelling is gebaseerd. Het is dus onzeker of het gebied meer broedvogels kan herbergen dan nu het geval is. In het gebied Deelen (014) is er recent sprake van een toename van het aantal territoria in het bestaande leefgebied. Daarom wordt hier met behoud van het leefgebied uitbreiding van de populatie nagestreefd. In het gebied Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht (036) wordt met uitbreiding en verbetering van het leefgebied gestreefd om het huidige gemiddelde aantal territoria te behouden. Voor de gebieden Oostvaardersplassen (078), Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder (090), Polder Westzaan (091) en Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske (092) is voor behoud van de populatie en het leefgebied gekozen, omdat de populatie de laatste jaren reeds sterk toegenomen is. In de gebieden Zuidlaardermeergebied (020), De Wieden (035) en Zwanenwater & Pettemerduinen (085) wordt met het huidige leefgebied een kleine uitbreiding of herstel van de populatie beoogd.

A034 – Lepelaar						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied voor behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	430	A2	aanwijzingsbesluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	120	B2	aanwijzingsbesluit
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	170	B2	aanwijzingsbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	25	C	doel toegevoegd
078	Oostvaardersplassen	behoud	behoud	160	B2	doel aangepast ^a
079	Lepelaarplassen	behoud	behoud	20	C	conform ontwerp
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	behoud	behoud	70 (↑)	B1	ontwerpbesluit
100	Voornes Duin	behoud	behoud	100	B2	aanwijzingsbesluit
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	8	C	concept-ontwerp
119	Veerse Meer	behoud	behoud	10	C	ontwerpbesluit
127	Markiezaat	behoud	behoud	20 (↑)	C	ontwerpbesluit

(a) Het aantal voor Oostvaardersplassen is aangepast conform het gemiddelde van de periode 1999-2003.

De landelijke staat van instandhouding van de lepelaar is op de aspecten leefgebied en populatie beoordeeld als “gunstig”. De landelijke doelstelling luidt dan ook: “behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud van een populatie van ten minste 1.000 paren verdeeld over ten minste 20 kolonies van ten minste 40 paren”. De gebiedsdoelstellingen sluiten hierop aan met uitzondering van Zwanenwater & Pettemerduinen (085) en Markiezaat (127). De som van de gebiedsdoelen is nu 1.135 broedparen, zodat de ondergrens van het gewenste landelijke populatieniveau is overschreden. Dat is in overeenstemming met het beleid: er is een veilige marge ingebouwd voor het populatieniveau, omdat Nederland als noordelijkste uitloper van het broedgebied in Europa een belangrijk deel van de Europese populatie binnen de landsgrenzen heeft.

A081 – Bruine kiekendief						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied voor behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	30	B1	aanwijzingsbesluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	30	B1	aanwijzingsbesluit
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	20	C	aanwijzingsbesluit
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	45	B1	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	40	B1	aanwijzingsbesluit
006	Duinen Schiermonnikoog	behoud	behoud	25	B1	aanwijzingsbesluit
008	Lauwersmeer	behoud	behoud	20	C	ontwerpbesluit
013	Alde Feanen	uitbreiding	verbetering	20 (↑)	C	ontwerpbesluit
014	Deelen	uitbreiding	verbetering	5	C	conform ontwerp
035	De Wieden	behoud	behoud	20	C	ontwerpbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	25	C	doel aangepast ^a

078	Oostvaardersplassen	behoud	behoud	40	B1	conform ontwerp
092	IJperveld, Varkensland, ...	behoud	behoud	15	C	ontwerpbesluit
109	Haringvliet	behoud	behoud	20	C	ontwerpbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	30	B1	ontwerpbesluit
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	13	C	concept-ontwerp
115	Grevelingen	behoud	behoud	20	C	ontwerpbesluit
118	Oosterschelde	behoud	behoud	19	C	doel toegevoegd
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	20	C	conform ontwerp

(a) Het aantal voor IJsselmeer is aangepast conform het gemiddelde van de periode 1999-2003.

De landelijke staat van instandhouding van de bruine kiekendief is op de aspecten leefgebied en populatie als "gunstig" beoordeeld. Gezien de belangrijke functie van Nederland als noordwestelijk bolwerk in het broedgebied in Europa is een veilige marge ingebouwd in het voor Nederland na te streven populatieniveau. Het doel heeft betrekking op behoud van het huidige niveau. De landelijke doelstelling staat dan ook zowel voor omvang als kwaliteit van het leefgebied op behoud met een landelijk doelniveau van 1.300 broedparen. Voor de realisatie van de landelijke doelstelling zal aansluiting nodig zijn van nationaal beleid zoals de realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur.

De gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke doelstelling, met uitzondering van de gebieden Alde Feanen (013) en Deelen (014). Vanwege de voor de regio unieke potentie voor een sleutelpopulatie is er voor het gebied Alde Feanen gekozen voor een hersteldoelstelling. Vanwege de recente afname van de populatie in gebied Deelen is hier een beperkte herstelopgave geformuleerd, zodat de soort in het gebied behouden kan blijven.

A119 – Porseleinhoen						
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor herstel populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	4	C	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	2	C	aanwijzingsbesluit
008	Lauwersmeer	behoud	behoud	15	B2	ontwerpbesluit
009	Groote Wielen	behoud	behoud	4 (↑)	C	ontwerpbesluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en ...	uitbreiding	verbetering	1 (↑)	C	ontwerpbesluit
012	Sneekermeergebied	behoud	behoud	2 (↑)	C	ontwerpbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	20 (↑)	B1	ontwerpbesluit
019	Leekstermeergebied	behoud	behoud	2 (↑)	C	ontwerpbesluit
020	Zuidlaardermeergebied	uitbreiding	verbetering	20 (↑)	B2	ontwerpbesluit
023	Fochteloërveen	behoud	behoud	20 (↑)	B1	ontwerpbesluit
033	Bargerveen	behoud	behoud	15 (↑)	B1	ontwerpbesluit
034	Weerribben	uitbreiding	verbetering	30 (↑)	B1	ontwerpbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	20	B2	ontwerpbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	behoud	behoud	10 (↑)	C	ontwerpbesluit
038	Uiterwaarden IJssel	uitbreiding	verbetering	20 (↑)	B1	ontwerpbesluit
066	Uiterwaarden Neder-Rijn	uitbreiding	verbetering	10 (↑)	B1	ontwerpbesluit
067	Gelderse Poort	uitbreiding	verbetering	10 (↑)	C	ontwerpbesluit
068	Uiterwaarden Waal	uitbreiding	verbetering	10 (↑)	C	ontwerpbesluit
072	IJsselmeer	uitbreiding	verbetering	18 (↑)	B1	doel aangepast ^a
074	Zwarte Meer	uitbreiding	verbetering	7 (↑)	B1	doel aangepast ^b
075	Ketelmeer & Vossemeer	uitbreiding	verbetering	4 (↑)	C	doel aangepast ^a
078	Oostvaardersplassen	uitbreiding	verbetering	40 (↑)	B2	conform ontwerp
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	8	B1	ontwerpbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	9 (↑)	C	ontwerpbesluit
106	Boezems Kinderdijk	behoud	behoud	1	C	ontwerpbesluit

112	Biesbosch	behoud	behoud	5 (↑)	C	ontwerpbesluit
140	Groote Peel	uitbreiding	verbetering	5 (↑)	C	aanwijzingsbesluit

- (a) De doelstellingen voor IJsselmeer en Ketelmeer & Vossemeer zijn aangepast, omdat gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding herstel van de populatie op het niveau in gunstige jaren gewenst is. Dit betekent voor het leefgebied dat er voldoende aanwezig moet zijn om voor het gestelde aantal paren als broedplek te kunnen dienen bij gunstige zomerwaterstanden. Het gewenste doelniveau heeft betrekking op gunstige jaren.
- (b) De doelstelling voor het Zwarte Meer is aangepast, omdat het populatieniveau van minstens 7 broedparen sinds 1999 niet meer is voorgekomen. In de jaren 2003 tot en met 2005 kwamen er jaarlijks 2 broedparen voor³¹. De doelstelling voor het leefgebied is daarom in overeenstemming gebracht met de landelijke doelstelling.

De landelijke staat van instandhouding van het porseleinhoen is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als respectievelijk "zeer ongunstig" en "matig ongunstig". De landelijke doelstelling is dan ook gericht op uitbreiding van de omvang en verbetering van de kwaliteit van het leefgebied voor herstel van een populatie van ten minste 400 paren. De aantallen van het porseleinhoen vertonen jaarlijks grote schommelingen als gevolg van weersomstandigheden zodat een doelstelling op basis van het gemiddelde niet zinvol is. Er is daarom gekozen voor een populatieniveau in gunstige jaren, de jaren waarin de zomermaanden een gunstige waterstand hebben. De herstelopgave volgt het Beschermingsplan moerasvogels 2000-2004 (2000). Er zijn voor het porseleinhoen extra inspanningen nodig om de gewenste landelijke minimumpopulatie te bereiken³⁰. Er is een beleidskeuze gemaakt om strategisch te lokaliseren door de opgave voor herstel van plas-dras situaties voor onder andere het porseleinhoen te leggen in het landschap Meren en Moerassen, waaronder het gebied IJsselmeer (072). Daarnaast liggen er potenties in het rivierengebied, waar de soort momenteel matig vertegenwoordigd is (met uitzondering van het noordelijke deel van de IJssel). Van de gebieden Bargerveen (033), Fochteloeerveen (023) en Biesbosch (112) is ingeschat dat het behoud van het leefgebied voldoende is om de populatie te laten toenemen. De gebieden Duinen Vlieland (003), Duinen Ameland (005) en Lauwersmeer (008) bieden onvoldoende potentie voor verbetering van het leefgebied en de daarmee samenhangende populatieontwikkeling. De doelstellingen van de gebieden De Wieden (035) en Oostelijke Vechtplassen (095) wijken af omdat in deze gebieden recent reeds herstel van de populatie is opgetreden. De doelstelling van Boezems Kinderdijk (106) wijkt af vanwege de stabiele lokale trend.

A137 – Bontbekplevier						
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	60	A1	aanwijzingsbesluit
002	Duinen en Lage Land Texel	uitbreiding	verbetering	20 (↑)	C	aanwijzingsbesluit
004	Duinen Terschelling	uitbreiding	verbetering	10 (↑)	C	aanwijzingsbesluit
007	Noordzeekustzone	behoud	behoud	20	B1	aanwijzingsbesluit
008	Lauwersmeer	behoud	behoud	4	C	ontwerpbesluit
072	IJsselmeer	uitbreiding	verbetering	13 (↑)	B1	doel aangepast ^a
109	Haringvliet	behoud	behoud	100 ^R (↑)	C	ontwerpbesluit
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	100 ^R (↑)	B1	concept-ontwerp
115	Grevelingen	behoud	behoud	100 ^R (↑)	B1	ontwerpbesluit
118	Oosterschelde	behoud	behoud	100 ^R (↑)	B2	conform ontwerp
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	100 ^R (↑)	B1	conform ontwerp
127	Markiezaat	behoud	behoud	100 ^R (↑)	C	ontwerpbesluit

- (a) De doelstelling voor IJsselmeer is aangepast, omdat de landelijke doelstelling is gericht op uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied om de negatieve trend in de Waddenzee gedeeltelijk te kunnen compenseren. Het aantal is gebaseerd op de historische potentie van het gebied in het jaar 2000.
- (R) Betreft een regionale doelstelling.

³¹ Van Dijk, A.J. et al. (2007): Broedvogels in Nederland in 2005. SOVON-monitoringsrapport 2007/01. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

De landelijke staat van instandhouding van de bontbekplevier is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als "matig ongunstig"³². De landelijke doelstelling voor de bontbekplevier luidt "uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor behoud populatie van ten minste 400 paren". De som van de gebiedsdoelen is 227 broedparen, en dat is 57% van het landelijke doelniveau. De doelstellingen van de gebieden Waddenzee (001), Noordzeekustzone (007), Lauwersmeer (008), Haringvliet (109), Krammer-Volkerak (114), Grevelingen (115), Oosterschelde (118), Westerschelde & Saeftinghe (122) en Markiezaat (127) wijken af van de landelijke doelstelling. De gebieden Waddenzee en Noordzeekustzone worden niet gezien als gebieden met de beste potenties voor herstel van de leefgebieden van lokale populaties. In het gebied Lauwersmeer is geen mogelijkheid het leefgebied van de soort te vergroten of te verbeteren. In de Deltagebieden wordt een licht herstel van de populatie nagestreefd, om achteruitgang van de landelijke populatie buiten de Natura 2000-gebieden (veelal tijdelijke populaties) op te vangen. Naar verwachting zal dit herstel van de populatie kunnen plaatsvinden middels behoud van het leefgebied. Voor het gebied Haringvliet is de doelstelling passend bij de afspraken die met betrekking tot de "kier" zijn gemaakt en voor Krammer-Volkerak geldt dat de doelstelling afhankelijk is gesteld van de uitkomsten van de inrichtingsvariant zoet of zout³³. Het gebied Oosterschelde wijkt af van de landelijke doelstelling omdat er sprake is van een min of meer stabiele stand.

A151 – Kemphaan						
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor herstel populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
008	Lauwersmeer	uitbreiding	verbetering	20 (↑)	B1	ontwerpbesluit
009	Groote Wielen	uitbreiding	verbetering	10 (↑)	C	ontwerpbesluit
012	Sneekermeergebied	uitbreiding	verbetering	20 (↑)	B1	ontwerpbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	10 (↑)	C	ontwerpbesluit
015	Van Oordt's Mersken	uitbreiding	verbetering	10 (↑)	B1	ontwerpbesluit
072	IJsselmeer	uitbreiding	verbetering	20 (↑)	C	conform ontwerp
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	uitbreiding	verbetering	25 (↑)	B2	ontwerpbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, ...	uitbreiding	verbetering	5 (↑)	C	ontwerpbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de kemphaan als broedvogel is op de aspecten leefgebied en populatie beoordeeld als "zeer ongunstig". De landelijke doelstelling luidt dan ook: "uitbreiding omvang en kwaliteit leefgebied voor herstel populatie van ten minste 1.000 hennen verdeeld over ten minste 10 sleutelpopulaties". Er is een beleidskeuze gemaakt om de opgave voor herstel van plas-dras situaties voor onder andere de kemphaan strategisch te lokaliseren door deze te leggen in het landschap Meren en Moerassen, en onder andere in de gebieden: IJsselmeer (072; deelgebied Friese IJsselmeerkust), Alde Feanen (013), Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske (092) en Lauwersmeer (008). Alleen in Alde Feanen wordt van de landelijke verbeteropgave voor het aspect leefgebied afgeweken; in dit gebied wordt met behoud van het huidige leefgebied een uitbreiding van de populatie beoogd.

A193 – Visdief						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied voor herstel populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	5.300	A1	aanwijzingsbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	3.300	B2	doel aangepast ^a
073	Markermeer & IJmeer	behoud	behoud	630	B1	conform ontwerp

³² De beoordeling van het aspect populatie is aangepast ten opzichte van het Natura 2000 doelendocument (2006) (aanwijzingsbesluiten Natura 2000-gebieden Waddenzee, Duinen en Lage Land Texel, Duinen Terschelling en Noordzeekustzone, Stcrt. 2009, 38).

³³ Natura 2000 doelendocument (2006): Hoofdstuk 6 gemaakte en nog te maken keuzes, verzoeting versus verzouting, pagina 138.

077	Eemmeer & Gooimeer Zuidoever	behoud	behoud	280	B1	doel aangepast ^b
092	IJperveld, Varkensland, ...	behoud	behoud	180	C	ontwerpbesluit
109	Haringvliet	behoud	behoud	6500 ^R (↑)	B2	ontwerpbesluit
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	6500 ^R (↑)	C	concept-ontwerp
115	Grevelingen	behoud	behoud	6500 ^R (↑)	B1	ontwerpbesluit
118	Oosterschelde	behoud	behoud	6500 ^R (↑)	B1	conform ontwerp
120	Zoommeer	behoud	behoud	6500 ^R (↑)	C	concept-ontwerp
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	6500 ^R (↑)	B2	conform ontwerp

- (a) De doelstelling voor IJsselmeer is aangepast, omdat het aantal paren in recente jaren (2004-2008) flink is toegenomen (maximaal 5.380 broedparen in 2008) door de aanleg van vogeleiland de Kreupel in 2004. Er is gekozen om het gemiddelde van de laatste tien jaar (1999-2008) als behoudsdoel te stellen, waarmee de aantallen vóór aanleg en na aanleg van de Kreupel gemiddeld zijn aangezien het niet zeker is of de huidige populatie zich in hoge aantallen zal handhaven of dat de populatie zich zal stabiliseren op een wat lager niveau. Het aantal heeft betrekking op gunstige jaren.
- (b) Het aantal voor Eemmeer & Gooimeer Zuidoever is aangepast conform het gemiddeld aantal broedparen (1999-2003) op het eiland De Visdief. Dit wijkt af van het gemiddelde genoemd in SOVON & CBS (2005) omdat hierin ook buiten het gebied nestelende paren zijn meegeteld. Tevens is de tekst, die onder het kopje "Doel" in paragraaf 5.3 van de Nota van toelichting van het betreffende besluit, na de behoudopgave vermeld staat, verwijderd. Deze tekst is abusievelijk in het doel opgenomen.
- (R) Betreft een regionale doelstelling.

De landelijke staat van instandhouding van de visdief is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als "matig ongunstig". Na een sterke terugval rond de jaren zestig vindt sindsdien voortdurend herstel plaats, al lijkt dit momenteel te stagneren. De landelijke doelstelling is behoud van het leefgebied dat plaats biedt aan de herstellende populatie van uiteindelijk 20.000 broedparen.

Het regiодоel voor het Deltagebied sluit hierop aan: behoud van het huidige leefgebied voor herstel van de populatie van ten minste 6.500 broedparen. In de Waddenzee (001) wordt het stoppen van de neergaande trend ten doel gesteld. In het IJsselmeer (072) heeft de draagkracht betrekking op gunstige jaren en bestaat er nog onzekerheid over de draagkracht van de Kreupel op langere termijn (zie paragraaf 5.5 van de Nota van toelichting). In het Markermeer & IJmeer (073), Eemmeer & Gooimeer Zuidoever (077) en IJperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske (092) is de bijdrage aan de landelijke doelstelling relatief klein en worden de potenties laag ingeschat. Ongeveer drie kwart van de landelijke opgave ligt binnen het Natura 2000-netwerk.

A292 – Snor						
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor herstel populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
008	Lauwersmeer	behoud	behoud	25	C	ontwerpbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	40	B1	ontwerpbesluit
014	Deelen					doel vervallen
034	Weerribben	uitbreiding	verbetering	100 (↑)	B1	ontwerpbesluit
035	De Wieden	uitbreiding	verbetering	100 (↑)	B1	ontwerpbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	40	B1	conform ontwerp
074	Zwarte Meer	uitbreiding	verbetering	50 (↑)	C	conform ontwerp
075	Ketelmeer & Vossemeer					doel vervallen
078	Oostvaardersplassen	behoud	behoud	680	A2	conform ontwerp
083	Botshol	behoud	behoud	9	C	ontwerpbesluit
091	Polder Westzaan	behoud	behoud	25	C	ontwerpbesluit
092	IJperveld, Varkensland, ...	uitbreiding	verbetering	50 (↑)	C	ontwerpbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	30	C	ontwerpbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	150	B2	ontwerpbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	uitbreiding	verbetering	50 (↑)	C	ontwerpbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	20 (↑)	C	ontwerpbesluit

106	Boezems Kinderdijk	behoud	behoud	9	C	ontwerpbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	130	B2	ontwerpbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de snor is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als respectievelijk "matig ongunstig" en "zeer ongunstig". De beoordeling van het aspect populatie is aangepast ten opzichte van de beoordeling zoals vermeld in het Natura 2000 doelendocument (2006). Het landelijke gemiddelde in de periode 1999-2003 (1.900 paren) is iets lager dan het doelniveau (2.000 paren), waarmee de staat van instandhouding als matig ongunstig beoordeeld moet worden. De landelijke doelstelling is gericht op uitbreiding en verbetering van het leefgebied voor licht herstel van de populatie. De gestelde doelstelling van 2.000 broedparen is conform het Beschermingsplan moerasvogels 2000-2004 (2000). Het herstel wordt met name nagestreefd bij populaties die het afgelopen decennium zijn afgenomen. Behoud wordt nagestreefd in gebieden waar de populatie al op het gewenste niveau ligt, waar onvoldoende trendgegevens beschikbaar zijn om de potenties voor herstel in te schatten of waar herstel reeds is ingezet en behoud van het leefgebied voldoende is. Daarnaast zijn in de betreffende gebieden maar beperkt mogelijkheden om rietvegetaties uit te breiden of in kwaliteit te verbeteren. Het gaat om de gebieden Lauwersmeer (008), Alde Feanen (013), IJsselmeer (072), Oostvaardersplassen (078), Botshol (083), Polder Westzaan (091), Naardermeer (094), Oostelijke Vechtplassen (095), Zouweboezem (105), Boezems Kinderdijk (106) en Biesbosch (112).

A295 – Rietzanger						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied voor behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	120	C	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	230	C	aanwijzingsbesluit
008	Lauwersmeer	behoud	behoud	1.900	B2	ontwerpbesluit
009	Groote Wielen	behoud	behoud	220	C	ontwerpbesluit
012	Sneekermeergebied	behoud	behoud	370	C	ontwerpbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	800	B1	ontwerpbesluit
014	Deelen	behoud	behoud	200	C	conform ontwerp
019	Leekstermeergebied	behoud	behoud	10	C	ontwerpbesluit
020	Zuidlaardermeergebied	behoud	behoud	200	C	ontwerpbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	900	B1	ontwerpbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	3.000	A1	ontwerpbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	990	B1	conform ontwerp
074	Zwarte Meer	behoud	behoud	270	C	conform ontwerp
078	Oostvaardersplassen	behoud	behoud	790	B1	doel aangepast ^a
089	Eilandspolder	behoud	behoud	230	C	ontwerpbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & ...	behoud	behoud	480	B1	ontwerpbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, ...	behoud	behoud	800	B1	ontwerpbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	880	B1	ontwerpbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De ...	behoud	behoud	340	C	ontwerpbesluit
109	Haringvliet	behoud	behoud	420	C	ontwerpbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	260	C	ontwerpbesluit

(a) Het aantal voor Oostvaardersplassen is aangepast conform het gemiddelde van de periode 1999-2003.

De landelijke staat van instandhouding van de rietzanger is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als "gunstig". De Nederlandse broedpopulatie vertoonde sinds 1981 (1981-2003) een matige toename. Landelijk is daarom een behoudopgave geformuleerd. De gebiedsdoelen van de aangewezen leefgebieden sluiten hierop aan. Ruim 60% van de landelijke opgave ligt binnen het Natura 2000-netwerk.

B.4.4. Vogelrichtlijn: niet-broedvogels

De doelniveaus van niet-broedvogels zijn meestal uitgedrukt als seizoensgemiddelde of als (gemiddeld) seizoensmaximum. Deze gemiddelden, die worden bepaald aan de hand van maandelijks tellingen, worden als volgt berekend³⁴:

Het seizoensgemiddelde is het gemiddelde aantal in een gebied aanwezige vogels over het gehele seizoen, berekend aan de hand van maandelijks uitgevoerde tellingen over een reeks seizoenen (1999/2000-2003/2004).

Het (gemiddeld) seizoensmaximum is het gemiddelde van het grootste getelde aantal (piekaantal) per seizoen (juli t/m juni van het volgende jaar) berekend over een reeks van achtereenvolgende seizoenen (meestal vijf seizoenen: 1999/2000-2003/2004).

Bij voorkeur is het doelniveau uitgedrukt als seizoensgemiddelde omdat dit een indicatie geeft voor het gebruik van een gebied over het gehele seizoen. Bij onvoldoende beschikbaarheid van jaarrondtellingen moet soms worden teruggevallen op het seizoensmaximum.

A062 – Topper						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage*	Besluit
001	Waddenzee	behoud	verbetering	3.100	f, A1	aanwijzingsbesluit
007	Noordzeekustzone	behoud	behoud	geen	f, B1-B2	aanwijzingsbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	15.800	f, A4	conform ontwerp
073	Markermeer & IJmeer	behoud	behoud	70	f, C	conform ontwerp
109	Haringvliet	behoud	behoud	120	f, C	ontwerpbesluit
113	Voordelta	behoud	behoud	80	f, C	aanwijzingsbesluit

* Het gebied vervult hoofdzakelijk een slaapplaatsfunctie (s), foerageerfunctie (f) of beide (sf).

De staat van instandhouding van de topper is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als respectievelijk "zeer ongunstig" en "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hier deels op aan; de zeer ongunstige staat van de populatie resulteert niet in een herstelopgave in de vorm van een draagkrachtschatting die hoger is dan de huidige aantallen, omdat de aantallen van voor 1988 ook relatief laag waren en omdat er geen aanwijzingen zijn voor potentiële duurzaamheid van de verhoogde aantallen rond 1990. Betreffende de omvang van het leefgebied is eveneens een behoudopgave gesteld omdat de matig ongunstige staat van instandhouding op het aspect leefgebied uitsluitend een kwaliteitsprobleem betreft³⁵. Dit wordt veroorzaakt door de afname in de zoute wateren die mogelijk met aanbod van schelpdieren te maken heeft. Het aantal toppers in Nederland is in de periode 1988-1996 tijdelijk hoger geweest door de aanwezigheid van grote aantallen op het IJsselmeer (072). Deze toename betrof vooral vogels die normaal buiten Nederland overwinteren maar in deze periode uitweken naar met name het IJsselmeer. De oorzaak hiervoor was zeer waarschijnlijk buiten Nederland gelegen en niet zozeer door een (tijdelijk) verhoogde draagkracht van het IJsselmeer zelf. De ongunstige staat van instandhouding van de Topper is gebaseerd op het feit dat landelijk gezien de aantallen na deze periode lager waren dan ervoor. In het IJsselmeer zelf was dit niet het geval, en in de afzonderlijke zoute gebieden (Noordzeekustzone (007), Haringvliet (109) en Voordelta (113)) was de negatieve tendens mede door het geringe aantal beschikbare tellingen niet significant. De oorzaak voor de zeer ongunstige staat van instandhouding van de topper is evenmin gelegen in het Markermeer & IJmeer (073). Daarom is voor de verbeteropgave volstaan met verbetering van de kwaliteit van het leefgebied in de Waddenzee (001).

³⁴ Voorbeeld voor een seizoen met de volgende telresultaten (juli-juni): 0, 0, 0, 100, 100, 200, 100, 100, 0, 0, 0, 0. Het seizoensmaximum bedraagt in dit geval 200, het seizoensgemiddelde 50 (som van alle maandcijfers gedeeld door 12).

³⁵ Landelijke doelstelling gewijzigd: Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Waddenzee (Stcrt. 2009, 38).

Overige niet-broedvogelsoorten					
Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied					
Vogelsoort	Aantal gebieden	Landelijke doelstelling	Populatie IJsselmeer	Relatieve bijdrage*	Besluit
A005 Fuut ^{a,j}	24	10.900	1.300	f, B2	conform ontwerp
A017 Aalscholver ^h	26	24.500	8.100	sf, A2	conform ontwerp
A034 Lepelaar ^h	22	1.225	30	f, B1	conform ontwerp
A037 Kleine zwaan ^b	29	4.820	20/1.600 (max) ^l	sf	conform ontwerp
A039 Toendrarietgans ^h	10	34.100	behoud	s	conform ontwerp
A040 Kleine rietgans ^h	4	8.000	30	sf, C	conform ontwerp
A041 Kolgans ^{h,i}	36	218.300	4.400/19.000 (max) ^l	sf	conform ontwerp
A043 Grauwe gans ^{h,i}	31	86.300	580	sf, C	conform ontwerp
A045 Brandgans ^{h,i}	26	140.900	1.500/26.200 (max) ^l	sf	conform ontwerp
A048 Bergeend ^h	14	48.900	210	f, C	conform ontwerp
A050 Smient ^{h,i}	45	258.200	10.300	sf, B1	conform ontwerp
A051 Krakeend ^{h,i}	35	10.200	200	f, C	conform ontwerp
A052 Wintertaling ^d	24	21.000	280	f, C	conform ontwerp
A053 Wilde eend ^h	13	128.000	3.800	f, B1	conform ontwerp
A054 Pijlstaart ^c	25	7.850	60	f, C	conform ontwerp
A056 Slobeend ^{h,j}	38	5.750	60	f, C	conform ontwerp
A059 Tafeleend ^e	18	20.900	310	f, C	conform ontwerp
A061 Kuifeend ^{c,j}	21	75.700	11.300	f, B2	conform ontwerp
A067 Brilduiker ^{h,j}	10	4.380	310	f, B2	conform ontwerp
A068 Nonnetje ^a	18	690	180	f, A1	conform ontwerp
A070 Grote zaagbek ^e	7	1.800	1.300	f, A3	conform ontwerp
A125 Meerkoet ^{h,j}	23	89.700	3.600	f, B1	conform ontwerp
A132 Kluut ^{c,j}	17	9.510	20	f, C	conform ontwerp
A140 Goudplevier ^g	11	32.300	9.700 (max)	sf	conform ontwerp
A151 Kemphaan ^b	5	39.500	2.100 (max)/17.300 (max) ^l	sf	conform ontwerp
A156 Grutto ^f	23	6.000	290/2.200 (max) ^l	sf	conform ontwerp
A160 Wulp ^h	17	101.100	310/3.500 (max) ^l	sf	conform ontwerp
A177 Dwergmeeuw ^a	4	behoud	50	f	conform ontwerp
A190 Reuzenstern ^h	3	100	40 (max)	sf, A2	conform ontwerp
A197 Zwarte stern ^e	4	49.700 ^k	49.700 (max)	f, A4	doel aangepast ^m

* Het gebied vervult hoofdzakelijk een slaappleaatsfunctie (s), foerageerfunctie (f) of beide (sf). Relatieve bijdrage is alleen berekend als het landelijke doel en het gebiedsdoel beide zijn gebaseerd op dezelfde waarde (of seizoensmaximum of seizoensgemiddelde).

- Fuut, nonnetje en dwergmeeuw: ondanks de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is landelijk een behoudsdoelstelling geformuleerd voor deze soorten vanwege slechte stuurbaarheid van vermoedelijke oorzaken (Natura 2000 doelendocument, 2006).
- Kleine zwaan en kemphaan: ondanks de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is landelijk een behoudsdoelstelling voor deze soort geformuleerd. De recente afname is verbonden aan een afname op internationaal niveau en mogelijk aan enkele andere slecht stuurbare factoren (Natura 2000 doelendocument, 2006).
- Pijlstaart, kuifeend en kluut: ondanks de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is landelijk een behoudsdoelstelling voor deze soorten geformuleerd, omdat deze staat van instandhouding alleen gebaseerd is op toekomstverwachting (Natura 2000 doelendocument, 2006).
- Wintertaling: ondanks de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding op het aspect populatie is landelijk een behoudsdoelstelling voor deze soort geformuleerd. De staat van instandhouding is gebaseerd op een populatie-afname die niet leidt tot een waarde van minder dan 75% van de draagkrachtindicatie (Natura 2000 doelendocument, 2006).
- Tafeleend, grote zaagbek en zwarte stern: ondanks de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is landelijk een behoudsdoelstelling voor deze soorten geformuleerd, vanwege slecht stuurbare oorzaken en enige compensatie door toename in de randmeren (Natura 2000 doelendocument, 2006).
- Grutto: de grutto heeft landelijk een opgave voor uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied. Aangezien deze opgave niet te realiseren is binnen het Natura 2000-netwerk is in alle gebieden een behoudopgave voor de grutto geformuleerd (Natura 2000 doelendocument, 2006).
- Goudplevier: de goudplevier heeft landelijk een opgave voor uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied. De verslechtering van de kwaliteit van het leefgebied is niet zichtbaar in de trend, deze laat een

toename zien binnen het Natura 2000-netwerk. Dit betreft echter minder dan de helft van de Nederlandse vogels en is een gevolg van verschuivingen in de ligging van de pleisterplaatsen. Incidentele tellingen buiten het monitoringsnetwerk suggereren dat de kwaliteit van het leefgebied buiten het Natura 2000-netwerk is afgenomen. Herstelopgaven binnen het netwerk zijn in dit licht niet geformuleerd (Natura 2000 doelendocument, 2006).

- h. Aalscholver, lepelaar, toendrarietgans, kleine rietgans, kolgans, grauwe gans, brandgans, bergeend, smient, krakeend, wilde eend, slobbeend, brilduiker, meerkoet, wulp en reuzenster: de staat van instandhouding van deze soorten is beoordeeld als "gunstig"³⁶.
- i. Kolgans, grauwe gans, brandgans, smient en krakeend: enige afname landelijk veroorzaakt door extensivering van landgebruik (onder andere door natuurontwikkeling) is aanvaardbaar.
- j. Fuut, slobbeend, kuifeend, brilduiker, meerkoet en kluut: enige afname landelijk als gevolg van herstel van zout-zoet overgangen is aanvaardbaar.
- k. Zwarte stern: de landelijke instandhoudingsdoelstellingen voor deze soorten zijn gebaseerd op het gemiddelde seizoensmaximum over de periode 1993/1994-2003/2004.
- l. Eerste getal betreft de foerageerfunctie, tweede getal de slaapfunctie. Relatieve bijdrage is gebaseerd op de foerageerfunctie.
- m. Zwarte stern: in afwijking van het ontwerpbesluit (2007) is het aantal in de doelstelling aangepast in 49.700 vogels (seizoensmaximum) voor de functie van het gebied als foerageergebied. Het aantal met betrekking tot de slaapplaatsfunctie is vervallen.

³⁶ De beschreven staat van instandhouding van de meerkoet wijkt af van de staat van instandhouding zoals gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006). Op basis van de stabiele trend in de afgelopen 3 decennia is er geen sprake van een ongunstige staat van instandhouding op het aspect populatie. Zie het Natura 2000 profielendocument (2008).

Motivering van het besluit op basis van de binnengekomen zienswijzen

1. INLEIDING

Op 27 november 2006 zijn er 111 ontwerp-aanwijzingsbesluiten gepubliceerd voor de eerste tranche Natura 2000-gebieden.

Deze ontwerp-aanwijzingsbesluiten hebben in de periode van 9 januari 2007 tot en met 19 februari 2007 ter inzage gelegen. Dit heeft ertoe geleid dat er door bijna 7.800 personen of organisaties een zienswijze is ingediend over één of meer gebieden. Een belangrijk deel van de argumentatie in deze zienswijzen heeft betrekking op de gebruikte criteria, de voorgestelde begrenzing van de gebieden en op de mogelijke gevolgen van Natura 2000 voor burgers en het bedrijfsleven. In veel zienswijzen werd dezelfde argumentatie gebruikt en werden gelijklopende zorgen geuit.

Er is daarom besloten om in één nota tot een algemene beantwoording van deze breed geuite kritiekpunten over te gaan. In deze Nota van Antwoord³⁷ is op hoofdlijnen het te voeren beleid uiteengezet. De Nota van Antwoord is op 21 november 2007 aan de Tweede Kamer aangeboden en op 13 februari en 6 maart 2008 heeft de Tweede Kamer de nota besproken. Iedereen die een zienswijze heeft ingediend, heeft in een persoonlijke brief een antwoord ontvangen, waarin op de algemene opmerkingen uit de zienswijze is ingegaan.

Gelet op het grote aantal zienswijzen dat voor elk gebied is ingediend en het grote aantal onderwerpen dat daarbij aan de orde is gekomen, is besloten om bij elk besluit de individuele zienswijzen per thema te behandelen. Dit gebeurt in deze bijlage C. Verder wordt in deze bijlage C vermeld welke specifiek op dit gebied betrekking hebbende inspraakreacties zijn binnengekomen en hoe hiermee is omgegaan bij het opstellen van het aanwijzingsbesluit. Bij de beantwoording van de zienswijzen zijn ook de provinciale beschouwingen op de zienswijzen betrokken.

Voor het gebied IJsselmeer zijn 125 zienswijzen ingediend. De reacties worden hieronder thematisch besproken.

2. REACTIES OVER DE PROCEDURE

In een aantal zienswijzen zijn vragen gesteld en opmerkingen gemaakt over de gebruikte aanmeldingsgegevens en de onderbouwing van de vermelde gegevens in het standaardgegevensformulier, waaronder "de mate van instandhouding". Verder wordt opgemerkt dat er voor de soorten en habitattypen met de kwalificatie "aanwezig maar verwaarloosbaar" geen instandhoudingsdoelstellingen in de besluiten hoeven te worden opgenomen. Daarnaast wordt opgemerkt dat op het standaardgegevensformulier de bedrijfsactiviteiten, die in en om het gebied plaatsvinden, niet zijn vermeld. Men vraagt zich af of de Europese Commissie bij de selectie van de gebieden daarmee rekening heeft kunnen houden.

Men vraagt zich ook af of de aanmeldingsprocedure wel zorgvuldig genoeg is doorlopen en wijst in dit kader mede op de verschillen tussen de huidige besluiten en de eerdere concepten die eind 2005 waren opgesteld. Zo wordt er gesteld dat de vertaling van de aanmeldingsgegevens naar de doelstellingen disproportioneel is. Daarnaast zijn de doelstellingen volgens deze insprekers uitgebreider dan de Richtlijn voorschrijft. Door de doelstellingen in het ontwerp-aanwijzingsbesluit voor alle soorten en habitattypen op te nemen en dus ook voor die soorten en typen die niet kwalificeren, wordt er naar de mening van een aantal insprekers ten onrechte de suggestie gewekt dat de maatregelen die hieruit voortvloeien het gevolg zijn van de

³⁷ Ministerie van LNV (2007): Nota van Antwoord. Inspraakprocedure aanwijzing Natura 2000-gebieden. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

verplichtingen van de Vogel- en Habitatrichtlijn. In een aantal zienswijzen wordt erop aangedrongen om in een gebied alleen die habitattypen en soorten te beschermen, waarvoor het gebied tot de categorie van belangrijkste gebieden behoort. In een ander verband wordt gewezen op grote aantallen ganzen die reeds zonder speciale beschermingsgebieden al een gunstige ontwikkeling doormaken.

Insprekers wijzen verder op documenten die in een eerdere fase van het proces ter beoordeling zijn aangeboden, waarop men wijzigingen heeft voorgesteld en ten aanzien waarvan wijzigingen zijn doorgevoerd in de ontwerpbesluiten. Het betreft onder andere de profielendocumenten 2006³⁸ en gebiedendocumenten uit 2005.

Verder wordt er door diverse insprekers op gewezen dat de aanwijzing van een Natura 2000-gebied een nieuwe wettelijke status tot gevolg heeft. Dat zou moeten betekenen dat in de besluitvorming de belangen van alle betrokkenen zorgvuldig dienen te worden meegewogen.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Selectie en aanwijzing van Vogelrichtlijngebieden

De selectie en aanwijzing van de Vogelrichtlijngebieden zijn met uitzondering van twee gebieden³⁹ in 2005 volledig afgerond. De rechter is destijds met betrekking tot de in 2000 gebruikte selectie- en begrenzingsmethodiek⁴⁰ tot de conclusie gekomen dat deze criteria niet onredelijk waren⁴¹ en heeft alle bezwaren ten aanzien van de selectie en begrenzing van de toen aangewezen Vogelrichtlijngebieden ongegrond verklaard. Dat betekent dat de aanwijzing van dit Vogelrichtlijngebied al rechtens vaststaat. Dit gebied was dus al voor de terinzagelegging een volwaardig Natura 2000-gebied en op dat feit kon daarom niet worden ingesproken. In deze procedure zijn nu aan dit gebied instandhoudingsdoelstellingen toegevoegd en daarnaast is een aantal wijzigingen doorgevoerd. Voor de eventuele wijzigingen van de vogelsoorten waarvoor het gebied geldt te zijn aangewezen wordt verwezen naar bijlage B.2 van deze Nota van toelichting en naar hoofdstuk 4 van deze bijlage C. Voor eventuele wijzigingen in de begrenzing van het Vogelrichtlijngebied wordt verwezen naar hoofdstuk 3 van deze Nota van toelichting en naar hoofdstuk 3 van deze bijlage C.

Stappen in het selectieproces van Habitatrichtlijngebieden

Zoals in het Verantwoordingsdocument (2003)⁴² beschreven staat, heeft de aanmelding van Habitatrichtlijngebieden in twee stappen plaatsgevonden:

Eerste stap van de selectie:

Bij de eerste stap zijn voor elk prioritair habitatype en voor elke prioritaire soort in principe de tien belangrijkste gebieden geselecteerd. Dit zijn de gebieden waar het type of de soort het best ontwikkeld is en met de grootste oppervlakte of populatie aanwezig is. Indien bij een bepaald prioritair habitatype de variatie in soortensamenstelling zodanig groot is dat er meerdere subtypen (plantensociologische eenheden op verbondsniveau) zijn te onderscheiden, zijn per subtype de vijf belangrijkste gebieden geselecteerd. Een onderverdeling in subtypen is niet toegepast indien de verschillende subtypen in dezelfde gebieden voorkomen.

Voor elk niet-prioritair habitatype of elke niet-prioritaire soort is in principe dezelfde methodiek toegepast, met dien verstande dat voor die typen of soorten slechts de vijf belangrijkste gebieden zijn geselecteerd. Ook hier geldt dat alleen die gebieden zijn geselecteerd waar het

³⁸ Ministerie van LNV (2006): Natura 2000 profielendocument. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

³⁹ Het gebied Abtskolk & De Putten zal als gevolg van een rechterlijke uitspraak als Vogelrichtlijngebied aangewezen worden en daarnaast vindt bij het gebied Strabrechtse Heide & Beuven ook een aanwijzing als Vogelrichtlijngebied plaats.

⁴⁰ Ministerie van LNV (2000): Nota van Antwoord Vogelrichtlijn, deel 1, bijlage 1. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Den Haag.

⁴¹ Afdeling bestuursrechtspraak Raad van State, 19 maart 2003, nr. 200201933.

⁴² Ministerie van LNV (2003): "Verantwoordingsdocument". Selectiemethodiek voor aangemelde Habitatrichtlijngebieden. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Den Haag.

habitattype of de soort het best ontwikkeld is en waar de grootste oppervlakte of populatie aanwezig is. Indien de variatie in soortensamenstelling van een niet-prioritair habitattype zodanig groot is dat het type meerdere subtypen omvat, zijn per subtype de drie belangrijkste gebieden geselecteerd. Ook hier is deze onderverdeling in subtypen niet gemaakt indien de verschillende subtypen in dezelfde gebieden voorkomen.

Tweede stap van de selectie:

Bij de tweede stap van het selectieproces is onderzocht in hoeverre de landelijke dekking en de geografische spreiding van de gebieden als voldoende kunnen worden aangemerkt.

De landelijke dekking van habitattypen of soorten betreft de totale oppervlakte van een habitattype of de totale populatie van een soort binnen de aangemelde gebieden als percentage van de landelijke oppervlakte van dat habitattype of als percentage van de landelijke populatie van de soort. Als op basis van de selectie in de eerste stap het aantal geselecteerde "belangrijkste" gebieden onvoldoende dekking oplevert, moet onderzocht worden welke gebieden aanvullend geselecteerd dan wel aangemeld moeten worden om voldoende landelijke dekking te halen. Daarnaast is bekeken of gebieden die één ecologische eenheid vormen met gebieden in België of Duitsland aan de lijst van aangemelde gebieden toegevoegd moeten worden.

Voor ieder niet-prioritair habitattype en iedere niet-prioritaire soort wordt voldoende landelijke dekking nagestreefd. De indicaties van het European Topic Centre (ETC) en de conclusies van de biogeografische seminars zijn hiervoor als leidraad gebruikt:

- < 20% wordt in de meeste gevallen als onvoldoende dekkingsgraad beschouwd;
- 20-60% is een bespreekbaar dekkingspercentage;
- > 60% dekking is over het algemeen voldoende.

Hierbij is uitdrukkelijk rekening gehouden met de specifieke kenmerken en eisen die de afzonderlijke habitattypen en soorten stellen. Een relatief laag dekkingspercentage is aanvaardbaar als er sprake is van weinig bedreigde habitattypen of soorten en deze verspreid voorkomen. Hier geldt het proportionaliteitsbeginsel: voor habitattypen en soorten die sterker onder druk staan, wordt relatief meer bijgedragen binnen het Natura 2000-netwerk dan voor meer algemeen voorkomende habitattypen en soorten. Voor prioritaire habitattypen en prioritaire soorten hebben de lidstaten een bijzondere verantwoordelijkheid en verwacht de Europese Commissie dat een hoger dekkingspercentage wordt bereikt.

Beoordeling aanmeldingen door de Europese Commissie

In 2003 is de Nederlandse bijdrage aan de communautaire lijst van Habitatrictlijngebieden⁴³ door de Europese Commissie goedgekeurd. Daaraan voorafgaand zijn in respectievelijk 1996 en 1998 voorlopige aanmeldingen bij de Europese Commissie ingediend. In het Lijstdocument (2004)⁴⁴ is het Nederlandse deel van de communautaire lijst voor de Atlantische biogeografische regio opgenomen. Hoofdstuk 3 van het Lijstdocument geeft per habitattype en per soort een toelichting op de selectie van gebieden. Hierbij staat steeds expliciet aangegeven hoe de Europese Commissie de aanmelding van 1998 heeft beoordeeld. Daaruit blijkt dat de Europese Commissie voor diverse habitattypen en soorten in 2002 heeft gemeld dat er een onvoldoende dekking was. Om die reden is de aanmelding van 2003 nog met een aantal gebieden uitgebreid. Het Reactiedocument (2004)⁴⁵ bevat een Nota van Antwoord met betrekking tot de openbare voorbereidingsprocedure voor de aanmelding van Habitatrictlijngebieden, die begin 2003 heeft plaatsgevonden.

⁴³ Beschikking van de Commissie van de Europese Gemeenschappen van 7 december 2004 tot vaststelling, op grond van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad, van de lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio (2004/813/EG). Publicatieblad van de Europese Unie L 387/1 (29 december 2004): p. 1-96.

⁴⁴ Ministerie van LNV (2004): "Lijstdocument". Overzicht van gebiedsselectie voor de Habitatrictlijn. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

⁴⁵ Ministerie van LNV (2004): Reactiedocument aanmelding Habitatrictlijngebieden. Resultaten van de ontvangen reacties bij de openbare procedure voor de aanmelding van Habitatrictlijngebieden in het kader van Natura 2000. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

Misverstanden over de aanmelding

Een veel gehoord argument is dat de bedrijfsactiviteiten die in en om het gebied plaatsvinden bij de aanmelding gemeld hadden moeten worden, zodat de Europese Commissie rekening had kunnen houden met bestaand gebruik. Dit berust op een misverstand. Zoals in paragraaf 2.1.1 van de Nota van Antwoord uitvoerig uiteen is gezet, is het standaardgegevensformulier bedoeld om de potentiële Habitatrichtlijngebieden met de natuurwaarden bij de Europese Commissie aan te melden. Op het formulier staat per rubriek nauwkeurig aangegeven welke gegevens vóór de aanmelding verstrekt dienen te worden en welke gegevens in een later stadium verstrekt kunnen worden. Eén van de rubrieken die pas ingevuld hoeft te worden nadat het gebied deel uitmaakt van het Natura 2000-netwerk is de rubriek "Activiteiten en invloeden in en buiten het betrokken gebied". Die gegevens dienen vooral als basisinformatie voor de Europese Commissie om de uitvoering van de Richtlijn te kunnen volgen en haar rol als toezichthouder te kunnen vervullen.

Het is dan ook een misvatting te veronderstellen dat de Europese Commissie bij de besluitvorming van onjuiste of onvolledige gegevens zou zijn uitgegaan.

Zoals in paragraaf 3.3 van de Nota van Antwoord staat beschreven, dienen ook voor de soorten en habitattypen die niet direct tot de selectie van dat betreffende Habitatrichtlijngebied hebben geleid, maar die wel in dat gebied voorkomen, instandhoudingsdoelstellingen te worden opgesteld. Dat zijn namelijk ook soorten en habitattypen waarvoor het gebied is aangemeld. Het berust op een misverstand te veronderstellen dat uit de Richtlijn uitsluitend een verplichting zou voortvloeien met betrekking tot kwalificerende habitattypen en soorten en dat er met betrekking tot de niet-kwalificerende waarden geen verplichtingen zouden bestaan. Er worden daarom niet alleen instandhoudingsdoelstellingen voor de kwalificerende habitattypen of de kwalificerende soorten geformuleerd, maar voor alle habitattypen of soorten, waarvoor een gebied is aangemeld. De Europese Commissie gaat ervan uit dat op het standaardgegevensformulier alle relevante Natura 2000-waarden worden vermeld en dat de daarop verstrekte gegevens geregeld worden geactualiseerd.

Voor één bepaalde categorie kan het formuleren van instandhoudingsdoelstellingen echter achterwege blijven. Het betreft de categorie "aanwezig maar verwaarloosbaar". Een habitatype of soort kan in een bepaald gebied in zodanige minieme oppervlakte of slechts incidenteel aanwezig zijn, dat mag worden aangenomen dat het habitatype of de soort zich in dit gebied niet blijvend kan handhaven. Het ontstaan van deze categorie (aanwezig maar verwaarloosbaar) is het gevolg van de voorgeschreven aanmeldingssystematiek, waarbij de lidstaat voor elk gebied alle aanwezige habitattypen en soorten – ongeachte de mate waarin ze voorkomen – dient te melden. Voor deze categorie zijn dan ook geen instandhoudingsdoelstellingen geformuleerd.

Motivering

Naar aanleiding van de ingediende zienswijzen is de selectie van de gebieden inzichtelijker gemaakt. Er is per gebied uiteengezet waarom het gebied is aangemeld en op grond van welke criteria dit is gebeurd. Naast de reeds uitgebreide toelichting in de Nota van Antwoord is in de Nota van toelichting van dit besluit op een overzichtelijke wijze aangegeven voor welke soorten en habitattypen het gebied is aangemeld.

Betrokkenheid bij de voorbereiding van de aanwijzing

Voor de nationale procedure voor de aanwijzing van Natura 2000-gebieden wordt verwezen naar de paragrafen 1.1.4 en 1.3.5 van de Nota van Antwoord. In deze paragrafen wordt uitvoerig ingegaan op de gevolgde procedure, die uiteindelijk tot de terinzagelegging van het ontwerp-aanwijzingsbesluit van dit gebied heeft geleid. Daaruit blijkt dat dit deel van de procedure meerdere jaren in beslag heeft genomen. Zo hebben de betrokken ministeries, provincies, kamers van koophandel, (regionale) land- en tuinbouworganisaties, gemeenten, waterschappen, drinkwaterwinners, visserijorganisaties, recreatieorganisaties, natuurbeschermingsorganisaties en gegevensbeheerders eind 2005 het concept Natura 2000 doelendocument (2005) en de concept Natura 2000-gebiedendocumenten (2005) voor de 162 gebieden ontvangen, met het verzoek om commentaar te geven. Naar aanleiding van de reacties zijn waar nodig nog aanvullende gesprekken gevoerd. Deze consultatie maakte deel uit

van de voorbereiding van de besluitvorming en heeft nog tot wijzigingen geleid. Het resultaat van deze voorbereiding heeft ter inzage gelegen en ten aanzien van deze ontwerp-aanwijzingsbesluiten heeft een ieder een zienswijze kunnen indienen.

Zorgvuldigheid van de procedure en afweging van belangen

In de paragrafen 2.1.1 en 1.1.8 van de Nota van Antwoord is de selectieprocedure uitvoerig beschreven en is uiteengezet hoe de verschillende belangen tegen elkaar zijn afgewogen. De keuze van een Natura 2000-gebied heeft uitsluitend plaatsgevonden op basis van de aanwezigheid van de in bijlage I en II van de Habitatrichtlijn genoemde habitattypen en soorten en de aanwezigheid van de in bijlage I en artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn genoemde vogelsoorten, trekkende watervogels en/of overige trekkende vogels. Deze werkwijze vloeit voort uit de in de Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn genoemde criteria en de hierop gebaseerde Europese jurisprudentie. Het is niet mogelijk om hiervan af te wijken. Pas in een later stadium – bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen en bij het vaststellen van het beheerplan – kunnen naast de ecologische belangen ook andere belangen aan de orde komen. Dit is in de paragrafen 3.4 en 3.5 van de Nota van Antwoord verder uiteengezet. Gesteld mag worden dat de procedure die bij de aanwijzing van de gebieden is gevolgd zorgvuldig is geweest en geheel overeenkomstig de wet- en regelgeving heeft plaatsgevonden.

3. REACTIES OVER DE BEGRENZING

3.1 ALGEMEEN

Ook bij de begrenzing van het gebied heeft een aantal insprekers aangegeven dat geen rekening wordt gehouden met andere dan ecologische eisen. Tevens wordt in zienswijzen gemeld dat bepaalde natuurdoeltypen en soorten niet of in beperkte mate aanwezig zijn. Insprekers verwachten dat in ieder geval die gronden waar deze waarden niet aanwezig zijn buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied worden gelaten. Er wordt voor gepleit om de Natura 2000-gebieden op eenduidige wijze ook in het verticale vlak te begrenzen op 500 voet, zijnde de bestaande minimumvlieghoogte. Verder wordt aangegeven dat bij de aanwijzing van de Vogelrichtlijngebieden destijds voor een bufferzone van 100 meter rond jachthavens gekozen is. In die geest wordt er bepleit om een bufferzone van 300 tot 500 meter rond agrarische- en recreatiebedrijven in te stellen. Tevens wordt er aangegeven dat de aanmelding onvoldoende wetenschappelijk onderbouwd is, zodat de onderzoeksplicht bij de belanghebbende wordt gelegd wanneer deze de begrenzing gewijzigd wil zien. Ook wordt gesteld dat de stranden niet binnen de begrenzing van een Natura 2000-gebied behoren te vallen. Zij herbergen geen habitattypen of soorten waarvoor het gebied is aangewezen.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Begrenzing van bestaande Vogelrichtlijngebieden

De aanwijzing van Natura 2000-gebieden is niet bedoeld om de grenzen van reeds eerder aangewezen Vogelrichtlijngebieden te wijzigen. Aangezien het IJsselmeer reeds eerder is aangewezen als Vogelrichtlijngebied (zie ook het hoofdstuk over de procedure), staat de oorspronkelijke begrenzing in principe nu niet ter discussie. Dat neemt niet weg dat er soms aanleiding kan zijn om de begrenzing aan te passen. Daarbij kan het gaan om technische of inhoudelijke wijzigingen (zie "Hoofdlijnen aanpassing begrenzing Natura 2000-gebieden" hierna).

Uitgangspunten begrenzing Habitatrictlijngebieden

Zoals in paragraaf 2.2 van de Nota van Antwoord en in bijlage 9.1 van het Natura 2000 doelendocument (2006)⁴⁶ uitvoerig uiteen is gezet, is ook bij het begrenzen van een gebied geen rekening gehouden met andere vereisten dan die verband houden met de aanwezigheid en de instandhouding van de natuurlijke habitats en soorten. Daarbij zijn de volgende algemene uitgangspunten gebruikt:

- Habitattypen en soorten van de bijlagen: de habitattypen van bijlage I en de leefgebieden van de soorten van bijlage II van de Habitatrictlijn (en dus niet de soorten van bijlage IV) vormen het uitgangspunt voor de begrenzing. Dit is inclusief in kwaliteit achteruitgegangene en gedegenerende terreindelen, indien herstel haalbaar is en voor zover nodig voor de instandhouding van de aanwezige habitattypen en/of soorten.
- Herkenbare eenheden en identiteit: er is gestreefd naar de begrenzing van herkenbare en beheerbare eenheden: ecologische eenheden (bijvoorbeeld op basis van vegetatiestructuur, hydrologie of geomorfologie) of beheereenheden. Door eenheden op deze manier te begrenzen krijgt het gebied een duidelijke identiteit.
- "Cement tussen de bakstenen": de begrenzing van ecologische eenheden impliceert dat het Habitatrictlijngebied bestaat uit de habitattypen van bijlage I en het leefgebied van de soorten van bijlage II én een stelsel van natuurwaarden waarvoor het gebied niet is geselecteerd en/of niet is aangemeld. Die natuurwaarden, gekenmerkt als het "cement tussen de bakstenen", maken integraal onderdeel uit van de ecosystemen en zijn nodig voor herstel en/of instandhouding van de betreffende in de Richtlijn opgenomen habitattypen en/of soorten.
- Deelgebieden: bij zeer sterke versnippering in meerdere deelgebieden worden alleen deze deelgebieden begrensd. De verschillende deelgebieden bevatten dan elk afzonderlijk de habitattypen en/of soorten waarvoor het gebied geselecteerd is. Enclaves: binnen grote eenheden zijn enclaves van grootschalige landbouw en/of bebouwing uitgesloten, voor zover ze geen wezenlijke bijdrage leveren aan de instandhouding van de betreffende habitattypen en/of soorten.
- Aansluiting bij administratieve grenzen: er is zoveel mogelijk aangesloten bij bestaande administratieve grenzen (bijvoorbeeld begrenzing van onder de Natuurbeschermingswet aangewezen gebieden, Nationale Parken, Vogelrichtlijngebieden en/of eigendomsgrenzen).
- Herkenbare topografische lijnen: de gebiedsgrenzen vallen bij voorkeur samen met duidelijk in het landschap herkenbare topografische lijnen, zoals wegen, sloten, heggen, oevers, bosranden en markante verschillen in landgebruik.

Hoofdlijnen aanpassing begrenzing Natura 2000-gebieden

Bij de aanwijzing van de Habitatrictlijngebieden en bij de aanvulling van de Vogelrichtlijnaanwijzingen met gebiedsdoelen zijn overlappende Vogel- en Habitatrictlijngebieden gecombineerd tot één Natura 2000-gebied. Daarbij is ernaar gestreefd de begrenzing van Vogel- en Habitatrictlijngebieden zo goed mogelijk op elkaar af te stemmen.

De herbegrenzing is doorgevoerd op basis van technische en/of inhoudelijke argumenten.

Technische aanpassingen:

Dit zijn vaak minieme kaarttechnische verbeteringen teneinde de grenzen af te stemmen en gelijk te trekken. Het zijn ook pragmatische aanpassingen. Hierdoor blijven het beheer en de bescherming hanteerbaar en wordt de burger een zo duidelijk en eenvoudig mogelijke begrenzing geboden. Dit kan betekenen dat Vogel- en Habitatrictlijngebieden die voor een belangrijk deel overlap vertonen met (voormalige) beschermde en staatsnatuurmonumenten op deze begrenzing afgestemd worden. Hierdoor worden onlogische verschillen vermeden. Verder betreft dit ook het zoveel mogelijk op kaart uitzonderen van bestaande bebouwing, tuinen en erven die alleen tekstueel waren geëxclaveerd. Tot deze categorie behoren ook aanpassingen aan kadastrale grenzen in verband met de kadastrale registratie van bij de

⁴⁶ Ministerie van LNV (2006): Natura 2000 doelendocument. Duidelijkheid bieden, richting geven en ruimte laten. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

aanwijzing "betrokken" percelen (zie Nota van toelichting, paragraaf 3.3). Hiermee wordt voorkomen dat kadastrale percelen die slechts voor een onbetekenend deel met het gebied overlappen, kadastraal worden ingeschreven als deel uitmakend van het gebied.

Inhoudelijke aanpassingen:

Verkleining van Vogelrichtlijngebieden wordt door de Europese Commissie, gelet op de Europese jurisprudentie, slechts "in uitzonderlijke gevallen" aanvaardbaar geacht indien bij de oorspronkelijke aanwijzing een "duidelijke wetenschappelijke fout" is gemaakt.

Uit jurisprudentie⁴⁷ blijkt dat de oppervlakte van een Vogelrichtlijngebied niet mag worden verkleind en de grenzen van een Vogelrichtlijngebied niet mogen worden gewijzigd, als daardoor zones worden uitgesloten waarin in het wild levende vogelsoorten voorkomen waarvan de bescherming de aanwijzing van dat Vogelrichtlijngebied heeft gerechtvaardigd. Een uitzondering hierop vormen de van het Vogelrichtlijngebied uitgesloten zones die niet langer overeenkomen met de, voor de instandhouding van de in het wild levende vogelsoorten, meest geschikte leefgebieden in de zin van artikel 4, lid 1, van de Richtlijn. Zo kan de begrenzing van Vogelrichtlijngebieden zijn aangepast door bebouwing op de rand van het gebied, bedrijventerreinen (>5 ha) en rijkswegen zoveel mogelijk ook op kaarten te exclaveren (de tekstuele exclaveringsformule geldt alleen voor de in 2000 aangewezen gebieden).

In gevallen waar in het verleden mogelijk een duidelijke begrenzingsfout is gemaakt, wordt onderzocht of er sprake is van een wetenschappelijke fout die voldoet aan de door de Europese Commissie gestelde voorwaarden. Toekomstige ontwikkelingen vallen buiten die criteria; de vergunningprocedure is daarvoor de aangewezen weg.

Zie verder Nota van Antwoord paragraaf 2.2.4.

Uitbreiding van Vogelrichtlijngebieden kan alleen aan de orde zijn als het gebied tevens Habitatrictlijngebied is en de uitbreiding onderdeel is van het desbetreffende Habitatrictlijngebied. Uitbreiding van een "zuiver" Vogelrichtlijngebied is geen onderdeel van deze procedure. Zie ook Nota van Antwoord paragraaf 2.2.5.

Gebleken is dat in een beperkt aantal gevallen bij de begrenzing van Habitatrictlijngebieden onvoldoende rekening is gehouden met de verspreiding van relevante habitattypen of leefgebieden van soorten, waardoor aanpassingen (zowel uitbreiding als verkleining) noodzakelijk waren. Dit is meestal het gevolg van verbeterde en toegenomen kennis. Ook uitbreidingen die noodzakelijk zijn voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied, vallen in deze categorie van inhoudelijke aanpassingen.

Exclavering van (jacht)havens

In paragraaf 2.2.8 van de Nota van Antwoord staat dat in de Nota's van toelichting, behorende bij de besluiten voor de aanwijzing van Vogelrichtlijngebieden in 2000 havens op de volgende wijze tekstueel zijn uitgezonderd: *"(Jacht)havens maken geen deel uit van de speciale beschermingszone. Bij (jacht)havens, die geheel binnen een speciale beschermingszone liggen, valt aan de waterzijde een zone van 100 meter, gemeten vanaf de havenmond c.q. de aanlegsteigers, ook buiten de begrenzing. Grenst een (jacht)haven aan de buitenzijde direct aan de speciale beschermingszone, dan is de zone van 100 meter ook buiten de begrenzing van de speciale beschermingszone gehouden. Daar waar de kaart en de Nota van toelichting, bijvoorbeeld om kaarttechnische redenen, niet overeenstemmen, is de hierboven opgenomen tekst doorslaggevend."*

De reden hiervoor was dat dergelijke havens geen wezenlijk deel uitmaken van het leefgebied van de betreffende soorten. De formule gaf echter aanleiding tot misverstanden. Zo vatte een gemeente de bovenaangehaalde exclavering op als vrijbrief voor de aanleg van een jachthaven. Ook zijn sommige havens in 2000 op kaart ruimer geëxclaveerd dan de exclaveringsformule voorschrijft. Er bestond bovendien grote onduidelijkheid over de invulling van het begrip (jacht)haven. Daarom is er besloten om de algemene exclaveringsformule voor havens te laten

⁴⁷ Europese Hof van Justitie, 13 juli 2006, zaak C-191/05 en 25 november 1999, zaak C-96/98.

vervallen en alle havens die voor exclavering in aanmerking komen, al op de gebiedskaart uit te zonderen. Het exclaveren van havens op kaart geeft bovendien uitsluitel over wat precies onder het begrip "(jacht)havens" moet worden verstaan, namelijk uitsluitend aanlegplaatsen met havenfaciliteiten. Op zichzelf staande aanlegvoorzieningen zoals aanlegsteigers worden daartoe niet gerekend.

Bufferzones en exclavering van recreatieondernemingen en agrarische bedrijven

Een bufferzone van 300 tot 500 meter rond recreatieondernemingen en agrarische bedrijven, waar door vele ondernemers om is verzocht, behoort niet tot de mogelijkheden. De reden hiervoor is dat menselijk gebruik of de door de mens toegekende bestemming niet bepalend is voor de vraag of een gebied of terrein als Natura 2000-gebied aangewezen dient te worden. Ecologische redenen zijn, volgens de Habitatrictlijn, bepalend. Een Natura 2000-gebied is in zijn geheel van belang.

Ook in de uitspraak van de Raad van State over de aanwijzing van één van de eerste Natura 2000-gebieden is de vraag over een bufferzone aan de orde gekomen. De Raad van State was toen van oordeel dat "het aanhouden van een minimale afstand tot bedrijfsbebouwing niet mogelijk is, omdat niet in algemene zin ten behoeve van de in het gebied gelegen agrarische bedrijfsbebouwing kan worden vastgesteld in hoeverre de binnen die afstand gelegen gronden naar ecologische maatstaven al dan niet tot het aan te wijzen gebied moeten worden gerekend"⁴⁸.

Bij Vogelrichtlijngebieden wordt het hele gebied door de vogels gebruikt voor broeden, foerageren en/of rusten, hoewel niet elk deel even intensief wordt benut. Voor Habitatrictlijngebieden geldt een vergelijkbare aanpak hoewel habitattypen meestal geen grote, aaneengesloten oppervlakten beslaan. Daar staat tegenover dat de instandhouding van habitattypen meestal een ruimere begrenzing vereist omdat ook rekening moet worden gehouden met een mogelijke verschuiving van de habitatwaarden door het gebied (successie). Daarentegen maken bestaande bebouwing, erven, tuinen, verhardingen en hoofdspoorwegen geen deel uit van een Natura 2000-gebied. Zij zijn door hun fysieke geaardheid blijvend ongeschikt. Ook mijnbouwinstallaties en -installaties vallen onder de definitie van een bouwwerk en daarmee onder de exclaveringsformule (zie paragraaf 3.4 van de Nota van toelichting). Dat geldt niet voor ondergronds of onderwater voorkomende structuren zoals gas- en waterleidingen. De aanwezigheid hiervan betekent niet per definitie dat deze gebieden ongeschikt zijn voor planten of dieren en ze zijn daarom niet geëxclaveerd. Zie ook paragraaf 2.2.6 van de Nota van Antwoord.

Verticale begrenzing

In paragraaf 2.2.9 van de Nota van Antwoord wordt vermeld dat er geen verticale grens in de Natura 2000-gebieden is opgenomen. Wel moet gewaarborgd zijn dat vliegbewegingen in de omgeving van Natura 2000-gebieden niet tot aantasting van natuurlijke kenmerken leiden. Dat geldt voor de gehele burgerluchtvaart (inclusief parasailen, parachutespringen en luchtballonvaren), het militaire luchtverkeer en alle andere activiteiten die in samenhang met deze vliegbewegingen in het luchtruim of op de grond plaatsvinden, zoals schietoefeningen en parachutespringen. De effectbeoordeling van dit soort activiteiten kan daarom het beste per gebied plaatsvinden, toegesneden op de omstandigheden ter plekke. Het is dus niet zinvol om hiervoor generieke normen in de besluiten op te nemen. Indien aan de orde wordt het bestaand gebruik door luchtverkeer beoordeeld bij het opstellen van het beheerplan. Voorwaarde blijft ook hier dat het bestaande gebruik de instandhoudingsdoelstellingen niet in gevaar mag brengen.

3.2 SPECIFIEKE REACTIES OVER DE BEGRENZING

Een inspreker pleit er voor om als begrenzing van de Natura 2000-gebieden, in het geval van dijken, de kadastrale eigendomsgrens aan te houden.

⁴⁸ Afdeling bestuursrechtspraak Raad van State, 5 november 2008, nr. 200802546/1.

De zienswijze is niet overgenomen. Bij de aanwijzing als Vogelrichtlijngebied (1998 en 2000) vormde de teen van de omringende dijken veelal de grens van het gebied (behalve langs grote delen van de Friese IJsselmeerkust en rond havens). Het gebied is aangewezen voor diverse soorten watervogels die vooral het open water van het gebied als leefgebied hebben (paragraaf 3.2). Daartoe behoort ook de ruim 10 meter brede oeverzone langs de dijken van Oostelijk Flevoland en de Noordoostpolder die eigendom is van het Waterschap Zuiderzeeland. Deze strook water maakt onlosmakelijk onderdeel uit van het leefgebied van de vogels waarvoor het gebied is aangewezen.

Een inspreker merkt op dat bepaalde exclaveringszones rond jachthavens niet consistent zijn weergegeven. Dit geldt bijvoorbeeld bij Medemblik, Lelystad en Andijk. Daarnaast is op de kaarten geen rekening gehouden met het recreatiestrand bij Kornwerderzand en recreatiegebied "de Vooroever" bij Onderdijk. Deze gebieden zijn vergelijkbaar met "It Soal" dat terecht buiten de begrenzing is gehouden.

Enkele insprekers vinden dat de exclaveringszones rondom jachthaven Andijk niet consistent zijn weergegeven. Insprekers pleiten ervoor om de begrenzing te wijzigen vergelijkbaar met Tintelhaven, Urk en de Flevocentrale, zodat bestaande uitbreidingsplannen van Watersportcentrum Andijk gerealiseerd kunnen worden.

Een inspreker wijst erop dat bij Stavoren een zone van ruwweg 500 meter vanaf de kustlijn buiten het Vogelrichtlijngebied is gehouden. Inspreker verzoekt om deze zone door te trekken tot de haven van Laaxum. Langs dit stuk kust zijn namelijk vele recreatiestranden en volgens de inspreker zijn de aangewezen vogelsoorten hierdoor niet binnen de eerste kilometer vanaf de kust te vinden.

Een inspreker wijst erop dat door het ontbreken van een exclaveringszone van 100 meter rondom jachthaven Regatta Center Medemblik problemen kunnen gaan ontstaan. In het ontwerp-aanwijzingsbesluit loopt de grens tot aan de buitenwaterlijn van de jachthaven, hier valt het onderwatertalud niet onder. Ook dit dient echter onderhouden te worden. In de tekst van de Nota van toelichting staat dat de grens voor dammen bij de teen van het talud komt te liggen, de kaart laat echter wat anders zien. Inspreker pleit voor het aanhouden van deze exclaveringszone van 100 meter. Op andere locaties zoals Schokkerhaven en Ketelhaven wordt deze 100 meter wel aangehouden.

De zienswijzen zijn niet overgenomen. De algemene beleidslijn is dat verkleining van een reeds aangewezen Vogelrichtlijngebied slechts aan de orde is (buiten verwijdering van bebouwing enzovoorts) indien er sprake is van een kennelijke begrenzingfout. Dat is hier niet het geval: er is begrensd op de aanwezigheid van "een uitgestrekt zoetwatermeer met plaatselijk moerassige oeverzones". Eventuele bezwaren tegen de begrenzing van het aangewezen Vogelrichtlijngebied (2000) zijn toentertijd in het kader van een bezwaar- en beroepsprocedure reeds afgehandeld. Hetzelfde geldt voor de vermeende inconsistenties in de exclavering rond jachthavens.

Waar de grens langs een dijk samenvalt met een topografische lijn, ligt de grens op de buitenteen van de dijk (conform de oorspronkelijke aanwijzing); waar de grens langs een dijk niet samenvalt met een topografische lijn, is de dichtstbijzijnde kadastrale lijn gevolgd.

Een inspreker verzoekt de volledige haven Oude Zeug buiten de begrenzing te laten, zoals dit ook bij andere havens in het IJsselmeer gebied is gedaan. In het vigerende bestemmingsplan Buitengebied 1996 is het in gebruik als haven annex buitendijks bedrijventerrein en gedeeltelijk ingericht als jachthaven.

Een inspreker vraagt om de grens van het Natura 2000-gebied IJsselmeer in oostelijke richting te verleggen (het Natura 2000-gebied te verkleinen), wegens plannen voor 26 hectare natuurgebied ten behoeve van kleinschalige recreatie, 2 hectare recreatiegebied en het realiseren van een vaargeul naar het stoommachinemuseum.

De zienswijzen zijn niet overgenomen. Allereerst wordt daarvoor verwezen naar het antwoord op de vorige zienswijze. In het ontwerp-aanwijzingsbesluit is de begrenzing rond Oude Zeug in beperkte mate aangepast (paragraaf 3.3). Verdere verkleining is niet mogelijk. Volgens de begrenzingssystematiek van Vogelrichtlijngebieden (zie paragraaf 3.2) voldoet het water van

haven Oude Zeug aan de biotoopeisen van kwalificerende soorten, zoals overwinterende eendensoorten. Het betreft een deel van het "zoetwatermeer" dat op deze (luwe) plek een duidelijke functie vervult als rustplaats voor met name duikeenden (kuifeend, topper, tafeleend, brilduiker, maar ook fuut en grote zaagbek). Daarom is er geen aanleiding om het water van deze haven aan het Vogelrichtlijngebied te onttrekken. Daarnaast worden Natura 2000-gebieden niet verkleind om rekening te houden met toekomstige ontwikkelingen (Nota van Antwoord, paragraaf 2.2.4).

Een inspreker verzoekt om de grens circa 500 tot 1000 meter op te schuiven, het IJsselmeer in. Inspreker is van mening dat bij de grensbepaling in een aanwijzingsbesluit er geen externe werking mag optreden, maar dat dit door middel van interne buffering opgelost dient te worden. Verder mist de inspreker enige motivatie in het ontwerp-aanwijzingsbesluit van de exacte begrenzing in relatie tot de te bereiken instandhoudingsdoelstellingen. Zoals het plaatsen van een grens op de IJsselmeerdijk. Hier wordt geen gefundeerde motivatie in relatie tot het beschermen en behouden van de flora en fauna voor gegeven. Daarnaast is er sprake van een enorme toename van het aantal ganzen in de Makkumer Noordwaard. Hoe wordt dit ingepast in de instandhoudingsdoelstellingen?

Een inspreker is van mening dat het binnendijkse deel van het deelgebied Bocht van Molkwerum gelegen in de Schuilenburgpolder geen bijdrage levert aan het Vogelrichtlijngebied. De inspreker stelt dat het binnendijkse weiland agrarisch in gebruik is en alleen van belang is voor weidevogels en niet voor de watervogels waarvoor het IJsselmeer is aangewezen. De inspreker wenst deze zone buiten het Natura 2000-gebied te brengen.

Een inspreker maakt bezwaar tegen het aanwijzen van het IJsselmeer (Makkumerzuidwaard) als Natura 2000-gebied in verband met de angst dat de aanwijzing ten koste gaat van de bedrijvigheid en de recreatie in het gebied. Inspreker pleit er dan ook voor om de begrenzing vanaf Piaam westelijk langs de Zuidwaard te trekken.

De zienswijzen zijn niet overgenomen. De algemene beleidslijn is dat verkleining van zowel een reeds aangewezen Vogelrichtlijngebied als van een aangemeld Habitatrictlijngebied slechts aan de orde is (buiten verwijdering van bebouwing enzovoorts) indien er sprake is van een begrenzingfout. Het gaat hier om het deelgebied Friese IJsselmeerkust dat in 1998 is aangewezen als Vogelrichtlijngebied en in 2003 definitief is aangemeld als Habitatrictlijngebied. De grens van het Vogelrichtlijngebied is destijds bepaald aan de hand van het terreingebruik en de biotoopeisen van de kwalificerende vogelsoorten, waaronder ganzen die het onderhavige gebied vooral als slaapplek benutten. Voor het aangewezen Vogelrichtlijngebied is verder geen aanleiding de eerder vastgestelde begrenzing nog nader te motiveren. Voor wat betreft het Habitatrictlijngebied wordt verwezen naar paragraaf 3.2 van deze Nota van toelichting.

Een inspreker wijst erop dat op de kaart het Naviduct, met bijbehorende exclavering, bij Enkhuizen ontbreekt.

Het betreffende naviduct bevindt zich in het Natura 2000-gebied Markermeer & IJmeer. Voor het antwoord wordt naar dat besluit verwezen.

Een inspreker doet een voorstel tot uitbreiding van de begrenzing met de Koopmanspolder, dat in beheer komt van Staatsbosbeheer. Met dit gebied wordt een verdere invulling gegeven aan de kernopgaven 4.02 rui- en rustplaatsen, 4.03 moerasranden en 4.04 plas-dras situaties.

De zienswijze is op dit punt niet overgenomen. De algemene beleidslijn is dat uitbreiding van een reeds aangewezen Vogelrichtlijngebied slechts aan de orde is in het kader van gelijktrekking met een overlappend Habitatrictlijngebied, maar dat is hier niet het geval. Bovendien betreft het voorstel een binnendijkse uitbreiding die niet past binnen de geldende begrenzingssystematiek voor het in 2000 aangewezen Vogelrichtlijngebied IJsselmeer (alleen buitendijks gebied).

4. REACTIES OVER DE INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

4.1 ALGEMEEN

In de zienswijzen zijn veel opmerkingen gemaakt over de instandhoudingsdoelstellingen en over de realisatie hiervan.

Er is voorgesteld om de tekst van de algemene instandhoudingsdoelstelling "behoud van de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitattypen en soorten binnen de Europese Unie" te vervangen door de letterlijke tekst van de Habitatrichtlijn: "behoud van de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan het waarborgen van de biologische diversiteit door het instandhouden van habitattypen en soorten binnen de Europese Unie".

Verder is voorgesteld om de tekst van de algemene instandhoudingsdoelstelling "behoud en waar nodig herstel van de natuurlijke kenmerken en van de samenhang van de ecologische structuur en functie van het gehele gebied voor alle habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd" te schrappen omdat met de formulering in het ontwerpbesluit onvoldoende rekening is gehouden met de wijze waarop in jurisprudentie rekening is gehouden met de termen "natuurlijke kenmerken" en "instandhoudingsdoelstellingen".

Er zijn vragen gesteld over de gestelde nationale doelen, de monitoring van Natura 2000-gebieden, de afstemming en de verantwoordelijkheden. In een aantal zienswijzen wordt de vraag gesteld of de besluiten in samenhang met elkaar en met de gebieden daarbuiten wel een voldoende bijdrage leveren om de soorten en habitattypen in een gunstige staat van instandhouding te brengen of te houden. De vrees wordt uitgesproken dat dit niet het geval is. Daarnaast wordt er verzocht om voor die soorten en habitattypen, waarvoor sprake is van een ongunstige staat van instandhouding, zowel landelijk als op gebiedsniveau een herstelopgave te formuleren tenzij er ecologische redenen zijn om hiervan af te zien. Het achterwege laten van adequate herstelopgaven wordt door insprekers als onacceptabel gezien en in strijd met de wettelijke verplichtingen.

Er is gevraagd om de doelen op gebiedsniveau te herzien voor een aantal broedvogels waarvan de landelijke doelstelling voor het aantal sleutelpopulaties, met de huidige instandhoudingsdoelstellingen, niet zal worden gerealiseerd. Er is aanbevolen om de instandhoudingsdoelstellingen voor een aantal vogelsoorten in te vullen op basis van de in het Beschermingsplan moerasvogels 2000-2004 (2000)⁴⁹ vermelde aantallen voor levensvatbare populaties moerasvogels. In het geval van soorten waarvoor actuele gedocumenteerde beschermingsplannen beschikbaar zijn dienen de instandhoudingsdoelstellingen waar mogelijk daarmee gelijk geschakeld te worden. Voor een aantal broedvogels is ook gevraagd om aanvullende doelen op te nemen.

Het besluit zou moeten aangeven wat de gevolgen zijn wanneer een soort uit een gebied dreigt te verdwijnen. Daarnaast zou er een gegronde reden aanwezig moeten zijn wanneer er niet gestreefd wordt naar een gunstige staat van instandhouding.

Anderzijds wordt in zienswijzen aangeduid dat veel doelen te hoog gegrepen zijn en dat deze alleen met grote (financiële) inspanningen bereikt kunnen worden. Er wordt over de instandhoudingsdoelstellingen opgemerkt dat ze de status zouden moeten krijgen van een inspanningsverplichting en niet van een resultaatsverplichting. Enkele insprekers menen dat bij het vaststellen van de doelstellingen veel geleund wordt op onwetenschappelijke informatie over het voorkomen van flora en fauna in vroegere jaren, die niet gebaseerd is op voldoende wetenschappelijke gegevens. Het is onduidelijk of deze waarden daadwerkelijk aanwezig zijn. Om die reden zouden de aanwezige habitattypen op een kaart aangeduid moeten worden.

⁴⁹ Boer, T. den (2000): Beschermingsplan moerasvogels 2000-2004. Rapport Directie Natuurbeheer nr. 47. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Wageningen.

Weer anderen menen dat de uitgangssituatie helder moet worden omschreven in het aanwijzingsbesluit. Tegelijkertijd zal er een termijn gegeven moeten worden waarbinnen de doelstellingen gerealiseerd moeten worden.

Tevens zijn er vragen over weidevogels en waarom ze geen bescherming krijgen in de Natura 2000-gebieden.

In de besluiten wordt er volgens insprekers niet ingegaan op de mogelijke gevolgen van klimaatverandering, terwijl deze veranderingen bepalend kunnen zijn voor de haalbaarheid van de natuurdoelen. In andere zienswijzen wordt aangevoerd dat er voor veel soorten geen instandhoudingsdoelstelling geformuleerd mag worden omdat hiermee soorten onterecht onder de bescherming van de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn komen te vallen.

Er wordt bovendien gevraagd om de kernopgaven in de aanwijzingen op te nemen dan wel het Natura 2000 doelendocument (2006) deel uit te laten maken van de aanwijzingsbesluiten. Uit het besluit zou duidelijk moeten blijken voor welke functie(s) en voor welke soort(en) het gebied wordt aangewezen, zodat duidelijk is of de soorten in al hun levensbehoeften worden beschermd. Daar waar niet alle levensbehoeften in een Natura 2000-gebied zijn beschermd dient te worden aangegeven waar de ontbrekende functies zijn gelegen en wat de beschermingsstatus is.

Er wordt gevraagd om rekening te houden met vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied en met regionale en lokale bijzonderheden. In dat verband wordt dan ook met nadruk gewezen op het belang van het IJsselmeergebied voor de recreatie en de visserij, waarbij met name een ongestoord toeristisch gebruik van de stranden en wateren van groot economisch belang is voor de lokale economie.

Dat het concretiseren van maatregelen wordt doorgeschoven naar het beheerplan geeft voor veel insprekers onduidelijkheid; hierdoor kan het overleg over het beheerplan onder grote spanning komen te staan. Zij bepleiten duidelijke kaders voor het beheerplan, zodat er constructief aan de uitwerking kan worden gewerkt. Daarnaast wordt opgemerkt dat bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen alleen wordt uitgegaan van bestaande budgetten. Welke consequenties de instandhoudingsdoelstellingen hebben in financiële zin wordt pas duidelijk bij het tot stand komen van de beheerplannen.

Met betrekking tot de hierboven genoemde zienswijzen worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Algemene instandhoudingsdoelstellingen

De algemene instandhoudingsdoelstellingen beogen de algemene hoofddoelstelling van de Vogel- en Habitatrichtlijn in de individuele aanwijzingsbesluiten te verankeren. Daarmee wordt de bijdrage van de Nederlandse Natura 2000-gebieden aan het behoud van de biodiversiteit vastgelegd. Het streven naar een gunstige staat van instandhouding van de per aanwijzingsbesluit opgesomde habitattypen en soorten is daarvan de uitwerking. Het vormt de Nederlandse bijdrage aan de ecologische samenhang van het Europese Natura 2000-netwerk. Per gebied zijn de specifieke doelstellingen voor de relevante habitattypen en soorten nader omschreven. Op basis van de algemene doelstellingen wordt naar een landelijk gunstige staat van instandhouding van de voor Nederland relevante habitattypen en soorten gestreefd. Dit houdt in dat het natuurlijke verspreidingsgebied van de habitat of van de soort stabiel moet zijn of moet toenemen; dit moet in de toekomst ook zo blijven. Een duurzaam behoud van een habitatype kan alleen maar gerealiseerd worden wanneer de planten- en diersoorten die typisch zijn voor de habitat behouden kunnen worden. Dit geldt ook voor de bescherming van een bepaalde plantensoort of diersoort. De betreffende soort kan alleen effectief beschermd worden wanneer de beschermingsmaatregelen zich, naast op de soort zelf, ook richten op het leefgebied van de soort. Zodoende strekt in een Natura 2000-gebied de instandhoudingsdoelstelling van een soort zich mede uit tot het leefgebied van de betreffende soort.

De formulering van de algemene instandhoudingsdoelstellingen is aangepast in hoofdstuk 5 van de Nota van toelichting van dit besluit. In de aangepaste formulering van het tweede algemene doel is niet de letterlijke tekst van de Habitatrichtlijn (artikel 2) gevolgd, omdat het in de Richtlijn een algemene doelstelling van de Richtlijn betreft en in dit geval om de gebiedsspecifieke invulling daarvan. Meer in het bijzonder: een Europese Richtlijn kan een bijdrage leveren aan het waarborgen van de biologische diversiteit, maar een gebied kan alleen bijdragen aan het behoud van de biologische diversiteit. Verder is de term “natuurlijke kenmerken” in de algemene doelen gehandhaafd, omdat dit een begrip is dat in de Richtlijn ook gebruikt wordt in verband met de bescherming van de gebieden (artikel 6).

Verder geldt ook dat invloeden van buitenaf op het Natura 2000-gebied van grote invloed kunnen zijn op de staat van instandhouding van een habitatype of soort: de externe werking. De instandhoudingsdoelstelling richt zich op het gehele biotische en abiotische complex van factoren, die het habitatype of de soort haar specifieke aanzien geven en die noodzakelijk zijn voor het behoud van de biologische diversiteit van het gebied.

Met name bij vogels is een belangrijk deel van het leefgebied buiten het Natura 2000-gebied gehouden. Bij een aantal vogelsoorten gaat het daarbij vooral om de foerageergebieden. Deze bevinden zich in grote aaneengesloten agrarische gebieden of zijn buiten het Natura 2000-gebied gehouden omdat niet gegarandeerd kon worden dat deze gebieden, zoals braakliggende bouwterreinen, hun huidige functie ook in de toekomst behouden. Deze gebieden spelen, vanwege het vervullen van een bepaalde (foerageer)functie voor de soort, een belangrijke rol bij het realiseren van een goede staat van instandhouding, zodat ook het verstoren van zo'n gebiedsfunctie van grote invloed kan zijn op de staat van instandhouding van de soort.

Contour “haalbaar en betaalbaar”

In de paragrafen 3.4 en 4.1.7 van de Nota van Antwoord staat aangegeven dat zowel de selectie als de begrenzing uitsluitend gebaseerd is op ecologische criteria. Dit betekent echter niet dat andere dan ecologische belangen geen rol hebben gespeeld. Bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen heeft het uitgangspunt “haalbaar en betaalbaar”, zowel landelijk als per gebied nadrukkelijk een rol gespeeld. Er is daarbij rekening gehouden met de economische en sociale belangen van de directe omgeving. Dit betekent in de praktijk dat voor een bepaald habitatype of soort de relatief grootste ecologische bijdrage komt van het gebied waar de ecologische vereisten reeds op orde zijn of waar ze op relatief eenvoudige wijze op orde te brengen zijn, om zodoende bij het opstellen van beheerplannen een evenwichtige balans tussen economie en ecologie na te kunnen streven.

In paragraaf 3.4 van de Nota van Antwoord staat dat Nederland zich inspant om zoveel mogelijk habitattypen en soorten in een gunstige staat van instandhouding te houden of te brengen. Er kan echter geen onevenredige financiële inspanning verwacht worden om alle habitattypen en soorten te herstellen. Met oog hierop is voor een aantal soorten en habitattypen in het Natura 2000 doelendocument (2006, hoofdstuk 6) gekozen voor een lager niveau dan gunstige staat van instandhouding. In die gevallen wordt verbetering van de ecologische vereisten voorlopig niet realistisch geacht of staat de inspanning in geen verhouding tot de extra bijdrage die een gebied kan leveren aan de realisering van de Natura 2000-doelen op landelijk niveau. Anderzijds is het logisch dat een hogere inzet wordt nagestreefd voor habitattypen en soorten waar Nederland relatief belangrijk voor is en/of voor habitattypen en soorten die sterk onder druk staan.

Dit geldt bijvoorbeeld voor een soort als de noordse woelmuis (H1340) en een vogelsoort als het porseleinhoen (A119). Voor deze soorten zijn de ecologische omstandigheden nog niet op orde.

Contour “strategisch lokaliseren”

Bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen is ook geanticipeerd op bestaande plannen en projecten ter realisering van de Ecologische Hoofdstructuur en bestaand beleid met betrekking tot bijvoorbeeld mest en waterhuishouding. Dit is het gehanteerde principe van “strategisch lokaliseren”: behoud of herstel nastreven daar waar de grootste potentie ligt en waar dit gemakkelijk kan zonder dat afbreuk wordt gedaan aan de ecologische uitgangspunten

en ambities. Om daaraan invulling te geven zijn diverse consultatierondes met deskundigen en terreinbeheerders gehouden en zijn analyses uitgevoerd, waaronder de knelpunten- en kansanalyse van KIWA⁵⁰.

In de toekomst zullen inspanningen voor het waterbeheer meer gericht moeten worden op het natuurbelang. Waar nodig is de begrenzing van gebieden aangepast om een op termijn duurzamere situatie te verkrijgen. Voor een aantal habitattypen en soorten zijn gezien de urgentie ten aanzien van één of meerdere kernopgaven ("sense of urgency")⁵¹, op de korte én langere termijn, aanvullende water- of beheermaatregelen nodig.

Trends, dynamiek en autonome ontwikkelingen

In het aanwijzingsbesluit staat het resultaat van de bovenstaande contouren uitgewerkt in de vorm van de instandhoudingsdoelstellingen. Op grond daarvan worden in het beheerplan de benodigde maatregelen uitgewerkt om de genoemde habitattypen en soorten in de gewenste staat van instandhouding te brengen of te behouden, zodat het gebied voldoende bijdrage kan leveren aan het realiseren van de gewenste staat van instandhouding op landelijk niveau. Eén van de uitgangspunten in de Natura 2000 contourennotitie (2005)⁵² is dat doelstellingen in de tijd robuust geformuleerd moeten worden. Dit is gedaan om zo te kunnen anticiperen op bijvoorbeeld de natuurlijke dynamiek of mogelijke klimaatsveranderingen. Als de instandhoudingsdoelstellingen niet gehaald lijken te worden, bijvoorbeeld omdat een populatie vogels of een bepaald habitatype ondanks de bescherming toch kleiner wordt, moet Nederland maatregelen nemen om deze ontwikkeling te keren. Artikel 6, tweede lid, van de Habitatrictlijn verplicht de lidstaat namelijk om verslechtering van habitattypen en leefgebieden van (vogel)soorten te voorkomen. Soms zullen de genomen maatregelen niet werken, bijvoorbeeld bij klimaatsverandering, een te grote externe beïnvloeding of als trekkende soorten in het buitenland negatief worden beïnvloed. Er zijn dan geen sancties. Gezien een aantal onzekerheden over te verwachten ontwikkelingen, die voortkomen uit natuurlijke dynamiek en klimaatveranderingen, is voor het jaar 2015 voorzien in een evaluatie van het Natura 2000 doelendocument (2006). Indien noodzakelijk worden dan ook de betreffende aanwijzingsbesluiten aangepast (zie Nota van Antwoord, paragraaf 3.19). In bijlage B.4 van de Nota van toelichting van dit besluit wordt nader op de specifieke keuzes ingegaan.

Herijking instandhoudingsdoelstellingen

De lidstaten van de Europese Unie hebben de afspraak gemaakt om alle maatregelen te nemen die nodig zijn om een gunstige staat van instandhouding van de aangewezen soorten en habitattypen te realiseren. Pas wanneer daadwerkelijk is gebleken dat de doelen om wat voor reden dan ook niet haalbaar zijn, bestaat er – zoals onder andere in paragraaf 1.4.1 van de Nota van Antwoord staat vermeld – een aantal momenten waarop de doelen bijgesteld kunnen worden. De drie momenten waarop de instandhoudingsdoelstellingen kunnen worden herijkt en zo nodig kunnen worden bijgesteld zijn (zie ook Nota van Antwoord, paragrafen 3.4 en 3.14):

- bij de definitieve aanwijzing;
- bij het opstellen van het beheerplan;
- bij de geplande evaluatie in 2015.

Ecologische samenhang en belangenafweging

De afweging tussen economie en ecologie moet zodanig plaatsvinden dat de gunstige staat van instandhouding van de habitattypen en soorten waar het gebied voor is aangewezen niet in gevaar komt.

De situatie kan zich voordoen dat in een bepaald gebied een aantal habitattypen of soorten voorkomt, waarvoor geen instandhoudingsdoelstellingen zijn vastgesteld. Er is dan de

⁵⁰ KIWA & EGG (2007): Knelpunten- en kansanalyse Natura 2000 gebieden. Versie 2007. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

⁵¹ Een "sense of urgency" is toegekend aan een gebied als binnen tien jaar (na 2005) mogelijk een onherstelbare situatie ontstaat. Zie verder bijlage 2 begrippen en definities uit de Nota van Antwoord (2007).

⁵² Ministerie van LNV (2005): Natura 2000 contourennotitie. Kaders voor Natura 2000-doelen, besluiten en beheersplannen. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

inschatting gemaakt dat het betreffende habitatype of de betreffende soort weliswaar marginaal in het gebied aanwezig is, maar dat het gebied op termijn geen bijdrage kan leveren aan de instandhouding van het habitatype of de soort. Ook bij de formulering van een doel voor vogels is bepalend of het gebied een relevante bijdrage aan het realiseren van het landelijke doel levert of kan gaan leveren (zie ook paragraaf 3.11 van de Nota van Antwoord). Voor elk specifiek gebied komt het erop neer dat de instandhoudingsdoelstelling van een bepaald habitatype of bepaalde soort alleen in samenhang kan worden gezien met de instandhoudingsdoelstelling op landelijk niveau en in andere Natura 2000-gebieden. Dat betekent dat er weliswaar landelijk per soort of per habitatype naar een gunstige staat van instandhouding moet worden gestreefd, maar dat deze situatie niet in elk gebied afzonderlijk hoeft te worden nagestreefd. Binnen dit kader kan ook rekening worden gehouden met vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied en met regionale en lokale bijzonderheden.

Recreatie en toerisme (en visserij)

Beseft wordt dat IJsselmeer een belangrijk onderdeel uitmaakt van het Friese en Noord-Hollandse toeristische product. Het water is de belangrijkste trekpleister voor toeristen. Het toeristische bedrijfsleven vindt dat de aard van het gebied zo moet blijven. In die zin is het belang van een adequaat natuurbeheer ook in het belang van een gezonde toeristische sector. In onder meer paragrafen 4.1.3 en 4.1.4 van de Nota van Antwoord is ingegaan op de ontwikkelingsmogelijkheden van bedrijven en de concurrentiepositie: afhankelijk van de bedrijfstak biedt de aanwezigheid van een Natura 2000-gebied dikwijls nieuwe mogelijkheden. Ook wordt beseft dat zowel de beroepsvisserij als de sportvisserij een economische rol van betekenis spelen in het gebied. De belangen van de visserij zullen aan de orde komen in het beheerplanproces. De insteek is hierbij om de visserij en de natuur zo goed mogelijk samen te laten gaan.

Weidevogels

Een aantal insprekers signaleert dat er in de Vogelrichtlijngebieden geen ruimte is voor in ons land broedende weidevogels, in die zin dat er geen doelstellingen voor weidevogels geformuleerd zijn. Onder weidevogels worden vogelsoorten verstaan die in uitgestrekte graslanden broeden. Het is overigens geen uitsluitende classificatie.

Voor broedvogels worden alleen gebieden aangewezen indien:

- 1) de betreffende soort voorkomt op bijlage I van de Vogelrichtlijn;
- 2) het een andere (trekkende) watervogel betreft die nestelt in broedkolonies van minstens 1% van de biogeografische populatie (twee soorten: aalscholver en kleine mantelmeeuw);
- 3) de soort kan worden beschouwd als andere geregeld voorkomende trekvogel zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn, die voorkomt op de Rode Lijst én waarvoor de beschermde gebieden een wezenlijke bijdrage (minstens 25% van de Nederlandse broedpopulatie) leveren aan de bescherming van de soort (zie ook Nota van Antwoord Vogelrichtlijn deel 1, bijlage 3A). Weidevogelsoorten staan (met uitzondering van de kempfaan) niet op bijlage I maar worden wel beschouwd als geregeld voorkomende trekvogels zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn.

Kunnen weidevogels dan als broedvogels worden opgenomen in de aanwijzingsbesluiten? Zowel de kempfaan (bijlage I-soort) als de watersnip (soort zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn) voldoen aan bovenstaande criteria. De grutto (soort zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn) bijvoorbeeld voldoet niet aan bovenstaande criteria, omdat slechts 18% broedt binnen de Natura 2000-gebieden, in plaats van minstens 25% van de Nederlandse broedpopulatie. De bescherming van broedende grutto's in Natura 2000-gebieden levert maar een kleine bijdrage aan de instandhouding van de soort op landelijke schaal. Dat neemt niet weg dat het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) een groot belang hecht aan een rijk agrarisch cultuurlandschap buiten de Natura 2000-gebieden en tevens streeft naar een structurele oplossing voor het weidevogelbeheer. Zo worden de opstellers van de

beheerplannen voor Natura 2000 er op gewezen dat in de beheerplannen rekening moet worden gehouden met gebiedsspecifieke natuurwaarden, zoals weidevogels⁵³.

Complementaire doelen

Een complementair doel is een doelstelling voor een habitatype of soort waarvoor het gebied niet is aangewezen op grond van de gebruikelijke methodiek van toewijzing (actueel voorkomen van habitatwaarden in Habitatrictlijngebieden en van vogels in Vogelrichtlijngebieden). Dergelijke doelen worden wel nodig geacht ten behoeve van de realisering van de landelijke doelstelling. Zij zijn met name bedoeld om de inspanningen voor het bereiken van de landelijk gunstige staat van instandhouding zoveel mogelijk neer te leggen in Natura 2000-gebieden, en dus niet daarbuiten.

Aan Habitatrictlijngebieden kan om één van de volgende twee redenen een complementair doel zijn toegevoegd:

- belangrijk voorkomen van een broedvogelsoort van de Vogelrichtlijn, die in een zeer ongunstige staat van instandhouding verkeert (9 soorten).
- ontwikkeldoel voor een habitatype of soort met een zeer ongunstige staat van instandhouding waar goede kansen aanwezig zijn (3 habitatypen, 4 soorten).

Aan Vogelrichtlijngebieden kan om één reden een complementair doel zijn toegevoegd:

- belangrijk voorkomen van een habitatype of soort met een zeer ongunstige staat van instandhouding, met een relatief lage landelijke dekking in Habitatrictlijngebieden en/of met onvoldoende geografische spreiding (9 habitatypen, 14 soorten).

Complementaire doelen zijn gebaseerd op artikel 10a, derde lid van de Natuurbeschermingswet 1998⁵⁴ en maken daardoor volwaardig deel uit van het beschermingsregime van Natura 2000-gebieden. Complementaire doelen worden als onderdeel van de instandhoudingsdoelstellingen verder uitgewerkt in de Natura 2000-beheerplannen. Voor een nadere toelichting en de vermelding van habitatypen en soorten waar complementaire doelen op van toepassing kunnen zijn, wordt verwezen naar het Natura 2000 doelendocument (2006), pagina 35 en verder.

Onderbouwing besluiten

In diverse ecologische rapporten⁵⁵ en databanken zijn de natuurwaarden en vogelgegevens van Nederland beschreven. Het is voor de selectie of ecologische onderbouwing van een Natura 2000-gebied niet noodzakelijk dat de aanwezige natuurwaarden op kaart worden aangegeven. Wel wordt in paragraaf 4.4 van deze Nota van toelichting een globale, niet-uitputtende, omschrijving gegeven van de verspreiding van de habitatypen en soorten in dit gebied. Het Natura 2000 doelendocument (2006) is één van de dragende beleidsdocumenten die aan de besluitvorming ten grondslag heeft gelegen. Het beleid zoals daar is uiteengezet, is bij de besluitvorming toegepast, maar het Natura 2000 doelendocument (2006) maakt géén onderdeel uit van het besluit.

Met betrekking tot de vraag op welke wijze de gunstige staat van instandhouding voor dat betreffende habitatype of de betreffende soort kan worden bereikt, is er in de Nota van toelichting een uitgebreid overzicht opgenomen waarin alle gebieden staan vermeld waaraan voor het betreffende habitatype of soort een doel is toegekend. Op deze wijze is na te gaan hoe de landelijke opgave over het Natura 2000-netwerk is verdeeld. Het is echter een indicatieve vermelding, want het is niet de bedoeling in deze aanwijzing een besluit te nemen over de instandhoudingsdoelstellingen van andere gebieden.

Kernopgaven

In paragraaf 1.3.4 van de Nota van Antwoord staat vermeld dat de kernopgaven een belangrijk hulpmiddel zijn bij de focus en eventuele prioritering binnen de Natura 2000-beheerplannen. Ze

⁵³ Uitvoering aangenomen motie Snijder-Hazelhoff, TK 2008-2009, 31 700 XIV, nr. 117.

⁵⁴ Wet van 25 mei 1998, houdende nieuwe regelen ter bescherming van natuur en landschap (Natuurbeschermingswet 1998).

⁵⁵ Zie voor een overzicht van de bronnen onder andere Ministerie van LNV (2007): Nota van Antwoord. Inspraakprocedure aanwijzing Natura 2000-gebieden, bijlage 3. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

beschrijven de belangrijkste behoud- en herstelopgaven per Natura 2000-landschap en zijn in het Natura 2000 doelendocument (2006) toebedeeld aan gebieden. Het toevoegen van de kernopgaven aan de Nota's van toelichting bij de definitieve aanwijzingsbesluiten heeft geen meerwaarde, omdat die informatie is opgenomen in het Natura 2000 doelendocument.

Ambitieniveau van de instandhoudingsdoelstellingen

Indien een soort of habitatype landelijk in een ongunstige staat van instandhouding verkeert, betekent dit niet automatisch dat in alle gebieden waar de betreffende waarde voorkomt hiervoor een hersteldoelstelling moet worden geformuleerd. In de Natura 2000 contourennotitie (2005) en het Natura 2000 doelendocument (2006) staan de hoofdlijnen voor het formuleren van de Natura 2000 doelen uitgewerkt. Daarmee is het Europese kader toegespitst op de Nederlandse situatie. Per gebied zijn er gebiedsdoelen opgesteld. Deze richten zich op de kwaliteit en oppervlakte van het habitatype of van het leefgebied van een soort. Voor soorten wordt daarnaast een doel gesteld voor de gewenste populatie. Voor sommige soorten en vrijwel alle vogels zijn hierbij richtinggevende aantallen genoemd. Deze dienen als (minimale) draagkracht voor het leefgebied binnen de begrenzing van het gebied. In het geval van herstel is de uitwerking van de landelijke doelen middels het principe van "strategisch lokaliseren" bepaald. Dat wil zeggen dat de herstelopgave is neergelegd in de gebieden waar de meeste potentie is om het habitatype of het leefgebied van de soort te verbeteren. Voor verspreid voorkomende habitattypen en soorten is het niet mogelijk om de landelijke doelstellingen alleen binnen het Natura 2000-netwerk te realiseren. Opgaven buiten het Natura 2000-netwerk worden via ander natuurbeleid gerealiseerd, zoals de Flora- en faunawet en de Ecologische Hoofdstructuur. Voor een aantal habitattypen is in het Natura 2000 doelendocument de expliciete keuze gemaakt om niet te streven naar een gunstige staat van instandhouding (Natura 2000 doelendocument (2006), pagina 138).

Met betrekking tot de vogeldoelen is in het Natura 2000 doelendocument (2006) opgenomen dat voor een gebied "bij een stijgende en stabiele lokale trend" een behoudopgave wordt geformuleerd. Een stijgende trend wordt als aanwijzing opgevat dat het leefgebied voor deze soorten al geschikt is en voldoende draagkracht heeft om bij te dragen aan een populatie hoger dan het gemiddelde in de periode 1999-2003. In dergelijke gevallen wordt volstaan met een behoudopgave omdat geen extra maatregelen ter verbetering van het leefgebied nodig worden geacht. In gevallen waarin de potentie van het gebied dusdanig wordt geacht dat de draagkracht van het gebied nog niet bereikt lijkt te zijn, wel gestreefd naar herstel van de populatie. Naar verwachting zal herstel van de populatie in dit soort gevallen optreden, zolang het leefgebied behouden blijft.

Voor vogels geldt daarnaast dat bij behoudopgaven de aantallen gebaseerd zijn op het gemiddelde seizoensgemiddelde over de periode 1999-2003 (bij niet-broedvogels geldt de periode 1999/2000-2003/2004)⁵⁶. Bij herstelopgaven zijn de aantallen meestal gebaseerd op de historische potentie van een Natura 2000-gebied, dat is het maximaal aantal vastgestelde vogels (of broedparen) over een interval van enkele jaren gedurende de periode 1980-2003 (SOVON). Dit betekent dat op gebiedsniveau geen streefwaarden uit beschermingsplannen zoals het Beschermingsplan moerasvogels 2000-2004 (2000) zijn gebruikt. Deze plannen hebben wel hun doorwerking gekregen in de landelijke instandhoudingsdoelstellingen en kunnen van belang zijn bij het opstellen van beheerplannen. Vervolgens is in de toelichtingen bij de instandhoudingsdoelstellingen aangegeven of het gebied met het gestelde doel ook kan voldoen aan de minimum eisen voor een sleutelpopulatie.

Ook voor broedvogels geldt dat bij verspreid voorkomende soorten het niveau van een sleutelpopulatie in een specifiek gebied soms niet gehaald kan worden. Vaak is dan op regionale schaal sprake van een min of meer samenhangende populatie met meerdere kernen (meta-populatie), die qua omvang wel het minimale niveau van de sleutelpopulatie overstijgt. Bij de evaluatie in 2015 worden zowel de ambities van de gebiedsdoelen als de landelijke instandhoudingsdoelstellingen, in geval van broedvogels met inbegrip van het aantal sleutelpopulaties, tegen het licht gehouden en wordt bekeken of bijstelling nodig is.

⁵⁶ SOVON & CBS (2005): Trends van vogelaantallen in het Nederlandse Natura 2000 netwerk. SOVON-informatierapport 2005/09. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

Monitoring

Het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) is verantwoordelijk voor de periodieke algemene rapportages aan de Europese Commissie en voor de monitoring van de staat van instandhouding van soorten en habitattypen op landelijk niveau. Het ministerie van LNV zorgt voor een landelijk monitoringssysteem. De gebiedsgerichte monitoring zal plaatsvinden op basis van de monitoringsparagraaf in de beheerplannen waarin ook rollen en verantwoordelijkheden zijn uitgewerkt. Voor zowel de landelijke als de gebiedsgerichte monitoring wordt momenteel - in samenhang - een programma van eisen ontwikkeld in overleg met de betrokken bevoegde gezagen (ministerie van LNV, ministerie van Verkeer en Waterstaat, ministerie van Defensie en de provincies (Interprovinciaal Overleg)). Zie ook paragraaf 1.5.1 van de Nota van Antwoord.

Nulsituatie of uitgangspunt

In paragraaf 3.18 van de Nota van Antwoord staat vermeld dat bij het vaststellen van de gebiedsdoelen niet is uitgegaan van een bepaald referentiejaar, zoals het moment van aanwijzing als Vogelrichtlijngebied of aanmelding als Habitatrichtlijngebied. Bij het vaststellen van de doelen is gekeken naar de staat van instandhouding van de betreffende soort of het habitatype op landelijk niveau. Ook is gekeken naar de (minimaal) benodigde oppervlakte leefgebied en/of habitatype om een gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau te realiseren.

Die (landelijke) staat van instandhouding vormde mede de basis voor vaststelling van de instandhoudingsdoelstellingen voor soorten en/of habitattypen per gebied. In de Nota's van toelichting bij de besluiten is aangegeven of voor een soort of habitatype in een concreet gebied een behoud- of herstelopgave geldt. Zo is bijvoorbeeld een behoudopgave geformuleerd als het gebied een voldoende bijdrage levert aan de realisering van het doel op landelijk niveau of als onevenredige maatregelen nodig zouden zijn om het gebied een grotere bijdrage te laten leveren.

Realisatietermijnen

Zoals in paragraaf 3.16 van de Nota van Antwoord wordt gesteld, zijn termijnen onmisbaar om de realisatie van doelen te plannen. Deze planningen zijn grotendeels afhankelijk van regionale en zelfs lokale omstandigheden. Daardoor zijn de op te stellen beheerplannen de aangewezen plaats voor het bepalen van de realisatietermijnen. Om die reden is ervan afgezien realisatietermijnen in de aanwijzingsbesluiten op te nemen.

Flankerend beleid

In paragraaf 5.8 van de Nota van Antwoord staat als uitgangspunt geformuleerd dat de instandhoudingsdoelstellingen met behulp van bestaande budgetten worden gerealiseerd. De "bestaande budgetten" waaruit realisatie van de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen gefinancierd moet worden, zijn grotendeels opgenomen in het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG). Daartoe behoren de Subsidieregeling Natuurbeheer, de Subsidieregeling Agrarisch Natuurbeheer en de financiële middelen voor de bestrijding van verdroging in de zogenoemde TOP-lijst gebieden⁵⁷. Daarnaast is ook het bestaande beheerbudget voor Staatsbosbeheer een financieringsbron voor de instandhoudingsdoelstellingen. Waar de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen gekoppeld zijn aan waterkwaliteit kunnen de additionele kosten worden gefinancierd via het spoor van de Kaderrichtlijn Water. Veel subsidiemogelijkheden voor inrichting en (agrarisch) natuurbeheer zijn met het ILG onder verantwoordelijkheid van de provincies gekomen. De provincies bieden deze subsidiemogelijkheden aan door middel van provinciale subsidieregelingen zoals Provinciale Subsidieregeling Natuurbeheer en de Provinciale Subsidieregeling Agrarisch Natuurbeheer.

⁵⁷ De door de provincies opgestelde lijsten met gebieden die in het kader van het verdrogingsbeleid met voorrang worden aangepakt.

4.2 SPECIFIEKE REACTIES OVER DE INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

Een inspreker is van mening dat uitsluitend de doelstellingen van de vierde en vijfde alinea van paragraaf 4.2 Algemene doelen relevant en van toepassing zijn voor de aanwijzing van het gebied. De andere doelstellingen zijn ruimtelijk en planologisch en zijn van sociaal-economische aard en dienen geen rol te spelen bij de keuze en afbakening van een gebied.

De zienswijze is deels overgenomen. De algemene doelen zijn in de definitieve aanwijzingsbesluiten op een andere wijze geformuleerd. Het derde in het ontwerpbesluit opgenomen algemene doel, dat betrekking had op de ruimtelijke samenhang met de omgeving van het gebied, is daarbij vervallen. De essentie van de eerste twee algemene doelen is gehandhaafd. Deze algemene doelen zijn afgeleid uit de bepalingen van de Habitatrichtlijn. Zo is "ecologische samenhang" (begrip uit tweede algemene doel) een kenmerk van het Natura 2000-netwerk waarmee de "gunstige staat van instandhouding" moet worden verzekerd: "Er wordt een coherent Europees ecologisch netwerk gevormd van speciale beschermingszones, Natura 2000 genaamd. Dit netwerk [...] moet de betrokken typen natuurlijke habitats en habitats van soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding behouden of in voorkomend geval herstellen." (artikel 3, eerste lid).

De keuze en afbakening van de gebieden worden bepaald aan de hand van ligging van de habitattypen en van de leefgebieden van de soorten (en van eventuele herstelmogelijkheden) (zie Nota van Antwoord, hoofdstuk 2). Evenals de algemene doelen is dit een uitwerking van de Habitat- en Vogelrichtlijn.

Een inspreker vraagt zich af of voor het gebied realistische en haalbare herstel- of instandhoudingsdoelstellingen geformuleerd kunnen worden. Jonge, terrestrische en aquatische ecosystemen worden gekenmerkt door grote dynamiek waarin een relatief beperkt aantal soorten dominant is en in grote aantallen voorkomen.

De zienswijze heeft niet geleid tot aanpassing van het besluit. Een van de uitgangspunten bij het opstellen van instandhoudingsdoelstellingen is dat deze robuust geformuleerd zijn in de tijd. Bij de viseters is sprake van een negatieve aantalstrend. Alvorens een herstelopgave te formuleren is meer onderzoek nodig over hoe het leefgebied verbeterd kan worden. Dit laat onverlet dat voor alle gebieden een "stand still beginsel" geldt. Dit betekent dat in principe geldt dat het leefgebied van een soort of de oppervlakte en kwaliteit van een habitatype niet mag achteruitgaan. Daarom is minimaal een behoudopgave geformuleerd. In 2015 is een evaluatie van het Natura 2000 doelendocument voorzien. Zo nodig worden dan ook de aanwijzingsbesluiten gewijzigd.

Enkele insprekers achten de argumentatie om de habitattypen kranswierwateren (H3140), ruigten en zomen (H6430), overgangs- en trilvenen (H7140) en de soorten noordse woelmuis (H1340), rivierdonderpad (H1163), meervleermuis (H1318) en groenknolorchis (H1903) toe te voegen onvoldoende. Verwijzing naar wetenschappelijk onderzoek ontbreekt en in de "Knelpunten- en kansanalyse Natura 2000" worden de soorten noordse woelmuis (H1340), rivierdonderpad (H1163), meervleermuis (H1318) en groenknolorchis (H1903) niet uitgewerkt.

Wijzigingen van waarden ten opzichte van de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en het ontwerp-aanwijzingsbesluit (2007) zijn gemotiveerd in de bijlagen B.1 en B.2 van de Nota van toelichting.

Een inspreker verzoekt om meer duidelijkheid over de soorten rivierdonderpad (H1163), meervleermuis (H1318), noordse woelmuis (H1340) en groenknolorchis (H1903). De inspreker vraagt om opheldering van het begrip "populatie" en verzoekt om de minimale omvang te benoemen. Ook is het onduidelijk of de landelijke populatie wordt bedoeld of de populatie van het IJsselmeer.

Met het begrip populatie wordt bedoeld op de bestendige aanwezigheid van de soort. Dat is het geval van geregelde waarnemingen van de soort en de aanwezigheid van geschikt leefgebied

binnen het Natura 2000-gebied. Hiermee worden incidentele voorkomens van zwerfende of "verdwaalde" exemplaren uitgesloten (zie verder Nota van Antwoord paragraaf 3.18). De relatieve bijdrage op basis van de aanwezige populatie is vermeld in bijlage B.4 van de Nota van toelichting. De instandhoudingsdoelstellingen geformuleerd voor het Natura 2000-gebied IJsselmeer hebben betrekking op de populaties in het betreffende Natura 2000-gebied.

Een inspreker vindt maatregelen nodig om de isolatie van de noordse woelmuis (H1340) ten opzichte van de aardmuis te waarborgen.

In het beheerplan worden de instandhoudingsdoelstellingen voor het Natura 2000-gebied uitgewerkt in omvang, ruimte en tijd. Het beschrijft de resultaten die nodig zijn om het behoud of herstel van de natuurlijke habitattypen en soorten mogelijk te maken. Het beheerplan geeft verder een overzicht van instandhoudingsmaatregelen om deze resultaten te bereiken. Zie voor verdere informatie Nota van Antwoord paragraaf 1.5.

Een inspreker merkt op dat in het ontwerp-aanwijzingsbesluit wordt gesteld dat de noordse woelmuis (H1340) in Friesland met uitsterven bedreigd wordt en dat het IJsselmeergebied het belangrijkste resterende bolwerk in Friesland is. De aanwezigheid van de noordse woelmuis is volgens de inspreker tot op heden echter nooit aangetoond. Uitbreiding van de omvang en kwaliteit van het leefgebied voor uitbreiding van de populatie vindt deze inspreker dan ook onnodig.

De zienswijze heeft niet geleid tot aanpassing van het besluit. De noordse woelmuis is aanwezig in het gebied. In paragraaf 4.4 van de Nota van toelichting is de locatie van de genoemde habitattypen en soorten in het gebied globaal nader beschreven. Voor aanwezige habitattypen en soorten binnen de begrenzing van het gebied dienen in principe instandhoudingsdoelstellingen te worden geformuleerd, zie verder Nota van Antwoord, paragraaf 3.3.

Een inspreker is van mening dat het voor het voortbestaan en/of voortplanten van vogelsoorten in het IJsselmeer niet nodig is dat het IJsselmeer hiervoor een samenhangend geheel gaat uitmaken met andere gebieden. Beslaglegging op het Markermeer door bescherming in het IJsselmeer is niet wenselijk. Er dient te worden aangegeven wat de totale bijdrage van deze gebieden aan de instandhoudingsdoelstellingen op landelijk niveau moet zijn en welke bijdrage er van elk van de gebieden kan worden verwacht. De inspreker is van mening dat moet worden afgezien van de formulering van kwantitatieve instandhoudingsdoelstellingen omdat voor bepaalde essentiële soorten niet kan worden beoordeeld of de doelen (zowel afzonderlijk als bij elkaar "opgeteld") binnen het gebied kunnen worden gerealiseerd, zonder onderlinge competitie om voedsel en leefgebieden dan wel zonder beslag te leggen op aangrenzende of andere gebieden.

De zienswijze heeft niet geleid tot aanpassing van het besluit. Voor alle habitattypen, habitatsoorten en bijna alle vogelsoorten zijn per gebied instandhoudingsdoelstellingen geformuleerd gebaseerd op de huidige bijdrage en eventuele potenties van dat gebied. Er is geen sprake van beslaglegging op het Markermeer, aangezien de instandhoudingsdoelstellingen voor het Markermeer zijn gebaseerd op de waarden die daar voorkomen. Eventuele afstemming van doelen dient plaats te vinden in het beheerplan. Kwantitatieve instandhoudingsdoelstellingen voor vogelsoorten zijn gebruikt als er voldoende informatie beschikbaar was en hebben betrekking op de draagkracht van dat gebied en schrijven niet voor dat elk jaar het genoemde aantal vogels aanwezig moet zijn.

Een inspreker verzoekt met klem om het gebruik van een doel voor een regiopopulatie aalscholvers (A017) te laten vervallen. Er wordt een behoudopgave als doel gesteld voor een draagkracht voor een populatie van het IJsselmeergebied. Een andere inspreker verzoekt een minimumaantal broedparen voor de aalscholver in te stellen van 4.000 broedparen. Er dient voor deze vogelsoort zowel op regionaal niveau als op gebiedsniveau een concreet doel te worden geformuleerd.

De zienswijzen zijn deels overgenomen.

De regionale doelstelling voor de vier gebieden in het IJsselmeergebied die van belang zijn voor de soort blijft gehandhaafd omdat de aalscholver sterk wisselend voorkomt binnen het IJsselmeergebied. Zie ook paragraaf 3.12 van de Nota van Antwoord.

Wel is er om tegemoet te komen aan de zienswijzen een alternatieve aanpak gekozen om de draagkracht van de betrokken Natura 2000-gebieden afzonderlijk te verduidelijken. Aan de toelichting bij het regionale doel is per gebied een interval toegevoegd van het minimum en maximum voorkomen van de aalscholver tijdens de jaren 1999-2008, uitgedrukt als percentage van de regionale doelstelling. In het gebied IJsselmeer waren in 2001 circa 2.080 broedparen aanwezig. Dit is voor dit gebied het minimum aantal broedparen in de periode 1999-2008 en komt overeen met circa 26% van het regionale doelniveau van 8.000 broedparen.

Een inspreker merkt op dat voor de aalscholver (A017) het gestelde doel van 8.000 broedparen te laag ligt, aangezien de instandhoudingsdoelstelling voor de aalscholver wordt bepaald door de Vogelrichtlijngebieden IJsselmeer, Oostvaardersplassen en Lepelaarplassen tezamen. De inspreker stelt dat het gemiddelde van de genoemde gebieden op 9.600 paar ligt voor de periode 1999-2003 en de aalscholverstand zich nog in een stijgende lijn bevindt. De inspreker acht een aantal van minimaal 10.000 paar realistischer.

Een andere inspreker verzoekt om uit te gaan van een populatie van 2.500 broedparen van de aalscholver in plaats van 8.000. De inspreker wil de doelen zodanig aangepast zien dat de ontwikkeling in de richting van een meer natuurlijk functionerend IJsselmeer niet in de weg gestaan wordt.

Een volgende inspreker vindt dat een populatiestijging van de aalscholver tot ten minste 8.000 paren te hoog is. De huidige populatie met ongeveer 4.100 stuks is voldoende van omvang.

De zienswijzen zijn niet overgenomen.

Het regionale doel is niet verder verhoogd, maar gehandhaafd op 8.000 broedparen, omdat de som van het aantal broedparen van IJsselmeer, Markermeer & IJmeer, Oostvaardersplassen en Lepelaarplassen sinds 1991 juist een negatieve trend laat zien. De verwachting is dat de populatie aalscholvers (en andere visetende watervogels) als gevolg van ecologische ontwikkelingen verder zal afnemen. Zie ook bijlage B.4.

Ook een verdere verlaging van de regionale doelstelling is niet acceptabel omdat de huidige populatie circa 8.000 broedparen groot is. In de jaren 2007 en 2008 waren dit respectievelijk nog circa 8.400 en 8.200 broedparen. Bij de evaluatie in 2015 zal worden bekeken of met de huidige selectie de landelijke doelen worden gehaald, of dat bijstelling nodig is.

Enkele insprekers hebben gepleit voor het niet opnemen van doelstellingen voor de aalscholver (A017), in afwachting van twee onderzoeken naar de relatie tussen aalscholvers en de visstand. De uitkomsten van deze onderzoeken kunnen gevolgen hebben voor de landelijke doelen voor de aalscholver en daarmee voor de doelen voor de afzonderlijke gebieden.

De zienswijzen zijn niet overgenomen.

Dat er een regionale doelstelling is opgenomen volgt uit het feit dat de soort voldoet aan het 1%-criterium voor opname van de soort tijdens de peilperiode van 1999-2003.

De resultaten van het onderzoek in het IJsselmeergebied zijn inmiddels beschikbaar, maar zijn onbruikbaar door onverantwoorde extrapolatie van gegevens uit een gebied met een geheel andere vissamenstelling.

Een inspreker verzoekt om een ambitieuzer doel op te nemen voor de roerdomp (A021) en naar een uitbreiding van de populatie te streven. Uitgaande van het maximum aantal paar dat in de referentieperiode heeft gebroed (9 paar in 2000) moet volgens de inspreker gestreefd worden naar een draagkracht voor een populatie van 20 paar.

De zienswijze is niet overgenomen. De doelstelling is conform het ontwerpbesluit.

Voor een draagkracht van 20 territoria zijn op basis van historische waarnemingen 1982-2003 geen gronden aanwezig. Een aantal van 20 territoria is niet realistisch.

Een inspreker merkt op dat er de afgelopen drie jaar 50 paar lepelaars (A034) gebroed hebben in de Vooroever, wat 4% van de Nederlandse broedpopulatie is. Naar aanleiding hiervan verzoekt de inspreker de lepelaar in dit gebied toe te voegen als broedvogel met als doel: "behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 75 paren".

De zienswijze is deels overgenomen. De lepelaar is aan dit gebied als broedvogel toegevoegd omdat IJsselmeer voldoet aan het 1%-criterium voor opname van de soort tijdens de peilperiode 1999-2003. Het vijfjarig gemiddelde 1999-2003 was 26,6 broedparen en het 1%-criterium is 12 broedparen. Er is een behoudopgave geformuleerd omdat de landelijke populatieontwikkeling als gunstig wordt beoordeeld. Het verzoek om een draagkrachtindicatie mee te geven van 75 broedparen is niet gehonoreerd, omdat volgens de systematiek bij een landelijke behoudopgave de draagkracht gebaseerd wordt op het vijfjarig gemiddelde 1999-2003. Afgerond is een draagkrachtindicatie gekozen van ten minste 25 broedparen.

Een inspreker constateert dat in de aanwijzing voor de bruine kiekendief (A081) een lager aantal broedparen is gekozen dan in het Natura 2000 profielendocument (2006). De inspreker verzoekt om dit te onderbouwen zodat er geen discussie kan ontstaan over de te hanteren aantallen en de juridische juistheid van deze keuze.

Een andere inspreker wenst de doelstelling van de bruine kiekendief, indien gestreefd wordt naar behoud van de huidige populatie, te verhogen van 20 naar 25.

De zienswijzen zijn overgenomen. De draagkrachtindicatie is verhoogd van 20 naar 25 broedparen. Dat is, in overeenstemming met de systematiek, gelijk aan het vijfjarig gemiddelde in de periode 1999-2003.

Een inspreker verzoekt om in de aanwijzing te onderbouwen waarom er een behoudopgave als doel gesteld wordt voor een draagkracht van aantallen broedparen porseleinhoen (A119) die aanzienlijk hoger liggen dan de in het profielendocument genoemde gemiddelden. Hierdoor kan er geen discussie ontstaan over de te hanteren aantallen en de juridische juistheid van deze keuze.

Met een maximum aantal van 17 paren porseleinhoen dat in de referentieperiode heeft gebroed, beveelt een inspreker aan het beheer er actief op te richten het gebied een draagkracht te laten verlenen voor minimaal 25 paar. Een inspreker wijst er op dat voor het behoud van de Nederlandse broedvogelpopulatie er extra inspanningen nodig zijn door het leefgebied in kwaliteit te verhogen en ook uit te breiden.

Een andere inspreker verzoekt om uit te gaan van een lagere, meer realistische populatieomvang voor het porseleinhoen. De inspreker wil de doelen zodanig aangepast zien dat de ontwikkeling in de richting van een meer natuurlijk functionerend IJsselmeer niet in de weg gestaan wordt.

De zienswijzen zijn deels overgenomen.

De doelstelling van het porseleinhoen is gewijzigd van een behoudopgave in een herstelopgave voor de populatie zodat de gebiedsdoelstelling nu in overeenstemming is met de landelijke doelstelling gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding. Het gewenste doelniveau is verhoogd naar een populatie op het niveau in gunstige jaren. Er is gezien het voorgaande geen gevolg gegeven aan het verzoek om de draagkracht te verlagen. Hoe op ontwikkelingen kan worden geanticipeerd is beschreven in paragraaf 3.14 van de Nota van Antwoord. De wens om uit te gaan van minstens 25 broedparen is overigens niet realistisch omdat dit aantal nooit eerder is waargenomen in dit gebied. In 1998 is een maximum aantal van 18 broedparen geteld en deze historische potentie is in de doelstelling overgenomen als gewenst doelniveau.

Een inspreker verzoekt om voor de bontbekplevier (A137) in de verschillende documenten dezelfde getallen te hanteren. Voor deze soort wijkt de formulering van de behoudopgave af van de gegevens in het profielendocument.

Een andere inspreker acht de veronderstelling dat het IJsselmeergebied onvoldoende draagkracht zou bieden voor een zelfstandige sleutelpopulatie van de bontbekplevier niet correct. Deze soort maakt volgens de inspreker gebruik van geschikte broedlocaties waar deze worden aangeboden. De inspreker is van mening dat door het instellen van actief beheer (aanbieden van geschikte broedlocaties) op korte termijn een aanmerkelijke uitbreiding van de broedpopulatie bereikt kan worden. Bovendien is de verwachting dat meer bontbekplevieren door het veranderende beheer in het Waddenzeegebied het IJsselmeergebied zullen aandoen. De inspreker wenst dat deze populatieaantallen opgenomen worden in de huidige aantallen van het IJsselmeergebied. De inspreker stelt voor om een herstelopgave te formuleren welke tegemoet komt aan een draagkracht van ten minste 100 paar bontbekplevieren.

De zienswijzen zijn deels overgenomen.

De behoudopgave is gewijzigd in een herstelopgave voor de populatie, overeenkomstig de landelijke doelstelling en om de negatieve trend in de Waddenzee mede te compenseren. Dit betekent volgens de systematiek dat het vijfjarig gemiddelde 1999-2003 zoals vermeld in het Natura 2000 profielendocument (2006) niet meer relevant is voor de vaststelling van de draagkracht. De draagkrachtindicatie bij de herstelopgave is gekozen op basis van een realistische historische potentie van 13 broedparen in 2000. Een opgave voor minstens 100 broedparen of voor een sleutelpopulatie wordt nu niet realistisch geacht.

Een inspreker verzoekt om uit te gaan van een lagere, meer realistische populatieomvang voor de kemphaan (A151). De inspreker wil de doelen zodanig aangepast zien dat de ontwikkeling in de richting van een meer natuurlijk functionerend IJsselmeer niet in de weg gestaan wordt. Een tweede inspreker ziet graag een uitbreiding op de toelichting van de kemphaan zodat het eenduidig en helder is dat behoud van de huidige situatie voldoende is.

Een derde inspreker is van mening dat ieder gebied, en dus ook het IJsselmeer, waar nog met enige regelmaat kemphanen broeden, een herstelopgave behoort te krijgen welke ernaar streeft draagkracht te bieden voor een volledig zelfstandige sleutelpopulatie. Bovenop de aantallen voor een levensvatbare populatie acht de inspreker het wenselijk dat er draagkracht is voor ten minste 25% extra hennen als verzekering naar de toekomst. De inspreker verzoekt per direct actief beheer te voeren, voor het zo spoedig mogelijk op draagkracht brengen van het gebied voor ten minste 125 hennen.

De zienswijzen zijn niet overgenomen.

Omdat de kemphaan in een zeer ongunstige staat van instandhouding verkeert, wordt vastgehouden aan de huidige doelstelling met een herstelopgave. Er is eerder een beleidskeuze⁵⁸ gemaakt om de opgave voor herstel van plas-dras situaties voor onder andere de kemphaan te leggen in het landschap Meren en Moerassen, en onder andere in het onderhavige gebied. De keuze van de draagkrachtindicatie wordt realistisch geacht. Er is rekening gehouden met het gegeven dat belangrijke delen van het broedgebied (zoals de Workumer binnenwaard) buiten het Vogelrichtlijngebied zijn gelegen. Ook is gekeken naar de ontwikkeling waarin zich na 1998 met 24 broedparen een duidelijk neergaande trend heeft ingezet. Een draagkracht van minstens 20 broedparen die voor 1998 werkelijkheid was, is nu een behoorlijke opgave. Een opgave die ook haalbaar wordt geacht omdat nieuw aangelegde natuur de soort kansen biedt⁵⁹. Beheer dient uitgewerkt te worden in het beheerplan. Een zelfstandige sleutelpopulatie van minstens 50 hennen is bij de gekozen draagkracht niet aan de orde, wel levert het gebied een bijdrage aan de regionale sleutelpopulatie van Friesland.

Een inspreker merkt op dat de broedaantallen visdieven (A193) recentelijk verdubbeld zijn, na onder andere de aanleg van vogeleiland De Kreupel. De inspreker wenst een draagkracht van ten minste 5.000 paren op te nemen, omdat dit realistischer is dan het huidige aantal van 2.000 paren, en ook haalbaar.

⁵⁸ Natura 2000 doelendocument (2006): Hoofdstuk 6 – Gemaakte en nog te maken keuzes, plas- en drassituaties, p. 140.

⁵⁹ Stichting Wetlands in het IJsselmeer (2006): Tussenrapportage ecologie: huidige natuurwaarden.

De zienswijze is deels overgenomen.

Het doelniveau van de visdief in het IJsselmeer is verhoogd van 2.100 naar 3.300 paren. In recente jaren (2004-2008) is het aantal, door de aanleg van vogeleiland De Kreupel in 2004, flink toegenomen (maximaal 5.380 broedpaar in 2008). Aangezien het niet zeker is of de huidige populatie zich in dergelijke hoge aantallen zal handhaven of dat de populatie zich zal stabiliseren op een wat lager niveau, is gekozen om het gemiddelde van de laatste tien jaar (1999-2008) als behoudsdoel te stellen, waarmee de aantallen vóór aanleg en na aanleg van De Kreupel gemiddeld zijn. Zie voor een verdere toelichting op de doelstelling paragraaf 5.5 van de Nota van toelichting.

Een inspreker is van mening dat het behoud van de omvang van de huidige populatie snorren (A292), welke aannemelijk hoger ligt dan het genoemde aantal van 43 paar, eenvoudiger te realiseren zal zijn indien het gewenste aantal paren op een realistischer aantal van 100 paar gesteld zal worden en het beheer hierop zal worden afgesteld.

De zienswijze is heeft niet geleid tot aanpassing van het besluit.

Van de snor in het IJsselmeer zijn slechts beperkt gegevens beschikbaar; een historische referentie die verder terug gaat dan midden jaren negentig ontbreekt in het geheel. De recente gegevens ondersteunen het in de zienswijze genoemde aantal van 100 paren niet. Ook zullen er naar verwachting op korte termijn geen uitbreidingsmogelijkheden voor het leefgebied van de snor zijn. Hierdoor wordt verhoging van het doelniveau niet realistisch geacht.

Enkele insprekers geven aan dat voor een grote groep viseters (fuut (A005), nonnetje (A068), grote zaagbek (A070), dwergmeeuw (A177) en zwarte stern (A197)) ten onrechte geen herstelopgaven zijn geformuleerd en dat dit niet zal wijzigen zolang de onderzoeken naar de ontwikkelingen van de kwaliteit van het leefgebied niet zijn afgerond.

Men vindt dat de tendens in de aanwijzingen negatief is terwijl er nog veel mogelijkheden open liggen. Onderzoek heeft aangetoond dat het stilleggen van de spieringvisserij goede gevolgen zal hebben voor de spieringstand. De inspreker is van mening dat dit gegeven, alsmede de dalende trend, herstelopgaven voor de genoemde soorten niet ondenkbaar maken. Over de zwarte stern wordt bovendien opgemerkt dat de veronderstelling dat het gebied geen potentie heeft vanwege vegetatiesuccessie te verhelpen is niet geschikt beheer.

De zienswijzen hebben niet geleid tot aanpassing van het besluit. De eventuele oorzaken van afname zijn nauwelijks stuurbaar via beheerplannen (klimaat, verslechtering kwaliteit broedgebieden buitenland) of zijn wenselijk voor algeheel ecologisch herstel (bestrijding van eutrofiëring). Visserij op spiering heeft mogelijk enig effect, maar is niet een primaire oorzaak van afname en stopzetten zal waarschijnlijk weinig effect hebben. De afname van geschikte slaapplekken door vegetatiesuccessie draagt weliswaar bij aan de ongunstige staat van instandhouding, maar is sterk ondergeschikt aan het effect van de afname van voldoende geschikt voedsel en in mindere mate ook aan verstoring van slaapplekken. Om deze redenen is in alle kwalificerende gebieden een behoudsdoelstelling geformuleerd gebaseerd op de situatie in de periode 1999-2003, ook in het IJsselmeer.

Een inspreker verwacht dat de aantallen futen (A005), krakeenden (A051), slobeenden (A056), kuifeenden (A061) en brilduikers (A067) landelijk zullen afnemen door het vergroten van de zoutinvloeden in het Krammer-Volkerak en het Zoommeer, wanneer elders voor deze vogels geen opvang wordt geboden. De inspreker wenst de doelgemiddelden in dit gebied voor de krakeend en slobeend met 10% te verhogen, voor de kuifeend met 3% en voor de brilduiker met 20%.

De zienswijze is niet overgenomen. Vooralsnog zijn de plannen voor onder andere Krammer-Volkerak en het Zoommeer nog niet voldoende concreet om hieraan nu al consequenties te verbinden, bij de betreffende wateren is vooralsnog gekozen voor "zoete" doelen. Voor de genoemde gebieden zal voor deze vogelsoorten een behoudopgave, gebaseerd op de actuele aantallen, geformuleerd worden. Ook op landelijk niveau is voor alle genoemde soorten een behoudopgave geformuleerd, de gebiedsdoelstellingen sluiten hier op aan. Bij bijvoorbeeld de

krakeend zal de reactie op het vergroten van de zoutinvloeden overigens zeer beperkt zijn gezien de doorgaande landelijke toename.

Een inspreker verzoekt voor de aalscholver (A017) als niet-broedvogel een doel op te nemen voor een populatie van 15.000 exemplaren in plaats van 8.100 vogels. Volgens inspreker zijn er nu al gemiddeld 16.000 exemplaren aanwezig, juveniele dieren niet meegerekend. Rekening houdend met het feit dat het gebied in toenemende mate belangrijk is als overwinteringsgebied, ziet de inspreker de aantallen graag omhoog bijgesteld worden.

De zienswijze is niet overgenomen. De aalscholver heeft een gunstige staat van instandhouding. Daarom is gekozen voor een behoudopgave, waarbij het gewenste doelniveau gebaseerd is op het seizoensgemiddelde over de jaren 1999/2000-2003/2004.

Meerdere insprekers zijn van mening dat het gedoogbeleid ten aanzien van de (explosieve) groei van het aantal aalscholvers (A017) voor de beroepsvisserij een onbegrijpelijke beleidskeuze is. Dit heeft niet alleen geleid tot een extreme verhoging van de druk op de commerciële visbestanden, ook op andere vissoorten heeft de groei van de aalscholverpopulatie een negatieve invloed.

De zienswijze heeft niet geleid tot aanpassing van het besluit. De aalscholver is gehandhaafd, omdat de soort eerder was opgenomen in de beide Vogelrichtlijnbesluiten van 1998 en 2000. Onzekerheid over de invloed op andere (ecologische) waarden kan geen reden zijn om doelen achterwege te laten. In beschermde natuurgebieden, zoals dit Natura 2000-gebied, moet de predatie op vis door aalscholvers immers uitsluitend worden beoordeeld binnen het gevoerde natuurbeheer⁶⁰. Dit betekent dat het beheerplan daarvoor het geëigende instrument is, niet dit aanwijzingsbesluit.

Een inspreker merkt op dat gezien de strategische ligging op de trekroutes en de aanwezigheid van voedselrijke wateren Nederland van groot internationaal belang is voor trekkende watervogels. Van de tien vogelsoorten welke dit belang kennen, verblijven er jaarlijks acht in significante aantallen op het IJsselmeer, te weten: kleine zwaan (A037), kleine rietgans (A040), kolgans (A041), grauwe gans (A043), brandgans (A045), smient (A050), krakeend (A051) en slobbeend (A056). Gezien de grote historische potentie en de aanmerkelijke internationale betekenis van dit Natura 2000-gebied voor zowel broed- als trekvogels, is de inspreker van mening dat voor dit gebied een evenwichtiger systeem met een goede waterkwaliteit nagestreefd zal moeten worden. De inspreker acht de instandhouding van het IJsselmeer als kranwierwater dat rijk is aan fonteinkruiden van groot belang.

De zienswijze heeft niet geleid tot aanpassing van het besluit. Kranwieren en fonteinkruiden zijn, ook in potentie, beperkt tot een smalle zone langs de Friese kust. Onderzoek naar een beter functioneren van het IJsselmeerecosysteem is verbonden aan de huidige doelen en heeft de volle aandacht van de beheerder. Dit zal in het beheerplan tot uiting moeten komen.

Een inspreker merkt op dat indien voor de kleine zwaan (A037) gesteld wordt dat er een slaapfunctie is voor 1.600 exemplaren, dit betekent dat de foerageergebieden niet vallen onder de externe werking. Gezien het grote belang van Nederland voor deze soort met een jaarlijkse aanwezigheid tot 50% van de internationale populatie en de dalende trend, is de inspreker van mening dat ter bescherming van deze soort de unieke uitzondering gemaakt moet worden om de externe werking naast de slaapfunctie te kunnen aanspreken.

De zienswijze is niet overgenomen. Het toetsen op eventuele externe werking van bepaalde activiteiten is hier niet het juiste instrument. Bescherming van de buiten de begrenzing gelegen foerageergebieden is afhankelijk van andere instrumenten zoals de Flora- en faunawet en

⁶⁰ Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (1999): Beleidsbesluit Binnenvisserij, pagina 17. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Den Haag.

gedooggebieden. Overigens geldt in het gebied ook een foerageerfunctie, zij het voor lagere aantallen vogels. Het toetsen van activiteiten op externe werking is hier wel van toepassing.

Een inspreker vindt dat er een doel dient te worden geformuleerd voor de kleine zwaan (A037) dat overeenkomt met de aantallen die refereren aan een gunstige staat van instandhouding. Een ongunstige situatie in de broedgebieden betekent niet dat Nederland niet de verplichting heeft de door de kleine zwaan benutte gebieden zodanig geschikt te houden dat de populatie zich zondermeer kan herstellen.

De zienswijze heeft niet geleid tot aanpassing van het besluit. Voor de kleine zwaan is ondanks de matig ongunstige staat van instandhouding geen landelijke herstelopgave, omdat de landelijke afname niet aan een afname van de draagkracht in de Natura 2000-gebieden in Nederland ligt. Daarom is in de gebieden volstaan met een behoudopgave.

Een inspreker is van mening dat de doelstellingen van verruiging en die voor ganzen in strijd met elkaar zijn. De inspreker merkt hierbij op dat de ganzen goed gedijen op de goedbemeste en intensief gebruikte weilanden, maar geen gebruik maken van ruige weilanden.

De zienswijze heeft niet geleid tot aanpassing van het besluit. Voor het habitatype ruigten en zomen (H6430) is een behoudsdoelstelling geformuleerd; er wordt dus niet gestreefd naar uitbreiding van de oppervlakte. Voor ganzen is het IJsselmeer vooral belangrijk als slaapgebied, een groot deel van de foerageergebieden ligt buiten het begrensde gebied; voor zover de foerageergebieden binnen de begrenzing liggen zal de oppervlakte en kwaliteit hiervan niet afnemen ten gunste van het habitatype ruigten en zomen. Deze doelen lijken dan ook niet met elkaar te conflicteren.

Meerdere insprekers verzoeken voor de toendrarietgans (A039) en de kleine rietgans (A040) de waarden uit het profielendocument, 19.500 respectievelijk 6.400, in het aanwijzingsbesluit over te nemen.

De zienswijze is niet overgenomen. In de doelen wordt de draagkracht alleen ondersteund door een getal als uit meer dan één seizoen gegevens beschikbaar waren. Dat is hier niet het geval, het "gemiddelde" uit het profielendocument is in werkelijkheid een eenmalige telling.

Een inspreker is van mening dat er een doel van 40.000 kolganzen (A041) dient te worden geformuleerd aangezien het aantal kolganzen in het gebied sterk kan fluctueren.

De zienswijze is niet overgenomen. Het getal in het doel is een gemiddeld seizoensmaximum over vijf jaren. Het stellen van een doel voor gemiddeld seizoensmaximum impliceert dat het gebied voldoende draagkracht moet hebben om de seizoensmaxima met de bijbehorende fluctuaties mogelijk te maken, anders daalt het seizoensgemiddelde tot onder het in het aanwijzingsbesluit genoemde aantal.

Een inspreker is van mening dat de draagkracht van het gebied voor de kolgans (A041), de brandgans (A045) en de smient (A050) met 10% verhoogd moet worden, omdat elders achteruitgang van de leefgebieden ten gevolge van natuurontwikkelingsmaatregelen en extensivering van het agrarisch gebruik plaatsvindt.

De zienswijze is niet overgenomen. Op landelijk niveau is een behoudopgave geformuleerd voor deze soorten, de gebiedsdoelen sluiten hierop aan. Bovendien gaat het met deze soorten landelijk zo goed dat in het landelijke doel is aangegeven dat enige achteruitgang ten gevolge van natuurontwikkeling aanvaardbaar is.

Een inspreker is van mening dat in het Natura 2000-gebied IJsselmeer de draagkracht van de populatie smienten (A050) met 10% verhoogd dient te worden. Volgens de inspreker is dit billijk in verband met de achteruitgang van het leefgebied elders, ten gevolge van

natuurontwikkelingsmaatregelen en extensivering van het agrarisch gebruik. De aantallen smienten in Nederland zijn van nationale en internationale betekenis.

De zienswijze is niet overgenomen. Het behoudsdoel sluit toename niet uit en de aantallen smienten vertonen een doorgaande trend. In het landelijke doel staat dat enige afname wegens extensivering van de landbouw aanvaardbaar is. De gebiedsdoelen zijn hierop afgestemd.

Een inspreker merkt op dat er voor de wintertaling (A052) een grote internationale verantwoordelijkheid is vanwege het grote aandeel van de internationale populatie dat Nederland herbergt (25-50%). Het seizoensgemiddelde nemen als doelstelling voor het behoud van de omvang en de kwaliteit van het leefgebied acht de inspreker onvoldoende. De inspreker wenst dat er voor deze soort uitgegaan wordt van het gemiddelde seizoensmaximum en dat naar aanleiding van dit cijfer bepaald wordt of een herstelopgave van toepassing zal zijn.

De zienswijze is niet overgenomen. Het maakt niet uit of het maximum of het gemiddelde als doel wordt genomen. Als het gebied geschikt moet blijven voor hetzelfde gemiddelde aantal vogels, moet het ook hetzelfde maximum aantal kunnen blijven herbergen. Op landelijk niveau is voor deze soort geen herstelopgave geformuleerd; de gebiedsdoelen sluiten hierbij aan. Zie ook paragraaf 3.10 van de Nota van Antwoord en paragraaf 3.2.1 van het rapport van SOVON & CBS (2005)²² voor een toelichting op het gebruik van seizoensgemiddelden en seizoensmaxima.

Een inspreker verzoekt om in de toelichting bij de tafeleend (A059) dezelfde formulering te gebruiken als bij de andere soorten waarvoor een onderzoeksopgave is opgesteld.

De zienswijze is niet overgenomen. Wel is de toelichting op het doel aangepast.

Volgens enkele insprekers loopt de stelling bij tafeleend (A059) "volledig herstel van de oude situatie in het IJsselmeer is mogelijk niet realistisch" vooruit op nog te plegen onderzoek. De aantallen tafeleenden vertonen landelijk een structurele afname terwijl er een grote internationale verantwoordelijkheid ligt vanwege het grote aandeel van de internationale populatie die Nederland herbergt (15-25%). Men verwacht dat de aantallen landelijk nog verder zullen afnemen door herstel van zoet-zout overgangen in onder andere de Delta, wanneer elders voor deze vogels geen opvang wordt geboden. De veronderstelling dat de randmeren de neergaande trend in aantallen zal opvangen is volgens de inspreker een onrealistische aanname. Men is van mening dat deze gegevens een hoger ambitieniveau en derhalve een herstelopgave noodzakelijk maken.

De toelichting op het doel is aangepast en de desbetreffende passage is verwijderd. De tafeleend is midden jaren negentig sterk afgenomen in het Markermeer en IJmeer door afname van de populatie driehoeksmosselen, en in de randmeren sterk toegenomen door herstel van de mosselpopulaties daar. Tegelijkertijd zijn ook de populaties in het IJsselmeer en het riviereengebied afgenomen, zonder aanwijsbare afname van de draagkracht. Gezien de timing en het in korte tijd zeer gunstige voedselaanbod in de randmeren lijkt wegzuiging van het IJsselmeer en rivieren naar de randmeren waarschijnlijk. Een deel van de tafeleenden rust daar op wateren buiten het watervogelmeetnet. Dit relativeert de afname. Daarom is op landelijk niveau gekozen voor een behoudopgave; de instandhoudingsdoelstellingen op gebiedsniveau sluiten hierop aan.

Voor de topper (A062) is op landelijk niveau een herstelopgave geformuleerd die volledig gedekt moet worden door de Waddenzee. Een inspreker merkt op dat zich in het IJsselmeer echter gemiddeld vijf maal meer toppers bevinden dan in de Waddenzee. Bovendien zou de trend voor de Waddenzee onbekend zijn, terwijl van het IJsselmeer bekend is dat hier voorheen gemiddeld grotere aantallen voorkwamen. De inspreker is van mening dat afgaande op deze historische potentie het noodzakelijk is dat het IJsselmeer een herstelopgave opgelegd krijgt gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding van de topper. De inspreker stelt een haalbaar aantal van gemiddeld ten minste 20.000 exemplaren voor.

De zienswijze is niet overgenomen. In het IJsselmeer zijn in de periode 1988-1995 verhoogde aantallen geteld, resulterend in tijdelijke verhoging van de landelijke schattingen. Omdat de oorzaak hiervan onduidelijk is en het mogelijk (deels) "buitenlandse" vogels betrof (vogels die normaal buiten Nederland overwinteren maar in deze periode naar het IJsselmeer waren uitgeweken), is bij de vaststelling van de doelen vooral gekeken naar de verschillen tussen de perioden daarvoor en daarna. Dan blijken de huidige aantallen lager te zijn dan die van vóór de verhoging van 1988. Het landelijke doel is afgestemd op herstel van dat verschil. Dit verschil is echter niet door een daling van de IJsselmeerpopulatie veroorzaakt, maar vooral in de zoutwatergebieden. In het IJsselmeer zijn de huidige aantallen vergelijkbaar met die van voor 1988, waardoor hier geen indicatie is van een afname van de draagkracht. Daarom is hier volstaan met een behoudopgave.

Een inspreker vindt de instandhoudingsdoelstelling van het nonnetje (A068) van 180 exemplaren onvoldoende gemotiveerd. Meer onderzoek is nodig om te bepalen wat realistisch is en wat de feitelijke oorzaak is van de achteruitgang van de overwinterende populatie. De inspreker stemt daarom in met de twijfel van de minister over de haalbaarheid van de doelstelling van het nonnetje in het IJsselmeer.

De zienswijze heeft niet geleid tot aanpassing van het besluit. Er is sprake geweest van een niet-significante afname. Er zijn geen aanwijzingen dat die afname zich zal voortzetten. Viseters zijn in het algemeen in de jaren negentig afgenomen en vervolgens gestabiliseerd. De voorheen voornaamste voedselbron spiering is zodanig afgenomen dat andere vissoorten belangrijker zijn geworden in het dieet van het nonnetje, zodat eventuele verdere afname van spiering weinig effect meer heeft. De twijfels over de haalbaarheid betreffen vooral de mogelijkheden tot herstel (en niet de behoudsdoelstelling), vandaar dat hiervoor eerst onderzoek nodig is. Tot die tijd is er gekozen voor een behouddoel.

Een inspreker vindt dat de instandhoudingsdoelstellingen voor onder andere het nonnetje (A068) en de grote zaagbek (A070) veel ruimte laat voor discussie over hoeveel exemplaren van de soorten het gebied moet kunnen herbergen tijdens een piekperiode. De inspreker gaat ervan uit dat in de zin "180 exemplaren seizoensgemiddelde voor het gebied" het woord "gebied" betrekking heeft op het IJsselmeer, hoewel in een eerder stadium sprake was van een doelstelling voor het gehele IJsselmeergebied.

De zienswijze heeft niet geleid tot aanpassing van het besluit. Voor niet-broedvogels zijn geen regionale instandhoudingsdoelstellingen opgenomen. Zie ook Nota van Antwoord paragraaf 3.12. De getallen hebben dus alleen betrekking op het Natura 2000-gebied IJsselmeer. Ze betreffen bovendien een vijfjarig gemiddelde (bij behoudopgaven het gemiddelde over de vijf seizoenen van 1999-2003) waarin fluctuaties binnen seizoenen en in een reeks van jaren zijn meegenomen in de berekening. Deze seizoensmaxima kunnen van jaar tot jaar echter sterk fluctueren en vallen ook niet elke winter in dezelfde maand en bieden daarmee onvoldoende houvast. Hierbij dient ook te worden opgemerkt dat de genoemde aantallen in het aanwijzingsbesluit vooral de draagkracht betreffen; het doel is zodanig geformuleerd dat het accent ligt op omvang en kwaliteit van het leefgebied, dat in stand dient te worden gehouden. Maximale aantallen worden hierbij niet genoemd omdat deze slechts in beperkte mate bepalend zijn voor de draagkracht van het gebied. De genoemde aantallen vormen een hulpmiddel bij het bepalen van de te nemen maatregelen en de monitoring van de gebieden. Daarnaast zijn in het gebied ook de algemene doelen uit paragraaf 5.2 van de Nota van Toelichting bij dit besluit van toepassing. Zie ook paragraaf 3.10 van de Nota van Antwoord en paragraaf 3.2.1 van het rapport van SOVON & CBS (2005)²².

Een inspreker is van mening dat natuurlijker peilbeheer de kluut (A132) ten goede zal komen. Hierbij wordt gewezen op het huidige peilbeheer dat er voor zorgt dat de waterstand veelal te hoog is waardoor slikgebieden onbereikbaar worden voor kluten.

De zienswijze heeft niet geleid tot aanpassing van het besluit. Een natuurlijker peilbeheer zou voor de kluut waarschijnlijk positief uitpakken, maar gezien de toekomstige wateropgave in het IJsselmeer is dit hier nauwelijks haalbaar, zeker gezien het feit dat de veiligheid van het gebied een dwingende reden van groot openbaar belang is in de zin van artikel 6 lid 4 van de Habitatrictlijn (geïmplementeerd in artikel 19g van de Natuurbeschermingswet 1998). Veiligheid is daarmee één van de expliciet benoemde redenen in de Habitatrictlijn die ingrepen in het Natura 2000-gebied, bij afwezigheid van alternatieven, rechtvaardigen. Vanwege het ontbreken van een landelijke verbeteropgave is hier bovendien volstaan met een behoudopgave. De uitwerking daarvan volgt in het beheerplan.

Voor de grutto (A156) en de goudplevier (A140) is een herstelopgave op landelijk niveau geformuleerd. Een inspreker vindt de verwachting dat de belangrijkste bijdrage hieraan van gebieden buiten Natura 2000 zou moeten komen, onrealistisch. De inspreker raadt aan een herstelopgave gericht op het IJsselmeer te formuleren. Als voorbeeld wordt het verdwijnen van de goudplevier op de Vooroever genoemd.

De zienswijze is niet overgenomen. Het lijkt niet waarschijnlijk dat de beschikbaarheid van slaapplaatsen de belangrijkste beperkende factor is in de populatieontwikkeling van grutto's en goudplevieren. Tijdelijk hoge aantallen van de goudplevier op de Vooroever zijn gebruikelijk in de eerste paar jaar na aanleg van een dergelijk natuurontwikkelingsobject, maar zonder natuurlijke dynamiek is een dergelijke situatie niet duurzaam. In het IJsselmeer is bovendien geen sprake van een negatieve trend in de aantallen foeragerende vogels. Gezien het grote belang van gebieden buiten het Natura 2000-netwerk voor foeragerende grutto's en goudplevieren en het feit dat met name daar de grootste afname heeft plaatsgevonden, dient vooral buiten het Natura 2000-netwerk naar herstel gestreefd te worden.

5. REACTIES OVER DE RECHTSGEVOLGEN

5.1 ALGEMEEN

Er wordt gewezen op het feit dat de gevolgen van het huidig gevoerde natuurbeleid een onevenredige belasting vormen voor de recreatieondernemers aan het IJsselmeer. Men stelt dat het onmogelijk is om op basis van de stukken te bepalen wat de gevolgen van de aanwijzing zijn voor de individuele bedrijfsvoering. De scheiding in tijd tussen het aanwijzingsbesluit en het beheerplan wordt daarvoor verantwoordelijk gehouden. Daarnaast worden er veel opmerkingen gemaakt en vragen gesteld over de diverse facetten van bestaand gebruik, de externe werking, de relatie met het toetsingskader Ammoniak en Natura 2000, de relatie met de Kaderrichtlijn Water en de relatie met bestemmingsplannen en andere ruimtelijke plannen.

Enkele sprekers wijzen er op dat 1 oktober 2005 (de inwerkingtreding van de Natuurbeschermingswet 1998) niet als peildatum voor bestaand gebruik kan dienstdoen.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Externe werking

Het is moeilijk aan te geven wat de precieze omvang van de externe werking van een bepaalde activiteit is. In paragraaf 4.3 van de Nota van Antwoord staat dat dit afhangt van de aard van de activiteit zelf, de intensiteit ervan en de gevoeligheid van de aanwezige habitattypen en soorten. Het valt op voorhand dus niet te zeggen of er beïnvloeding plaatsvindt. Dat betekent dat wanneer niet uitgesloten kan worden dat een Natura 2000-gebied door een bepaalde activiteit wordt beïnvloed, er bekeken moet worden of er op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 een vergunningplicht voor een bepaalde activiteit aan de orde is. Het is dus evenmin aan te geven waar de externe werking van een bepaalde activiteit eindigt. Het beleid om nieuwe natuur van ná 1 mei 1988 niet als verzuringgevoelig aan te merken, is nooit van toepassing geweest op de oude Natuurbeschermingswet. Ook voor de inwerkingtreding van de Natuurbeschermingswet 1998 was het voor de beoordeling alleen van

belang of een bepaalde activiteit schade aan een aangewezen beschermd natuurmonument toebracht. De vraag of een deel van een bepaald beschermd natuurmonument als zogenoemde nieuwe natuur moest worden aangemerkt, heeft in deze besluitvorming geen rol gespeeld. Als een bepaald gebied als beschermd natuurmonument was aangewezen, genoot zo'n natuurmonument de volledige bescherming van de Natuurbeschermingswet.

In het beheerplan zal duidelijkheid gegeven worden voor welke activiteiten een vergunningplicht aan de orde kan zijn. De afstand tussen de locatie van de activiteit en de te beschermen natuurwaarden is daarbij niet altijd doorslaggevend; het gaat er om of een bepaalde activiteit al dan niet de natuurlijke kenmerken van een Natura 2000-gebied, waar habitattypen en leefgebieden van soorten onderdeel van uitmaken, kan aantasten.

Rond de Natura 2000-gebieden wordt, volgens sommige sprekers, een beschermingszone ingesteld van 3.000 meter. Dat is echter niet van toepassing op de beoordeling van effecten op Natura 2000-gebieden. In het kader van de Interimwet ammoniak en veehouderij⁶¹ werd in verband met de ammoniakdepositie een zone van 3.000 meter gehanteerd. Binnen die zone was de beïnvloeding door een veehouderijbedrijf van verzuringsgevoelig gebied nog meetbaar. Tot deze grens kon een vergunningplicht voor deze verzuringsgevoelige gebieden aan de orde zijn. Deze grens is inmiddels vervallen. Natura 2000 is gericht op de bescherming van de in het gebied voorkomende habitattypen en soorten. Een exacte grens waar de externe werking ophoudt, is in algemene zin niet aan te geven. Dit wordt van geval tot geval beoordeeld. Bepalend is dus niet de afstand, maar of er sprake kan zijn van verslechtering of significante verstoring van natuurwaarden in het betreffende gebied.

Beschermde natuurmonumenten

In de paragrafen 3.15, 4.6.4 en 4.6.9 van de Nota van Antwoord staat dat een belangrijk deel van de aan te wijzen Natura 2000-gebieden, zoals dit gebied, reeds onder de oude Natuurbeschermingswet als beschermd of als staatsnatuurmonument was aangewezen. Op grond van artikel 15a van de Natuurbeschermingswet 1998 vervalt een besluit tot aanwijzing van een beschermd natuurmonument zodra het gebied is aangewezen als Natura 2000-gebied en voor zover het beschermde natuurmonument binnen dat Natura 2000-gebied ligt. Dat betekent dat wanneer een deel van het beschermde natuurmonument buiten het Natura 2000-gebied ligt, de oude aanwijzing als natuurmonument voor dat gebiedsdeel van kracht blijft. Voor Vogelrichtlijngebieden was dit reeds aan de orde.

De instandhoudingsdoelstelling heeft, voor het deel van het Natura 2000-gebied waarop de aanwijzing als beschermd natuurmonument betrekking had, vanaf dat moment mede betrekking op de doelstellingen van dat beschermde natuurmonument ten aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis. Bepalingen uit de aanwijzingen tot beschermd natuurmonument over natuurschoon, rust, stilte en over de natuurwetenschappelijke betekenis van het beschermde natuurmonument blijven gewoon van kracht en zullen mede de inhoud van het beheerplan gaan bepalen. Op dit onderdeel brengt Natura 2000 geen verandering in de bestaande situatie. De minister van LNV heeft in haar brief van 30 juni 2009 (TK 2008-2009, 31700 XIV, nr. 160) aangekondigd een voorstel tot wijziging van de Natuurbeschermingswet 1998 in procedure te zullen brengen. Zie voor verdere toelichting met betrekking tot beschermde natuurmonumenten paragraaf 5.8 Beschermde natuurmonumenten van de Nota van toelichting.

Bestaand gebruik: peildatum en vergunningplicht

In paragrafen 4.1 en 4.2 van de Nota van Antwoord wordt uitvoerig ingegaan op bestaand gebruik en hoe daarmee wordt omgegaan.

Het aanwijzen van een Natura 2000-gebied leidt niet tot een verbod op het verrichten van bepaalde activiteiten zoals het beoefenen van water gerelateerde sporten als kitesurfen, kanoën, zeilen en schaatsen. Ook de toegankelijkheid van het gebied hoeft niet te veranderen. In het aanwijzingsbesluit staat alleen voor welke waarden het gebied is aangewezen en wat de

⁶¹ Wet van 9 juni 1994, houdende tijdelijke regeling inzake de ammoniakdepositie veroorzaakt door veehouderijen (Interimwet ammoniak en veehouderij). Staatsblad 1994, nr. 634.

grens van het betreffende gebied is. In het besluit zelf is niet aangegeven of, en onder welke voorwaarden, een activiteit kan worden toegestaan.

Op grond van de huidige Natuurbeschermingswet 1998 geldt een vergunningplicht voor activiteiten die in en om Natura 2000-gebieden de beschermde natuur kunnen verslechteren of een significant verstorend effect hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen. Het gaat daarbij niet om een vergunning voor alle activiteiten, maar alleen voor mogelijk schadelijke of significant versturende activiteiten.

Daarnaast is in de wet een uitzondering gemaakt voor bestaand gebruik waarvoor geen (nieuwe) vergunning nodig is. Deze uitzondering geldt, totdat het eerste beheerplan voor het desbetreffende Natura 2000-gebied onherroepelijk⁶² is geworden, voor bestaand gebruik "indien dat gebruik een project is dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van een Natura 2000-gebied maar dat afzonderlijk of in combinatie met andere projecten of plannen significante gevolgen kan hebben voor het desbetreffende Natura 2000-gebied" (artikel 19c, eerste lid van de Natuurbeschermingswet 1998).

Tot na het onherroepelijk worden van het Natura 2000-beheerplan is de vergunningplicht niet van toepassing op bestaand gebruik. De Natuurbeschermingswet 1998 omschrijft bestaand gebruik als "iedere handeling die voor 1 oktober 2005 werd verricht en sedertdien niet of niet in betekenende mate is gewijzigd".

Om te voorkomen dat het bestaand gebruik de kwaliteit van de natuurlijke habitattypen en de leefgebieden van soorten in een Natura 2000-gebied verslechtert en dat er door bestaand gebruik storende factoren optreden die een significant effect kunnen hebben op de soorten waar het gebied voor is aangewezen, draagt het ministerie van LNV de verantwoordelijkheid dat - totdat het beheerplan onherroepelijk wordt - er in het gebied passende maatregelen genomen worden. In het uiterste geval kan dit betekenen dat op last van het ministerie van LNV het bestaande gebruik wordt stilgelegd. Het initiatief daartoe zal in alle gevallen van het ministerie van LNV uitgaan. Een vergunning blijft echter noodzakelijk als een bedrijf zich nieuw vestigt of wanneer een (bestaande) activiteit wordt uitgebreid of gewijzigd.

In het beheerplan zal het bestaande gebruik beschreven moeten worden en zal zo nodig aan voorwaarden worden gebonden. Zoals in paragraaf 4.2.4 van de Nota van Antwoord reeds uiteen wordt gezet, worden geen activiteiten per definitie gelegaliseerd. Dat een bepaalde activiteit om wat voor reden dan ook als bestaand gebruik wordt aangemerkt, wil nog niet zeggen dat deze activiteit in het beheerplan zal worden toegestaan. Dat geldt ook voor inrichtingen die niet vergunningplichtig zijn volgens het Besluit landbouw milieubeheer (2006)⁶³ uit de Wet milieubeheer of reeds in het bezit zijn van een milieuwetvergunning. Zodra de Crisis- en herstelwet definitief is, is voorzien dat bestaand gebruik dat onverhoopt niet in het beheerplan wordt opgenomen, vrijgesteld blijft van de vergunningplicht.

Doorwerking aanwijzing in andere plannen

De verplichting om Natura 2000-gebieden aan te wijzen volgt direct uit de Habitatrictlijn en uit de Vogelrichtlijn. Mede op basis van Europeesrechterlijke uitspraken kan er bij de selectie en bij de begrenzing van Natura 2000-gebieden uitsluitend van ecologische criteria worden uitgegaan. Dat betekent in de praktijk dat de grenzen van deze gebieden zijn bepaald door het gebruik dat de betreffende planten- en diersoorten van het gebied maken. Terreindelen die van mindere kwaliteit zijn, kunnen deel uitmaken van Natura 2000-gebieden als herstel van die terreinen haalbaar is en als ze nodig zijn voor de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen. Daardoor zal de begrenzing van zo'n gebied niet in alle gevallen overeenkomen met de bestemming die in een vastgesteld bestemmingsplan aan het gebied is toegekend. In het

⁶² Een beheerplan is pas onherroepelijk nadat alle juridische beroepsprocedures, die volgen op de definitieve vaststelling van zo'n beheerplan, definitief zijn afgerond.

⁶³ Besluit van 13 juli 2006, houdende regels voor akkerbouw- of tuinbouwbedrijven met open grondteelt, melkrundveehouderijen, gemechaniseerde loonbedrijven, witloftrekkerijen, teeltbedrijven met eetbare paddestoelen, paardenhouderijen, kinderboerderijen, kleinschalige veehouderijen, spoelbassins en opslagen van vaste mest (Besluit landbouw milieubeheer).

uiterste geval zou dat kunnen betekenen dat een bepaalde bestemming die in een bestemmingsplan aan zo'n gebied rechtsgeldig is toegekend, toch niet gerealiseerd kan worden, omdat daarvoor geen vergunning op basis van de Natuurbeschermingswet 1998 kan worden verleend. In paragrafen 4.2 en 6.1 van de Nota van Antwoord wordt hierop verder ingegaan. Ook voor reconstructieplannen⁶⁴, provinciale waterplannen en waterbeheerplannen van de waterschappen geldt een gelijksoortige situatie. Het kan zijn dat dit soort plannen nog onvoldoende concreet zijn om ze op de gevolgen voor Natura 2000-gebieden te toetsen, maar op een gegeven moment zullen al deze plannen, al dan niet bij hun nadere uitwerking, bij het opstellen van beheerplannen afgestemd worden (paragraaf 6.3.2 van de Nota van Antwoord).

Veiligheid waterkering en kustbeheer in relatie tot Natura 2000

De veiligheid van de gebieden geldt als een dwingende reden van groot openbaar belang die, bij afwezigheid van alternatieven, ingrepen met een significant effect in het Natura 2000-gebied rechtvaardigen. Dat betekent dat Natura 2000 het waarborgen van de (kust- en water)veiligheid niet in de weg zal staan. Zie ook paragraaf 6.3.3 van de Nota van Antwoord. Projecten, plannen en afspraken die verband houden met het kustbeheer komen aan de orde in de Natura 2000-beheerplannen (paragraaf 1.1.8 van de Nota van Antwoord).

Relatie met stikstof

In paragraaf 6.2 van de Nota van Antwoord wordt ingegaan op het toetsingskader Ammoniak en Natura 2000. Bij het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000-gebieden spelen de negatieve gevolgen van stikstofdepositie, met name ammoniak, een belangrijke rol. Om duidelijkheid te bieden tot het moment van vaststellen van de beheerplannen is besloten interim-beleid te ontwikkelen. Dit zogenoemde toetsingskader Ammoniak en Natura 2000 is door de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG), Interprovinciaal Overleg (IPO) en het Rijk samen opgesteld en in februari 2007 bestuurlijk geaccordeerd. Land- en Tuinbouw Organisatie Nederland (LTO) heeft ingestemd met dit akkoord. Op 22 mei 2007 is het als handreiking aan het bevoegd gezag verstuurd en tevens aan de Tweede Kamer.

Met behulp van het toetsingskader Ammoniak en Natura 2000 konden provincies relatief eenvoudig beoordelen of veehouderijbedrijven in de buurt van Natura 2000-gebieden mochten uitbreiden of niet. Ook konden provincies met het toetsingskader beoordelen of nieuwe bedrijven zich er konden vestigen. De ammoniakuitstoot was daarbij bepalend.

In maart 2008 heeft de Raad van State echter geoordeeld dat het toetsingskader Ammoniak en Natura 2000 onvoldoende zekerheid biedt dat de natuurwaarden in Natura 2000-gebieden niet worden aangetast. Het toetsingskader is daardoor vervallen als generiek instrument.

Naar aanleiding van deze uitspraak heeft de minister van LNV de Taskforce Trojan ingesteld. De taskforce heeft aangegeven dat er verschillende factoren van invloed zijn op het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen; stikstofdepositie is er één van. Het rapport van deze taskforce heeft vervolgens geleid tot een proeve van een handreiking voor het bevoegd gezag die op 24 november 2008 aan de Tweede Kamer⁶⁵ is gestuurd. Deze handreiking is een hulpmiddel en bevat aanwijzingen voor de beoordeling van bestaand gebruik en voorgenomen activiteiten in of in de omgeving van Natura 2000-gebieden die stikstofdepositie veroorzaken. Het is aan het bevoegd gezag om maatwerk te leveren bij de beoordeling van (voorgenomen) activiteiten en daarbij zoveel mogelijk de relevante factoren die hierop van invloed zijn te betrekken. Zo kan bijvoorbeeld – afhankelijk van de situatie – een afname van depositie worden verrekend met de depositie veroorzaakt door de activiteit die ter beoordeling voorligt (saldering), zodat ruimte ontstaat voor economische ontwikkeling. Het voordeel hiervan is dat economische ontwikkeling, mits deze gepaard gaat met afname van de milieudruk, het realiseren van instandhoudingsdoelstellingen dichterbij kan brengen. Dit dient echter op gebiedsniveau op ecologische wijze onderbouwd te worden.

In het wetsvoorstel Crisis- en herstelwet, zoals ingediend bij de Eerste Kamer, is een stikstofvoorziening opgenomen die regelt dat indien er geen sprake is van een toename van de

⁶⁴ Plannen op grond van de Wet van 31 januari 2002, houdende regels inzake de reconstructie van concentratiegebieden (Reconstructiewet concentratiegebieden). Staatsblad 2002, nr. 115.

⁶⁵ Tweede Kamer, 2008-2009, 30654, nr. 62.

stikstofdepositie er een vrijstelling van de vergunningplicht geldt voor het aspect stikstof. Verder komt er een Programma Stikstof gericht op borging van de dalende lijn van de depositie.

In het Natura 2000-gebied IJsselmeer is het habitatype overgangs- en trilvenen (H7140) het meest gevoelig voor stikstof⁶⁶.

Kaderrichtlijn Water

Het IJsselmeer maakt deel uit van het stroomgebied Rijndelta⁶⁷. Voor de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) is voor de Rijndelta een stroomgebiedbeheerplan vastgesteld. Natura 2000-gebieden zijn in de stroomgebiedbeheerplannen opgenomen als gebieden waar water een bijzondere bescherming behoeft. De in het stroomgebiedbeheerplan Rijndelta op te nemen milieudoelstellingen en bijbehorende maatregelen moeten dan ook overeenstemmen met de doelen van Natura 2000. De afstemming van doelen en de weergave daarvan in het stroomgebiedbeheerplan beperkt zich tot die delen van de doelstellingen van Natura 2000 die een relatie hebben met de ecologische of chemische kwaliteit van het water.

Het stroomgebiedbeheerplan wordt uitgewerkt in de provinciale waterplannen en in waterbeheerplannen van waterschappen. Daar waar in de afstemming strijdigheid kan ontstaan wordt maatwerk toegepast en wordt afhankelijk van de situatie de KRW of de Vogel- en Habitatrichtlijnen als richtinggevend genomen. Tot gebiedsspecifiek maatwerk behoort bijvoorbeeld de door de waterschappen opgestelde Gewenste Grond en Oppervlakte Water Regiems (GGOR's)⁶⁸.

Waar nodig zullen de lokale watervereisten en de daarvoor benodigde maatregelen verder worden uitgewerkt en in de Natura 2000-beheerplannen worden opgenomen. Zie ook Nota van Antwoord paragraaf 6.3.

5.2 SPECIFIEKE REACTIE OVER DE RECHTSGEVOLGEN

Een inspreker wenst een antwoord op de vraag of het aanwijzingsbesluit van het IJsselmeer als Natura 2000-gebied belemmerend kan zijn voor twee geplande projecten te weten (1) buitendijkse natuur- en recreatieontwikkeling, waarvan 26 ha natuurgebied met ruimte voor wandelen, 2 ha zwemstrand met ligweiden en de aanleg van een vaargeul naar het stoommachinemuseum met een aanlegplaats, en (2) een bronnenbad met hotelfunctie in combinatie met woningbouw.

De minister van LNV is in dit geval niet bevoegd om een antwoord te geven op de gestelde vraag. Daarvoor dient men zich tot de provincie te wenden. Plannen voor natuur, recreatie en recreatieve voorzieningen en woningbouw dienen aan een passende beoordeling onderworpen te worden in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998. Zie ook Nota van Antwoord paragraaf 4.2.2.

6. REACTIES OVER DE RELATIE MET DE BEHEERPLANNEN

De wijze waarop de instandhoudingsdoelstellingen al dan niet verwezenlijkt moeten worden, wordt in vele zienswijzen aan de orde gesteld. Zo wordt in verschillende zienswijzen de wens uitgesproken om de plannen zo te ontwikkelen dat daardoor de aanwezige natuurwaarden zich kunnen verbeteren en voor de komende generaties behouden blijven. Er wordt gewezen op de diverse vormen van ongewenst gebruik van het gebied. In weer andere zienswijzen is men van mening dat bepaalde vormen van gebruik geen negatieve invloed op de natuurwaarden hebben en wordt bepleit dat het huidige landgebruik en watergebruik zoals zoetwatervoorraad, ongehinderd voortgang moet kunnen vinden. In een ander verband wordt er zorg uitgesproken over de bescherming van soorten als de groenknolorchis (H1903) en de kemphaan (A151). Er

⁶⁶ Van Dobben en Van Hinsberg (2008): Overzicht van kritische depositiewaarden voor stikstof, toegepast op habitattypen en Natura 2000-gebieden. Alterra-rapport 1654.

⁶⁷ <http://www.kaderrichtlijnwater.nl/uitvoering/>

⁶⁸ De te nemen maatregelen voor grondwater worden gebiedsspecifiek vastgesteld via het GGOR in het stroomgebiedbeheerplan dat opgesteld wordt naar aanleiding van de Kaderrichtlijn Water (EU-richtlijn voor waterkwaliteit).

wordt opgemerkt dat door de nationale procedure, waarbij eerst de gebieden worden aangewezen en doelstellingen worden geformuleerd en pas in een later stadium de beheerplannen worden opgesteld, aan sociaal-economische belangen voorbij wordt gegaan. Ook zou er in zijn algemeenheid onvoldoende duidelijkheid bestaan over het algehele ambitieniveau en de consequenties van de aanwijzing en het toekennen van instandhoudingsdoelstellingen. Tot slot geven verschillende insprekers aan betrokken te willen worden bij het opstellen van het beheerplan.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Volgorde aanwijzing en beheerplan

In de Nota van Antwoord staat in paragraaf 1.4 het nodige over de relatie tussen de aanwijzingsbesluiten en de nog op te stellen beheerplannen. Ook de onderbouwing van de keuze om niet gelijktijdig tot vaststelling van de instandhoudingsdoelstellingen en het beheerplan over te gaan wordt in paragraaf 1.4.1 van de Nota van Antwoord uiteengezet. Een uitzondering hierop vormen de gebieden waar de provincies het voortouw hebben voor het opstellen van de beheerplannen. Op verzoek van de provincies heeft de minister van LNV in het Algemeen Overleg met de Tweede Kamer van 13 februari 2008 toegezegd te wachten met het definitief maken van de aanwijzingsbesluiten voor die gebieden waarvoor de provincie voortouwnemer is en die daarvoor door de provincie zijn aangemeld. De provincies worden voor deze gebieden eerst in de gelegenheid gesteld met de omgeving concept-beheerplannen op te stellen op basis van de ontwerp-aanwijzingsbesluiten. De besluitvorming van de aanwijzingsbesluiten van deze gebieden is daarom uitgesteld tot na 1 september 2009. Hierna dan zullen de ontwerp-aanwijzingsbesluiten verder in procedure worden gebracht. Voor de gebieden waar het Rijk het voortouw heeft voor het opstellen van het beheerplan, zoals bij het IJsselmeer het geval is, blijft de volgorde: eerst vaststellen van de aanwijzingsbesluiten en daarna vaststellen van de beheerplannen.

Beheerplan en bestaand gebruik

Zoals in paragrafen 1.5 en 4.2 van de Nota van Antwoord staat vermeld, kan bestaand gebruik een plaats in het beheerplan krijgen. Hierbij wordt zoveel mogelijk ruimte gelaten voor het continueren van bestaand gebruik, echter wel binnen de voorwaarden die de instandhoudingsdoelstellingen daaraan stellen. Uiteindelijk heeft het beheerplan een centrale rol als het gaat om de regulering van bestaand gebruik. In een beheerplan wordt concreet gemaakt hoe en op welke termijn de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied gerealiseerd kunnen worden. Het beheerplan zal duidelijkheid verschaffen over de vereiste milieukwaliteit en over de ruimtelijke samenhang met de omgeving. In het beheerplan zal dus ook aan de orde komen of bestaand gebruik (mogelijk onder voorwaarden) vergunningvrij kan worden opgenomen in het beheerplan of dat een activiteit het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen bemoeilijkt en daardoor vergunningplichtig is in het kader van de Natuurbeschermingswet.

De opstellers van de beheerplannen zullen onderling afstemmen hoe zij met bestaand gebruik om willen gaan en hoe zij dit in het beheerplan zullen opnemen. Mogelijk kan niet voor al het bestaand gebruik ten tijde van het vaststellen van het beheerplan worden bepaald wat het effect is op de instandhoudingsdoelstellingen. Voor deze gevallen van bestaand gebruik zal dan ook tijdens de looptijd van het beheerplan (maximaal 6 jaar) een traject van vergunningverlening aan de orde blijven.

De bescherming van een bepaalde diersoort, zoals de kleine zwaan (A037), of een habitatype zoals overgangs- en trilveen (H7140), is een thema dat in een beheerplan thuishoort. Als er voor de bescherming van een bepaalde diersoort bepaalde specifieke maatregelen nodig zijn, zoals het streven naar een regionale levensvatbare populatie voor de noordse woelmuis (H1340), dan behoort dit in het beheerplan geregeld te worden. Dat kan betekenen dat er ook maatregelen buiten de grenzen van het Natura 2000-gebied genomen moeten worden. Jacht, wildbeheer en schadebestrijding worden gereguleerd door de bepalingen van de Flora- en faunawet. Dit betekent dat zienswijzen over dit onderwerp geen directe relatie hebben met de aanwijzing van Natura 2000-gebieden, maar met de bepalingen van de Flora- en faunawet.

De huidige regels voor jacht en wildbeheer volgens de Flora- en faunawet zijn door de aanwijzing als Natura 2000-gebied niet gewijzigd. Over wildbeheer en schadebestrijding zijn afspraken gemaakt in het Faunabeheerplan. Zie verder paragraaf 6.4.2 van de Nota van Antwoord.

Betrokkenheid bij beheerplan

De wens om betrokken te worden bij het opstellen van het beheerplan en de diverse ideeën die daarover naar voren zijn gebracht, zijn een goed signaal. De integrale benadering die het beheerplan voorstaat, kan alleen succesvol zijn bij voldoende betrokkenheid. Per gebied is één bevoegd gezag de zogenaamde voortouwnemer voor het opstellen van het beheerplan. Voor dit gebied is dat Rijkswaterstaat IJsselmeergebied.

Het is aan de voortouwnemer om grondeigenaren, gebruikers, andere overheden en belanghebbenden of vertegenwoordigers te betrekken bij het beheerplan. Belanghebbenden kunnen natuurlijk ook zelf het initiatief nemen hun vertegenwoordigers of de voortouwnemer te benaderen. Het is niet uitvoerbaar verzoeken om betrokkenheid bij het beheerplan, zoals verwoord in een aantal zienswijzen, door te zenden aan de voortouwnemer.

7. REACTIES OVER SCHADE

In een groot aantal zienswijzen wordt erop gewezen dat er als gevolg van deze aanwijzing inkomens- en vermogensschade kan optreden. Men mist in het besluit een paragraaf over schade en het betalen van een schadevergoeding. Verscheidene insprekers verwachten onder andere schade te lijden door vraat en overlast van foeragerende niet-broedvogels (met name ganzen en smienten). Verder wordt aangevoerd dat bij het aannemen van de Habitatrichtlijn de toezegging is gedaan dat de eigenaren en de gebruikers van de grond niet de financiële last van deze maatregelen hoeven te dragen. Artikel 31 van de Natuurbeschermingswet 1998 biedt volgens de insprekers geen afdoende mogelijkheid voor compensatie. Verder zou de aanwijzing als Natura 2000-gebied een schending van het eigendomsrecht opleveren en in strijd zijn met artikel 1 van het Eerste Protocol van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens. Ook de beperkingen van artikel 19d tot en met 19l en artikel 20 van de Natuurbeschermingswet 1998 zou een dermate zware verplichting opleveren dat het eigendom of het gebruikersrecht geen waarde van enige betekenis overhoudt. Er wordt in dit kader om een volledige schadeloosstelling gevraagd.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Schadevergoeding

Zoals in hoofdstuk 5 van de Nota van Antwoord over dit onderwerp staat vermeld, zijn in de aanwijzingsbesluiten geen aparte vergoedingsregelingen opgenomen. De huidige wettelijke regeling biedt namelijk voldoende mogelijkheden voor compensatie. Het gaat dan in het bijzonder om artikel 31 van de Natuurbeschermingswet 1998. Men kan in aanmerking komen voor schadevergoeding, indien aan bepaalde voorwaarden is voldaan.

De aanwijzingsbesluiten zullen naar verwachting niet snel een recht op schadevergoeding geven, omdat het aanwijzingsbesluit zelf over het algemeen geen beperkingen oplevert. Pas in het kader van het beheerplan of bij vergunningverlening kunnen beperkingen worden gesteld aan het bestaand gebruik, aan voorgenomen uitbreidingsmogelijkheden of aan de ontwikkeling van nieuwe activiteiten. Men komt in aanmerking voor schadevergoeding, indien aan de volgende voorwaarden is voldaan:

1. er is schade geleden door een aanwijzing van een Natura 2000-gebied, door het weigeren van een vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 (of door een daaraan verbonden voorwaarde) of door bepalingen in het Natura 2000-beheerplan;
2. de schade behoort redelijkerwijs niet (geheel) voor eigen rekening te blijven;
3. de vergoeding van de schade is niet (voldoende) verzekerd door aankoop, onteigening of door andere maatregelen, zoals beheersubsidies.

Rol van het beheerplan bij schade

In de nog op te stellen Natura 2000-beheerplannen zal uiteindelijk worden bepaald wanneer en hoe de doelen gerealiseerd worden en welke maatregelen daarvoor noodzakelijk zijn. Pas op dat moment kan er een nauwkeurige kosteninschatting worden gemaakt. Er wordt grote waarde gehecht aan goede financiële dekking van de realisering van de doelen in de beheerplannen. Het bovenstaande houdt niet alleen in dat Nederland zich inspant om zoveel mogelijk habitattypen en soorten in een gunstige staat van instandhouding te houden of te brengen. Het betekent ook dat de compensatie van mogelijke inkomens- en vermogensschade van de betrokken eigenaren en gebruikers aan de orde dient te komen. Artikel 31 van de Natuurbeschermingswet 1998 is juist voor dit doel door de wetgever in de wet opgenomen en deze heeft gemeend daarmee een voldoende mogelijkheid voor nadeelcompensatie te bieden. Resolutie 2004/2164(INI) van het Europese Parlement over de financiering van Natura 2000, waarnaar verschillende keren in zienswijzen is verwezen, biedt dan ook geen grond voor de stelling dat artikel 31 van Natuurbeschermingswet 1998 onvoldoende compensatiemogelijkheden zou bieden.

Schade door foeragerende vogels

Grondgebruikers met gronden binnen of in de nabijheid van een Natura 2000-gebied, waarbij sprake is van een onbelemmerde landbouwproductie (dus geen natuurpacht en dergelijke), kunnen bij het Faunafonds een verzoek indienen voor een tegemoetkoming voor schade die is veroorzaakt door beschermde inheemse diersoorten (zoals wilde ganzen en smienten). Het Faunafonds keert een tegemoetkoming uit indien deze schade niet of niet geheel voor rekening van de grondgebruiker hoort te vallen. Zie ook Nota van Antwoord paragraaf 5.9.

Eigendomsrecht

Van schending van het eigendomsrecht en van strijdigheid met artikel 1 van het Eerste Protocol van het Europese Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) is geen sprake. Artikel 1, eerste lid, van het Eerste Protocol van het EVRM bepaalt dat alle natuurlijke rechtspersonen recht hebben op het ongestoord genot van hun eigendom en dat niemand van zijn eigendom zal worden beroofd, behalve indien sprake is van algemeen belang en met inachtneming van de voorwaarden neergelegd in de wet en in de algemene beginselen van het internationaal recht. De voorwaarden die worden gesteld aan het beheer van grond, die nodig is voor het realiseren van het Natura 2000-netwerk, leveren geen aantasting op van het recht van eigendom. De bepaling uit het EVRM laat onverlet dat de staat het recht heeft om die wetten toe te passen die noodzakelijk worden geacht om het gebruik van eigendom te reguleren in overeenstemming met het algemeen belang.

Appendix

Toelichting op de selectie- en begrenzingscriteria die bij de aanwijzing van het Vogelrichtlijngebied IJsselmeer gebruikt zijn.

Onderstaande paragrafen zijn opgenomen in de Nota van toelichting van het Vogelrichtlijnbesluit.

3. Gebiedsbeschrijving, aanduiding leefgebied en begrenzing

3.2 Aanduiding leefgebied

Het IJsselmeer is aangewezen als Speciale Beschermingszone onder de Vogelrichtlijn vanwege de aanwezigheid van een uitgestrekt zoetwatermeer met plaatselijk moerassige oeverzones dat als geheel het leefgebied vormt van een aantal in artikel 4 van de Richtlijn bedoelde vogelsoorten. Het is een watergebied dat het leefgebied vormt van soorten van Bijlage I van de Vogelrichtlijn (art. 4.1) en tevens fungeert als broed-, rui-, overwinteringsgebied en rustplaats in de trekzone van andere trekvogelsoorten (art. 4.2). De begrenzing van de Beschermingszone is zo gekozen dat een in landschappelijk en vogelkundig opzicht samenhangend geheel is ontstaan dat in samenhang met sbz Friese IJsselmeerkust, sbz Waddenzee, sbz Ketelmeer en sbz Markermeer, voorziet in de beschermingsbehoefte met betrekking tot het voortbestaan en/of voortplanten van bedoelde vogelsoorten. Het onderhavige gebied is tevens aangewezen als watergebied van internationale betekenis onder de Wetlands-Conventie vanwege het voorkomen van planten- en/of diersoorten in een gevoelig deel van hun levenscyclus (criterium 4) en het voorkomen van belangrijke aantallen watervogels (criterium 5, 6).

4. Vogelkundige- en wetlandwaarden

4.1 Kwalificerende vogelsoorten

Het IJsselmeer (inclusief de Friese IJsselmeerkust) kwalificeert als Speciale Beschermingszone onder de Vogelrichtlijn vanwege het voorkomen van drempeloverschrijdende aantallen van Fuut, Aalscholver, Lepelaar, Kleine Zwaan, Kleine Rietgans, Kolgans, Grauwe Gans, Brandgans, Smient, Krakeend, Slobeend, Tafeleend, Kuifeend, Toppereend, Nonnetje, Grote Zaagbek, Grutto, Wulp, Zwarte Stern en Visdief⁶⁹ die het gebied benutten als broedgebied, overwinteringsgebied, ruigebied en/of rustplaats. Het gebied kan hierdoor worden aangemerkt als watergebied van internationale betekenis zoals bedoeld in de Wetlands-Conventie (criterium 6). Het gebied kwalificeert ook omdat het tot één van de vijf belangrijkste gebieden voor Porseleinhoen en Visdief (broedvogels), Nonnetje, Kemphaan, Reuzenster en Zwarte Stern (niet-broedvogels) in Nederland behoort. IJsselmeer wordt verder aangemeld als watergebied van internationale betekenis onder de Wetlands-Conventie vanwege het geregeld voorkomen van minstens 20.000 watervogels (criterium 5).

Soorten van Bijlage I waarvoor het gebied tot "een van de vijf belangrijkste" in Nederland behoort

Soort	Art. 4	Brv ^a	Totale populatie ^b	% in 5e ^c	% in sbz ^d	Telperiode
<i>Nonnetje Mergus albellus</i>	1	nee	25 000	0,9%	5,4%	1993-97
<i>Porseleinhoen Porzana porzana</i>	1	ja	160	4%	4%	1993-97
<i>Kemphaan Philomachus pugnax</i>	1	nee	1 000 000+	0,2%	2,7%	1994-97
<i>Reuzenster Sterna caspia</i>	1	nee	60 000	0,1%	0,6%	1995-97
<i>Zwarte Stern Chlidonias niger</i>	1	nee	200 000	0,2%	1,3%	1993-97
<i>Visdief Sterna hirundo</i>	1	ja	17 200	5,6%	8,4%	1993-97

⁶⁹ Onderstreepte soorten zijn opgenomen in Bijlage I van de Richtlijn (art. 4.1).

Soorten van Bijlage I en trekkende watervogelsoorten waarvoor het gebied aan de 1%-drempel voldoet

Soort	Art. 4	Brv ^a	Biogeogr. populatie ^e	1% Biopop ^f	% in sbz ^g	Telperiode
Fuut <i>Podiceps cristatus</i>	2	nee	NW-Europa (win)	1500	3,1%	1995-97
Aalscholver <i>Phalacrocorax carbo</i>	2	nee	Noord/Midden-Europa	2000	6,1%	1993-97
Lepelaar <i>Platalea leucorodia</i>	1	nee	Oost-Atlantisch	30	5,2%	1995-97
Kleine Zwaan <i>Cygnus columbianus</i>	1	nee	W-Siberië/NW-Europa	170	4,4%	1993-97
Kleine Rietgans <i>A. brachyrhynchus</i>	2	nee	Spitsbergen/NW-Europa	340	11,2%	1995-97
Kolgans <i>Anser albifrons</i>	2	nee	NW-Siberië/NO-Europa	6000	7,0%	1995-97
Grauwe Gans <i>Anser anser</i>	2	nee	NW/ZW-Europa	2000	1,0%	1993-97
Brandgans <i>Branta leucopsis</i>	1	nee	Rusland-Nederland	180 000	9,8%	1995-97
Smient <i>Anas penelope</i>	2	nee	W-Siberië/NW-Europa	12 500	2,5%	1993-97
Krakeend <i>Anas strepera</i>	2	nee	NW-Europa	300	2,6%	1993-97
Slobeend <i>Anas clypeata</i>	2	nee	NW-/Midden-Europa	400	2,2%	1995-97
Tafeleend <i>Aythya ferina</i>	2	nee	NW-/NO-Europa	3500	1,5%	1993-97
Kuifeend <i>Aythya fuligula</i>	2	nee	NW-Europa	10 000	3,3%	1993-97
Toppereend <i>Aythya marila</i>	2	nee	Noord-/West-Europa	3100	34,5%	1993-97
Nonnetje <i>Mergus albellus</i>	1	nee	NW-/Midden-Europa	250	5,4%	1993-97
Grote Zaagbek <i>Mergus merganser</i>	2	nee	NW-/Midden-Europa	2000	1,7%	1993-97
Grutto <i>Limosa limosa</i>	2	nee	W-Europa/W-Afrika	3500	1,7%	1995-97
Wulp <i>Numenius arquata</i>	2	nee	Europa (broed)	350 000	2,2%	1995-97
Visdief <i>Sterna hirundo</i>	1	ja	Z/W-Europa	600 bp	2,4%	1993-97
Zwarte Stern <i>Chlidonias niger</i>	1	nee	Europa/Azië	2000	1,3%	1993-97

- (a) De kwalificatie betreft in het gebied broedende vogels (indien ingevuld met "ja") of niet-broedende vogels ("nee")
- (b) Omvang van de Nederlandse broedpopulatie (in paren, indien broedvogels) of biogeografische populatie (niet-broedvogels; Kempphaan betreft ondergrens aantalsklasse)
- (c) Aantal in het op vier na belangrijkste gebied (5e gebied) uitgedrukt als percentage van de landelijke broedpopulatie of biogeografische populatie (indien niet-broedvogels)
- (d) Aantal in het onderhavige gebied uitgedrukt als percentage van de landelijke broedpopulatie of biogeografische populatie (indien niet-broedvogels)
- (e) Biogeografische populatie waartoe de in Nederland pleisterende exemplaren van deze soort worden gerekend
- (f) Drempelwaarde zijnde 1% van de betreffende biogeografische populatie (biogeografische populaties en drempelwaarden van niet-broedende vogels ontleend aan Rose & Scott 1997, *Waterfowl Population Estimates – 2nd edition*. Wetlands International, Wageningen; broedvogels (paren) zie notitie "Selectie en begrenzing Vogelrichtlijngebieden", bijlage 2B)
- (g) Aantal in het onderhavige gebied uitgedrukt als percentage van de biogeografische populatie

4.2 Andere relevante vogelsoorten

Andere soorten van Bijlage I waarvoor het gebied van betekenis is, zijn Roerdomp, Bruine Kiekendief, Kempphaan (broedvogels), Kleine Zilverreiger, Slechtvalk, Kluut (niet-broedvogels). Andere trekkende vogelsoorten waarvoor het gebied van betekenis is als broedgebied, overwinteringsgebied, ruigebied en/of rustplaats: Aalscholver, Bergeend, Wintertaling, Wilde Eend, Pijlstaart, Brilduiker, Meerkoet, Scholekster en Dwergmeeuw. De oeverlanden zijn verder van belang als broedgebied voor Bontbekplevier, Snor en Rietzanger (trekvogels opgenomen in de nationale lijst van met uitroeiing bedreigde of speciaal gevaar lopende soorten). De biotopen van deze vogels hebben mede de begrenzing van dit gebied bepaald.

4.3 Plaatselijke omstandigheden

Moerasvegetaties langs de Friese IJsselmeerkust vormen broedplaatsen voor diverse moerasvogels waaronder met name Roerdomp, Bruine Kiekendief, Porseleinhoen, Snor en Rietzanger. In de Workumerbuitenwaard ligt een grote broedkolonie van de Visdief; de Kempphaan nestelt ook in dit gebied. Kluut en Bontbekplevier broeden behalve op de Workumerbuitenwaard en op enkele recent aangelegde eilanden ter hoogte van Bocht van Molkwerum en de Mokkebank (ook Visdief) ook op de buitendijkse gronden van de Onderdijken bij Wervershoof. Slaapplaatsen van Kempphaan, Grutto en Wulp liggen met name in de Bocht van Molkwerum, rond Gaast en nabij de Mokkebank. Scholeksters afkomstig uit sbz Waddenzee overtuigen op de Makkumer Noordwaard. Lepelaars pleisteren vooral langs de Makkumer- en Kooiwaard (incl. de omgeving van Gaast) en op de Mokkebank. Ook Bergeend, Wilde Eend, Wintertaling, Slobeend en Pijlstaart worden vooral langs de Friese westkust aangetroffen. Fuut, Nonnetje en Grote Zaagbek foerageren als viseters verspreid over het gehele meer (Nonnetje vooral in het zuidelijke deel). In de nazomer bevinden zich ruiconcentraties van de Fuut langs de Friese zuidkust en op het Enkhuizerzand; 's nachts verplaatsen deze vogels zich

verder van de kust om te foerageren. Aalscholver, Dwergmeeuw, Visdief en Zwarte Stern⁷⁰ foerageren eveneens over het gehele meer maar de grootste aantallen van eerstgenoemde soort worden aangetroffen in het zuidelijk deel binnen de actieradius van de broedkolonies en rustplaatsen in sbz Oostvaardersplassen en De Ven bij Enkhuizen en van de rustplaatsen op de Steile Bank, Workumerwaard (Friese IJsselmeerkust) en nabij Andijk. De Zwarte Sterns van het IJsselmeer hebben een grote slaappleats op het Balgzand (sbz Waddenzee); een slaaptrekroute loopt vaak via Den Oever. Visdieven onder meer afkomstig van de broedkolonies op de Workumerbuitenwaard en bij de Houtribsluizen (sbz Markermeer) foerageren in het gebied; de vogels uit eerstgenoemde kolonie foerageren ook in sbz Waddenzee.

In het winterseizoen foerageren de duikeenden (Tafeleend, Kuifeend, Toppereend en Brilduiker) verspreid over het meer waar geschikte dichtheden van de driehoeksmossel voorkomen.

Tafeleend en Kuifeend, die voornamelijk 's nachts voedselzoeken, rusten overdag op veilige en beschutte plekken langs de oevers. Beide soorten vertonen veel uitwisseling met voedselgebieden en rustplaatsen in sbz Markermeer en sbz Ketelmeer en Vossemeer.

Daarentegen verplaatst de Toppereend zich ook veelvuldig van en naar sbz Waddenzee. Van Kuif- en Tafeleend bevinden zich in de zomermaanden belangrijke ruiconcentraties langs de Houtribdijk en de Afsluitdijk. De planteneters Krakeend en Meerkoet worden vooral aangetroffen langs de oevers van het meer. Smient, Kleine Rietgans, Kolgans en Brandgans gebruiken het meer voornamelijk als rust- en slaappleats⁷¹ (met name de Friese IJsselmeerkust tussen Kornwerderzand en Makkum, tussen Piaam, Workum en Steile Bank). Er bestaat veel uitwisseling met de slaappleatsen in sbz Oudegaasterbrekken en sbz Fluessen. Ook de Grauwe Gans heeft rustplaatsen langs de Friese IJsselmeerkust, maar de soort foerageert ook veelvuldig in de oeverzones van dit deelgebied. De Steile Bank is ook een belangrijke rustplaats voor Aalscholver (ook op Workumerwaard), Kleine Zwaan en Reuzenstern. Daarnaast bevinden zich ook slaappleatsen van Kleine Zwanen op het IJsselmeer ter hoogte van de Noordoostpolder en de Wieringermeer. De Reuzenstern, die behalve op de Steile Bank ook rustplaatsen heeft op het Gaastwad en een zandplaat ter hoogte van de Workumerwaard, foerageert langs de gehele Friese kust.

⁷⁰ Aantallen van deze verspreid foeragerende soorten worden in de tellingen sterk onderschat.

⁷¹ De in de periode 1993-97 vastgestelde aantallen geven een onvolledig beeld van het gebruik van de slaappleatsen omdat er geen simultaantellingen van de slaappleatsen van ganzen en zwanen op het IJsselmeer beschikbaar zijn.

MINISTERIE VAN LANDBOUW,
NATUURBEHEER EN VISSERIJ

Dir.-Gen. Landelijke Gebieden
en Kwaliteitszorg

Directie Natuur, Bos,
Landschap en Fauna

4 december 1991

NBLF 91-3121

DE STAATSSECRETARIS VAN LANDBOUW, NATUURBEHEER EN VISSERIJ

Overwegende dat het gebied de "Friese IJsselmeerkust", dat wordt gevormd door de hierna kadastraal omschreven percelen, van algemeen belang is uit een oogpunt van natuurschoon en vanwege zijn natuurwetenschappelijke betekenis en als zodanig een natuurmonument is in de zin van artikel 1, onderdeel b, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);

dat het gebied één samenhangend geheel vormt, bestaande uit buitendijks gelegen kale en begroeide zandplaten, moerassen, graslanden, klifkusten en ondiep water;

dat het natuurmonument onderdeel vormt van de Ecologische Hoofdstructuur, zoals aangegeven in het Natuurbeleidsplan (Kamerstukken II, 1989-1990, 21 149, nrs. 2-3);

dat dit gebied zowel een schakel is tussen het Friese vasteland, het IJsselmeer en de Waddenzee, als op zichzelf terreinen en wateren bevat die van algemeen belang zijn uit een oogpunt van natuurschoon en om hun natuurwetenschappelijke betekenis en mitsdien een natuurmonument is in de zin van artikel 1, onderdeel b, van de Natuurbeschermingswet;

dat zich er als gevolg van de verscheidenheid in milieuomstandigheden een aantal levensgemeenschappen heeft ontwikkeld;

dat daartoe minder algemene tot zeldzame plantengemeenschappen behoren, waarvan verscheidene zeldzame plantesoorten deel uitmaken;

dat dit gebied voor de avifauna zowel een broed-, fourageer-, rui-, als rustplaats vormt, waarvan onder andere soorten gebruik maken die in ons land minder algemeen tot zeldzaam zijn;

dat dit gebied door het voorkomen van grote aantallen van meerdere soorten gedurende bepaalde perioden van het jaar voor de avifauna van nationaal en internationaal belang is;

dat dit gebied uit geomorfologisch oogpunt zeer waardevolle klifkusten bezit;

dat de staatsgronden van Stoenckherne, een onderdeel van de Friese IJsselmeerkust, bij besluit van de Minister van Landbouw en Visserij d.d. 22 februari 1986, nr. NMF/N86-13.951, zijn aangewezen als staatsnatuurmonument;

dat de particuliere gronden van Stoenckherne bij besluit van de Minister van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk d.d. 14 mei 1982, nr. NLB/GS/GA-51414, zijn aangewezen als beschermd natuurmonument;

Overwegende ten aanzien van de wezenlijke kenmerken van het natuurmonument dat hieronder niet alleen moeten worden begrepen het natuurschoon en de natuurwetenschappelijke betekenis, maar ook de voor de avifauna noodzakelijke rust, de aan de vorming van het gebied ten grondslag liggende hydrologische en sedimentaire processen en de geomorfologische en bodemkundige structuur;

Overwegende ten slotte dat de bescherming van het onderhavige natuurmonument niet reeds op andere wijze door of krachtens de wet is verzekerd;

Gezien de beschikking van 5 december 1990, nr. NMF-89-12758, houdende het besluit dat de aanwijzing als beschermd natuurmonument in overweging is ten aanzien van de "Friese IJsselmeerkust";

Gezien de omtrent de in overweging zijnde aanwijzing door Gedeputeerde Staten van Friesland ingezonden beschouwingen en schrifturen, alsmede de te zelfder zake door de Natuurbeschermingsraad en de Rijksplanologische Commissie uitgebrachte adviezen;

Handelende in overeenstemming met de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer;

Gelet op artikel 7, in samenhang met artikel 9, van de Natuurbeschermingswet;

Toelichting bij beschikking NBLF-91-3121

1. INLEIDING

De aanwijzing van de Friese IJsselmeerkust tot natuurmonument vloeit voort uit het door het rijk en de provincie geformuleerde beleid voor de Friese IJsselmeerkust. In het Structuurschema Natuur- en Landschapsbehoud (1984) wordt erkend dat het IJsselmeer een bijzondere en internationaal belangrijke functie vervult voor watervogels. Met name de Workumerwaard en de kuststrook ten zuiden van Nijemirdum worden getypeerd als 'belangrijk voor weidevogels en ganzen'.

In de ecologische hoofdstructuur van Nederland, zoals die geschetst wordt in het Natuurbeleidsplan (regeringsbeslissing, 1990) maakt het IJsselmeer deel uit van de 'natte as' van Zeeland naar de Lauwersmeer. Het IJsselmeergebied wordt gezien als kerngebied, de oeverzones worden ecologisch waardevol genoemd. De provinciale 'Beleidsnota landschapszorg en natuurbeheer in Friesland' uit 1987 stelt ten aanzien van het beleid voor het IJsselmeer en de oeverzone dat dit gericht moet zijn op het behoud van de ecologische functie van het IJsselmeer en van de samenhang tussen meer en de aangrenzende kustmoerassen en graslanden.

De aanwijzing als natuurmonument heeft betrekking op buitendijkse terreinen en wateren. Het gebied bestaat uit ondiep water, kale en begroeiende zandplaten, moerassen, laag gelegen graslanden en klifkusten, die in ecologisch opzicht een samenhangend geheel vormen.

Het natuurmonument is van algemeen belang uit natuurwetenschappelijk oogpunt en vanwege het natuurschoon. Het gebied heeft tevens een belangrijke recreatieve functie, zowel voor de oeverrecreatie als voor de watersport. Daarnaast is de oeverzone van belang voor kleinschalige beroepsvisserij. Het natuurmonument is deels in eigendom bij de Staat, deels bij particulieren en is gelegen in de gemeenten Wûnseradiel, Nijefurd, Gaasterlân-Sleat en Lemsterland. De Stoenckherne, een buitendijks gelegen gebied in de gemeente Nijefurd was al aangewezen als beschermd en staatsnatuurmonument. De oppervlakte van het staatsnatuurmonument bedraagt ca. 4.800 ha en van het beschermd natuurmonument ca. 120 ha. Met deze beschikking worden de particuliere gronden aangewezen als beschermd natuurmonument.

Gezien de nauwe samenhang tussen het beschermd natuurmonument en het staatsnatuurmonument wordt in paragraaf 2 ingegaan op de natuurwetenschappelijke betekenis en het natuurschoon van het gehele gebied.

2. NATUURWETENSCHAPPELIJK BETEKENIS EN NATUURSCHOON

2.1. ALGEMEEN

Het gebied bestaat uit de ondiepe oeverzone van het IJsselmeer met kale zandbanken en begroeide platen, schelpenbanken, riet- en biezenvelden, rietpolders, verruigd rietland, zeggenvegetaties en struwelen, buitendijks laag gelegen grasland en twee klifkusten. Voor de afsluiting van de Zuiderzee was deze oeverzone een dynamisch gebied met zandbanken die bij eb droog vielen, waar afslag en opslibbing op de kwelders en afslag bij de klifkusten plaats vond. Door de aanleg van de Afsluitdijk is de dynamiek sterk verminderd.

De dagelijkse eb en vloed zijn verdwenen, wel is er nog een fluctuatie in het huidige IJsselmeerpeil, afhankelijk van de windrichting en -snelheid, de aanvoer van rivierwater, het waterbeheer in het binnenland en de spuumogelijkheden op de Waddenzee. In de zomer en de winter zijn er verschillende streefpeilen, resp. 20 en 40 cm. -NAP.

Na de afsluiting van de Zuiderzee is een aantal zandbanken en buitendijkse gebieden die voor de kust lagen drooggevallen en begroeid geraakt. Van noord naar zuid zijn dit: Makkumer Noord- en Zuidwaard, Kooiwaard, Workumerwaard, de Stoenckherne, Bocht van Molkwerum, Mokkebank, Huitebuursterbuitenpolder, Buitenwallen en de Uitheingpolder. De Steile Bank, die ten zuiden van de Huitebuursterbuitenpolder ligt, is onbegroeid.

Op een groot deel van de platen heeft de vegetatie zich natuurlijk kunnen ontwikkelen. Er is een soortenrijke vegetatie aanwezig met een groot aantal zeldzame soorten. Voor vogels zijn de platen en het aangrenzende water belangrijk als broed-, rust-, rui- en foerageergebied.

De betekenis van het gebied moet niet alleen gezien worden vanuit zijn eigen natuurwetenschappelijke waarden, maar ook vanuit de functie en de plaats die het inneemt ten opzichte van het IJsselmeer en in relatie met het vaste land van Friesland en de Waddenzee.

2.2. FLORA EN VEGETATIE

De vegetatie is onder te verdelen in een vijftal hoofdtypen:

- Graslanden: deze worden meestal beweid of gemaaid, in de graslanden komen verschillen in de abiotische omstandigheden duidelijk in de vegetatie naar voren.
- Struwelen: actief beheer vindt niet plaats, opslag van voornamelijk wilgesoorten.
- Aanspoelselruigten: ontstaan op oeverwallen en de buitenrand van struwelen door de aanvoer van strooisel bij overstroming door het IJsselmeer.
- Riet- en zeggemoerassen en biezenvelden: verschillen in abiotische omstandigheden komen duidelijk naar voren in de riet- en zeggemoerasvegetaties. In de winter wordt het meeste riet gesneden. Gedeeltelijk worden de rietvelden door

opmaling in stand gehouden. De matdebiesvelden worden gebruikt voor biezenoogst.

- Schelpenbanken: door aanvoer van schelpen uit het IJsselmeer zijn schelpenbanken ontstaan. Deze hebben door de specifieke abiotische omstandigheden een geheel eigen vegetatie.

Het stadium van de successie en daarmee de structuur van de vegetatie (pionier-, riet-, grasland-, of struweelvegetatie) wordt vooral door het gebruik bepaald. De vegetatiesamenstelling wordt vooral bepaald door verschil in abiotische omstandigheden. Belangrijk zijn:

- de overstromingsfrequenties;
- het grondwaterregime (de positie ten opzichte van de kwelinzijgingsgradiënten en de consequentie daarvan voor de grondwatersamenstelling);
- de bodemsamenstelling;
- de ontkalking en ontzilting van de bodem.

In riet- en zeggevegetaties wijzen soorten als Veenpluis, Waternavel, Zeegroene muur en Egelboterbloem op verzuring door infiltratie van neerslag. Ronde zegge, Moeraskartelblad en Lage zegge wijzen op een neutrale tot kalkhoudende standplaats. De aanwezigheid van Zilt torkruid duidt weer op de aanwezigheid van zout grondwater.

In graslandvegetaties kan de aanwezigheid van soorten als Stomp- en Gewoon kweldergras en Melkkruid op zoute invloeden wijzen. De hydrologische situatie is veelal bepalend voor het voorkomen van verschillende vegetaties en soorten. Zeldzamere soorten, veelal soorten die voorkomen op kalkgradiënten zoals Kievitsbloem, Waardzegge, Heelblaadjes, Moeraswespenorchis, Addertong, Moeraskartelblad en Vleeskleurige orchis, komen vooral voor op de plaatsen waar de overstromingsfrequentie en de ontkalking gering zijn en waar de grondwaterdynamiek klein is. Lokaal kan op deze plaatsen variatie ontstaan door de aanvoer van kalkrijk, zout grondwater.

Behalve bovenstaande soorten zijn bijzonder in de vegetatie van de IJsselmeerkust de plantesoorten die overgebleven zijn als relict van de vroegere Zuiderzee zoals de Blauwe zeedistel. Ook bijzonder is het voorkomen van plantesoorten uit het Fluviaal District. Deze soorten die voornamelijk beperkt zijn tot de grote rivieren komen langs de zuidelijke IJsselmeerkust van Friesland voor. Het gaat om soorten als Kattedoorn, Handjesgras en Echt walstro.

2.3. FAUNA

2.3.1. Avifauna

Vele tienduizenden vogels verblijven gedurende langere of kortere tijd in het natuurmonument. Afhankelijk van de soort wordt de IJsselmeerkust gebruikt als broedgebied, foerageergebied, rust- of rustplaats of een combinatie van deze. De grote voedselrijkdom

MINISTERIE VAN LANDBOUW,
NATUURBEHEER EN VISSERIJ

Dir.-Gen. Landelijke Gebieden
en Kwaliteitszorg

Directie Natuur, Bos,
Landschap en Fauna

4 december 1991

NBLF 91-3119

DE STAATSSECRETARIS VAN LANDBOUW, NATUURBEHEER EN VISSERIJ

Overwegende dat het gebied "Friese IJsselmeerkust" bestaat uit terreinen en wateren die van algemeen belang zijn uit een oogpunt van natuurschoon en om hun natuurwetenschappelijke betekenis en mitsdien een natuurmonument zijn in de zin van artikel 1, onderdeel b, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);

Gehoord de Natuurbeschermingsraad, Gedeputeerde Staten van Friesland en Burgemeester en Wethouders van Wûnseradiel, Nijefurd, Gaasterlân-Sleat en Lemsterland;

Handelend in overeenstemming met de Staatssecretaris van Financiën en de Minister van Verkeer en Waterstaat;

Gelet op artikel 21, eerste lid, van de Natuurbeschermingswet;

BESLUIT:

- I. Het op de bij deze beschikking behorende kaart SN 118/BN 175 als zodanig aangegeven deel van het gebied "Friese IJsselmeerkust" wordt aangewezen als staatsnatuurmonument.
- II. Bij deze beschikking gaat een toelichting, die in samenhang met deze beschikking moet worden gelezen.

Van deze beschikking zal mededeling worden gedaan in de Staatscourant.

DE STAATSSECRETARIS VAN LANDBOUW, NATUURBEHEER
EN VISSERIJ,

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'T. J. Galor'.

Toelichting bij de beschikking NBLF-91-3119

1. INLEIDING

De aanwijzing van de Friese IJsselmeerkust tot natuurmonument vloeit voort uit het door het rijk en de provincie geformuleerde beleid voor de Friese IJsselmeerkust. In het Structuurschema Natuur- en Landschapsbehoud (1984) wordt erkend dat het IJsselmeer een bijzondere en internationaal belangrijke functie vervult voor watervogels. Met name de Workumerwaard en de kuststrook ten zuiden van Nijemirdum worden getypeerd als 'belangrijk voor weidevogels en ganzen'.

In de ecologische hoofdstructuur van Nederland zoals die geschetst wordt in het beleidsvoornemen inzake het Natuurbeleidsplan (1989) maakt het IJsselmeer deel uit van de 'natte as' van Zeeland naar de Lauwersmeer. Het IJsselmeer wordt gezien als kerngebied, de oeverzones worden ecologisch waardevol genoemd.

De provinciale 'Beleidsnota landschapszorg en natuurbeheer in Friesland' uit 1987 stelt ten aanzien van het beleid voor het IJsselmeer en de oeverzone dat dit gericht moet zijn op het behoud van de ecologische functie van het IJsselmeer en van de samenhang tussen dit meer en de aangrenzende kustmoerassen en graslanden.

De aanwijzing als natuurmonument heeft betrekking op buitendijkse terreinen en wateren. De gebieden bestaan uit ondiep water, kale- en begroeide zandplaten, moerassen, laag gelegen graslanden en klifkusten, die in ecologisch opzicht een samenhangend geheel vormen.

Het natuurmonument is van algemeen belang uit natuurwetenschappelijk oogpunt en vanwege het natuurschoon. De IJsselmeerkust heeft tevens een belangrijke recreatieve functie, zowel voor de oeverrecreatie als voor de watersport. Daarnaast is de oeverzone van belang voor kleinschalige beroepsvisserij.

Het natuurmonument is deels in eigendom bij de Staat, deels bij particulieren en is gelegen in de gemeenten Wûnseradiel, Nijefurd, Gaasterlân-Sleat en Lemsterland. De Stoenckherne, een buitendijks gelegen gebied in de gemeente Nijefurd was al aangewezen als natuurmonument. De oppervlakte van het staatsnatuurmonument bedraagt ca. 4800 ha en van het beschermd natuurmonument ca. 120 ha. Met deze beschikking worden de aan de Staat toebehorende gronden aangewezen als staatsnatuurmonument.

Gezien de nauwe samenhang tussen het beschermd en het staatsnatuurmonument wordt in paragraaf 2 ingegaan op de natuurwetenschappelijke betekenis en het natuurschoon van het gehele gebied.

2. NATUURWETENSCHAPPELIJK BETEKENIS EN NATUURSCHOON

2.1. ALGEMEEN

Het gebied bestaat uit de ondiepe oeverzone van het IJsselmeer met kale zandbanken en begroeide platen, schelpenbanken, riet- en biezenvelden, rietpolders, verruigd rietland, zeggenvegetaties en struwelen, buitendijks laag gelegen grasland en twee klifkusten.

Voor de afsluiting van de Zuiderzee was deze oeverzone een dynamisch gebied met zandbanken die bij eb droog vielen, waar afslag en opslibbing

op de kwelders en afslag bij de klifkusten plaats vond. Door de aanleg van de Afsluitdijk is de dynamiek sterk verminderd. De dagelijkse eb en vloed zijn verdwenen, wel is er nog een fluctuatie in het huidige IJsselmeerpeil, afhankelijk van de windrichting en -snelheid, de aanvoer van rivierwater, het waterbeheer in het binnenland en de spuumogelijkheden op de Waddenzee. In de zomer en de winter zijn er verschillende streefpeilen, resp. 20 en 40 cm. - NAP.

Na de afsluiting van de Zuiderzee is een aantal zandbanken en buitendijkse gebieden die voor de kust lagen drooggefallen en begroeid geraakt. Van noord naar zuid zijn dit: Makkumer Noord- en Zuidwaard, Kooiwaard, Workumerwaard, de Stoenckherne, Bocht van Molkwerum, Mokkebank, Huitebuursterbuitenpolder, Buitenwallen en de Uitheingpolder. De Steile Bank, die ten zuiden van de Huitebuursterbuitenpolder ligt, is onbegroeid.

Op een groot deel van de platen heeft de vegetatie zich natuurlijk kunnen ontwikkelen. Er is een soortenrijke vegetatie aanwezig met een groot aantal zeldzame soorten. Voor vogels zijn de platen en het aangrenzende water belangrijk als broed-, rust-, rui- en foerageergebied.

De betekenis van het gebied moet niet alleen gezien worden vanuit zijn eigen natuurwetenschappelijke waarden, maar ook vanuit de functie en de plaats die het inneemt ten opzichte van het IJsselmeer en in relatie met het vaste land van Friesland en de Waddenzee.

2.2. FLORA EN VEGETATIE

De vegetatie is onder te verdelen in een vijftal hoofdtypen:

- Graslanden: deze worden meestal beweid of gemaaid, in de graslanden komen verschillen in de abiotische omstandigheden duidelijk in de vegetatie naar voren.
- Struwelen: actief beheer vindt niet plaats, opslag van voornamelijk wilgesoorten.
- Aanspoelselruigten: ontstaan op oeverwallen en de buitenrand van struwelen door de aanvoer van strooisel bij overstroming door het IJsselmeer.
- Riet- en zeggemoerassen en biezenvelden: verschillen in abiotische omstandigheden komen duidelijk naar voren in de riet- en zeggemoeras. In de winter wordt het meeste riet gesneden. Gedeeltelijk worden de rietvelden door opmaling in stand gehouden. De mattebiesvelden worden gebruikt voor biezenoogst.
- Schelpenbanken: door aanvoer van schelpen uit het IJsselmeer zijn schelpenbanken ontstaan. Deze hebben door de specifieke abiotische omstandigheden een geheel eigen vegetatie.

Het stadium van de successie en daarmee de structuur van de vegetatie (pionier-, riet-, grasland-, of struweelvegetatie) wordt vooral door het gebruik bepaald. De vegetatiesamenstelling wordt vooral bepaald door verschil in abiotische omstandigheden.

Belangrijk zijn:

- de overstromingsfrequenties;
- het grondwaterregime (de positie ten opzichte van de kwelinzijgingsgradiënten en de consequentie daarvan voor de grondwatersamenstelling);
- de bodemsamenstelling;
- de ontkalking en ontzilting van de bodem.

In riet- en zeggevegetaties wijzen soorten als Veenpluis, Waternavel, Zeegroene muur en Egelboterbloem op verzuring door infiltratie van neerslag. Ronde zegge, Moeraskartelblad en Lage zegge wijzen op een neutrale tot kalkhoudende standplaats. De aanwezigheid van Zilt torkruid duidt weer op de aanwezigheid van zout grondwater.

In graslandvegetaties kan de aanwezigheid van soorten als Stomp- en Gewoon kweldergras en Melkkruid op zoute invloeden wijzen. De hydrologische situatie is veelal bepalend voor het voorkomen van verschillende vegetaties en soorten. Zeldzamere soorten, veelal soorten die voorkomen op kalkgradiënten zoals Kievitsbloem, Waardzegge, Heelblaadjes, Moeraswespenorchis, Addertong, Moeraskartelblad en Vleeskleurige orchis, komen vooral voor op de plaatsen waar de overstromingsfrequentie en de ontkalking gering zijn en waar de grondwaterdynamiek klein is. Lokaal kan op deze plaatsen variatie ontstaan door de aanvoer van kalkrijk, zout grondwater.

Behalve bovenstaande soorten zijn bijzonder in de vegetatie van de IJsselmeerkust de plantesoorten die overgebleven zijn als relict van de vroegere Zuiderzee zoals de Blauwe zeedistel. Ook bijzonder is het voorkomen van plantesoorten uit het Fluviaal District. Deze soorten die voornamelijk beperkt zijn tot de grote rivieren komen langs de zuidelijke IJsselmeerkust van Friesland voor. Het gaat om soorten als Kattedoorn, Handjesgras en Echt walstro.

2.3. FAUNA

2.3.1. Avifauna

Vele tienduizenden vogels verblijven gedurende langere of kortere tijd in het natuurmonument. Afhankelijk van de soort wordt de IJsselmeerkust gebruikt als broedgebied, foerageergebied, rui- of rustplaats of een combinatie van deze. De grote voedselrijkdom van het gebied en de rust spelen hierbij een grote rol. Het hele jaar wordt de IJsselmeerkust als rust- en foerageerplaats gebruikt. De rui vindt in de nazomer en de herfst plaats. De vogels die in het gebied overwinteren of er op doortrek verblijven (nazomer, voor- en najaar) zijn vooral afkomstig van broedgebieden in Noord-Europa en West-Siberië.

In de rietlanden en moerassen broeden ralachtigen, o.a. de zeldzame soorten Porceleinhoen, Klein en Kleinst waterhoen en Kwartelkoning. Verder broeden hier vele soorten zangvogels, o.a. Snor, Sprinkhaanrietzanger, Bosrietzanger, Kleine karekiet, Rietzanger, Baardmannetje en Grasmus, eenden o.a. Pijlstaart, Krakeend, Tafel- en Kuifeend, en stootvogels, o.a. de Bruine Kiekendief. In de oevervegetaties langs de Friese kust broedt, vanaf april tot juli, de Fuut in grote aantallen in

kolonies die liggen op de Makkumer Noordwaard (ca. 120 paar), de Bocht van Molkwerum (ca. 50 paar) en bij het Mirnserklif (ca. 300 paar). Op de gemaaide grasland- en zeggenvegetaties op de waarden broeden weidevogels, o.a. Tureluur, Watersnip, Kemphaan en Grutto. Op de schelpenbanken aan de westrand van de Workumer Buitenwaard broeden o.a. Visdieven. De kolonie van zo'n 2.000 paar is de grootste in Europa. Verder broeden op de schelpenbanken o.a. Kluut en Bontbekplevier. Op de schelpenbank aan de westrand van de Makkumer Noordwaard broedt de Bontbekplevier.

Al in de broedtijd verzamelen niet-broedende Futen zich op beschutte plaatsen om er te ruien. In augustus en september voegen zich hierbij ook de Futen die gebroed hebben. Concentratieplekken in deze maanden zijn o.a. de Bocht van Molkwerum (ca. 4.000 ex.), een groot gebied ten zuiden van de Mokkebank en het Mirnserklif met een zeer groot aantal ruiende Futen (ca. 20.000 ex.) en het Hondennest bij de Huitebuursterbuitenpolder (ca. 3.000 ex.).

Zwemeenden die broeden op de buitendijkse moerasterreinen ruien na de broedtijd in de ondiepe oeverzone (juni-juli). Ook komen broedvogels van elders hier naar toe om er te ruien (o.a. van zuidelijk Flevoland). Tijdens de vleugelrui kunnen de vogels niet vliegen en zijn ze zeer gevoelig voor verstoring. Concentraties van ruiende Krakeenden, Wintertalingen en Slobeenden zijn er o.a. langs de Gaasterlandse Kust (bv. Hondennest). Op een plaat voor de Workumer Buitenwaard ruien in juni en juli Slobeenden en Wintertalingen in grote aantallen (maxima 3.000 resp. 5.000 ex.).

Het IJsselmeer is de belangrijkste pleisterplaats van de Zwarte stern tijdens de trek. De vogels verzamelen zich hier om er te foerageren en te ruien. Doorgaans worden in augustus de grootste aantallen waargenomen. Concentratiegebieden langs de Friese kust zijn de Steile Bank en het Vrouwenzand. Bij het Vrouwenzand zijn in de periode half mei-augustus 1.000 tot 2.000 Zwarte sterns aanwezig. Op de Steile Bank slapen in augustus rond de 30.000 exemplaren. Ook voor de Aalscholver is de Steile Bank in de zomer een belangrijke rust- en slaappleaats. In augustus wanneer de broedkolonies worden verlaten, groeit het aantal Aalscholvers op de Steile Bank sterk. In september zijn maximaal rond de 10.000 exemplaren aanwezig. Tot in de herfst gebruiken vele duizenden Aalscholvers deze zandbank als rustplaats. Ook op andere banken, platen en strandjes langs de kust komen Aalscholvers voor.

Tijdens de doortrek in het voor- en najaar slapen steltlopers in het ondiepe water langs de Friese kust. Concentratie gebieden zijn o.a. het Gaastwad aan de noordkant van de Workumerwaard (Wulp in april ca. 25.000 ex., Grutto en Kemphaan in juli ca. 11.500 resp. 10.000 ex.), de Mokkebank (Grutto tot 1.800 ex. in juni, Kemphaan tot 600 ex. in juli) en de Steile Bank (Kemphaan tot 2.500 en Grutto tot 7.000 ex. in juli). In de winter gebruiken Smienten en ganzen het gebied als slaappleaats. De Smient slaapt in zeer grote aantallen in het ondiepe water voor de Workumer Buitenwaard en in de Bocht van Molkwerum. In januari zijn voor de Workumerwaard en in februari in de Bocht van Molkwerum maximaal ca. 22.000 exemplaren aanwezig. Overdag foerageren deze vogels op de graslanden langs de oevers. Ganzen die overdag foerageren in zuid-west Friesland en de Noordoostpolder slapen op de Steile Bank en in het ondiepe water bij het Hondennest. Het gaat om de Rietgans, Kleine

rietgans, Kolgans en Brandgans. Vooral in januari slapen hier zeer grote aantallen ganzen, in totaal rond de 100.000 exemplaren. Een andere belangrijke slaappleaats voor in Friesland foeragerende ganzen is het ondiepe water voor de kust bij Piaam en Gaast. Hier slapen vooral de Grauwe gans (max. 2.000 ex.), Kolgans (max. 50.000 ex.), Brandgans (max. 25.000 ex.) en de Kleine rietgans (10.000 ex.).

Op de lijst van het toenmalige Rijksinstituut voor Natuurbeheer (1985) van internationaal belangrijke water- en moerasgebieden (wetlands) volgens de criteria van de Wetlandsconventie, zijn de Makkumer waarden, de Kooiwaard, de Workumerwaard, de Mokkebank en het gebied Steile Bank-Hondennest opgenomen. In deze gebieden komt regelmatig tenminste 1% van de populatie van een soort of ondersoort van een zekere watervogel voor of broedt regelmatig tenminste 1% van het aantal broedparen van een watervogelsoort of ondersoort. Voor het hele natuurmonument geldt dat verschillende soorten vele malen de 1% norm overschrijden.

2.3.2. Vissen

Na de afsluiting van de Zuiderzee veranderde de vispopulatie in dit gebied, zowel voor wat de soortensamenstelling als de aantallen van deze soorten betreft. Van de vroeger aanwezige vissoorten hebben alleen de Aal, de Bot en de Spiering zich kunnen handhaven. De eerste twee soorten worden op zee geboren en trekken in het voorjaar naar het kustwater. Ze komen via de spuisluisen in de Afsluitdijk naar binnen. Na de verzoeting van het IJsselmeer heeft een aantal zoetwatervissen zich over het IJsselmeer uitgebreid. De in aantal belangrijkste zoetwatervissoorten zijn nu: Snoekbaars, Baars, Pos, Brasem en Blankvoorn. De oeverzone van het IJsselmeer is belangrijk als paaiplaats voor Brasem, Snoekbaars, Baars en Spiering. Afhankelijk van de vissoort worden de eieren op grof zand, een stenige bodem of op de dijkvoet afgezet. Waterplanten waarop eieren afgezet kunnen worden ontbreken nagenoeg.

De spiering is een zeer belangrijke prooivis voor vogels, (met name Futen, Meeuwen en Zaagbekken) en voor andere vissoorten (Snoekbaars en Baars).

2.3.3. Zoogdieren, insecten en amfibieën

Op verschillende buitendijkse terreinen zijn waarnemingen gedaan van o.a. Ree, Wezel, Hermelijn, Bunzing, Visotter (incidenteel) en een aantal muizensoorten. Aan de Zuidfriese kust komt de Das voor.

De zuidelijke IJsselmeeroever van Friesland vormt een trekroute voor dagvlinders (o.a. Atalanta en Distelvlinder). Op de Kooiwaard is de beschermde, zeldzame Grote vuurvlinder waargenomen.

Langs de Friese IJsselmeerkust zijn waarnemingen gedaan van de Kleine watersalamander, de Rugstreppad, de Groene kikker en de Bruine kikker.

2.4. NATUURSCHOON

Het weidse, open karakter van het gebied, met uitgestrekte riet- en moerasvegetaties, struwelen en korte, gamaaide vegetaties, maakt het gebied zowel vanaf de IJsselmeerdijk als vanaf het IJsselmeer van grote betekenis uit het oogpunt van natuurschoon.

3. BEGRENZING VAN HET STAATSNATUURMONUMENT

De begrenzing van de tot het natuurmonument behorende terreinen en wateren is zo gekozen, dat er in ecologisch, geomorfologisch en landschappelijk opzicht een onderling samenhangend geheel onder de Natuurbeschermingswet is gebracht. Hierbij is rekening gehouden met de aanwezigheid van vaargeulen, visserijgebieden en concentratiepunten van recreatie.

In het water vormt de ca. twee meter dieptelijn veelal de begrenzing van het natuurmonument. Deze dieptelijn is gekozen omdat ongeveer tot deze diepte licht tot op de bodem kan doordringen, waardoor groei van waterplanten mogelijk is. Deze waterplanten zijn voedsel voor verschillende vogelsoorten.

Bovendien begrenst deze dieptelijn in de praktijk het watergedeelte waar de grootste concentratie watervogels verblijven om er te rusten en te ruïen.

De begrenzing van de als staatsnatuurmonument aangewezen gebieden is als volgt:

Ten noorden en ten westen van de Makkumer Noordwaard ligt de grens langs de teen van de Afsluitdijk en de oostelijke strekdijk van de haven van Korwerderzand. Ter hoogte van Kornwerderzand kan de begrenzing te zijner tijd aangepast worden in verband met de bestemming 'uit te werken recreatie' in het bestemmingsplan Afsluitdijk van de gemeente Wûnseradiel. Wanneer er concrete plannen zijn die uitwerking geven aan de bestemming 'uit te werken recreatie' zal de begrenzing van het natuurmonument aangepast worden aan de in het bestemmingsplan aangegeven bestemming. Vanaf de bunker op de strekdijk bij Kornwerderzand loopt de grens naar het oosten tot aan de ca. twee meter dieptelijn. Op dit punt loopt de grens langs de ca. twee meter dieptelijn in zuidoostelijke richting tot aan het Makkumerdiep. Het Makkumerdiep vormt de zuidgrens. Vanaf de zuidoostpunt van de Makkumer Noordwaard loopt de grens in noordoostelijke richting naar de eigendommen van het Waterschap Fryslân bij de noordpunt van de bebouwing van Makkum. De oostgrens wordt gevormd door de eigendommen van het Waterschap Fryslân.

Op de Makkumer Zuidwaard is het centraal gelegen ingedijkte landbouwgebied en het westelijk ervan gelegen gebied met onder andere camping de "Holle Poarte" buiten het natuurmonument gelaten. De terreinen en wateren ten oosten (in het noorden begrensd door het perceel ten zuiden van de toegangsweg tot de waard) en ten zuiden van de polder behoren tot het onder de Natuurbeschermingswet gebrachte gebied. De grens tussen de polder en het staatsnatuurmonument loopt aan de oost-respectievelijk zuidkant van de sloot aan de buitenzijde van de polderdijk.

De eigendommen van het waterschap Fryslân langs de IJsselmeerdijk vormen tot aan de Workumer Buitenwaard de oostgrens van het staatsnatuurmonument. Bij deze waard loopt de grens langs de Soldatengracht tot aan het recreatiegebied "It Soal". In het IJsselmeer wordt de grens gevormd door het visserijgebied en de ca. twee meter dieptelijn.

In de Bocht van Molkwerum loopt de oostgrens langs de eigendommen van het waterschap Fryslân. In het water vormt de ca. twee meter dieptelijn de westgrens.

Vanaf Laaxum tot aan Paviljoen 't Klif loopt de grens langs de particuliere eigendommen. In het water vormt de ca. twee meter dieptelijn de grens.

Bij de Marderhoek loopt de noordgrens vanaf de Séfonsterdijk tot aan recreaaieterrein "De Hoge Grazen" langs particuliere eigendommen. De zuidgrens wordt gevormd door de ca. twee meter dieptelijn.

Vanaf de oostkant van het dagrecreaaieterrein "De Hoge Grazen" tot aan de Lemsterhoek volgt de grens van het staatsnatuurmonument de zuidgrens van de particuliere eigendommen. In de Uitheingpolder vallen eigendommen van Staatsbosbeheer in het staatsnatuurmonument.

Wanneer er op termijn concrete plannen zijn voor recreatieve ontwikkelingen tussen Tacoziyl en de Lemsterhoek, zal bezien worden of wijziging van de begrenzing van het natuurmonument dan wel van het afgesloten gebied nodig en wenselijk is.

Vanaf de Lemsterhoek loopt de grens langs de dijk in oostelijke richting tot aan de eerste kavelscheiding op de dijk (op ca. 200 meter van de Lemsterhoek). Over het water loopt de grens tot aan de twee meter dieptelijn en gaat langs die lijn verder.

Voor de exacte begrenzing wordt verwezen naar de bij deze beschikking horende kaart SN 118/BN 175.

4. ANDERE VAN KRACHT ZIJNDE INSTRUMENTEN

4.1. Streekplan

In het Streekplan Friesland (1989) wordt het grootste deel van de ondiepe oeverzone van het IJsselmeer (Afsluitdijk-Lemsterhoek) en de daarin liggende zandplaten aangeduid als 'natuurterrein van bijzondere betekenis: complex van water, moeras en grasland'.

Het IJsselmeer wordt indicatief omschreven als 'natuurgebied met ondergeschikte recreatie- en landbouwfunctie'. De uitvoering van het ruimtelijk beleid en de verdere planvorming met betrekking tot het IJsselmeer zullen plaatsvinden nadat het Interprovinciaal Beleidsplan voor het IJsselmeer is opgesteld.

Voor het IJsselmeer wordt een zo natuurlijk mogelijke ontwikkeling voorgestaan. Terwille van bepaalde groepen vogels wordt in enkele delen

van de oeverzone extensieve exploitatie in de vorm van rietteelt, beweiding of hooiwinning wenselijk geacht. Ten aanzien van het recreatief gebruik wordt een goede zonering voorgestaan met voldoende goed bewaakte rustgebieden.

4.2. Bestemmingsplannen

In de gemeente Wûnseradiel vigeren de bestemmingsplannen Buitengebied-Sud en Afsluitdijk. In het plan Buitengebied-Sud hebben de onder de Natuurbeschermingswet vallende gronden de bestemming 'natuurgebied'. Dit plan is in 1990 door de gemeenteraad vastgesteld en in 1991 door G.S. gedeeltelijk goedgekeurd. Voor een strook van circa 250 meter ten zuiden van de Afsluitdijk heeft de gemeente in 1989 het bestemmingsplan Afsluitdijk vastgesteld. De hoek van de Afsluitdijk en de strekdam van de haven bij Kornwerderzand heeft de bestemming 'Uit te werken recreatie'. De mogelijkheid om hier verblijfsrecreatieve voorzieningen te treffen wordt open gelaten. Het overige water in dit plangebied heeft de bestemming 'IJsselmeer'. De natuurfunctie staat hier voorop, wel wordt op een deel van het water langs de Afsluitdijk voor de periode 15 juni tot 1 september de mogelijkheid voor surfen open gelaten. In 1989 hebben G.S. dit plan gedeeltelijk goedgekeurd. G.S. hebben hun goedkeuring onthouden aan het periodiek afsluiten van het surfgebied langs de Afsluitdijk. De Raad van State heeft in 1991 het besluit tot onthouding vernietigd en alsnog goedkeuring verleent aan de periodieke afsluiting.

De Workumer Buitenwaard heeft in het Bestemmingsplan Buitengebied Workum (Raadsbesluit 1981, goedgekeurd door G.S. 1982) de bestemming natuurgebied. In het bestemmingsplan 'Natuurgebieden' (Raadsbesluit 1983, goedgekeurd door G.S. 1985) van de voormalige gemeente Hemelum Oldeferd worden de buitendijkse gronden in de Bocht van Molkwerum en de gronden ten zuiden van de Laaxumerdijk aangeduid als 'natuurgebied'. Voor het deel van de Bocht van Molkwerum in de voormalige gemeente Hindeloopen geldt het bestemmingsplan 'Buitengebied Hindeloopen' (Raadsbesluit 1983, gedeeltelijk goedgekeurd G.S. 1985). De gronden buiten de basaltglooiing hebben de bestemming 'natuurgebied'.

In de gemeente Gaasterlân-Sleat vigeert het bestemmingsplan Buitengebied (Raadsbesluit 1983, goedgekeurd G.S. 1985). De Mokkebank, het Mirnserklif, de graslanden voor het Oude Mirdumer Klif, een gedeelte van de graslanden bij de Buitenwallen en het IJsselmeer vanaf de Mokkebank tot Tacoziyl hebben de bestemming: 'natuurgebied met ondergeschikt agrarische functie'. Een klein gedeelte van de graslanden bij Buitenwallen heeft de bestemming: 'agrarisch gebied met een belangrijke ecologische functie'. Hier geldt een aanlegvergunningenstelsel.

In de gemeente Lemsterland vigeert het bestemmingsplan Buitengebied (Raadsbesluit 1988, goedgekeurd door G.S. 1990). In dit bestemmingsplan heeft het tussen Tacoziyl en Lemsterhoek buiten de basaltglooiing gelegen water en land de bestemming 'water met landschappelijke en natuurwetenschappelijke waarden'. De landschappelijke en natuurwetenschappelijke waarden staan hier voorop. Het meest zuidelijke deel van het water heeft de bestemming 'water'. Dit deel is bestemd voor

recreatie- en beroepsvaart. Het buitendijks land in de Uitheingpolder (tussen de basaltglooiing en de IJsselmeerdijk) heeft de bestemming 'natuurgebied'.

5. HUIDIG GEBRUIK EN BEHEER

De Makkumer Noordwaard bestaat voor een groot gedeelte uit rietland dat in het voorjaar door twee riettelers gemaaid wordt. Daarnaast zijn verruigd rietland, graslandvegetaties, wilgenstruweel en schelpenbanken aanwezig, deze worden niet actief beheerd. De natuurbeschermingsorganisatie It Fryske Gea bewaakt vanaf 1991 het gedeelte van de Noordwaard dat in erfpacht is bij de gemeente Wûnseradiel. Daarnaast houdt It Fryske Gea toezicht op de waterstroken aan weerszijden van de Noordwaard.

In de Sotterumergeul, ten oosten en ten noorden van de Noordwaard worden biezen geoogst.

Het noordelijke gedeelte van het staatsnatuurmonument op de Zuidwaard is in erfpacht bij de gemeente Wûnseradiel. Het rietsnijrecht is er verpacht.

Ook van de vijf zuidelijker gelegen rietpolders die in beheer zijn bij It Fryske Gea, wordt het rietsnijrecht verpacht.

In enkele rietpolders op de Noord- en Zuidwaard vindt ten behoeve van de rietteelt opmaling plaats.

De Kooiwaard is in beheer bij It Fryske Gea. Op een gedeelte is het rietsnijrecht verpacht. De graslanden worden beheerd als hooiland. Het struweel wordt niet actief beheerd.

Voor de Workumer Buitenwaard heeft It Fryske Gea een beheersovereenkomst met de gemeente Nijefurd afgesloten. Er vindt beweiding plaats met pinken en paarden (tot half mei ca. 300 pinken, vanaf half mei ca. 200 pinken en ca. 100 paarden). Een gedeelte, o.a. de schelpenbanken wordt niet actief beheerd. De zomerkade wordt niet meer bemest.

Een brede strook water vanaf de rietpolders op de Zuidwaard tot aan "It Soal" bij Workum is in beheer bij It Fryske Gea.

In het gebied in de Bocht van Molkwerum wordt het rietland gemaaid en het grasland gehooid en nabeweid. De bewaking van dit gebied en een groot oppervlak aangrenzend water wordt door It Fryske Gea verzorgd.

De Mokkebank en het aangrenzende water worden door It Fryske Gea beheerd. Het rietsnijrecht is voor een groot deel verpacht. Daarnaast maait It Fryske Gea zelf een groot gedeelte van de ruigte- en zeggevegetatie.

Het aan het Mirnserklif grenzend water en moerasgebied wordt beheerd door It Fryske Gea. Het riet voor de klifkust wordt gesneden.

Het water voor de Marderhoek en het Oude Mirdumerklif wordt beheerd door It Fryske Gea. Het beheer is gericht op spontane ontwikkeling en handhaving van rust.

Het water en de buiten de basaltglooiing gelegen platen tussen de Hoge Grazen en de Lemsterhoek zijn in beheer bij It Fryske Gea. Het beheer is gericht op spontane ontwikkeling en handhaven van rust.

Het buiten de basaltglooiing gelegen land voor de Uitheingpolder is in eigendom en beheer bij het Staatsbosbeheer. Jaarlijks wordt 2/3 van het riet gemaaid en afgevoerd.

Het moeras in het zuiden van de Uitheingpolder is in eigendom en beheer van Staatsbosbeheer. 's Winters wordt er riet gemaaid. Het beheer is gericht op (water)vogels. De kade is in het beheer en onderhoud bij het waterschap Fryslân.

De Workumer Buitenwaard is verdeeld in tien percelen, waar vanuit zgn. kisten (schuilhutten) gejaagd wordt. De jacht mag ten hoogste door twee personen uitgeoefend worden. Vier van de percelen zijn gehuurd door It Fryske Gea, zodat deze vrij van jacht zijn. Het jachtrecht in de overige kisten is verhuurd tot 1992. De gemeente Nijefurd zal na 1992 de kisten overdragen aan It Fryske Gea.

In de Uitheingpolder wordt gejaagd.

Op kleine schaal wordt in het gebied beroepsmatig gevist. De visserij met zegen, staande netten en plaatselijk met vaste fuiken richt zich op de vangst van Snoekbaars, Baars en Aal.

De recreatie (oeverrecreatie en watersport) langs de Friese IJsselmeerkust is hoofdzakelijk geconcentreerd op enkele punten. De recreatiegebieden vallen buiten het onder de Natuurbeschermingswet gebrachte gebied. Vanuit de concentratiepunten vindt wel recreatie in het staatsnatuurmonument plaats. Surfrecreatie is verspreid langs de IJsselmeerkust te vinden en kan in delen van het natuurmonument voor verstoring zorgen. In het natuurmonument vindt deze vorm van recreatie onder andere plaats langs de Afsluitdijk, bij Gaast, bij Laaxum, langs de Séfonsterdijk en bij Tacoziyl. Langs de gehele IJsselmeerkust wordt door sportvissers vanaf de oever gevist en vindt sportvisserij vanuit bootjes plaats. Het gaat hierbij vooral om de plaatselijke bewoners. Vanuit onder andere Gaast vindt het zogenaamde vliegvissen plaats. Plaatselijk langs de IJsselmeerkust maakt de lokale bevolking gebruik van de aanwezige strandjes.

Momenteel is het staatsnatuurmonument voor natuurgerichte recreatie beperkt toegankelijk. De gebieden die in beheer zijn bij It Fryske Gea zijn veelal afgesloten, alleen de Zuidwaard (natuurpad), de Kooiwaard (waarnemingshut) en de Workumer Buitenwaard (beperkt terreinbezoek onder begeleiding) zijn opengesteld. Bij de Bocht van Molkwerum vindt door de goede toegankelijkheid vrij grote inloop het natuurmonument in plaats. Vanaf de IJsselmeerdijk kan over een groot gedeelte van het staatsnatuurmonument een goed uitzicht verkregen worden.

6. WATERSTAATKUNDIGE FUNCTIE

Het gebied heeft als onderdeel van het IJsselmeer eveneens waterstaatkundige functies. In verband met deze functies kan het in de toekomst gewenst zijn de tot nu toe gehanteerde streefpeilen te wijzigen. Ten behoeve van de veiligheid van opvarenden van vaartuigen is het te allen tijde toegestaan dat er binnen het natuurmonument reddings- en/of bergingsacties plaatsvinden voor gestrande of verdaagde vaartuigen, bij noodsituaties of het voorkomen daarvan. Het normale onderhoud aan de IJsselmeerdijk en oevervoorzieningen kan gewoon doorgang vinden.

7. RECHTSGEVOLGEN VAN DE AANWIJZING ALS STAATSNATUURMONUMENT

Het beheer van een staatsnatuurmonument is volgens art. 21, derde lid, van de Natuurbeschermingswet gericht op het behoud of het herstel van het natuurschoon of van de natuurwetenschappelijke betekenis. Voor het verrichten van handelingen die schadelijk zijn voor de natuurwetenschappelijke betekenis of het natuurschoon van het natuurmonument is een vergunning van de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij vereist.

Volgens artikel 16 van de Natuurbeschermingswet is het verboden een natuurmonument te verontreinigen, daarin planten, bloemen of takken uit te steken, te plukken, af te snijden of te vervoeren, dieren te verontrusten, te vangen of te doden of zulks te pogen of in het algemeen daarin schade aan de natuur toe te brengen. Dit artikel is met name gericht op bezoekers en geldt niet voor het verrichten of doen verrichten van handelingen waarvoor de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij ontheffing heeft verleend en niet voor derden voor zover zij handelingen verrichten die het gevolg zijn van een overeenkomst welke de eigenaar of de gebruiker met hen heeft aangegaan vóór de aanwijzing als natuurmonument. Met behulp van artikel 16 is het mogelijk handelingen die verstoring of schade kunnen veroorzaken zoals crossen, het gebruik van waterscooters en varen met snelle motorboten, te voorkomen.

Volgens artikel 17 van de Natuurbeschermingswet is het verboden, zonder daartoe gerechtigd te zijn, zich te bevinden in of op een water, dat deel uitmaakt van een natuurmonument, indien op duidelijke wijze is kenbaar gemaakt dat de toegang tot dit water verboden is. De toepassing van dit artikel wordt onder 8. besproken.

8. GEWENST GEBRUIK EN BEHEER

Het beschermd en het staatsnatuurmonument vormen uit ecologisch, geomorfologisch en landschappelijk oogpunt gezien één geheel. Het beheer van het staatsnatuurmonument zal daarom zoveel mogelijk in overeenstemming moeten zijn met het beheer van het beschermd natuurmonument.

Het verdient aanbeveling het natuurbeheer in het natuurmonument te richten op de ontwikkeling van een zo compleet en natuurlijk mogelijk ecosysteem dat thuis hoort in de oeverzone van een groot zoetwatermeer. In een dergelijk ecosysteem dient de variatie aan planten en dieren een weerslag te zijn van enerzijds de abiotische diversiteit en anderzijds de interactie tussen planten en dierlijke organismen. Door beheersmaatregelen kunnen de voorwaarden hiervoor gecreëerd worden. Zo kan een begrazingsbeheer in grotere eenheden de aanwezige variatie versterken. Hooilandbeheer kan eveneens overwogen worden. Ook de beheersvorm 'niets doen' komt in aanmerking.

Het slootbeheer zal indien wenselijk en mogelijk aangepast kunnen worden aan de gewenste ontwikkelingen in de natuur.

De verschillende functies die het natuurmonument voor de avifauna vervult zullen gehandhaafd en bijvoorkeur verder ontwikkeld moeten worden. Hierbij zal een extensief gebruik, zodat de rust in het gebied gegarandeerd wordt, voorop dienen te staan.

Het agrarisch gebruik van de buitendijkse gebieden en de klifkusten zou extensiever moeten zijn zodat kruidenrijke graslandvegetaties ontstaan. Bemesting en ontwatering dienen achterwege gelaten te worden. Beweiding van schelpenbanken in de broedtijd zou voor zover nodig teruggedrongen moeten worden om vertrapping van legsels te voorkomen. Het is gewenst de rietteelt (en de opmaling in de rietpolders ten behoeve van de rietteelt) binnen een tiental jaren af te bouwen zodat op langere termijn zich kruidenrijke riet- en moerasvegetaties kunnen ontwikkelen die thuis horen in het natuurlijk ecosysteem. Langer doorgaan met rietteelt en opmaling zal een te grote ophoping van organisch materiaal geven waardoor na beeïndiging van de teelt verzuivering zal gaan optreden.

Er zal naar worden gestreefd de jacht in het staatsnatuurmonument te beëindigen.

Door concentratie en zonering zal getracht kunnen worden de verstoring door recreatie (met name surfers) in het natuurmonument te minimaliseren. Het aanbrengen van een fysieke scheiding tussen recreatiegebieden en het natuurmonument kan overwogen worden. Onder andere op de Makkumer Zuidwaard is een dergelijke scheiding wenselijk. De hieronder staande gebieden worden op grond van artikel 17 van de Natuurbeschermingswet gedurende bepaalde perioden of gedurende het gehele jaar afgesloten:

- Het natuurmonument rond de Makkumer Noordwaard behalve het Kornwerderzand en een strook langs de Afsluitdijk. Langs de Afsluitdijk is een ongeveer 300 meter brede strook opengesteld van 15 juni tot 1 september.
- Het natuurmonument bij de Zuidwaard, de Kooiwaard en de Workumerwaard is het gehele jaar gesloten. Alleen een corridor bij Gaast en een ca. 400 meter brede strook langs het visserijgebied is het gehele jaar open.
- Het natuurmonument in de Bocht van Molkwerum is het gehele jaar gesloten.
- De Mokkebank, het water voor het Mirnserklif en de gebieden zuidelijk van beide zijn het gehele jaar gesloten.

- Bij het Oude Mirdumerklif is het water ten zuiden van de eigendommen van de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten het gehele jaar gesloten.
- Het gebied de Steile Bank en het gebied ten oosten daarvan tot aan de Lemsterhoek is gedurende het gehele jaar gesloten.

Wanneer er in de toekomst concrete plannen zijn voor recreatieve ontwikkelingen in het Oudemirderveld waaraan krachtens een vigerend bestemmingsplan de ruimte gegeven wordt, zal de mogelijkheid geboden worden voor het opheffen van de afsluiting van een gedeelte tussen Tacoziyl en de Lemsterhoek.

Op de bij deze beschikking horende kaart zijn de artikel 17-gebieden aangegeven. Om in te kunnen spelen op de natuurlijke ontwikkelingen, het gebruik en de gevolgen van het beheer, kan de begrenzing van de artikel 17-gebieden tussentijds geëvalueerd worden. In ieder geval zal om de drie jaar een evaluatie plaatsvinden.

Een uitbreiding van de mogelijkheden voor natuurgerichte recreatie in de vorm van natuurpaden, waarnemingshutten, bezoekerscentra e.d. zal overwogen worden.

De beroepsvisserij kan in de huidige vorm, omvang en intensiteit worden gehandhaafd.

Gezien de (inter)nationale betekenis van het natuurmonument is het wenselijk dat aan de aspecten voorlichting en educatie nader inhoud wordt gegeven. Nadere mogelijkheden zullen in het kader van een op te stellen beheersvisie worden onderzocht.

Aanduiding van het natuurmonument en de artikel 17-gebieden op waterkaarten van de IJsselmeerkust is gewenst.

9. INLICHTINGEN

De Consulent Natuur, Bos, Landschap en Fauna van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij is gaarne bereid alle gewenste inlichtingen te verstrekken.

Het adres van de Consulent in de provincie Friesland is Tesselschadestraat 7, 8913 HA Leeuwarden. Telefoonnummer 058-955255.

Vergunningen en ontheffingen dienen schriftelijk te worden aangevraagd bij het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Directie Natuur, Bos, Landschap en Fauna, postbus 20401, 2500 EK Den Haag.

Kenmerk
Sector Gebiedsbescherming
en Soortenbehoud
Nr. NLB/GS/GA-51414

RIJSWIJK (ZH)
14 mei 1982

DIRECTIE NATUUR- EN
LANDSCHAPSBESCHERMING

DE STAATSECRETARIS VAN CULTUUR, RECREATIE EN MAATSCHAPPELIJK WERK

Overwegende, dat het gebied, bekend onder de naam "Stoenckherne", in de gemeenten Hindeloopen en Workum, voor zover gevormd door de hierna kadastraal omschreven percelen, van algemeen belang is om zijn natuurschoon en zijn natuurwetenschappelijke betekenis en mitsdien een natuurmonument is in de zin van artikel 1, onder b, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);

dat het natuurmonument bestaat uit een buitendijks gelegen kweldergebied, waarin zich een ondiepe hafvormige inham bevindt;

dat zich, ondanks de verzoeting van het IJsselmeer, een aantal in het brakke en zilte milieu thuishorende plantesoorten in het gebied heeft kunnen handhaven, terwijl zich daarin bovendien een aantal aan het zoete milieu gebonden plantesoorten heeft gevestigd;

dat zich in het zuidelijke gedeelte van de buitendijkse gronden een soortenrijke schraallandvegetatie heeft ontwikkeld met minder algemene tot zeldzame soorten;

dat de "Stoenckherne" fungeert als broedgebied voor water-, moeras- en weidevogels, waaronder zeldzame soorten en als pleisterplaats voor grote aantallen watervogels;

dat het natuurmonument van belang is door het voorkomen van de Noordse woelmuis en de in ons land zeldzaam geworden Visotter, voorts als verzameltrekplaats voor de Viervleklibel en aanvliegplaats voor verschillende soorten trekvlinders;

Overwegende ten aanzien van de wezenlijke kenmerken van het natuurmonument, dat hieronder niet alleen moeten worden begrepen de biologische waarden, maar ook de geomorfologische structuur, de opbouw van het bodemprofiel, het bestaande cultuurpatroon, de ten behoeve van de avifauna noodzakelijke rust en het natuurschoon;

Overwegende tenslotte, dat de bescherming van het natuurmonument niet reeds op andere wijze door of krachtens de wet is verzekerd;

Gelet op artikel 7 en artikel 9, zevende lid, van de Natuurbeschermingswet;

Gezien de beschikking van 15 mei 1981, nr. NLB/BB-30760, houdende het besluit, dat de aanwijzing als beschermd natuurmonument in overweging is ten aanzien van de "Stoenckherne";

Gezien de omtrent de in overweging zijnde aanwijzing door Gedeputeerde Staten van Friesland ingezonden en van hun beschouwingen vergezeld schrifturen, alsmede de te zelfder zake door de Natuurbeschermingsraad en de Rijksplanologische Commissie uitgebrachte adviezen;

Handelende in overeenstemming met de Staatssecretaris van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening;

B E S L U I T :

Aangewezen wordt als beschermd natuurmonument de "Stoenckherne", voorzover gevormd door de percelen, kadastraal bekend gemeente Workum, sectie B, nrs. 404 ged., 412 ged., 436 en 483 ged.; gemeente Hindeloopen, sectie B, nrs. 485, 522, 523, 630, 631 en 632 ged., een en ander zoals aangegeven op de bij deze beschikking behorende kaart BN19/SN27.

Van deze beschikking zal mededeling worden gedaan in de Nederlandse Staatscourant.

De Staatssecretaris van Cultuur,
Recreatie en Maatschappelijk Werk
namens deze,
de Directeur-Generaal voor Natuurbehoud,
Recreatie en Media,

Dr. J. Verhoeve

TOELICHTING

Natuurschoon en natuurwetenschappelijke betekenis

De "Stoenckherne" is een buitendijks gelegen kweldergebied van de voormalige Zuiderzee. Achter een oude kwelderrug bevindt zich in dit gebied een hafvormige inham, die op enkele plaatsen is dichtgeslibd.

Na de afsluiting van de Zuiderzee heeft dit gebied, door het verdwijnen van eb en vloed, zijn dynamisch karakter verloren.

Bovendien zijn deze gronden geleidelijk ontzilt en heeft zich hierop een meer gedifferentieerde vegetatie ontwikkeld. Het is hierbij opvallend, dat een aantal plantesoorten uit het zilte en brakke milieu zich heeft kunnen handhaven naast de zich fraai ontwikkelende moerasvegetaties die thuishoren in een zoet milieu. Van de soorten die kenmerkend zijn voor het zilte milieu kunnen worden genoemd: Zeeaster, Engels gras, Zilte zegge en Melkkruid.

Soorten van het brakke milieu zijn: Aardbeiklaver en Selderij. Naast deze soorten hebben zich typische zoetwater-moerasplanten gevestigd, zoals Engewortel, Koekoeksbloem, Dotterbloem, Melkeppe en Kattestaart.

Het zuidelijke gedeelte van het natuurmonument is door het graven van sloten en greppels voor een deel in cultuur gebracht als hooiland.

Doordat deze gronden bij hoge waterstanden worden overstroomd en het agrarisch gebruik in verband hiermee een extensief karakter heeft, is een situatie ontstaan die in botanisch opzicht van grote betekenis is. In dit drassige schrale hooiland komt een soortenrijke vegetatie voor, met een opvallend groot aantal soorten orchideeën, zoals: Gevlekte rietorchis, Vleeskleurige orchis en Keverorchis.

Daarnaast wordt een groot aantal andere niet algemene soorten aangetroffen, zoals Trilgras, Moerasmelkdistel, Heelblaadje en een zeldzame tussenvorm van Valse voszegge en Pluimzegge.

Ook als broedgebied en pleisterplaats van talrijke vogelsoorten is het natuurmonument van grote betekenis. Dit hangt onder meer samen met de geografische ligging van het terrein, de rust en de aanwezigheid van een ondiepe kuststrook, die als voedselgebied functioneert.

In de gevarieerde moerasbegroeiing komen als broedvogel vrij zeldzame moeras- en watervogels voor, zoals Bruine kiekendief, Krakeend, Waterral, Porcelainhoen en Baardmannetje, terwijl Dwergstern, Kluut en Bontbekplevier een geschikte broedplaats vinden op een schelpenbank in het noordelijke gedeelte van het terrein.

De vochtige hooilanden herbergen een rijke broedvogelbevolking. Naast de meer algemene weidevogels komen hier zeldzame soorten voor als Kemphaan en Kwartelkoning.

Gedurende de trek vormt het natuurmonument een schakel in de keten van waterwildgebieden langs de Friese kust, die van internationale betekenis is, getuige het feit dat deze gebieden voorkomen op de zogenaamde "MAR-LIST" van de International Union for the Conservation of Nature and Natural Resources (IUCN) in categorie A (hoogste categorie), onder nummer 5.

Voorts is het natuurmonument van betekenis door het voorkomen van de in ons land zeldzaam geworden Visotter en Noordse Woelmuis.

Tenslotte is het gebied nog van belang als verzameltrekplaats voor de Viervleklibel en als aanvlieplaats voor trekvlinders als Distelvlinder, Gele Luzernevlinder en Atalanta.

Waterstaatkundige functie

Het gebied heeft als onderdeel van het IJsselmeer mede een waterstaatkundige functie. In verband met deze functie kan het in de toekomst gewenst zijn de tot nu toe gehanteerde streefpeilen te wijzigen.

Begrenzing

De begrenzing van het natuurmonument is hoofdzakelijk gebaseerd op natuurwetenschappelijke criteria van het natuurmonument zelf, alsmede op de nauwe ecologische relaties van het natuurmonument met het gedeelte van de Stoenckherne, dat eigendom is van de Staat en de ten oosten gelegen aansluitende dijksloten, die eveneens voor een groot deel eigendom zijn van de Staat.

Aan de noordzijde wordt de grens gevormd door de zuidzijde van de bazaltkade ten zuiden van de uitmonding van het "Zool". Aan de oostzijde wordt de grens van het beschermd natuurmonument gevormd door de oostgrens van de percelen, kadastraal bekend gemeente Workum, sectie B, nrs. 412 en 436, alsmede de percelen, kadastraal bekend gemeente Hindeloopen, sectie B, nrs 485, 631 en 632. Aan de zuidzijde wordt de grens gevormd door de noordrand van de bestrating van de weg langs de oude Oostervaart. Aan de westzijde wordt de grens van het natuurmonument gevormd door de begrenzing van perceel, kadastraal bekend gemeente Hindeloopen, sectie B, nrs. 630, 631 en 632, alsmede door de grens met het staatseigendom.

De vuurtoren van Workum met erf, gelegen op de percelen, kadastraal bekend gemeente Workum, sectie B, nrs. 404 en 412 is buiten het natuurmonument gelaten. Percelen ten westen van perceel, kadastraal bekend gemeente Hindeloopen, sectie B, nr. 630, zijn niet in het natuurmonument opgenomen in verband met een mogelijke uitbreiding van de jachthaven ter plaatse, zoals aangegeven in het ontwerp-bestemmingsplan buitengebied van Hindeloopen.

Het ligt in de bedoeling het aan de westzijde grenzend deel van de Stoenckherne, dat eigendom is van de Staat, te zijner tijd aan te wijzen als staatsnatuurmonument.

Planologische situatie

Het oostelijk gedeelte van het aangewezen gebied valt binnen het bestemmingsplan buitengebied Workum. Voor zover samenvallend komen de bestemmingen natuurgebied, dijk en water voor. Het bestemmingplan is door de gemeenteraad van Workum op 24 maart 1981 vastgesteld. Het westelijk deel van het gebied valt binnen het ontwerp-bestemmingsplan buitengebied Hindeloopen. De volgende bestemmingen zijn in het onderhavige gebied opgenomen: natuurgebied, waterbouwkundige doeleinden (dijk) en verkeersdoeleinden (weggedeelte Hindeloopen-Workum).

De dijk, liggend in de twee genoemde bestemmingsplannen, heeft een waterkerende functie; handelingen die voor een goed beheer van het dijklichaam nodig zijn, blijven onverlet.

Gebruik

Volgens artikel 12 van de Natuurbeschermingswet moet voor handelingen die de wezenlijke kenmerken van het beschermd natuurmonument aantasten, dan wel schadelijk voor de natuurwetenschappelijke betekenis of ontsierend zijn, vergunning worden aangevraagd. Dit dient krachtens artikel 13, eerste lid, per aangetekende brief te gebeuren. Wellicht ten overvloede wordt erop gewezen, dat de in artikel 12 van de Natuurbeschermingswet bedoelde verbodsbepalingen voor een ieder van kracht zijn. Het is niet mogelijk op voorhand aan te geven wat wel en wat niet is toegestaan. In de eerste plaats hangt dit samen met de opbouw van het natuurmonument, in de tweede plaats kunnen handelingen in aard en intensiteit verschillen.

Gezien het grote aantal verschillende mogelijkheden dat zich kan voordoen, zal van geval tot geval moeten worden vastgesteld of een vergunning al of niet vereist is. Omdat het voor de betrokkenen vaak moeilijk is om een en

ander zelf te beoordelen, kan hierbij de hulp worden ingeroepen van de Natuurbeschermingsconsulent van het Staatsbosbeheer. Hij zal dan uitsluitend kunnen geven over de vraag of het noodzakelijk is vergunning aan te vragen.

Ten einde wat betreft het voorgaande de gedachte te bepalen, wordt hierna een aantal voorbeelden gegeven van handelingen, waarvoor een vergunning vereist kan zijn.

- Bouwen in de zin van artikel 1 van de Woningwet;
- plaatsen of aanleggen van voor verblijf geschikte - al dan niet aan hun bestemming onttrokken - voer- en vaartuigen, caravans en tenten;
- aanbrengen of aanleggen van oeverbeschoeiingen;
- leggen of aanbrengen van ondergrondse of bovengrondse leidingen, constructies, installaties of apparatuur;
- aanbrengen of inrichten van recreatieve voorzieningen zoals kampeerterrainen, lig- of speelweiden, aanlegplaatsen enz.;
- aanleggen of verharden van wegen, banen of parkeergelegenheden en het aanbrengen van oppervlakteverharding van enige omvang;
- ontgronden, bodem verlagen, aanleggen van waterlossingen, havens, plassen of vijvers, ophogen, egaliseren, ontginnen enz.;
- scheuren van grasland;
- verrichten van handelingen welke wijziging of intensivering van het bestaande bodemgebruik beogen of tengevolge kunnen hebben;
- handelingen welke wijziging van de waterhuishouding of waterstand beogen of tengevolge kunnen hebben, uitgezonderd de eerder genoemde wijziging van het streefpeil in het kader van de waterstaatkundige functie;
- opslaan, storten, bergen of deponeren van al dan niet afgedankte of aan hun oorspronkelijk gebruik onttrokken voorwerpen, stoffen of producten;
- aanwenden van bestrijdingsmiddelen, groei- en stoorstoffen, kunstmeststoffen en organische meststoffen, zowel op het land als in het water;
- berijden van voertuigen, met uitzondering van landbouwvoertuigen ten behoeve van voortzetting van het normaal agrarisch bedrijf;
- jagen en vissen;
- planten van bomen of struiken;
- het beoefenen van buitensporten, zoals crossen, ruitersport en modelvliegtuigsport.

Betekenis, gebruik en gewenst beheer van het beschermd natuurmonument

De percelen, kadastraal bekend gemeente Workum, sectie B, nrs. 404, 412 en 436, en de percelen, kadastraal bekend gemeente Hindeloopen, sectie B, nrs. 522, 523, 485, 631 en 632 bestaan gedeeltelijk uit grasland, gelegen op en om de IJsselmeerdijk en gedeeltelijk uit rietlanden. In deze rietlanden komen onder andere Vleeskleurige orchis, Rietorchis en Gevlekte rietorchis voor. De huidige betekenis van de weidegronden is voornamelijk gelegen in de ecologische relatie die deze percelen hebben met de omringende natte delen van het natuurmonument en de gronden, die eigendom zijn van de Staat, alsmede de rust en de functie als pleisterplaats voor vele soorten vogels. Ondanks de zeer hoge beweidingsdruk (schapen) worden de volgende soorten minder algemene hogere planten nog aangetroffen: Knolboterbloem, Kattedoorn, Kruisdistel, Liggende klaver, Trilgras, Veldlathyrus en Gele morgenster. Verder worden Haakmos en Slaapmos aangetroffen.

Het perceel, kadastraal bekend gemeente Workum, sectie B, nr. 483 ged. bestaat voor zover het binnen het natuurmonument valt geheel uit rietland en open water.

Voorname rietlanden dienen regelmatig (1 maal per jaar) te worden gemaaid buiten het broedseizoen.

Perceel, kadastraal bekend gemeente Hindeloopen, sectie B, nr. 630 is in gebruik als jongveeweide. Dit in de wintermaanden vaak plas-dras staande terrein ontleent zijn betekenis mede aan zijn functie als broedgebied voor weidevogels zoals: Kluut, Scholekster, Grutto, Tureluur, Veldleeuwerik, Graspieper en Gele kwikstaart. Voorts pleisteren hier regelmatig Kemphanen

en Watersnippen. Beheersmaatregelen dienen erop gericht te zijn de waterstand te handhaven (uitgezonderd de eerdergenoemde wijziging van het streefpeil in het kader van de waterstaatkundige functie) en de veebezetting terug te brengen. Als beheersmaatregel zal worden gestreefd naar een goede afrastering tussen rietlanden en weidegronden.

In het natuurmonument wordt niet gejaagd en gevist.

Het normale onderhoud van de IJsselmeerdijk kan gewoon doorgang vinden.

Beheersplan

De wet geeft in artikel 14 de mogelijkheid met de eigenaar en gebruiker een beheersplan op te stellen. Dit beheersplan komt tot stand op vrijwillige basis. Met het beheersplan wordt allereerst beoogd, dat het voor het natuurmonument gewenste beheer zal worden uitgevoerd. Daarnaast brengt het beheersplan met zich, dat de eigenaar en gebruiker meteen al duidelijkheid verkrijgen over handelingen die zouden moeten worden nagelaten in verband met het behoud van de kwaliteiten van het natuurmonument.

Doordat een beheersplan in overleg en in overeenstemming met de eigenaar en gebruiker wordt opgesteld, is ingevolge het derde lid van artikel 12 van de wet voor in het beheersplan neergelegde handelingen géén vergunning vereist. Op grond van de wet kunnen de betrokkenen een vergoeding krijgen voor de uit het beheersplan voortvloeiende kosten, die redelijkerwijs niet voor hun rekening behoren te komen.

De natuurbeschermingsconsulent van het Staatsbosbeheer is gaarne bereid inlichtingen te verschaffen over de mogelijkheden van een beheersplan.

Het kantoor van de consulent in de provincie Friesland is gevestigd te Leeuwarden, Tesselschadestraat 7, telefoon 05100 - 43313.

MINISTERIE VAN
LANDBOUW EN VISSERIJ

22 december 1986

No. NMF/N 86-13.951

Dir.-Gen. Landelijke Gebieden
en Kwaliteitszorg
Directie Natuur, Milieu
en Faunabeheer

DE MINISTER VAN LANDBOUW EN VISSERIJ

Gehoord de Natuurbeschermingsraad, Burgemeester en Wethouders van Nijefurd en Gedeputeerde Staten van Friesland;

Handelende in overeenstemming met de Minister van Verkeer en Waterstaat en de Staatssecretaris van Financiën;

Gelet op artikel 21, eerste lid, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);

BESLUIT:

Het op bijbehorende kaart BN19/SN27 aangegeven gebied, bekend onder de naam "Stoenckherne", dat eigendom is van de Staat, wordt aangewezen als staatsnatuurmonument.

Van deze beschikking zal mededeling worden gedaan in de Nederlandse Staatscourant.

's-Gravenhage, 22 december 1986

DE MINISTER VAN LANDBOUW EN VISSERIJ,
Voor deze,
DE SECRETARIS-GENERAAL,

A handwritten signature in black ink, consisting of several overlapping loops and lines.

TOELICHTING

1. Inleiding

Het natuurmonument "Stoenckherne" ligt in de gemeente Nijefurd en beslaat een totale oppervlakte van ca 135 ha. Met de onderhavige beschikking wordt dat deel van het natuurmonument dat eigendom is van de Staat (ca 100 ha) aangewezen als staatsnatuurmonument. Het deel dat geen eigendom is van de Staat (ca 35 ha) is op 14 mei 1982 aangewezen als beschermd natuurmonument.

2. Natuurwetenschappelijke betekenis en natuurschoon

De "Stoenckherne" is een buitendijks gelegen kweldergebied van de voormalige Zuiderzee. Achter een oude kwelderrug bevindt zich in dit gebied een hafvormige inham, die op enkele plaatsen is dichtgeslibt.

Na de afsluiting van de Zuiderzee heeft dit gebied, door het verdwijnen van eb en vloed, zijn dynamisch karakter verloren. Bovendien zijn deze gronden geleidelijk ontzilt en heeft zich hierop een meer gedifferentieerde vegetatie ontwikkeld. Het is hierbij opvallend, dat een aantal plantesoorten uit het zilte en brakke milieu zich heeft kunnen handhaven naast de zich fraai ontwikkelende moerasvegetaties die thuishoren in een zoet milieu. Van de soorten die kenmerkend zijn voor het zilte milieu kunnen worden genoemd Zeeaster, Engels gras, Zilte zegge en Melkkruid.

Soorten van het brakke milieu zijn Aardbeiklaver en Selderij. Naast deze soorten hebben zich typische zoetwater-moerasplanten gevestigd, zoals Engelwortel, Koekoeksbloem, Dotterbloem, Melkeppe en Kattestaart.

Het zuidelijk gedeelte van het natuurmonument is door het graven van sloten en greppels voor een deel in cultuur gebracht als hooiland. Doordat deze gronden bij hoge waterstanden worden overstroomd en het agrarisch gebruik in verband hiermee een extensief karakter heeft, is een situatie ontstaan die in botanisch opzicht van grote betekenis is. In dit drassige schrale hooiland komt een soortenrijke vegetatie voor met een opvallend groot aantal soorten orchideeën, zoals Gevlekte rietorchis, Vleeskleurige orchis en Keverorchis.

Daarnaast wordt een groot aantal andere niet algemene soorten aangetroffen als Trilgras, Moerasmelkdistel, Heelblaadje en een zeldzame tussenvorm van Valse voszegge en Pluimzegge. Ook als broedgebied en pleisterplaats van talrijke vogelsoorten is het natuurmonument van grote betekenis. Dit hangt onder meer samen met de geografische ligging van het terrein, de rust en de aanwezigheid van een ondiepe kuststrook, die als voedselgebied functioneert.

In de gevarieerde moerasbegroeiing komen als broedvogel vrij zeldzame moeras- en watervogels voor zoals Bruine kiekendief, Krakeend, Waterral, Porceleinhoen en Baardmannetje, terwijl Dwergstern, Kluut en Bontbekplevier een geschikte broedplaats vinden op een schelpenbank in het noordelijke gedeelte van het terrein.

De vochtige hooilanden herbergen een rijke broedvogelbevolking. Naast de meer algemene weidevogels komen hier zeldzame soorten voor als Kempfaan en Kwartelkoning.

Gedurende de trek vormt het natuurmonument een schakel in de keten van waterwildgebieden langs de Friese kust, die van internationale betekenis is.

Voorts is het natuurmonument van betekenis door het voorkomen van de in ons land zeldzaam geworden Visotter en Noordse woelmuis.

Ten slotte is het gebied van belang als verzameltrekplaats voor de Viervleklibel en als aanvlieplaats voor trekvlinders als Distelvlinder, Gele Luzernevlinder en Atalanta.

Uit een oogpunt van natuurschoon is het natuurmonument van betekenis door de weidsheid van het landschap en door de afwisseling van gras- en rietlanden, rietzomen, de natuurlijke inham en het water.

3. Begrenzing

De begrenzing van het staatsnatuurmonument is gebaseerd op de natuurwetenschappelijke betekenis en de eigendomssituatie. De eigendommen van de Staat zijn op de bij de beschikking behorende kaart met een raster als zodanig aangegeven.

4. Beheer en rechtsgevolgen

Het Staatseigendom is sinds 1939 door de Dienst der Domeinen in erfpacht uitgegeven aan de gemeente Hindeloopen (thans gemeente Nijefurd) tot en met eind 1994. Enkele percelen grasland (de "Geaën") zijn verpacht aan veehouders. Het rietland is verpacht aan een rietsnijder. Met het Waterschap Fryslân loopt een overeenkomst betreffende het recht van overpad over het waterschapseigendom t.b.v. de exploitatie van deze gronden. Het tot nu toe plaatsvindende extensieve agrarische gebruik kan in grote lijnen worden voortgezet. Met de gemeente zal overlegd worden over het gewenste beheer.

In het algemeen geldt het verbod van artikel 16 van de Natuurbeschermingswet om het natuurmonument te verontreinigen, daarin planten, bloemen of takken uit te steken, te plukken, af te snijden of te vervoeren, dieren te verontrusten, te vangen of te doden of zulks te pogen, of in het algemeen schade aan de natuur toe te brengen.

Teneinde verstoring van broedvogels vanaf het water te voorkomen ligt het in de bedoeling het gebied af te sluiten. Dit zal geschieden op basis van artikel 17 van de wet.

Ten behoeve van de veiligheid van opvarenden van vaartuigen is het te allen tijde toegestaan dat er binnen het natuurmonument reddings- of bergingsacties plaatsvinden.

In verband met de waterstaatkundige functie van het natuurmonument kunnen, indien gewenst, de tot nu toe gehanteerde streefpeilen in overleg met de consulent Natuur, Milieu en Faunabeheer in de provincie Friesland worden gewijzigd.

Kenmerk
NLB/N 39832

RIJSWIJK (ZH)
3 JUNI 1980

DE STAATSSECRETARIS VAN CULTUUR, RECREATIE EN MAATSCHAPPELIJK WERK

Gehoord de Natuurbeschermingsraad, burgemeester en wethouders van Enkhuizen en gedeputeerde staten van Noord-Holland;

Handelende in overeenstemming met de Staatssecretaris van Financiën en de Minister van Verkeer en Waterstaat;

Gelet op artikel 21, eerste lid, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);

BESLUIT:

Het op bijbehorende kaart SN 20 aangegeven gebied bekend onder de naam "De Ven", dat eigendom is van de Staat, wordt aangewezen als staatsnatuurmonument.

Van deze beschikking zal mededeling worden gedaan in de Staatscourant.

De Staatssecretaris van Cultuur,
Recreatie en Maatschappelijk Werk
G.C. Wallis de Vries,
namens deze
De Directeur-Generaal voor Natuur-
behoud, Recreatie en Media.

Dr. J. Verhoeve

Toelichting.

Inleiding.

Het natuurmonument "De Ven" (circa 48 ha) ligt in de gemeente Enkhuizen ten zuiden van de vuurtoren "De Ven", aan de weg Enkhuizen - Andijk. Het buitendijks gelegen natuurmonument bestaat zowel uit water als uit land. Het landgedeelte is een CRM-reservaat, dat door Staatsbosbeheer wordt beheerd.

Natuurwetenschappelijke betekenis.

Tussen het reservaat en de kust van Friesland is het IJsselmeer op zijn smalst. In verband hiermee vormt het natuurmonument een belangrijke schakel in een vogeltrekroute. Bovendien is het van belang als broedterrein voor rietvogels en weidevogels, waaronder minder algemene tot vrij zeldzame soorten.

De strook water die binnen het natuurmonument valt, is van betekenis als rust- en fourageergebied voor grote aantallen watervogels.

In botanisch opzicht is het natuurmonument van betekenis door het voorkomen van goed ontwikkelde brakwater-, moeras- en graslandvegetaties.

Begrenzing.

Aan de landzijde volgt de begrenzing de grenzen van het CRM-reservaat.

Aan de IJsselmeerzijde wordt het natuurmonument begrensd door de lijn van de sector rood van het sectorenlicht De Ven en door de lijn, evenwijdig aan en op een afstand van tweehonderd meter van dat gedeelte van de strekdam dat vrijwel in noordzuidelijke richting loopt.

Waterstaatkundige functie.

Het gebied heeft, als onderdeel van het IJsselmeer, mede een waterstaatkundige functie. In verband met deze waterstaatkundige functie kan het in de toekomst gewenst zijn de tot nu toe gehanteerde streefpeilen te wijzigen.